ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

TOMUS PRIMUS,

IN QUO TRES PRIMÆ PARTES CONTINENTUR.

Singula Volumina compacta veneunt 3 liv.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Augustinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, sub Signo S. Augustini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIÆ THERESIÆ,
Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

Tanto tempore Munificentiâ, ac Benevolentiâ tuâ, immeritus fruor, Augustissima Imperatrix, neque unquam, quæ me iiſdem haud penitùs indignum, gratum ſaltem, teſtarentur, ſpecimina dedi. Equidem ſpecimen nullum me reor allaturum unquam, quod me tuæ Majeſtatis favore, quo cumulato me beas, dignum probet; at verò tale duntaxat, quod evincat, quantopere eo me dignum efficere, quâvis mentis contentione adnitar, quovis conamine ſtudeam, viribus animi, corporiſque, con-

tendam totis. Quo id Majeſtati tuæ teſtatum facerem, convenientius arbitrabar non dari, ſubmiſſa enarratione eorum, quæ, ſub Baronis van Swieten, *Majeſtatis tuæ Archiatri, Medicinæ per Auſtriam Præſidis, ac Stabilitoris, auſpicio, in hujus almæ, tibique adeo caræ, Univerſitatis Vindobonenſis, emolumentum; inque gregis egeni, quem dilecta tua Vienna alit, calamitates, ac miſerias leniendas, moliar, intendam, diù mediter, noctùque. Argumento ſaltem erunt, inter fideliſſimos tuos ſubjectos, qui ſeſe, qui omnia ſua, qui diurnos ſuos nocturnoſque labores & curas, donec ſpiritus regit artus, Auguſtiſſimæ Majeſtati tuæ, Muneribuſque, quibus eoſdem condecorare benevolentiſſimè dignata es, conſecrent, devoveantque totos, aliquem me locum mereri. Quod immerito mihi confidere dignabare*

grave munus, ſuperat quidem vires, ſed non vincit conamina; corpus fatigat, non voluntatem, non enitentem animam; agendorum crebritate obruit frequenter, mentis audaces haud frangit niſus. Vere luctor & emergo. Lætuſque jam contueor eruditam juniorum Medentium turbam, quam conjuncti Profeſſorum tuorum labores formaverint; ut Majeſtatis tuæ Regnis, cunctæque tuæ vaſtiſſimæ Ditioni, ut tuis formidandis Exercitibus, ut denique Civibus tuis Viennenſibus, manus verè medicas adhibeant. Quod porrò reſiduum vitæ eſt, id, Auxiliante Deo, *impoſito mihi à tuâ Majeſtate muneri excolendo, perficiundo, ornando, do, dedico, conſecro.*

Idibus Octobris 1756.

ELENCHUS CAPITUM

Tomi Primi, tres Primas Partes complectentis.

PARS PRIMA.

PARS SECUNDA.

Pars Tertia.

ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

PARS PRIMA.

CAPUT I.

De Diæta Ægrorum.

PEr biennii, & quod excurrit, decursum, multi, iique speciei ferè cujuscumque, morbi acuti, curæ meæ subjecti fuere. Quorum nonnullos ex urbe, suburbiisque suscepi, plurimos ex variis Nosocomiis selegi mihi: partim, & potissimùm quidem, ut quî felix eorum cura tum suscipi, tum perfici debeat, Almæ hujus Universitatis Medicinæ Studiosis demonstrarem: partim ut, ne quis Medicum gloriosum ageret, casus exhiberem ipsis, qui quâvis Medicamentorum virtute, omni Medicorum industriâ, quacumque demum ope humanâ, superiores essent: partim denique ut quorumdam incurabilium morborum

caufas, mortalium quemque latentes, poft ægrotantium obitum, demum intelligerem, exponeremque, quo nimirum arctiores Artis limites extenderem; five æquè ἄγνωστον poft obitum, quàm ante illum, demonftrarem: quo difcerent μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν. ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν.

Igitur poft fummas laudes DEO T. O. M. fufas, quod, pro fuâ ineffabili clementiâ, noftra conamina dirigere, obfecundare, perficere, dignatus fuerit, id præfabor modo, quod quamvis ab immortali *Boerhaavio* Medicinam edoctus, nullique fyftemati mancipatus, praxin in *Hollandia*, fimplicitatem Hippocraticam fequendo, exercuiffem; adeòque eamdem breviter, practicè nimirum potiùs, quàm theoreticè, docere potuiffem; animus tamen Illuftriffimi Præfidis noftræ Facultatis, Baronis *van Swieten*, meufque, fuit, ut Doctrinam Hippocraticam & theoreticè Tyrones publicè docerem, & ad Lectos ægrorum practicè iifdem demonftrarem.

Hanc viam ingreffo, primò conftitit *Diætâ Hippocraticâ* nihil dari præftantius. Obfervavimus in ægris noftris, quo acutior, ideòque brevior, morbus

eſſet, eo parciora alimenta exhibenda eſſe; ſi contra, pleniora.

Materies paſſim fuit Decoctum, Puls, Cremor, Hordei, aut Avenæ, cum Melle; & Jus carnium. Equidem jura carnium in *Hollandia*, fateor, rariùs ægris conceſſi, quod in putrefactionem quodammodo inclinent; verumtamen ex ipsâ doctrinâ Hippocraticâ, debui ea *Auſtriacis* concedere ægris.

Quippe univerſæ *Auſtriacæ*, penèque omni *Germanæ* Genti, id moris eſt, ut aut prandeant nunquam, aut cœnent, quin a jure carnium inchoaverint. Hiſce ita aſſueverunt, ut quibus diebus *S. Catholica Eccleſia* carnibus abſtinendum juſſerit, jure piſcium utantur: quæ quidem conſuetudo plane ignorata *Batavis*. Lex igitur *Hippocratis* jubet *Aph.* 1—17. « Concedendum » aliquid & conſuetudini, & tempeſta- » ti, & regioni, & ætati. 2—38. Pau- » lò deterior & potus, & cibus, ju- » condior autem, eligendus potiùs, » quàm meliores quidem, ſed ingra- » tiores. 2—50. A multo tempore » conſueta, etiamſi fuerint deteriora, » inſuetis minùs turbare ſolent.

Hanc porrò in putridum inclinationem emendaturus, grata acida iiſdem

addenda eſſe docui. Succum citrei, Aurantiorum acidorum, Granatorum, Ditioribus; tenuioris verò ſortis hominibus, Cremorem tartari, aut juri incoctam Acetoſam. Juvat & ſuâ aceſcens naturâ panis, albus, benè coctus, ac fermentatus, quem, dum longior futura videtur ægritudo, aut dum ejus apicem æger jam eſt tranſgreſſus, juribus incoquimus. Pultes avenaceæ intermediis temporibus conceduntur iis, qui nec ægrotant valdè, nec prædictis appetitum ſedare valent: quales, moderamine Diætæ noſtro, plurimos reperire eſt. Criticis evacuationibus prægreſſis, blandè ſolent, ſi opus eſt, purgari, poſteaque tenerioribus carnibus pedetentim aſſueſcere, ut & vini aquâ diluti uſui. In acutis ἀκμὴν necdum adeptis unc. VI. VIII. X. ter, quater, quinquies, Nycthemeri ſpatio, juris boni, non meraci, dantur: plus minus ſcilicet, prout aut aſſueti ægri fuerint copioſiori alimento, aut appetitus ferat, aut demum εὐφόρως φέρουσι. Plures 1æ ſectionis Aphoriſmi hanc nobis agendi normam præſcribunt.

Alterum ægrorum noſtrorum nutrimentum, eorumdemque ſimulpotum, ſupra innueram eſſe Aquam Hordei, vel

Avenæ, cum Melle. Quod decoctum aut meracius, aut tenuius, major minorve nutriendi necessitas moderatur. Si neque spissum, neque tenue, esse oporteat, coquuntur unc. VIII. Hordei crudi aut Avenæ cum aquâ purâ, donec crepet, ut supersint Mensuræ quatuor. Mensura capit quatuor Libras medicas. Mensuræ cuique unc. I. II. mellis adduntur. Ægris vehementer exæstuantibus, cum siccâ nullâve alvo, singulis mensuris dr. I. II. Cremoris tartari, vel totidem Nitri, adduntur.

Decocti hujus usus adhibetur assiduus, ut quantum possint ægri, potent; recusantesque, blandè admonentur necessitatis bibendi. Quâ quidem in parte nostros pauperes plerisque divitibus dociliores experimur. Rariùs unica mensura, sæpius binæ, non raró tres, & plus adhuc, per diem assumuntur, idque aut calidè, aut tepidè saltem.

Forsitan hæc quantitas exuberantior, adeòque onerosior, quibusdam videbitur. Sed his regero, sumto à juvantibus ac nocentibus judicio, ægros nostros inde minimè gravari, quin potiùs multis hinc gaudere emolumentis.

1. Quicunque ægri ad nos afferuntur fastidiosi, nauseosi, vomiturientes, vo-

mentes, copioſo ejuſmodi demulcente ac ſaponaceo potu, id acre diluunt, ſolvuntque, quod Ventriculum turbet. Unde rariores apud nos illi caſus, quod dicta ſymptomata ultra biduum perennent.

2. Sitis, ægrorum illa miſera crux, mox ita levatur, emendaturque, ut multæ de eâdem querelæ non exaudiantur.

3. Ipſum acre quod vel à principio morbi, vel eodem currente, humoribus innaſcitur, continuo hoc potu diluitur, inviſcaturque ita, ut neque febrim, doloreſque augere; neque ſubtiliſſimis vaſis, ſtaminibuſque nervoſis, ullâ queat ratione nocere. Ex principiis Hippocraticis & Boerhaavianis edocemur infortunia in morbis curandis, qui à Veneno, à Peſte, à Malignitate ſic dictâ, oriantur, ex eo potiſſimum oriri, quod ægri haud ſatis potent. Curarum fortunatarum noſtrarum numerus ſatis abundèque hanc methodum probavit.

4. Potú hoc & ſalutifero, & aſſiduo, efficitur id, ut ab ipſo morborum principio ſecretiones quæcumque longè minus, quàm aliàs ſolent, langueant. Vix viderunt Studioſi noſtri cutis diu aridæ, linguæve exuſtæ, exempla. Perſpiratio

quippe impedita brevi redire incipit; urinaque, aut alvus rariùs intercipitur; & respiratio, præ siccitate solidi, fluidique densitate, laboriosa & anxia, citò mollior faciliorque redditur. Laxatisque hac lege quibuscumque excretoriis organis, Natura viam, quâ vel juvantem vel criticam materiem eliminet, passim patulam reperit.

5. Continua novi ejusmodi liquidi admistione præpedimus corruptionem humorum: ita ut in Nosocomio nostro fere ignoremus Petechias, ac Miliaria; quæ alioqui Morbos acutos in his Regionibus tam frequenter subsequuntur, à corrupto, eoque dissoluto, sanguine. Id, inquam, novus Chylus, suâ naturâ acescens, & assiduò sanguini admistus, averruncat, præpedit.

6. Eâdem operâ, sordibus primarum viarum tam citò emendatis, appetitus ipsis in morbis renasci ut plurimum solet.

7. Præcaveturque egregiè molestus in morbis sive Vomitus, sive Alvi fluor: acri, quod hosce generaret, correcto, abluto, expulso. Si qua tunc Diarrhœa aliquando observatur, ea à naturâ, per systema Mesentericum se expurgante, nascitur; utilissima quidem, si Critica;

bona, si, crudo existente morbo, cum bonis signis, contingit: levat enim hæc, sibique dimittenda est, exemplis id demonstrante *Hippocrate*, maximè in Historiâ *Virginis Larissææ*: quod idem & de aliis quibuscumque Excretionibus, morbo necdum cocto, verum.

CAPUT. II.

DE MEDICAMENTIS IN MORBIS ACUTIS.

HORUM curam *Emetico* inchoare consuetudinis est. Quippe adsunt sæpe in eorum principio cibi fastidia, vertigines, os amarum, sordidumve, vomitus. Quâ agendi in Methodo Medici credunt & autoritate sese, & experientiâ, suffultos esse. Autoritate quidem magni *Hippocratis* Aphorism. 1—22. 2—29. 4—17. Experientiâ verò immensi temporis, quo suos acutos vix unquam citra emeticum curaverint. Maximum porrò argumentum deducunt ex observatione, ut vocant, *Climatis*; quod tale perhibetur, ut emeticorum in acutis necessitatem ponat inevitabilem.

Qui Emeticis non utuntur, aut raró, in morbis acutis, iidem quoque & Autoritate magnâ, & evidenti Expe-

rientiâ; munitos autumant ſeſe. Eorumdem quippe textuum *Hippocratis* autoritatem celebrant pro ipſorum methodo, quam ii, qui contrariæ ſententiæ ſunt, pro ſuâ: putantque eoſdem textus, ſedato, nec præoccupato animo, examinatos, Emetici dandi neceſſitatem adeò rariſſimam ponere, ut, quæ ad frequentem ejus uſum argumenta afferuntur, penitus corruant. Quamobrem magnus *Boerhaavius* Emeticorum in Acutis uſum rariùs adhibuit, niſi in caſu *Hippocrati* laudato. Hæc de autoritate. Si verò de Experientiâ agitur, dicam etiam, ante *Boerhaavium*, Germanorum morem, etiam in *Belgio fœderato*, apud multos obtinuiſſe, hodiedumque obtinere: *Boerhaavium* tamen, quique eum ſecuti ſint, Medicos, curam acutorum ſine Emeticis fortunatiores edidiſſe.

Imò ipſa quoque ratio Autoritati, & Experientiæ, adſtipulatur. Sunt enim eo tempore omnia in corpore tam violento in motu, ut quî eoſdem tum maturè, tum ſufficienter, compeſcat, modereturve, vix noverit Medicus. Igitur mori ferventiſque ſanguinis copiam demit, externè & internè omnia diluere annititur, refrigerare, ſedare, modera-

rique. Porrò Emeticum, aut Purgans, aut Sudatorium, quod quidem vel ſaniſſimum moveat, turbetque, eo magis homines, acutâ febre petitos, movebit, turbabit, calefaciet. Quare minimè mirandum, ſummum noſtræ Artis Dictatorem Emetica intra tam arctos concluſiſſe limites; quum iis utendi neceſſitas exiſteret oppidò rara, uſuſque eorum cæteroquin formidoloſus eſſet.

Hæc ratio quod *Hagæ Batavorum* hoc in caſu vix unquam Emeticum præſcripſerim; & tamen profiteor de felici ibidem praxi, & de ſummâ *Haganorum* exiſtimatione, maximoque erga me amore, infinitas DEO optimo gratias me agendas habere.

Cum tamen prudentia juberet me, *Vindobonam* adpellentem, decantatas adeo *Climatis octavi* varietates ſedulò, religioſèque, obſervare, ne *Batavo* more medicinam *Germanis* faciens, obeſſem iiſdem; attentum in omnia animum à principio attuli. Quo quidem tempore cadaver puellæ ſeptennis nactus, cui principio morbi Emeticum datum, quamque ſæva Pleuritis ſeptimo morbi die ſuſtuliſſet, horrens profectò vidi, horrentes videre mecum

Illuſtriſſimus Præſes noſter, Baro *van Swieten*, ac Perilluſtris & Venerabilis eo tempore Medicæ Facultatis Decanus *ab Hentſchel*, quàm miſerrimè in illa thorax, totuſque pulmo, affecti eſſent; Ut Emetica in inflammatoriis Pectoris morbis etiam in hac Regione, jam tunc ſuſpecta habere inceperim.

Quantum ad Febres acutas, continuas, putridas; cernebam expoſitâ Cap. I. methodo, à primâ jam die nauſeas, vomituſque, fieri mitiores, imò eodemque, alterove die, penitus ſilere. Quibus crebriùs obſervatis, clamores de climatis varietate vaniſſimos ſalutavi. Factumque hinc ut intra 2 $\frac{1}{2}$ fere annos me, emetico in hoc caſu utentem, ne ſemel quidem adhuc conſpexerint Studioſi.

Si igitur octavum hoc clima, dato in caſu, Emetici inevitabilem neceſſitatem poſceret, quid, quæſo, cauſæ, quod citra hoc inevitabile auxilium, noſtrorum in Noſocomio ægrorum tam felix, tamque expedita paſſim, obſervetur in ſanitatem Reſtitutio? Atque de his ſatis.

Medicamenta in hiſce morbis petuntur ex Acidis, Saponaceis, Aperientibus, Infuſa Radicum Fœniculi,

Florum Althææ, ac Rhoeados, Chærefolii, Hederæ terreſtris, &c. Decocta Radicum Althææ, Graminis, Bardanæ, Scorzoneræ; Fol. Malvæ, Althææ, Parietariæ, Acetoſæ, Acetoſellæ, Portulacæ, &c. quibus ſeu Infuſis, ſeu Decoctis, adduntur Mel, Oxymel, Oxymel ſquilliticum, Rob Ribeſiorum, Mororum, Ceraſorum, Prunorum Pomorumque acido-dulcium, Sambuci; Syrupus è ſucco Citrei, Acetoſæ, Acetoſellæ, Endiviæ, Berberum, Ceraſorum, Fragorum, &c. Additis pro rerum neceſſitate ſalibus neutris; nitro, ſale prunellæ, Polychreſto, Stibio diaph. non abluto, &c. Cardiaca noſtra ſunt Decocta panis albi, cum Ceraſis, aut Fragis, aut Rubo idæo, aut Ceraſis acidis, aut Ribeſiis. Hæc & ſimilia diluunt humorum maſſam, ſpiſſa attenuant, ſitim extinguunt, leniunt acre, ſtricta laxant, dolores moderantur, incipientem putredinem corrigunt, averruncantque futuram, vires denique refocillant, ſuſtentant.

Didicere Apollineæ artis alumni hâc viâ ſe longè tutiùs progredi, quàm ſi magniloquas, ac vaniloquas, *Diſpenſatorii Viennenſis* formulas, & promiſſa, imitarentur. Cujus Diſpenſatorii

vanitates, si ingenuè fari detur, ostendere omnes qui vellet, næ totum fere illud exscribere ipsum oporteret. Quid ad Pleuritidem *pulvere pleuritico* inanius? Quid ad Malignitates in morbis aut præcavendas, aut emendandas, *Pulvis de Gutteta Riverii*? *Pulvis Marchionis*? *Bezoardicus*? *Pulvis Pannonicus tuber*? *Pulvis pretiosus albus*? & id genus alia? Illuminatius vivimus ævum, quàm ut his nugis fidem adhibeamus. Sed, inquiunt, horum usum nostra nobis experientia probavit. Et nos experientia didicimus hæc crepundia vituperare. Inspicite Rerum in Nosocomio successum! Ne unquam tamen talia nostras ædes ingressa sunt.

His quippe præter inania multa accedunt Lapides multi pretiosi, Aurum, Margaritæ orientales, &c. quibus quid damnosius? *Felix Platerus* 150. abhinc annis sententiam suam jam tulerat de inanitate gemmarum, lapidum pretiosorum & auri in curandis morbis, *cent. quæst. post.* n. 91. Implentur corpora rebus à Naturâ non domandis, quæ vi suâ Mechanicâ agant, & irritando, Vomitus, convulsionesque, producant, aut non palpandi pulveris forma cum succo gastrico & enterico in molestas,

imò lethales, abeant concretiones.

At verò, inquiunt, additis acidis hæc corpora ſolvuntur, mutanturque cum illis in ſalem neutrum, qui oppilata reſerat, morboſa vehat ſecum, & de corpore eliminet.

Bona verba! ſiccine cum hominum ſimplicitate ludere animus? Examine accurato inſtituto, Lapidum, Oſſiumque, & Cornuum animalium, & dictorum in Arte Terreorum, reperiuntur nonnulla cum Acidis efferveſcere, inque ſalem, ſive corpus tertium, cum iiſdem mutari; alia cum iis efferveſcere, nec tamen acidum mutare; alia, quæ cum acidis efferveſcentia, parumper modo id immutent; alia neque cum illis efferveſcere, nec eadem mutare; alia denique cum nonnullis acidis efferveſcere, eadem immutantia, cætera vero acida nihil immutare. Ut inaugurali Themate in Academiâ *Leydenſi* evicit Clariſſ. *Paulus s'Graauwen*, qui Clariſſimi *De Gorter*, in *Ruſſiam* profecti, Cathedram, in Academiâ *Harderovicenâ*, tantâ cum laude conſcendit, exornat.

Quæ igitur neque immutant acidum, neque ab acido mutantur, indomita manent, quantumvis redacta in polli-

nem. Ut Cryſtallus montana, Hyacinthus, Smaragdus; Terræ Sigillatæ omnes, exceptâ vulgari & ruberrimâ; non uſta ſive Oſſa, ſive Dentes animalium; & fere etiam C. C. tam uſtum, quàm philoſophicè præparatum. Ex Lapidibus ſeptem pretioſis ne unus quidem citrei acidum tollit; quatuor acidum abſorbent aceti; tria nullum acidum vegetabile, aut foſſile, deſtruunt, nempe Hyacinthus, Sardius, Smaragdus. Quantum ergo in rebus inane! dum plura horum ne eas quidem poſſideant vires, quibus cum acido in tertium corpus commutarentur.

Sed nunquid eorum ſaltem talia, quæ cum acido in tertium mutentur, explicatos ob effectus, non laudanda?

Imò verò eam ipſam ob cauſam vituperanda. Vim tertii hujus corporis aperientem agnoſcò, vires ejuſdem in quâdam Intertriginis ſpecie expertus; ut & in Stranguriâ, Dyſuriâque, quæ potius apto ad id potu, quam à notabili Renum, Veſicæve, vitio originem ducerent: ſunt omni notâ & proprietate ſat validè aperientia, humoreſque moventia, remedia.

Quæ cum ita ſint, eo ipſo nomine nocent 1° in Acutorum principio.

Πέπονα φαρμακεύειν, καὶ κινέειν, μὴ ὠμά. Aph. 1 —— 22. Nocere 2do possunt circa Crisin, materiem nimis urgendo ad Urinæ vias: nam Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Aph. 1 —— 21. Neque regerat quis nitro nos usos ejusdem vitii reos agi; cum hoc blando agere modo, violentiore illud, compertum sit.

Verum quo Hippocraticæ Methodi præstantiam præ illâ demonstrem, hoc unico utar argumento. Si ad curandos acutos morbos sit absoluta horum remediorum necessitas, cur omnes nostri in Nosocomio non moriuntur? Ne granulum quidem horum omnium præscripsi unquam; & tamen centeni testes fatebuntur vix paucos ab acutis morbis toto biennio aut interiisse, aut postmodum languisse.

Fit hâc nostrâ Methodo Medicina longe tolerabilior Egenis, totique infimæ sortis genti, quos Medicus cum fastuosâ suâ culinâ, præ ipso morbo, graviùs premit. Studiosi nostros ægros paucioribus, ut vocant *Grossis*, quam aliter *Florenis*, curatos salutarunt.

Purgantia æquè parum, quàm Emetica, præscribimus, memores haud modo laudatorum *Hippocratis* Aphorismo-

rum, verum etiam eorum, quæ idem circa hæc disserit in fragmento Heurniano. N°. 19. Ὁκόσοι μὲν ὧν ὑπὸ πυρετῶν ἰσχυρῶν λαμβάνονται, οὐ χρὴ τούτοισι φάρμακα διδόναι καθαρτήρια ἐς ἂν μεθῇ ὁ πύρετος. N°. 20. Εἰ δὲ μὴ, μὴ ἐντὸς τεσσάρων καὶ δέκα ἡμερῶν.

Verùm cum ibidem N. 27. dicat Ἀλλὰ ἤν τινα δέῃ, ὑποκλύζειν χρὴ, ὁποσάκις ἂν βούλει' ἀκινδυνότερον γὰρ, enemata quotidie, si alvus non responderet, adhibita sunt. Imò licet clausa non esset alvus, si modo in principio siccitas major observaretur, Enemata emollientia, diluentia, bis, ter, de die injecta, id effecerunt, ut alvus nunc minus, quam antea, moveretur. Acre enim expellunt, quod irritando alvum copiosiorem produceret. Eorundem igitur ope, si quid acre in intestinis crassis fluctuet, hoc expellitur, aut dilutum saltem infirmatur: fotu illo blando venter emollitur, concreta in tenuibus intestinis calido eorum accubitu solvuntur, redduntur que, quæ profluant, apta. Obstructa Hepatis, Ventriculi, Renum, Ureterum, Uteri, resolvuntur blando, eoque humanum parumper superante, calore. Per bibula etiam, quibus & crassa Intestina gaudent, oscula,

abſorptus humor diluit humores, corpora nutrit.

Medicamentorum ratio apud ægros noſtros ejuſmodi eſt, ut copia ipſis ſufficiens detur. Multi bonis medicamentis datis non curantur; curandi iiſdem, ſi ſufficientem eorumdem copiam aut ſumere vellent, aut ſumendam acciperent. Sane ut corpora nimio alimento pravè nutriuntur, tenuiore collabaſcunt; ita medicamenta redundantia Naturam turbant, non curant; pauciora inepta ſunt, quæ morbum, ejuſque cauſam, debellent. Hæc alio atque alio modo in variis ſe ægris habent, eaque, niſi intento in rem animo, non addiſcuntur. Fuere quibus in Pleuritide ac Peripneumoniâ ſequens Miſtura per diem ſufficeret:

℞. Oxymell. ſquill. *unc.* iij.
Stibii Diaph. non abl. *dr.* 1.
Aq. Hyſſopi *unc.* viij.

Extitere, qui & duplo indigerent Neque enim unquam Oxym. ſquill. uſus largior nauſeas noſtris excitavit: id quod copioſo potui aquæ Hordei, aut Avenæ, adſcribendum reor, quo Ventriculus perpetuò abluitur. Si homo

aquam biberet cum Lacte, coagulum faciens cum eodem Oxymel, ipſum reddere in nauſeas procliviorem poſſet; cum Hordei, aut Avenæ Decocto minimè.

Cum dico plures fuiſſe, qui eâ horum copiâ indigerent, inde id ſignificatum haud velim, quod illi ſputis fuerint judicati. Certè nunquam inflammationis pectoris ſollicitudo nos anxit, etſi nihil expuerent ægri: perinde fuit quam evacuandi viam Natura capeſſeret, modo Reſpiratio emendaretur. Numerus eorum, qui vel Pleuritide, vel Peripneumoniâ affecti, ſive alvo, ſive ſudore, ſive utroque, judicati convaluerint, eorum jam ſuperat, quos ſputa judicarint. Diæta, ac Medicamenta noſtra, videntur quibuſvis ſalutaribus Naturæ moliminibus ex æquo obſecundare.

Juvat & monuiſſe hic loci, quod nonnunquam, omnibus adhibitis, ſævæ inflammationes haut miteſcerent. Idque etiam licet diu noctuque fomenta, ac cataplaſmata, tædioſo opere continuò adhiberentur. Oleoſa tunc mira præſtitere quandoque. Quin & Vomitus, Nauſeaque, ſordes primarum viarum indicantes, epoto ob dolores

oleo, ſimul ceſſaverunt; involuto eo, unde oriebantur, acri. At verò hîc paucæ unciæ vix juvant. Bis, ter, de die, unc. v. vj. Ol. Lini cum grano opii, aut una uncia ſyrupi Diacodii, dedimus.

Verbo dixerim, dum indicationes aliquid agendum jubent, omnia, quæ tendant eo, auxilia Artis prudenter augenda ſunt. In colicâ clausâ dictâ operarentur aliquando purgantia, ſufficienter ſi exhiberentur. Videre Studioſi, in Colicâ Pictonum, alvum à 14. diebus pertinaciter clauſam, feliciter brevique reſeratam, ſaturatiſſimo infuſo purgante, quod quadruplicem ejus doſin excederet, ſed per vices dato, donec venter liqueſceret. Qui ejuſmodi Purgans per epicraſin præſcripſit, eâ lege ut, ſoluto obſtaculo, tum tardior ejuſdem, tum parcior ſit uſus, peccabit nunquam.

Idem verum quum unica ſalus ab Opio pendet. Sunt quibus ſemigranum ſufficiat, alii qui, ſumtis per vices 6. granis, vix afficiantur. Indicatione rite ſumtâ, per vices eo uſque detur, donec incipiat vires exſerere ſuas.

Eſt adhuc quod moneam, deſperatis Pleuriticis, poſt ſufficientes, ſaltem copioſas, evacuationes, epotum cum opio

oleum, & amplum ad dolentem plagam
veſicans, nec opinatam adduxiſſe ſalu-
tem.

CAPUT III.

DE AERE, DECUBITU, SESSIONE, ALIIS-QUE, CIRCA ÆGROS MODERANDIS.

AERE aut debito frigidiore, aut ca-
lidiore, nil ægris perniciofius. Rariùs
cum ægro, ejuſve cuſtodibus, propter
frigidiorem belligeramus, ſed ut pluri-
mum propter calidiorem. *Petrus Foreſ-
tus* 200. abhinc annis querebatur de
aëre calidiore ægris conciliato, idque
maximè apud *Germanos* ope Hypoſ-
cauſtorum, veſtium, ſtragulorum. lib.
VI. obſ. 44. Multis in Regionibus
univerſalis mos eſt, ut, Acutis in
morbis, Puerperioque, homines pri-
mò inter Lectorum includantur corti-
nas; deinde ſub Lecti ſtragulis ſepe-
liantur; ac tandem calore tum Cubiculi,
tum propriæ ſuæ Atmoſphæræ, circiter
ſuffocentur. Damnantur ad has miſerias,
donec aut convaleſcant, aut moriantur.
Nam ipſorum Atmoſphæra, non reno-
vata, magis incaleſcit magiſque, ut de-
mum ad calorem illum, qui hominis
eſt, accedat propius. Sed præterquam

quod calore noceat, nocet & putridis, quibus continuò impraegnatur, aegri exhalationibus foeta.

Hinc 1°. Respiratio anhelosa, difficilis, quam quisque sanus, ejusmodi aegrum invisens, in se experitur. Si sanguis olim sat commodè Pulmones permeabat, jam cum labore: quaeque nondum affuerat Peripneumonia, jam nasci eam in proclivi est. Nonne ipsi nos, ardente Sirio, in respirando deficimus, ni aut vento, aut artificio, aër mutetur? In illo aëre aestuante qui motibus se & validis, & diuturnis, exercet, aut Peripneumoniam sibi consciscit, aut alium ex genere Acutorum morbum. In morbis acutis motus est ingens; cui si calidissima atmosphaera jungatur, intelligimus facilè quantis anxietatibus torqueantur.

2°. Nihil potentiùs expellit sudores; quibus aut crudo in morbo, aut per sudores non solvendo, nihil excogitari calamitosius posse, suo jam tempore *Thomas Sydenham* lugebat, lugent hodie omnes Boni. Subtiliora è sanguine dissipantur, reliqua incrassescunt: idque saepe ita, ut nova liquida cum iisdem vix ultra commisceantur, sed & praeterfluant, & avolent cum sudoribus.

3°. Inſomnia, deliria, oriri inde apta nata. In nimio æſtu quiſque ſanus aut vix dormit, aut dormit turbulentè.

4°. A minimo frigore ſuſcepto peſſimè afficiuntur; ſudore, aliquâ ſaltem corporis in plagâ, per vim introverſo. Quod cum Medici metuunt, oſtia quæque, & feneſtras, & rimas, religiosè claudi curant: ſed & eo graviùs, ut mox conſtitit, ægros angunt.

5°. Exanthemata varia hinc oriuntur. Miliaria alba dicta, rubraque, ac Petechiæ. Quæ periculi ſæpe plena cum ſunt, ſuâ malignitate multos, morbo principe cæteroquin emerſuros, interimunt.

6°. Ægros hic modus agendi & triſtes reddit, & difficiles, & moroſos, ſuoque cum damno immorigeros, ſitibundos, ardentes, aridos, exuſtos.

Quæ profectò omnia ut præcaveam, maximâ cum curâ aëra perpetuò temperatum concilio ægris. Hyemali tempore, dum hîc ſolent in Noſocomiis calorem penè intolerabilem ope Hypocauſtorum ægris facere; dumque paſſim apud quoſque privatos ægros aër ita incaleſcit, ut nemo ſanus ibidem ſine incommodo aliquantiſper perduret; ſoleo meis ægris calorem adhibere, qui in Ther-

mometro *Fahrenheitiano* 60. 65. gradum signet. Estque tale in cubiculis suspensum perpetuò, quo similem caloris gradum diu noctuque servent studiosi Assistentes.

Æstivo autem tempore clausis, quoad ejus fieri possit, Cortinis Lectorum, Fenestræ, ac Januæ tantillum patent; sique æstus sit ingens, plures, eæque oppositæ fenestræ, ac januæ, panduntur. Sæpius de die hoc facto, ægri, cortinis apertis, temperatiore aurâ fruuntur, reficiunturque mirificè.

Modus ægros tegendi suis in Lectis petitur tum à tempestate anni, tum ab eorum commodo; Unica tegendi regula est, ut caleant moderatè.

Debilissimi ægri in Lecto quotidie paulisper eriguntur, ut, pulvinaribus dorso ac capiti substratis, sedeant; primodo quidem per $\frac{1}{8}$. horæ, quotidie autem diutiùs, frequentiùsque. Gaudent & recreantur inde admodum, aptique fiunt, qui extra lectum in sedili parumper sedeant. In ipsis Acutis necdum apicem adeptis, per 1. 2. 3. horas, ægri Lectis exemti, sedibus ad id aptis insident, corpore bene tecto: & si morbus aut balnea, aut pediluvia poscit, eodem tempore commodè his insident. Id enim

usu

usu didicimus, quo diutiùs ægri suis sub integumentis tumulantur, eo eos fieri, qui sedeant erecti, ineptiores; quo erigantur crebriùs, eo alacriùs eosdem surgere. Sanè magna pars debilitatis ægrotantium hinc oritur. Nonne sanum, robustumque virum, aëre ad gr. 80. calente nec renovato, in Lecto sub stragulorum pondere octiduo inclusum, debilem redderemus, & ægrotum anxièque respirantem? Nihil è contrario, quod ægros nostros adeò refocillet; nihil quo delectentur impensiùs; nihil etiam quo reddantur in somnos proniores. Rarò enim abest, quin in lectum repositos blandus unius alteriusve horæ somnus prehendat. Quo etiam multum facit lectus interea temporis refectus, siccatisque aut & mutatis linteis, planè amœnus.

Hinc respiratio ægris numquam redditur anxia ab aëre, putridâque eorum Atmosphærâ. Quæque ratione morbi talis est, ea nedum laboriosior malâ arte redditur, sed potiùs allevata.

Nunquam hinc Sudores contra morbi Naturam exprimuntur. Si in acutis habentur moderato sub tegmine sudores sive levantes, sive critici, ægris nihil mutamus. Vetitum tunc lecto exime-

re illos, ne frigeant; vetitumque graviùs eoſdem tegere, ne vexata nimiùm Natura debilitetur.

Petechias bis modò vidimus toto hoc tempore; ſed ortas ex neglectu debitæ curæ, priuſquam ad nos deferrentur. In ægris qui noſtræ curæ ſubjecti fuere, Petechias ne ſemel quidem hîc vidimus.

Unicâ vice in tanto ægrorum numero Miliaria in morbo acuto Pulmonis viſa ſunt, idque meo, palam fateor, neglectu. Ipſo hoc anno, adſpirante Vere, Cuſtodes hominem, ut hyeme ſolebant, etiam tepidiore illâ tempeſtate texerant. Præterea in clauſo ejus cubiculo, cum ſeptuaginta & ultra ſtudioſis, per horam moratus eram, præreptus ardore dicendi; quum alioqui in ſeparatam aulam cum ſtudioſis me confero, examinata ad lectos phænomena expoſiturus. Ex hâc duplici incuriâ factum, ut in Peripneumoniâ ſolvi coeptâ, ſexto die parva ſtigmata pectus obſiderent, quæ ſenſim miliaria alba ſe eſſe demonſtrarunt. Deinceps jugulum & utraque latera colli occuparunt; rubris multis nunc etiam inter alba, quæ ad pectus erant, interſperſis. Ellychnio cerato admoto & confertiſſimæ & pelluci-

dæ per omnia hæc loca puſtulæ comparebant.

A poſteriore itaque intellexi errore commiſſo idem hîc contigiſſe, quod aliàs adeò frequens in acutis harum Regionum. Errore commiſſo, inquam; nam morbus ipſe coqui eo uſque viſus erat, neque ſigna diſſoluti cruoris ex aliis excretionibus obſervata fuerant, neque vires vitæ ullatenus decreverant. Unde, causâ ſic intellectâ, abſtuli prudenter aliquid de pondere ſtragulorum; ac ſemper deinceps, homine cæteris cum ægris in tranſitu & quantum abſolutè requiſitum examinato, mox vicinam in aulam, viſa exponendi causâ, me cum Auditorum turbâ contuli. Memorque *Sydenhami* verbo & exemplo monentis, Petechias ab aëre calidiore ortas, curari oportere aëre tegumentiſque levioribus, eductione extra Lectum, medicamentis diluentibus ac refrigerantibus; ea omnia ſenſim prudenterque imitatus ſum. Effectum inde, ut anxietates pedetentim imminuerentur, ſudoreſque decreſcerent & intra quatriduum Miliaria inciperent exſiccari: novis non renaſcentibus ultra, viribus augeſcentibus, maturanteque ſeſe Peripneumoniâ. De induſtriâ ho-

minem, diutiùs quàm par erat, penitus curatum, in Nosocomio servavi, ut Medicinæ Doctores, Studiosique, confirmatæ ejus pancraticæque sanitatis testes existerent. Quantine faciendus in Medicinâ *Sydenhamus*!

Miliaria autem vera, quæ cum quâdam veluti Rheumaticâ febre inchoant, 4. 5. 6. 7. 8. febris die, ea ter in Nosocomio conspeximus. Fuere inter illos, qui per mentum, collum, pectus, brachia, femora, albis scaterent miliaribus: quæ admoto lumine quotidie in suo ortu, decursu, decremento, exsiccatione, tum à me, tum à Medicis qui Miliaribus & cognoscendis & curandis dudum assueverant, tum & à Medicinæ Studiosis examinabantur. Porrò jacuere omnes hi inter medios alios ægros, eodem puro cum illis aëre utentes, iisdemque integumentis. Subacescens eorum fœtor non mutavit quidquam in curandi per acescentia & acida more. Sed à climatis clamoribus eo tempore adhuc nonnihil perterritus, eosdem necdum ausus eram lecto eximere. Post tres quatuorve septimanas, omnes adepti sunt sanitatem. Posthac verò sensim audacior, hominem febre acutâ putridâ pluribus diebus, antequam in

Nosocomium inferebatur, laborantem & mox apud nos Petechiis refertum, quotidie cum cœteris ægris lecto eduxi, aërem eumdem, quem inspirarent cæteri, & huic conciliavi, diluente potu cui spiritus sulphuris per campanam dictus additus, eum implevi; quo factum, ut intra octidui spatium & à petechiis & à morbo acuto convalesceret: solâ hecticâ dispositione, quâ multis ab annis languebat, superstite.

Sic sensim jugum, quod humeris meis publicus imposuerat clamor, excutere potui, volui, debui. Videram in *Belgio fœderato* annosiores practicos, qui monita *Sydenhami* ac *Boerhaavii* in Variolis, Morbillis, Miliaribus, Petechiis, Scarlatinis aspernati, horum morborum in curatione admodum infortunati essent: videram alios, qui, *Boerhaavianâ* scholâ enutriti, Magistrique vestigiis pressè inhærentes, horum curam feliciorem ederent. Recordabar & me *Sydenhami* ac *Boerhaavii* vestigia prementem, hos eosdem morbos summo cum famæ ac honoris incremento, cæteris qui alias longè semitas calcarent reclamantibus, feliciùs curasse; hinc audacter vanos clamores flocci faciens, concludere debui tam feli-

cem esse horum morborum curam in aëre *Austriaco*, quàm suadente *Sydenhamo* in *Britannico*, quàm suadente *Boerhaavio* in *Belgico* fuisse constat.

CAPUT. IV.

DE DIEBUS CRITICIS, ET CRISIBUS VARIIS.

VOLUPE maximè fuit veritatem doctrinæ *Hippocraticæ* circa criticos dies, in ipsis ægris, Auditoribus coram, demonstrare potuisse.

Negabunt multi fieri id posse. 1°. Quia diversa *Hippocratis* opera dies criticos alios, præ aliis; aliis atque aliis temporibus, pronunt, enarrant. Imò quibusdam in locis bonum criticum adpellant ejusmodi diem, quem in aliis malum suspectumve describunt. Ut liquet manifestò ei, qui eorumdem enumerationem indagaverit ex *Aph.* 2 — 24. *Aph.* 4 — 36. *Epid.* Lib. 1. *Sect.* 3. Libr. *Prognost.* & Lib. *de Crisibus*. Quod si quis enumerat omnes qui laudatis in libris critici habentur dies, criticos reperturus est 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10 11. 14. 17. 20. 21. 24. 27. 28. 30. 31. 34. 40. 48. 60. 80. 100 120.

2°. Ex hisce forsan quis ita confici

arbitrabitur, ut in morbis acutissimis & peracutis, quâ die judiceris, perinde sit. Namque à 3. ad 11. diem novem sibi subsequentes dies critici enarrantur, unde in eorum quemquam crisis necessariò incidet. Præterea post 11. diem creber adeò criticorum numerus est, ut magna semper spes sit, fore ut in quempiam eorum judicia incidant.

3°. Imò aliis, iisque cæterum doctis, hoc genus argumentandi placuit. Si recensus criticorum dierum ex æternâ Naturæ lege conficeretur, exactus ille & ubique consimilis haberetur. Jam verò *Hippocrates* in iisdem vario tempore locoque enumerandis dubius fluitat, inconstansque alios præ aliis numerat. Ergo certi nihil ex hisce conficitur. Anxia proinde eorum inquisitio inutilis videtur, imò quia, quod otium studiosi in certiora indaganda collocare potuissent; id hæc inquisitio occupat, damnosa est.

Aptior responsio ad hæc argumenta non datur, quàm quòd eorum, quæ in genere de diebus criticis magnus *Hippocrates* effatus sit, examen ad Lectos ægrorum institutum, rem eodem se modo habere, quo ille dixisset, abundè demonstret. Verum ut horum omnium

argumentorum vis penitus enervetur, materies eorum paulò altiùs inquirenda est.

Galenus, inconstantiæ *Hippocraticæ* doctrinæ suspicionem amoliri conatus statuit, *Coum* in Libris *Epid.* citra ullam Quaternariorum distinctionem, quoscumque unquam dies judicatorios observasset, enumerasse: in locis verò cæteris Periodos, quæ quaternario dierum numero componerentur, sermone complexum esse. Credibile propterea fieri, *Epidemicos* Libros primò conscriptos esse, qui doctrinam generalem continerent; *Aphorismos* verò aliaque ejus opera, quæ ex generaliore doctrinâ collecta essent, & consuetiores Naturæ Leges referrent, post *Epidemicorum* volumina conscripta esse.

Inconstantiæ suspicionem *Galeni* effata mitigant, non tollunt.

1°. Enim invictis argumentis constat, *Hippocratem* plurima opera sua post *Aphorismos* condidisse; quæ demonstratio hujus loci non est, sed in aliam occasionem reservanda.

2°. In *Aphorismis* ac *Prognosticis* haud levia manent ejusdem Inconstantiæ vestigia. Imò ne uterque quidem Aphorismus idem sonat. Ergo tantæ discrepantiæ aliunde petenda origo est.

Græcis moris eſt numeros literis ut exponant. ά cum accentu gravi in vertice denotat unum; β' duo; γ' tria, &c. à literâ ί numeros decimos, ſive ut vocant decimales, ordiuntur: à literâ ρ' centenarios: Millenariis accentum ponunt infra literam.

Quia nunc ante inventam Typographiam libri omnes ſtylo vel calamo exarabantur; quique ſcribendi arte victum quæritarent, veloces eos in opere illo eſſe oportebat, nil committendis in eo erroribus facilius fuit. Potiſſimum ſi Manuſcriptorum Vetuſtas vietas literas contineret. Undenam aliter Manuſcriptorum complurium varietas tam ſtupenda, tantaque contradictio nata? Id quod eruditus *Foëſius* toties acerbiſſimè conqueſtus eſt. Ita ut ad locum de quo agitur *Epidemicorum*, plurima exemplaria diſſona invenerit: tribus antiquiſſimis octavum diem reticentibus; duobus aliis decimum ac vigeſimum octavum; apponentibus verò, qui non in prioribus, diem vigeſimum & vigeſimum quartum. Iterum aliis Exemplaribus expungentibus diem quadrageſimum octavum, ejuſque loco quadrageſimum quartum laudantibus; aliis addentibus poſt centeſimum, vigeſimum. No

que hodie in *Aph.* 4—36. legimus 21. diem: *Galenus* legit 20, & verissimè quidem; in omnibus verò *Celsi* exemplaribus 21. notatus fuit.

Meritò proinde concludimus Notarios sive Antigraphos, similitudine literarum numeros designantium deceptos fuisse, quod in vietis manuscriptis facile; sæpiusve eosdem numeros, quod festinantibus solemne, omisisse. Adeò hòc *Galeno* persuasum, ut quod *Pythio* tertio *Epid.* non 11. sed 10. die obiisse legatur, librariorum errori adscribat.

Sed Notariorum errore demonstrato, ut causâ verâque origine discrepantiarum in *Hippocrate*, sequiturne inde id, ut ultra ex hisce incertis nil firmi certique eruere oporteat?

Sequeretur omnino, nisi alia certi indagandi adminicula & investigassemus & deprehendissemus. Nihil hic dicam, quod mea 20. fermè annorum in *Belgio* praxis me ex hoc dubio planè exemerit: nam ut supra monui, non ex meâ modò praxi, sed ex ipso *Hippocrate*, legitimus medendi ordo, coram Auditoribus meis, datus mihi fuit exponendus & demonstrandus.

Consulendus igitur *Divus senex* fue-

rat, non in dogmaticâ Criticorum dierum recenſione, ſed in clinicis ejus obſervatis. Hinc ſequentia didicimus.

Dies 3. dabat judicia	7.	3. bona. 3. mala. 1. bonum, ſed quoad diem dubium.
Dies 4. judicia	12.	6. bona. 6. mala.
Dies 5. judicia	15.	4. bona. 5. cum recidivis. 4. mala. 1. lethale, ſed quoad diem dubium.
Dies 6. judicia	25.	13. lethalia. 11. cum validis recidivis. 1. ambiguum an ad 6. pertineat. bonum tamen, Virg. Lariſſeæ.
Dies 7. judicia	28.	11. lethalia. 8. perfectè bona. 9. dubia, aut cum recidivis.
Dies 8. judicia	4.	1. bonum. 2. lethalia. 1. cum recidivis; & tota Conſtitutio ſic erat.
Dies 9. judicia	6.	3. lethalia. 1. cum recidivis. 2. bona.

Dies 10. judicia dabat	3.	2. mala. 1. cum recidivis.
Dies 11. judicia	9.	3. mala. 4. bona. 2. aut dubia, aut cum recidivis.
Dies 12. judicia	5.	2. lethalia. 1. bonum. 2. imperfecta.
Dies 14. judicia	19.	3. mala. 15. bona. 1. cum aliquâ recidivâ.
Dies 15. judicia	2.	1. bonum. 1. malum.
Dies 16. judicium	1.	1. malum.
Dies 17. judicia	8.	6. bona. 2. mala.
Dies 18. judicia	2.	1. bonum. 1. dubium.
Dies 19. judicium	1.	1. bonum.
Dies 20. judicia	16.	10. bona. 1. imperfectum. 5. mala.
Dies 21. judicium	1.	1. malum.
Dies 22. judicia	2.	1. bonum. 1. cum recidivâ.

Dies	Numerus	Judicia
Dies 23. judicium	1.	1. dubium valde, eo an pertineat.
Dies 24. judicia	4.	2. mala. 1. bonum. 1. cum recidivâ.
Dies 25. judicium	1.	1. malum, ambiguum an eo die.
Dies 27. judicia.	2.	1. bonum. 1. malum.
Dies 29. judicium	1.	1. cum recidivâ ad 40. diem: integra ſic Conſtitutio.
Dies 34. judicia	2.	1. bonum. 1. lethale.
Dies 40. judicia	12.	8. bona. 2 lethalia. 2. ambigua, aut cum recidivâ.
Dies 51. judicium	1.	1. bonum.
Dies 67. judicium	1.	1. malum.
Dies 70. judicia	2.	1. fortè bonum. 1. malum.
Dies 75. judicium	1.	1. bonum.
Dies 80. judicia	4.	3. bona. 1. lethale.

Dies 100. judicium 1. } 1. bonum.
Dies 120. judicium. 1. } 1. malum.

Summa igitur est Judiciorum *Ducentorum*, tam privatorum ægrorum, quàm plurium Constitutionum Epidemicarum; quæ tamen omnes singulari tantùm numero indicantur. Adeò ut penè infinitus fuisset judiciorum Numerus, si quid cuique in variis illis constitutionibus contigisset, *Hippocrates* enarrare voluisset. Plura adjicere potuissem, si quæ in *Vulneratis* observaverit, adjecissem; sed *de Crisibus acutorum* modò agendum fuit. Ad diem 7. 9. 14. adhuc plura judicia *Hippocrates* refert in *Coacis*, in *Prorrheticis*, &c. in morbis inflammatoriis, maximè Pectoris, exponendis, quæ in datâ mox dierum Criticorum recensione non notantur. Ita ut hinc illi dies 7. 9. 14. fiant crisibus adhuc famosiores.

Ex omnium autem recensione elucescit id, quòd *Aphoris.* 2—24. omnium maximè cum observatis *Hippocraticis* conveniat, adeòque omnium minimè corruptus sit; dolendum modò quod ultra 17. diem non extendatur.

Secundum hæc observata maximè Critici sunt dies 3. 4. 5. 7. 9. 11. 14.

17. 20. 40. Quòd enim dies Sextus, & Vigesimus nonus plurima judicia continere videantur, nihil contra facit: sunt enim suspecti, & saltem cum validis recidivis, post multos languores. Reliqua pauca, diebus aliis vel minùs criticis, vel planè non criticis observata, vix regulam faciunt.

His ita ex *Hippocrate* examinatis, alterum supererat faciendum. Dies nempe iidem in omnibus, quos Nosocomium exceperat, ægris sedulò erant indagandi. Exacta observatio demonstravit verissima esse, quæ docuisset *Hippocrates*. Diebus nempe maximè ab illo notatis nostra bona judicia observavimus, habuimusque iisdem etiam aut imperfecta, aut mala: eâ nihilominus differentiâ, ut, Divinâ favente Clementiâ, mortuos numero longè pauciores numeremus: quod dubio procul etiam nonnullis Medicamentis, quæ *Hippocratem* latuerant, tribuendum. Judicia nobis & Sexto contigere & Decimo & Duodecimo die; sed imperfecta ea & cum relapsu fuere.

In hæc porrò intenti, plura alia magni Viri observata, confirmata in nostris ægris, mirabundi vidimus. Veras easdemque graves *Perturbationes criticas*

contemplabamur, ſed & non rarò paucas; interdum nullas; criticâ evacuatione tamen prodeunte, eodem prorsùs modo quo ille eas ſe obſervaſſe tradit. Revera ipſe conſpicuas illas Perturbationes frequentiores vidit, quàm nos: ſed ſi detur conjecturæ locus, ubi quis cum *Hippocraticis Sydenhamiana* & *Boerhaaviana* conjùnxerit, ſcilicet Venæ ſectiones crebriores, medicamentaque & plura & efficaciora adhibuerit, interea dum ab *Hippocraticis* ne latum diſcedat unguem, ille videtur in ſuis ægris ejuſmodi Perturbationes habiturus rariores.

Præterea notabiles obſervationes *Coi* circa ſubitas nec opinatas mutationes ex ſummo lethi metu in ſalutem, mirabundi aliquoties intuebamur. Ut hiſtoriam *Metonis*, *Mulieris in Thaſo*, illius ſcilicet quæ ardente febre decumbebat, *Virginis Lariſſeæ*, aliorumque, hoc ipſo anno, in binis putridis febribus tribuſque Pleuriticis, veluti coram intueremur.

Cruditatis tempus, ut ſæpe ad 4. diem illa mutatur, ita non rarò ad 5. 6. 7. 8. diem extendi vidimus, iis potiſſimùm in ægris, qui citra medicam opem pluribus diebus cum morbis con-

flictarentur, antequam ad Nosocomia adducerentur. Didicimus ex hisce cruditatem non tempore metiri, sed conditione; audacterque eo in casu morbos aggredi, tanquam si primum diem agerent: exemplo *Hippocratis* qui *Anaxioni* octavo pleuritidis die sanguinem è brachio tollens, felicissimè tum suppurationem tum gangrænam præcavit.

Si quis nunc his omnibus observationes *Hippocratis* conjunxerit, *Lib.* 1. *Epid. edit. Foës. pag.* 941. & 945. *tum & Lib. Epid.* 3. *à pag.* 1085. *ad* 1089. circa febres, quæ nullas Crises sive salutares sive perniciosas habeant; responsum ille habebit in promptu ad Quæstionem, tum apud privatos multos Medicos, tum & apud illustria Eruditorum corpora agitatam, *Cur nempè Crises & citæ & conspicuæ Hippocraticis quàm nostris temporibus crebriores?* Profectò qui *Sydenhami* & *Baglivi* & *Boerhaavii* & *Illustrissimi nostri Præsidis, eruditissimi in Boerhaavium Commentatoris* consilio parentes, Naturam intempestivis Venæ sectionibus, aut Emeticis, aut Purgantibus, aut Sudatoriis, non turbant, non fatigant, non subvertunt, sed potiùs eam ducem

ſequuntur juſtèque moderantur, eadem in morbis quæ *Hippocrates*, obſervant. Doctiſſimi *Baglivi* hoc reſponſum eſt, toties ab ipſo jam ante 60. annos iteratum.

Unicum modò eſt, quod hîc ſubjungi oporteat. Nemo autoritatem hujus doctrinæ ponduſque inde labefactari autumet, quod ad eandem probandam nonnulla ſunt ex ejuſmodi petita operibus, quorum, *Hippocratis* ne ſint, an aliorum, ſit dubia fides. Etenim duo ferè Trientes omnium adſcriptorum *Hippocrati* Librorum germani ſunt. Ita quidem ut ex 70. illius ſive Libris, ſive Diſſertationibus, quæ operum omnium molem conficiunt, 46. reperiantur fidei indubitatæ; 24. autem aut Filiorum ejus ſint, *Theſſali*, *Dracontis*, generiſve *Polybi*, aut cujuſquam de *Aſclepiadarum* familiâ: qui ex *venerandi Senis* pugillaribus hæc adornaſſe, ideòque, paucis exceptis, apud *Galenum*, *Celſum*, alioſque dignos *Hippocratis* Commentatores, magnâ videntur autoritate valuiſſe.

CAPUT. V.

DE URINIS.

CIRCA Urinas & multa & egregia per biennium & ultra, Nosocomium suppeditavit : quorum plura cum aliis experimentis tum demonstranda clariùs, tum augenda sint, necdum in præsentiarum convenit hisce inserere. Sed id saltem affirmamus, quæ *Hippocrates* de Urinis habeat, eorum pleraque nos verissima esse, stupentes sæpe observasse. Patuit quippe judicium medicum tam in acutis quàm in chronicis, ex solis urinis desumptum, fallaciæ obnoxium hærere; quia 1°. Urina incredibiliter etiam in sanissimis variat. 2°. Quia Urina, assumptis quibusdam, adeò à naturali aliena reddi potest, ut nihil minus quàm hominis cujus est, conditionem denotet : id quod jucundis experimentis captis in Nosocomio demonstratum fuit. 3°. Quia si cætera in morbis signa bona sint, ea etiam cum Urinis non bonis bene sperare jubent. 4°. Quia Urinæ pravæ, cum multis cæteris pravis signis, quamquàm metum ingentem pariant, omnem tamen spem vitæ non abscindunt. 5°, Quia Urinæ

numquam bonæ, cum reliquis ſignis bonis, judicium paſſim imperfectum relinquunt. 6°. Quia Urinæ non malæ, cum pravis cæteris ſignis, magnum diſcrimen portendunt. 7°. Quia pleriſque ægris qui intereunt, Urinæ non bonæ obſervantur.

Cæterùm Urinas vario modo rubras; Urinas ſimilem orobis toſtis gerentes materiem; Urinam ſquamoſam, furfuraceam, craſſiori farinæ ſimilia ferentem, membranaceam, ictericam, viridem, ſubnigram, nigram; pinguem, fœtidam, inſipidam, aquoſam; Urinam vario modo crudam; omniaque quæ ad nubeculas, enæoremata, bonaque ac mala ſedimina pertineant; horum, inquam, plurima ad lectos ægrotantium reperiimus eodem ſe modo habere, quo obſervata ab *Hippocrate*, deſcriptaque fuerint. Præciſum verò tempus, horamque definitam, quâ in Urinis ſedimen maximè criticum, poſt earum mictum, conſpicuum fieri debeat, necdum potuimus definire. In genere vidimus, eò perfectiorem dari criſin, quò ſediminis & citior & diuturnior depoſitio eſſet; cæterùm & bonas fuiſſe criſes, Urinis 6. 8. 10. 12. poſt mictum horâ ſedimen formantibus. De aliis

morbosis in Urina contentis, idque potissimum in chronicis, multa quoque quæ *Hippocratica* confirment, observavimus.

Verùm cum omnibus hisce incerta, fateor, & dubia & obscura & captu nostro superiora, circa hanc materiem supersunt: quibus nihilo seciùs & cognoscendis & explicandis, Deo sanitatem largiente, omnem operam in ægrorum curatione, per sequentem cursum Academicum, navabimus.

Ut Alcalinorum contra putredinem vim, secundùm *Pringleanam* doctrinam, exploraremus, Urinæ ejusdem hominis, eodem tempore missæ, portiones alias miscuimus cum alcalinis, alias cum acidis. Acida erant spiritus Vitrioli, spiritus Nitri & spiritus Salis, fortes. Alcalina erant spiritus CC. Salis vol. oleosus, Sal Absinthii, Oleum tartari per deliquium. Experimenta & in sanorum sunt capta & in ægrorum Urinis. Repositæ sunt omnes Urinæ eodem in loco. Omni examine evictum est, Urinas longè diutiùs à putredine acidis, quàm alcalinis, præservari; eâ exceptâ cui sp. CC. fuisset affusus. Constititque Urinam alcalicis missam longè citiùs putrescere eâ, cui affusum nihil.

Ergo inde nihil ad alcalinorum præ acidis præstantiam demonstrandam, quâ res à putredine præservarent, concludi potest: imò contrarium evincitur, citiùs corruptis Urinis, quibus admista alcalia, quàm quibus acida, aut quibus nihil: quamvis omnes variæ portiones eodem ex homine collectæ, eodem tempore mictæ, eodemque servatæ in loco fuissent.

CAPUT VI.

DE SANGUINE HUMANO.

HISTORIAM Sanguinis necdum sufficienter explanatam, est quod doleamus. Multa, eaque egregia, protulere post *Leeuwenhoeekium* boni in arte viri; *Boyleus*, *Malpighius*, *Bellini*, *Guillelmini*, *Boerhaave*, *Hales*, *Schwencke*, multique alii Societatum *Anglicanæ*, *Parisinæ*, *Bononiensis*, *Edimburgensis*, &c. præclarissima membra; quæ utique longo, tædiosoque confecta labore magnam lucem affudere, sed necdum penitus genuinam sanguinis indolem eruerunt. Quin & edita ab ipsis experimenta fuere, quæ nunc prorsùm eadem nobis, quæ illis, visa; nunc

iterum ab iis alia, diverſa, contraria adparuerint. Unde eadem ſæpiùs & cum tædio repetere coacti, nonnunquàm paulò aliter, atque illi, tum enarrare phænomena, tum ex iiſdem concludere, debuimus.

Facultatem omnia ritè explorandi primò ſuppeditavit inſtituta frequenter noſtris in ægris miſſio ſanguinis. Sed & multùm juvere *Paſchales Feriæ*. Eſt eo tempore millenorum hominum ex urbe, ſuburbiis pagiſque vicinis, ad Chirurgos Vienneníes confluxus, ut vena ſibi in prophylaxin tundatur. Vicinus Chirurgus ſeparatis in vaſis omnem ſanguinem mox ad me mittebat; ubi verò calente eove actu effluente ſanguine opus erat, homines turmatim in Noſocomium induxit, ut ipſis tunderetur me præſente vena. Unde facultas longè uberrima mihi nata, ad experimenta inſtituenda. Mens fuit potiſſimum obſervare, quid ſanguini minimè mutato contingeret, ut eo tutiùs vera ejus indoles pateſceret.

Ex 150. *variis experimentis*, & *phænomenis*, ſequentia didicimus. Sanguis miſſus ex brachio hominis, Thoracem contuſi, minimè ut dicitur inflammatus, quatuor puriſſimis in vaſis exceptus

eſt. Sextâ poſt eductionem horâ, inſulæ ex laudabili ſeri copiâ exemtæ, impoſitæ fuere in vaſa terrea, pura, nova, vitreâ cruſtâ obducta. Ver erat frigidum. Aer eo in loco à gradu 40. ad 46. in therm. *Fahren.* calebat. Binis placentis, ſive inſulis, quâvis 12. horâ affuſæ ſunt aquæ frigidæ, puræ, fontanæ, unc. 10. Binis aliis eodem tempore, eadem copia aquæ, ad calorem hominis ſani circiter calentis, eſt affuſa. Prima earum inſularum, quibus calida affuſa, in ſex partes diviſa eſt, magnitudine inæquales: reliquis inſulis ſervatis integris. Operatio hæc duravit 12. dies. Ex tædioſis adnotationibus eo tempore habitis, & ſemper extemplò conſcriptis, hæc pauca modò referam.

Aqua ſingulâ 12. horâ effuſa nunquam vel hilum tincta fuit; evaporata tamen ſuper ignem, maximè poſtremis diebus, levem cruſtam reliquam fecit; quæ cum acidis nonnihil efferveſceret, & ſaporem ſuburinoſum linguæ guſtata imprimeret.

Poſt 12. diem vaſis, quibus frigida ſolebat affundi, aqua affuſa per aliquot dies renovata non fuit. Aquæ illius portio ſubinde examinata, notas alcali evidentiores dedit.

Senſim

Senſim porrò inſulæ diſparuere ita, ut quibus frigida aqua adjecta fuiſſet, nihil reliqui eſſet, niſi cruſta levis, fuſca, aſperior adſpectu, tactu tenera, omnem vaſis ambitum incruſtans, notas alcalini, ut ſupra, gerens. Inſula verò illa, quæ diviſa in partes, calidam affuſam habuerat, ſenſim albidior pellucidiorque reddebatur; donec tandem 20. diebus elapſis, ſex parvas, ferè pellucentes maſſas relinqueret.

Quæ verò inſula in aquâ, quæ calidè affuſa fuerat, manſerat integra, ea longè magis mole decreverat, ita ut ſupereſſet demùm albeſcens fruſtulum, pellucens, paucos rubros globulos, hinc inde intermixtos gerens.

Intentio horum experimentorum fuerat, quid demùm à ſanguine ſupereſſet, exactè rimari, videreque an quidquam animadverteretur, ſive cruſtæ phlogiſticæ, ſive dictæ *Ruiſchii pſeudo-membranæ* conſimile.

At verò, ut dixi, ſuperfuit de totâ inſulâ nihil, præter cruſtam fuſcam ad ambitum utriuſque vaſis, quæ frigidam exceperat; aut quid albidi pellucidique, in binis vaſis, in quæ calida aqua conjecta erat.

Quum fruſta hæc, mole reſiduâ, in

dies minuerentur, ex aquis illa exacto mensis spatio exemi & spiritui vini, quo conservarentur, immisi. Crustas quippe pleuriticas dictas sæpius exploraveram diuturnis macerationibus, integras, divisas; aquâ purâ, nitrosâ, frigidâ, calidâ. Quas cum lapsu temporis evanescere observabam, alias similes crustas, dum incepissent imminui, spiritu vini incorruptas servabam. Quod idem omni ex parte & de *pseudo-membranâ* verum.

At verò frusta illa paucos intra dies, penitus disparuêre; spiritu duntaxat paulò turbidiore inde reddito.

Igitur hoc residuum caruit durabilitatis notâ, quâ *Ruischiana* membrana & Crusta phlogistica, in spiritu gaudent.

Constitit liquidò & insulas plures concreti cruoris, & crustas pleuriticas varias, semper citiùs solvi evanescereque, quando frigida aqua, quàm quando calida, affunderetur.

Membranam suam dictam *Ruischius* parabat ramulo quopiam conquassando ipsum calentem sanguinem. Nunquam paravit illam ex sero sanguinis, ut per incuriam in operum ejus *indice* scribitur. Qui legit *Ruischium* attentè, videt

ipſum ſanguinem rubrum, antequam ſerum ſepararetur, ab ipſo conquaſſatum eſſe.

Membranam hanc frequentiore uſu didicimus & tempore citiorem & mole craſſiorem, præ illo, parare.

Sanguinem mox miſſum, calentem, totum in lagenam infudi, eamque probè obturatam agitando, paravi eodem temporis ſpatio membranam eâ craſſiorem, quam, agitando cum ramulo olivæ ſanguinem comparaveram.

Excepi ſanguinem ex ipſo ſani hominis brachio impetuoſè effluentem in lagenam. Obturatam lagenam agitans, craſſam membranam obtinui, quadruplò breviore temporis ſpatio.

Sanguinem è brachio fœminæ ſeptem menſes gravidæ, raptim fluentem, lato vaſe excipiens, ramulo agitavi à primâ dragmâ ad finem uſque: per 5. horæ minuta membranam maximam confeci.

Ruiſchius Theſ. vij. N. 39. ramulo exagitavit ſuum proprium ſanguinem, donec refrigeſceret, tuncque ſuam membranam obtinuit. Ergo forſitan per horæ quadrantem. Si in lagenâ agitatur ſanguis, augeſcit *Pſeudo-membrana* in molem longè majorem eâ quæ ramuli

agitatione parata. Verùm notandum id, quòd determinata tantùm copia sanguini insit ejus quod hanc filis ornatam membranam producat; vel saltem quòd tantùm determinata ejus quantitas ex sanguine extrahi queat. Quantumvis enim agitare pergis & conquassare humorem, membrana non grandescit, sed potiùs in plura fila divisâ mole decrescit.

Ruber sanguis, à membranâ factitiâ superstes, à suo sero difficulter separatur, fluidus persistens, neque 36 horarum spatio insulam formans. Vix nisi summâ cum prudentiâ ac patientiâ, quid inde effundi seri potest.

An ergo illa vis plastica, quæ sanguini mox per eductionem ex venâ quiescenti adest, sanguini educendâ membranâ conquassato, ablata est? Non videtur: serum enim ejus, quod ablatâ membranâ sensim paucâ copiâ separatur, quodque dixi difficulter à fluido rubro separari; hoc, inquam, serum prudenter separatum, si cochleari supra ignem ponitur, æquè citò, densèque coit, atque sanguinis illius, qui conquassatus haud fuerit, serum.

An *Membrana Ruischiana* saltem conflatur ex eo, quod plasticum in sanguine vocatur?

Non adparet : nam ſerum ſanguinis diutiſſimè ita conquaſſati, ut *Pſeudo-membrana* ultra non augeſcat, ad ignem coit, inſtar ſeri ſanguinis non agitati.

An fortè illud quod magnâ copiâ de ſanguine exhalat, quamdiu calet, idem eſt, quod factitiam formet membranam?

Minimè: nam 1°. ſi ſanguinem mox dum venâ egreſſus eſt, exactiſſimè tegas, dein parumper ſinas coire, nunquam inde membranam parabis. 2°. Si membranam ramulo paras, continuò ros exhalat de vaſe aperto, donec ſanguis refriguerit, & bonam tamen membranam adornas. 3°. Sanguinem ſani hominis brachio exſilientem in lagenam excepi, exactiſſimè illicò clauſi, à 31. Martii ad 3. Aprilis ſervavi, colorum mutationis contemplandæ cauſâ : tunc partem ramulo, partem agitatione lagenæ, diù multùmque agitavi, *membranam Ruiſchianam* inde formaturus; ſed fruſtrà.

Ergo materies membranæ factitiæ alia omninò à ſero coagulando & à vapore fumantis ſanguinis.

An ſaltem phlogiſtica Cruſta quid commune habeat cum illo rore evanido?

Neque id videtur. Sive enim sanguinem bene texeris ne quid evaporet, sive non texeris, Diathesis phlogistica suam crustam format.

Paulò superiùs monui ex eo, quòd conquassatus sanguis, ablatâ factitiâ membranâ insulam ultrâ non formet, non probari quòd vis plastica ipsi ademta fuerit: namque coagulabatur, ut antea, ejus serum: en verò hîc aliud argumentum!

Sanguis sanus ex consuetudine missus mense Aprili, & per pauca minuta sibi relictus, ut modò inciperet tepescere, mediâ sui parte agitabatur ramulo, alterâ conquassabatur in lagenâ: & tamen paucâ hâc quiete effectum, ut neutra pars factitiam membranam dederit.

Nihilominùs eodem modo, quo conquassatus ille sanguis, è quo magna membrana parata, insulas non formavit, liquidus mansit, serumque suum, quod parvâ copiâ in ambitu ac superficie aderat, ægrè à se dimisit. Serum hoc, ut prius, ad ignem coagulabatur.

Ergo, ut jam suprà conclusi, non est *Ruischiana membrana* ablata, quæ sanguinem vi coeundi spoliet. *Newtonianâ* phrasi vis contractilis globorum rubrorum, quâ in mutuos nitantur con-

factus; quâ etiam frigido in aere ferum fæpè fecum incarcerent, ita ut fanguis planè ficcus videatur; & quâ in loco tepido ferum fugent, ita ut in infulam contracti innatent eidem; illa, inquam, vis, non ablatione membranæ, fed conquaffatione perit.

An motus fanguinis in vivente corpore nimius exagitanfque ita poffit mutare fanguinem, ut globuli vix ultrà cohærere queant, utque proinde errores loci, maculas, aliaque mala generent?

Sanguinis ex Hæmoptoico miffi, fibi relicti, inque infulam concreti, ferum ramulo olivæ agitavi diù, membranam fed fruftrà inde expectans: quod enim ramulo adhærefcebat, id & vix paucum, & pofterâ die quid modò muci effe videbatur. Serum alius fanguinis, bonâ infulâ formatâ, famuli ultrà trihorium in lagenâ agitarunt; fed nil inde membranofi produxere.

Adparet igitur id quod membranam formaturum effet, concrefcente in infulam fanguine, adeò intra ejus fubftantiam irretiri, invifcari, adunari, ut nullâ agitatione deinceps educi inde poffit. Si enim in fero effet, cumque fero à coeunte cruore expulfum, membranam dediffet factitiam.

Cum tanta mihi ſeri copia quotidie adeſſet, varia aliorum circa illud experimenta imitari volui. Exploravi num cum ſpiritu vini coagularetur? Vix parum, ſed aliquando leviter lacteſcente ſuperficie. An cum aceto? nil nigreſcit modò. An cum ſpiritu Salis ammoniamoniaci? Nequaquàm. Cum Sale roriſmarini, aut cum Sale volatili C. C.? Nihil minus.

Volui explorare num omni dote referret ovi albumen? Utrumque Cochleari impoſitum ignique admotum mox in ſciſſilem abivit maſſam. Huc-uſque idem. Verùm ubi albumen ovi in fervidam aquam immiſſum, mox durum coagulum formaſſet, ſerum ſanguinis itidem in fervidam injectum, minimè coivit, lacteum aquæ conciliavit modò colorem. Lactea hæc aqua poſtquàm friguiſſet, ad ebullitionem reducta, nil coaguli exhibuit, lacteum ſervavit colorem. Ut neutiquàm duo hæc ſibi conſimilia ſint omni dote; quemadmodum imprudenter quandoque pronuntiamus.

Redeamus ad contenta ſanguinis. Sanguinem alium ex brachio, alium ex pede effluentem, in aquam ad 100. gradus thermometro impoſito calentem,

excepi. Sanguis ille observatur primò hanc aquam æquabili rubedine tingere, si jactus ejus citatus est: refrigeratæ dein aquæ innatat plurimum albescentis pellucidi, glutinosi, fugientis ad tactum, manu aut cochleari vix capiendi; Hæc si brevi à venæ sectione rem explores. Si verò per 8. 10. horas aqua illa post venæ sectionem sine examine reponatur, revoceturque ad examen, habebit nonnunquàm parum illius pellucidi, glutinosi, sed multò solidius, colore fuscum, faciliùs capiendum.

Hoc contentum quo scirem quid esset, pluries illud chartâ emporeticâ, linteo suffultâ, percolavi: nonnunquàm remansit nihil; aliquoties quid pauci, glutinosi, quod exsiccatum, furfurum griseive pulveris instar, in spiritu vini perstitit.

Materies hæc glutinosa, ex aquâ adhuc calente, mox à venæ sectionè excepta, & vel ramulo, aut lagenâ agitata, iteratis experimentis, nihil unquàm dedit membranosi. Si experimentum instituis longè post venæ sectionem, ubi aliquoties contenta materies solidior adparet, est tamen idem experimenti effectus.

Hæc porrò ſolidior materies, ab eâ quæ ex calente adhuc aquâ eximitur, differt in eo, quòd percolata plus relinquat materiæ glutinoſæ fuſcæ. Hanc ſuperſtitem à percolatione materiem per horam agitavi lagenâ, viſurus num membranam daret? Nequaquàm; agitatio illa materiem modò ex fuſco reddidit rubicundiorem.

Percolata omnium horum experimentorum aqua rubella eſt, & mucoſi quid in fundo habet. Bidui ſpatio omne id mucoſum ferè evaneſcit in aquâ.

Experimenta hæc ſæpiùs & in phlogiſtico ſanguine & in ſano capta ſunt.

Gelatum ergo illud quod in aquâ calidâ à miſſo ſanguine colligitur, neque materies factitiæ membranæ eſt, ut mox oſtendi, neque etiam eſt cruſtæ phlogiſticæ materia. Eſt enim gelatum hoc in quâvis aquâ, in quam calentem ſanguis ſive ex pede, ſive ex brachio, influxerit. Saltem ſi eſſet cruſtæ materies, ii quibus neque à morbo, neque à graviditate, neque à diatheſi, cruſta adeſſet, gelato carerent.

Quàm ineptè igitur inde concluditur venæ ſectionis inſtitutæ urgens neceſſitas! Phlegmatiſque ſive phlogiſtici, ſive mucoſi abundantia!

Sanguis frigidam in aquam ex brachio impetuosè insiliens, aquam lentiùs paulòque aliter tingit, quàm qui in calidam: verùm idem dat, quod suprà, gelatum. Id porrò eodem, quo priùs, modo exploratum, eadem phænomena dedit.

De crustâ phlogisticâ in transitu nonnihil dictum, sed curatius ea meretur examen.

Constitit 1. pleuriticas crustas aquâ purâ, aquâ nitrosâ, penitùs dissolvi.

2. Constitit, crustam haud ab eâ generari materie, quæ à calente sanguine evaporetur; aperto enim vase crustæ formantur.

3. Crusta talis aliquando adest consimilis coloris, duritiei, crassitiei quolibet in vase.

4. Sæpè crusta minor ad finem; ad finem non rarò crusta major.

5. Nonnunquàm sanguis initio febris acutæ, aut etiam topicæ inflammationis missus crustâ caret: habetque eamdem aut in alterâ, aut in tertiâ, aut in quartâ venæ sectione.

6. Imò in morbis maximè inflammatoriis, in nullo sanguine, quotiescumque misso, aliquoties crusta ulla est.

7. Haud insolitum, ut etiam densam

adſit cruſta in quovis ſanguine, in quovis vaſculo; quater, quinquies, venâ licet tusâ.

8. Certiſſimis experimentis conſtitit, haud univerſaliter veram eſſe ſententiam, quâ cruſta eo denſior credatur, quo major ſanguinis rapidiorque fluor, & contra. Vidimus haud infrequenter qui guttatim fluxiſſet, denſiorem dare cruſtam eo, qui rapidiùs.

9. Neque certior eſt regula ſtatuens magnitudinem cruſtæ gradatim minui augerive. Pluries vidimus eamdem denſam duramque in vaſculo primo, nullam in altero, in tertio majorem, paucam in quarto, mucoſam in quinto. Uno verbo, omnes poſſibiles cruſtarum tranſpoſitiones variis in ægris contemplati ſumus.

10. Quin ſæpiùs uno in vaſe ſanguinem rubrum atque compactum ſub denſâ durâque cruſtâ reperimus, alio autem in vaſe penitus diſſolutum; idque eodem in morbo, in variis venæ aperturis vario modo, citra vel ullam regulam. Unâ vîce primum, & ſecundum vas denſam gerebat cruſtam denſumque cruorem; in reliquis omnibus vel cruſtam ſemiphlogiſticam, ſemimucoſam, vel cruſtam mucoſam peni-

tùs, ſolutumque cruorem: eaque omnia ſine ullâ lege aut ordine decreſcentia, vel augeſcentia. Aliâ vice primus ſanguis denſiſſimus, alter diſſolutiſſimus, tertius compactus, & ſic porrò. Verbo dixerim, phænomena nullum ſæpè ordinem, nullam obſervant regulam. Imò viſi ſunt ægri, qui ad bonam criſin haud pervenirent, niſi primò diſſolutus omninò ſanguis de venâ exiiſſet.

Et licet haud perpetuò, tamen non rarò idem jactus, idem lumen, calor æqualis, omnia eadem. Nihilominùs tanta varietas!

Quotieſne igitur perversè de ſanguine craſſo, eodemve ſoluto, ratiocinamur, commentamur? Quàm infeliciter ad hæc viſa attenuandi, aut incraſſandi, mutamus methodum! Eſt ſolutio putrida ſanguinis, plena diſcriminis, mortis ſæpè prænuntia. Eſt ſolutio quædam bona & neceſſaria. Eſt ſanguinis ſolutio in vaſe ita apparens, dum mox ante, dum illicò poſtea, ſpiſſus ille & phlogiſticus conſpicitur, dumque quævis morbi ſymptomata ſummam denuntiant humorum ſpiſſitudinem.

11. En adhuc aliud! ſanguis ex homine continuâ putridâ febre detento,

omnibus ſignis cruditatis ad quartum uſque diem conſpicuis, bis miſſus, hæc dedit Phænomena: utriuſque ſectionis ſanguis in pluribus vaſis exceptus, cruſtâ quidem tectus fuit, verùm eâdem diſſimili, diſſimilique cruore, citra vel minimum diſſimilitudinis ordinem ratione vaſculorum. Sumpſi utriuſque miſſionis ultimum vaſculum, ad accuratius examen. Pellem ſupernam uno in vaſe cultello prudenter ſeparavi: ſeparatâ eâ, mox medio propè placentæ loco deprehendimus aquam limpidam, ſub eâque pelliculam aliam: hærente ſic ſero illo in ſacco, binis firmis pellibus conflato. Cum infimâ pelle uno in latere craſſa materies, flavaque, & coagulata cohæret. Sub infimâ autem illâ pelliculâ rubra invenitur materies; quæ propiùs examinata, nil niſi rubellum pulverem aquæ inhærentem exhibet. En ſummam ſolutionem tum ſeri à cruore, tum cruoris globulorum à ſe mutuò!

Limpidum id ex ſacco exceptum, in cochleari igni admotum, in ſciſſilem maſſam coivit, ſeri veram proinde indolem teſtatum.

Unicum modò vas ſecundæ ſectionis cruſtam verè phlogiſticam geſſit,

denſamque eamdem & æquabilem; rubram inſulam pro more innatantem ſero: cætera vaſcula ad denſum hunc, ſolutumve illum, propiùs remotiùſve accedebant.

Pars diſſoluti ſanguinis, unâ cum pelliculâ & ſero, in vaſe vitreo commiſta, agitata ad modicum ignem, in maſſam abiit & rubram & tenacem.

Vaſculum verò illud, quod ſerum inſacco gerere & ſub inferiore pelle ſerum cum pulvere rubro habere aiebam, chartâ tegebatur, & in examen ſequentis diei reponebatur in mensâ quæ hinc feneſtram, illinc hypocauſtum moderatè calidum haberet. Hoc ipſum vas ſequenti manè ad examen revocatum, exhibuit nobis denſiſſimam, ad fundum vaſis uſque, cruſtam.

Cernimus itaque, quomodo diſſolutus ille ſanguis, cum ſero ac pelliculis ſuis, tepido loco, in cruſtam verò phlogiſticam mutatus fuerit: ſed phænomeni rationem me huc uſque ignorare, ingenuò fateor. Plura talia oportet obſervaſſe ac congeſſiſſe, antequàm auſim quidquam ſuper his diſſerere.

Si quis hiſce de cruſtâ obſervatis omnibus, addat factas obſervationes in ſanguine gravidarum, quæ, alioqui

ſanæ, ſanguinem ſibi in prophylaxim mitti curant, inque ſanguine eorum, quibus ex diatheſi cruſta ſanguinem ſemper tegit, fatebitur cruſtæ hujus aliam longè, quàm olim habuerat, ideam ſibi naſci. Atque hæc ſatis.

Circa coloris in ſuperficie placentæ mutationes pauca dicenda ſunt. Sanguinem humanum quâ parte aëra tangit rubere, oppoſitâ nigreſcere; viceque verſâ partem inferiorem nigreſcentem, ſi invertatur, iterùm rubeſcere, rubeſcentemque nigreſcere, vulgò aſſerunt. Examina verò toties iterata, aliter ut loquar, me coegerunt. Sanguis de venâ effluens, exceptus lagenâ, ac ſubere, emplaſtroque deſuper, arctiſſimè clauſus, ſequenti die in ſuperficie pulchrè rubet; etiam ſub ſero, quod in graviore cruore inſulæ ſuperfluit: tertio die læta rubedo per pellucidum vas ſæpè conſpicitur ad medium penetrare cruorem: totum dein nigreſcit ſenſim, diſſolvitur, putreſcit.

Sanguis vaſculis exceptus, ſuperiùs rubens, ſi ſerum abjicitur, & inſula invertitur, ultra non rubet, ſed nigreſcit penitùs. In graviore ſanguine, ſero ad tres lineas ſupra inſulam fluitante, ſuperficies ſanguinis tam amœnè

rutilabat, quàm ea, quæ aëra tangebat immediatè. Perque pellucida vaſcula rubedo obſervatur non raró totum inſulæ ambitum cingere, ad majorem ejus partem, imò ad fundum uſque. In genere id manifeſtò patuit, quòd inverſa inſula ſæpè ex nigrâ rubeſcat, ſæpè maneat nigra. Ergo nulla regula firma. Ergò ratiocinia inde deducta cadunt.

Viſurus quid varia ſanguini affuſa in eo generarent, menſe Aprili, ſano ſanguini ad unc. x. miſſo, unico vaſe excepto, calenti quidem, ſed leviter coire inchoanti, adjeci uncias duas boni aceti vini; Alteri ſanguini ſimili, ſpiritum nitri acidi, ſive fortis; Tertio, ſpiritum ſalis acidum; Quarto, ſpiritum ſalis ammoniaci; Quinto, ſpiritum C. C. ſuccinatum.

Acetum nunquam vel leviter lacteſcens reddit ſerum, nec coagulat; ſpir. ſalis ammoniaci nonnihil ejus ſuperficiem lacteſcentem reddit, ſed non coagulat ſerum; reliqui ſpiritus in firmam maſſam ſerum ducunt: ſed hi tamen omnes quinque liquores mutant inſulam in maſſam tenacem, ſenſim ita indureſcentem, ut jam in pixide ligneâ non pictâ, ſiccas illas maſſas nigro carboni ſimiles, ultra ſeſqui annum ſer-

vem. Aceti & Spiritûs C. C. odor omnium diutiſſimè maſſulis inhæſit. Unde neque hinc in Alcalinis antidotus peculiaris quærenda contra putredinem; nam & acida & neutra idem præſtant. Præſervant indurando has maſſas, & non peculiari contra putredinem dote.

Ex omnibus concludo:

1°. Neceſſitatem experimentorum iterandorum inevitabilem eſſe. Quum enim experimenta aliorum, ceu data, aſſumere conſueſcimus, iiſque demum ſuperſtruere, addereque nova pergimus; non infrequenter totum corruit, ſi vel minimum fuerit in prioribus erratum. Pluries, fateor, & experimentis me falſum eſſe & falſa concluſiſſe: dumque eadem poſthac ſæpiùs repeterem, agnoviſſe errorem, didiciſſeque quânam in parte experimentum claudicaret.

2°. Longè exiliorem noſtri vitalis Laticis nos habere notitiem, quàm vulgò credamus. Præſtare tamen ut verè dicamus quid ſanguis non ſit; quàm ut, quid ſit, falsò ſtatuamus.

3°. Indefeſſis experimentis Naturam defatigandam eſſe, ut ſuis ſeſe de latebris prodat. Quem in finem ſequenti curſu Academico tum evidentioria

proferendi, tum ex prolatis argumentandi occasio nulla negligetur.

CAPUT VII.

QUÆDAM ANATOMICA.

PRÆMITTAM ea, quæ cum mox prægressis quodammodo connectuntur.

1°. Homo 47. annorum in *Paraphrenitide* prorsùm neglectus, quarto demum morbi die ad nos affertur. Quia omni artis ope caruerat, omniaque in morbo penitùs cruda erant, ter eodem die missus ipsi sanguis fuit, semper, ubique, phlogisticus. Balnea, fomenta, enemata, potusque diluentes, attenuantes, saponacei, profuere nihil. Accessit pro more Risus Sardonicus & quinto die mors.

Diaphragma universum, maximè propè ejus capita, tum inflammatum fuit, tum hinc inde gangrænosum. Flava, crassa, tenax materies Pulmones affigebat ad membranam, quæ Costas, & Diaphragma & Pericardium ambit. Solventes hanc materiem, deprehendimus eam, ut ovum ovo, similem esse colore ac tenacitate sanguini phlogistico, crustam suam formare inchoanti.

2°. Comparaveram mihi cadaver ſeptennis puellæ, ſeptimo *Pleuritidis* die extinctæ, cui, ut Cap. II. monui, Empiricus in morbi principio dederat Emeticum, dein pulverem pleuriticum, &c. Ut in priori caſu, ita & hîc, cruſta flava, priore denſior, affigebat adeò Pulmonem ad Pleuram, Jugulum, Diaphragma, Pericardium, ut ne unica quidem plaga libera ſupereſſet. Plura talia vidi in cadaveribus. Exempla apud *Hildanum* Cent. 2. Obſ. 27. apud *Bonetum* in ſepulcr. Tom. I. pag. 603. 624. 626. apud *Heurnium* de morb. pect. Cap. 6. eadem innuere videntur.

Nunquid hæc cruſta eſt tranſſudans, lethalibus in anguſtiis, phlogiſtica ſanguinis materies, per relaxata ultima vaſculorum exhalantium oſcula, è quibus, vigente ſanitate, ros exhalat? Quod alioqui, ſecundis ægri rebus, formâ ſputorum prodit? Quale quid etiam in Gravedine, mucoſa narium fauciumque membrana exhibet?

An hæc eadem illa materies, quæ citra vel minimam Pulmonis aut inflammationem aut vomicam, ſputi purulenti inſtar excernitur; vel integro pulmone ceſſans, vel Hecticâ diſpoſitione inductâ hominem demum necans? An

ideò intelligitur cur horum hominum, qui tanta in vitâ ſputaverant, pulmo reperiatur à morte integer? *Chriſtophori Benneti Theatrum ac Veſtibulum Tabidorum* ſic intelligeretur.

Ejuſmodi corpora olim luſtrans, reperi aliquoties idem quod *Bennetus.* Etiam caſus ejuſmodi hoc in Noſocomio Auditoribus demonſtravi.

3°. Meminere namque illi, miſerrimam me fœminam huc induxiſſe, ut, in ſuo ineluctabili fato, quod ſumma, quâ erat, inopia, calamitate creſceret, hîc blandiùs foveretur, & miro ſuî ſpectaculo nobis ſaltem à morte prodeſſet. Præter inſuperabilem valetudinem, de quâ poſtea, Phthiſi pulmonali tantâ laborabat, ut ſimilem ſpatio 22. annorum non viderim, quæ ſputa flava, ſubviridia, craſſa, magna, aquæ ſalſæ illicò petentia fundum, copioſiùs ejiceret. Menſis ſpatio apud nos degens, diu noctuque, in mortem uſque, ſputare perrexit. Conſumptos ferè pulmones ſuſpicatus, quale quid etiam in cadaveribus obſervaveram, demonſtravi Auditoribus Pulmonem quidem, ſiniſtro Thoracis incavo, Pericardio adhærentem Pleuræque: verùm, eâ cohæſione ſeparatâ, pulmones totos, non colla-

bentes, ſed veluti fungoſos; & quomodocumque examinarentur ac tranſſcinderentur, ne vel guttulam puris, vel vomicarum veſtigia, exhibentes.

4°. *Hydropicum* ad nos duxerunt, ut illum curaremus Paracenteſi. Quum præter Hydropem, etiam ſputorum qualitate ac quantitate, à longo die videretur Phthiſicus ac planè Hecticus eſſe, Paracenteſin negavi tutò poſſe fieri. Quin & quarto ab illinc die efflavit animam. In Pulmonibus ad minima fruſtula examinatis, ne vel minima quidem aut Vomicæ aut Puris veſtigia cernere licuit. In incisâ Trachæâ modò quid puris repertum, quemadmodum & in fœminâ N. 3. deſcriptâ.

Itaque Phthiſeos pulmonalis ita dictæ, aut ſaltem ita nobis ad parentis, datur origo duplex. An hanc ob cauſam vulgò aiunt Pulmonem, quantumvis conſumptum, omninò recreſcere? Eo quòd viderint eumdem eorum in Cadaveribus integrum & illæſum, qui quondam verâ Phthiſi laborare viſi, poſtmodùm ſani vixiſſent vegetique?

Quum Pleuritis, Peripneumonia, Paraphrenitis, imò aliquando Febris ardens per ſputa evacuent ſeſe; prætereaque in *Puogeniâ* multa explicatu diffi-

cillima occurrant, operæ prætium foret maturo examine originem puris in genere, secundùm hujusmodi observata, perpendere. Nam latet in eo quidquam non erutum satis, non satis explicatum. Plurimis experimentis & observatis indigeo antequam ausim quid certi statuere. Sed hisce suffultus, audebo deinceps *Dissertationis de pure* periculum experiri.

5°. *Uteri Vaginæve prolapsus*, ut difficulter dijudicandos apud probatos Autores, ita & propriâ experientiâ didicimus. Varia exempla se nobis obtulere; unum, quod maximè evincat, enarrabo.

Fœmina 35. annos nata, narravit nobis hanc suî historiam. Annis abhinc fermè 17. gravem sarcinam humeris gestans & in glaciem prolapsa, elabi sibi quidquam percepit ad pudenda. Id quod nunc deterius, nunc melius, demùm alio simili lapsu, quarto deinde anno contingente, pessimè crevit: ita quidem ut duo diversa corpora extra vaginam propendentia experiretur; duorum alterum ovo columbino magnitudine par, alterum & mollius & mole minus: unà cum ingenti dolore ac murmure ab umbilico deorsum tendente,

& in ipſo corpore majore propendente percepto. Chirurgus triduo partes emolliens, eaſdem intropreſſit; retropreſſas verò bonâ ligaturâ, aut fotu, fumoque roborante firmare neglexit. Unde per integros quatuor annos continuò prolabebantur, ac mole augeſcebant. Eratque majoris corporis in faſtigio foramen, os uterinum æmulans, ac menſes debito tempore dimittens. Urina juxta hoc corpus effluebat, ſub illo corpore minore anteriore.

Poſtmodum inſolitum quid circa vaginam anteriorem adparuit, origine clitoride altius, Iſchuriam faciens. Sequitur inflammatio dolentiſſima, & puris dein effluxus. Urina retenta tunc vi proſiliit, unà cum calculo piſum magnitudine æquante. Seſqui altero deinceps anno, poſt enormes cruciatus alterum calculum, eodem loco fixum, eduxit digitis ipſa ſuis.

At verò hunc ultimum calculum mox ſequebatur parvus ruber tumor, ceu veſica eſſet, quæ quieſcente illâ atque calente, mollis erat; frigeſcente autem eâ, vel movente ſe, indureſcebat. Dum hæc veluti veſica collapſa erat, urinam animadvertit effluere ſibi; ſi verò tumidior illa ac durior erat,

urinam

urinam non niſi guttatim extillare. Malorum cumulo acceſſit Inteſtini Recti prolapſus.

Hæc ipsâ referente & iteratò confirmante. Examinavimus omni cum curâ utrumque hunc de vulvâ propendentem tumorem, ſæpiùſque inſtituto examine, definire certi quidquam non potuimus. Invenimus, ut illa retulerat; duo corpora elapſa vulvæ: alterum magnum, craſſum, durum, cujus longitudinis diameter trium, latitudinis duorum cum dimidio pollicum eſſet: alterum minus, molle, aliquando prolapſum, propè, & ut barbarè dicam, immediatè, ad anteriora pudendorum ſitum, hærenſque in ſinu, qui in corpore majore excavatus eſſet, vix pollicis diametrum habens. Ex illo ſinu poſt hoc corpus minus, effluebat urina. Aderatque, ut ſuprà monui, in ſummitate veluti os quoddam oblongius, quo menſes ſemper effluxiſſe fœmina obſervaverat. Hæc eadem illa, quam N. 3. dixi enormem illam puris expuiſſe copiam. Summi laboris fuit partes à Gangrenâ præſervare. Noſocomii per menſem incola moritur.

In cadavere ventriculus mole ingens, ad umbilicum uſque deſcendit, inde-

que reaſſurgens Pylorum formavit. Cæci ſaccus fermè in pelvi. Inteſtina tenuia examinantium digitum ducebant, continuatione ſuâ, in corpus iſtud magnum, propendens de pudendis; quod burſæ inſtar Inteſtinorum tenuium portionem, prætereaque rubellam aquam continebat.

Ligamenta falsò dicta rotunda, Ovaria, Tubæ, Fimbriæ, Uterus, loco erant ſuo. Veſica Urinaria deſiderabatur. Digitus ſecundùm interiora ſynchondroſeos oſſium pubis ducebatur in cavum extra corpus, quod ipſum illud, quod antea corpus prolapſum minus vocabamus. Peritonæum à pondere ſuperincumbentium, duos in ſaccos formabatur, quorum alter internam ſuperficiem corporis majoris, alter minoris ſuccinxit. In eodem corpore majore, à parte exteriore, eâdemque anteriore, ac ſuperiore, cavitas erat, quæ corpus minus, ceu ſinu quodam, aptè exciperet. Ureteres utrinque ſemidigiti amplitudinem habentes, injecto lacte viſi ſunt in infimâ illâ cavitate, ſive ſinu, ſub corpore minore exire. In pelvi ſi quis peritonæum ſursùm traheret, corpus quidem minus illud in pelvim trahebat, ſed minimè locum quo urete-

res exire, effluente lacte, animadversi fuerant.

Ex omnibus patuit violentâ, eâque repetitâ extensione, ac veluti dilaceratione partium, prolapsum non uteri, ut patuit, sed vaginæ, natum esse. Constat ex enarratis, cùm fœmina secundò prolaberetur, dolorem ingentem, validumque, ac veluti dilacerantem, strepitum, indicasse: quòd vagina à suâ cum vicinis, & potissimùm cum recto intestino, adhæsione divelleretur; unde & intestini ejusdem sequens posthac prolapsus facilè intelligitur. Ex observatis in cadavere liquet non Vesicæ, sed Renibus, calculosam diathesin adscribendam esse; quum ex Rene tres adhuc calculos exemerimus: tamen violentam ultimi eductionem effecisse, ut vesicæ, ejusdemque inversæ prolapsus integer fieret. Compressione vesicæ prolapsæ, urinæque post illam acrimoniâ, natum esse sinum in prolapsâ vaginâ. Vesicæ prolapsæ inversæ partem produxisse id, quod vocavimus corpus minus; portionem verò ejus majorem complicatam hæsisse in præmemorato sinu corporis majoris, ut ex exeuntibus ibidem ureterum extremitatibus constitit.

Erat igitur 1°. Hernia intestinalis

incumbens in prolapsam vaginam. 2°. Prolapsus vesicæ urinariæ, inversæ, maximam partem collapsæ, portione parvâ tumentis. 3°. Prolapsus Intestini recti.

Attamen figura prolapsi corporis rotundior, & leviter acuminata, & oris formam gerens, perque illud catamenia dimittens, prolapsum uterum perfectè inentiebatur: quale quid & in aliis pudendorum prolapsibus observavimus.

Quum nunc ejusmodi casus centies occurrant Practicis, & sæpè lites natæ, Uterine, an vaginæ prolapsus sint, non nisi morte judice, dirimantur; præstiterit nulla bella medica fovere, sed suam cuique sententiam integram relinquere, suspendereque suam.

6°. Notabilia aliquot ac planè horrenda exempla habuimus *Neglectæ inflammationis Lumborum, Crurum, Coxarum:* quam aut Arthritridem, aut Rheumaticam Lumbaginem Artifices salutarant. Dum pure exesi animam propemodum agerent, suscepimus illos, conspeximusque in Cadaveribus ossa femoris, vertebrasque lumborum, ab acri pure corruptas & cariosas: imò pus sibi viam pandisse à femore, per foramen

ovale ſecundùm arteriam, venamque, ac nervum, quæ ibidem reperiuntur, pelvim impleviſſe; eroſiſſe carnes ſecundùm Lumborum vertebras; & ſupra muſculos dorſi ſcapulaſque, puris ingentia formaſſe pulvinaria. Unde neglectu diſtinctionis cauſarum, in harum partium affectibus, nihil calamitoſius.

7°. *Suſceptionis Inteſtinorum* caſum quoque adferam. Puella 10. vel 11. annorum perpetuâ Cephalæâ laborans, vermium quoque in Inteſtinis latentium ſigna habuit. Purgantia & Antihelmintica optimus Medicus dederat, quæ alvum ſolverunt quidem, ſed, uti nec Artis auxilia, profuerunt. Expiravit.

In Cranio Polypus inventus eſt, occupans ſinum falciformem, quæque in illum ex encephalo ſanguinem revehant, venas. Ceciderat nempe miſella quadriennis facie in lapidem, eoque ex caſu naſum frontemque complanatam geſſit. Hinc Cephalæa, Polypus.

In Inteſtino ilio duæ erant ſuſceptiones, quarum quàm maximè notanda prior. Pars ſuperior ſuſcipiebatur ab inferiore; ſuſcipiens autem portio & tumidior, & inæqualiter dura erat. Perſciſsâ eâ ac reclinatâ, ſuſcepta portio

ſemidigitum longa adparuit, ſed cincta contortaque à quinque lumbricis teretibus. His lumbricis devolutis, portio ſuſcepta veluti ſtrias, à conſtringentibus vermibus inſculptas, exhibuit; corrugataque vehementer, videbatur multò longiùs extendenda, niſi in Academicas demonſtrationes eam ita ſervare animus fuiſſet. Vermes pollices 4. 5. longi erant.

Mira ſanè & portenti quid habens difformitas eſt, quum eruditiſſimus Medicus, *Leopoldus Erndl*, qui puellæ curæ ultimo tempore præfuit, mihique hæc inteſtina poſſidendi copiam fecit, Puellam ad finem uſque Ilei ſymptomatibus immunem, alvoque gaudentem invenerit. Videntur Inteſtinis convulſiones ſub mortem adfuiſſe, indeque natæ ſuſceptiones: vermes dein ſe circum hanc ſuſceptam partem circumvolviſſe.

8°. Ex variis, quæ in *Calculoſis* obſervavimus, unum ſeligam. Adoleſcens undecim annorum, à primâ infantiâ calculi ſymptomata paſſus, ad nos adfertur. Intra paucos dies cum acerbis doloribus, iſchuriâ, teneſmo, ac tandem apoplectico ſomno, convulſionibuſque moritur.

In Cadavere ventriculus tum inflammatus ita, ut hinc inde inciperet gangrænescere, tum etiam vehementer expansus. Processus vermicularis cum Funiculo spermatico dextro firmiter, concretus, accretus dein tum Intestino recto anteriori, tum Vesicæ posticæ. Rectum erat & cum processu vermiculari, & cum vesicâ posticâ, unitum. Ureter sinister unitus cum sui lateris arteriâ Iliacâ. Vesicam inter Rectumque saccus cavus, gangrænosus, nigro muco plenus repertus est. In eumque foramen patuit ex vesicâ urinariâ: quin ipsum Rectum foramine pertusum, quod parvum quidem rotundumque erat, ac remotum ab eo quod in vesicâ, & in Recti cavum patulum. Omnia ad anum maximè inflammata. Renes monstrosæ magnitudinis ambo, at calculorum expertes: Pelves enormes duos pollices, Papillæ singulæ pollicem & ultra, digitum Ureteres, capiebant. Erantque hi ultimi & loco pulsi, & Intestinorum more convoluti, & robustâ membranâ cellulosâ circumquaque accreti & concreti; figurâ convolutâ discrepantes, in vesicam more solito patuli. Vesica verò tres lineas crassa parte posticâ perforata, Calculum oblongum, asperum, pon-

deris binarum ferè unciarum, arctiſſimè comprehendebat.

Iſchuria ſpuria adoleſcentem è medio ſuſtulit. A longo tamen tempore hæc in Renibus & Ureteribus diſpoſitio nata videtur; Dyſuriâ ac Stranguriâ ferè perpetuis id demonſtrantibus. Ad ultimum tamen quum ſenſim parcior urina prodiit, ureteres, pelvis, papillæque, ita videntur ab urinâ extenſæ fuiſſe, ut fiſtulæ *Bellinianæ* penitùs comprimerentur: utque compreſſi hi urinam ultra à ſanguine non exciperent. Hinc ſanguis manſit ſuo oneratus acri, & communibus Iſchuria ſymptomatibus extinxit puerum.

An forſitan Veſicam explorans Catheter tum veſicam perforavit, tum Rectum?

Vix videtur: 1°. quia Catheter obtuſus. 2°. Quia immobilis hæſit, vertendi ſe impos. 3°. Quia & tres lineas craſſa Veſica erat, & ſimul dura. 4°. Quia Veſicæ foramen non reſpondebat ei, quod in Recto.

Quare mirari ſubit undenam hæc foramina? Calculus enim non habuit ibi loci, quâ efficeret id, ſcabritiem. Forſan Calculus horizontali circiter ſitu à Veſicâ comprehenſus, uno extremo

ſuo paulò acuminatiore, raſit, perforavitque illam. Foramen in Recto fortè à materiæ quæ inventa in ſacco, acrimoniâ: & quia jam guttulæ acerrimæ urinæ ex veſicâ in ſaccum, atque ex ſacco in Rectum fluere poterant, ortos hinc teneſmos eſſe, podiciſque inflammationem, probabile admodum.

Patuit hinc 1°. contractiſſimâ in veſicâ calculum difficulter indagari, Cathetere immobili reddito. Vidi id evidenter in alio puero calculoſo, quem experti viri Cathetere explorantes, calculi præſentiam mihi negarent. Eâdem nocte infans convulſus moritur. Die poſterâ Chirurgus attulit mihi Veſicam, ita ad incluſum calculum corrugatam, ut vacuum nullum ſupereſſet. *Tulpius* Lib. 3. Cap. 6. ſimile quidem quid habet; ſed unciam urinæ propemodum illa veſica capiebat, hæ ambæ nihil.

2°. Lithotomiam hiſce in caſibus vel impoſſibilem eſſe, vel inutilem. Impoſſibilem quidem, quando Artifex in veſicam inducere ſua nequit inſtrumenta; inutilem verò, quia Renum illa, ureterumque, & veſicæ degeneratio, educto quamvis calculo, vix quid ſperandum relinquit. Præterquàm quòd parva illa veſica, longitudine totâ ferè per-

ſciſſa, ob ſuam & ctaſſitiem, & duritiem, ægerrimè coalitura videretur.

3°. Catheterem cum difficultate in veſicam inductum, prudentiſſimè verti oportere, & ſimul ac reſiſtentia notabilis deprehenditur, re infectâ eximi: vi enim illatâ poſſe veſicam lædi. Verùm iteratò tertiòque eſſe repetendum tentamen, ut pateſcat utrum Catheteris immobilitas vitio proprio, perennique veſicæ, an verò Spaſmodicæ ejus contractioni debeatur? Solent quippe viſcera cava nos ſæpè ludere; inter multa exempla, eo quod *La Motte* habet, id demonſtrante. Deſperatam parturientem ipſe cum alio Chirurgo derelicturus, ac re infectâ abiturus, ultimum adhuc parturientis tentamen inſtituit. Inveniunt ambo conſtrictiſſimum eo uſque uterum nunc adeò laxum, ut felicem partum intra ſemihoram expediant.

CAPUT VIII.

DE VI ELECTRICA.

A MENSE Decembri 1755. ad Septembrim 1756. *viginti quatuor homines* ad *Machinam Electricam* noſtram adhibiti ſunt.

1°. Vir 50. annum agens, latus ſiniſtrum paralyticus factus, menſe Aprili anni 1755. ad nos æſtate mediâ 1756. adductus eſt. Remedia interna ex claſſe Neuroticorum Roborantiumque petita, interpolata purgantibus, varii generis frictiones, cucurbitæ alternis diebus numeroſæ adplicatæ, rem equidem in melius verterant, non percuraverant. Ad *Machinam* denique intra 7. ſeptimanarum ſpatium convaluit integrè.

2°. Homo 39. annorum, poſt Arthritidem Paralyſi ſiniſtri lateris cum dolore affectus, ſummo cum affectarum partium Maraſmo, vi medicamentorum ingenti uſus erat, Balneoque *Badenſi*, ad 34. vices, citra vel minimum levamen. Bimeſtri ſpatio ad *Machinam electricam* ſanitati integræ reſtitutus eſt, crure tamen adhuc ſubclaudicante; verùm ob id pauculum ultra ad *Machinam* redire recuſavit.

3°. Fœmina 48. annorum, ab octo retrò annis ex Puerperio, in quo illam vehemens terror de occiſo marito invaſerat, primò pedibus reſoluta; dein pedibus reſtitutis, utroque brachio paralytico, lividoque eodem, & frigido, & inſenſili penè laboravit. Trium menſium ſpatio ad *Machinam* adplicata, brachia calida, agilia quamvis in partem, digitoſque mobiles habuit. Sed necdum penitùs vis reſtituta digitis firmius aliquid tenendi. In ſummâ id obtinendi ſpe neglexit redire.

4°. Puella 14. annos nata, tribus elapſis abhinc annis, achoribus, aut favis, in capite laborans, externo quopiam curatur unguento. Mox colli induruere glandulæ, iiſque reſtitutis tumor ſub mento ingens comparuit, quem Agyrta diſpulit aureâ ſuâ dictâ aquâ; paucîſque poſtea diebus toto ſiniſtro latere facta paralytica eſt. Per menſes $3\frac{1}{2}$ ad *Machinam electricam* penitùs convaluit, ſolis manûs digitis necdum alacriùs ſe moventibus: quod pauculum labore huc redeundi indignum cenſuit.

Notandum hîc ſub ipsâ *Machinæ* operatione Achoras rediiſſe: hiſne igitur regreſſis, an vi *electrica*, cura adſcribenda?

Utrique; sed vi *Electricæ* magis: levamen quippe ingens, vel ante regressos Achoras, percepit.

5°. Novem annorum puellam, cui post Variolas, Morbillosque, primò tussis frequens, deinde sputum purulentum aderat, sputumque demum planè cessabat, Chorea *S. Viti* prehendit, sinistro potissimum brachio, pedeque, ac diversimoda faciei convulsio. Bimestri spatio adhibitâ vi *electricâ*, pustulæ copiosæ, eæque turpiter crustosæ, brachium & crus cingunt. Interpolatis purgantibus perfecta salus redivit.

6°. Puella nata 13. annos adversus eamdem, sed graviorem Choream *S. Viti*, à septem retrò mensibus, varia, eaque optima auxilia artis, incassum adhibet. Ad *Machinam* nostram sesqui mensis spatio integrè curatur; nonnullam in membris gravitatem aliquoties experta: quam floccifaciens non rediit.

7°. Vir quem alebat scribundi peritia, à binis retrò annis, post Arthritidem vagam, fiebat paralyticus; ita ut ægerrimè pedibus uteretur, ultraque calamum ducere non posset, & infantis instar esset alendus. Sesqui mensis spatio ad *Machinam* ita convaluit, ut & bene ambulare, & victum iterum sibi calamo comparare, scriba potuerit.

8°. Puellæ 14. annorum, ignotâ de causâ, ſiniſtra manus ingraveſcit, tumeſcit, liveſcit, digitique firmiter in pugnum contrahuntur, & lævum pedem *S. Viti* chorea invadit. Per menſem ad *Machinam* integrè propemodum curata non rediit.

9°. Puella nata 12. annos, causâ latente parentes, incœpit balbutire, oculos vagabundè horrendèque verſare, continuò agitare labia, terrificos motus faciei muſculis exercere, nunc exerere linguam, nunc eamdem intra os convolvere, cæterùm *Choream S. Viti* artubus perfectè æmulari; Dæmone obſeſſa, his de cauſis, credita. Cautelis primò adhibitis, quæ, num ſubdola fucum parentibus faceret, manifeſtarent, ad *Machinam* adhibebatur. Spatio ſeptem ſeptimanarum tam perfectè curata eſt, quàm quæ perfectiſſimè.

10°. In morbo pectoris fœmina 23. annorum, alio in Noſocomio degens, tremore totius corporis affecta eſt. Datis remediis manus minùs, pedes ſemper peſſimè tremuerunt. Intra 16. dies omnis ille tremor ad *Machinam* noſtram perfectiſſimè eſt curatus.

Sex fuere homines, qui ad virtutem *electricam* ab initio quidquam lucra-

rentur, ſed poſtmodum (vel quod tardiùs emendarentur, vel quod cum invidiâ expeditiorem aliorum ſalutem contuerentur, vel quod ſuî planè negligentes eſſent, quale ineptorum hominum genus ubique reperire eſt) ſolito rariùs, demum vix, tandem non ultra ad nos acceſſerint.

Tres fuere, qui perfectâ amauroſi laborantes, etiam experiendi gratiâ ad *Machinam* adhiberentur. Oculis omnes doluere. Per aliquot dies abſiſterent, tumque redirent, hortatus ſum. Verùm aut doloris fortè pertæſi, aut aſſueti miſeriis, non redierunt.

Fuerunt unus alterve, qui initio non nihil, deinceps nihil omnino à paralyſi emendarentur. Quippe videntur in his canales minimi ita & exſiccati, & concreti, ut eoſdem vis Electrica ultra pervios efficere non poſſit; interea dum quoſdam, minùs coalitos, uſui reſtituat.

Quidam adhuc adſunt, quorum alii lucrantur, aliorum necdum determinare ſortem licet. Surdus à tenerâ infantiâ juvenis trium menſium ſpatio nihil adhuc lucratur; verùm cum *Lipſienſes* Eruditi curam ejuſmodi poſt. 7. menſium labores peractam narrent, pergimus.

Problema hisce subjungere liceat. Si Paralysis, vel Chorea *S. Viti*, omnes haud afficit artus, verùm alterutrum modò brachium aut crus; cur lævam potiùs quàm dextram corporis partem occupet? In recensitis decem casibus, unicus modò dextri est lateris; in cæteris hîc non recensitis, plerique omnes sinistrum latus sunt resoluti. Dumque adnotata mea practica revolvo, videor dudum idem observasse. Facilèque crediderim, si annosior quisquam Medicus præterita sua sive ex scriptis, sive ex memoriâ refricet; rem quoque eamdem illum deprehensurum esse. Quid causæ horum?

CAPUT IX.

DE VARIIS.

CIRCA *Lithiaſin* varia experimenta edimus aquâ calcis, vario modo, ſolâque, vel & cum additis, adhibitâ; Uvâ Urſinâ; &c. Eoque alacriùs, ac fidentiùs hæc experimenta proſequimur, quòd calculus humanus, binarum fermè unciarum pondere, in aquâ calcis ſæpiſſimè renovatâ, trium menſium ſpatio à me poſitus, potiore ſui parte penitus friabilis eſt factus: argumento quòd Calculus humanus, eo eſt in liquore diſſolubilis, qui ab homine copioſus cum fidentiâ bibatur.

Eſt & Endemium malum in *Auſtriâ*, *Styriâ*, *Croatiâ*, *Tiroli*, &c. ut Glandula Thymus, Parotides, cæteræque in collo, tumoribus infeſtentur maximis, & duriſſimis, & pertinacibus, & non raró malignis. Horum in curam varia tentamus, videmurque profuturi, etiam in pertinaciſſimis, quæ diù varia artis molimina eluſiſſent. Verum à paucioribus experimentis necdum concludimus firmi quidquam: pluribus verò iiſdemque certiſſimis, deinde gaviſi ſi fuerimus, ea cum publico communicaturi erimus.

Mercurii ſublimati cum ſpiritu frumenti uſum, quem ab Illuſtriſſimo Præſide, *unà cum pluribus aliis egregiis remediis*, didici, audax laudare ac commendare auſim in Lue Venereâ, in deſperatiſſimis hujus tyrannici morbi reliquiis, ad Oculos, ad Veſicam, ad Urethram, ad Fauces, &c, ſpecie Arthritidis, aut Immobilitatis, ad Articulos. Imò ejuſdem remedii diuturnus uſus penitus in pluribus percuravit corneam, quæ poſt diras diuturnaſque inflammationes, ex causâ venereâ, citrave eamdem, opaca facta, nullis aliis remediis ceſſerat: cum hoc ſpiritu de nocte ſaltem, ſi de die fieri id non poſſet, impoſitis Oculo ſacculis, cum floribus diſcutientibus, vino incoctis.

Sunt plura alia, quæ certis in caſibus exploramus, quorum rationem, cum nil niſi in commune bonum facimus, poſthac reddituri ſumus.

Unicum modò eſt, quod minimè reticeam. *Fumus Tabaci* in Ileo, in Herniâ incarceratâ, ſummas in arte merentur laudes: verùm quibus inſtrumentis in inteſtina impellatur, ea necdum penitus ſatisfaciunt. Jam bina poſſidemus inſtrumenta, quorum alterum Follis fabrilis formam habeat, alterum commu-

nis ad clysma syphonis. Hoc ultimum præstantissimum est, quod Illustrissimus Præses, cum optimo Physico, aptoque ad omnia Mechanico, Reverendo *Abbate Massie*, excogitavit. Utrumque suppeditat uno momento, copiam fumi incredibilem, eumdemque vi ingenti in Intestina projicit. Curam habebo ut plura ejusmodi conficiantur, ne Medici ac Chirurgi tanto invento careant. Fœminam annosam, ut & juvenem, utrasque ab incarceratâ Herniâ, adversùs omnia rebelli, penè enectos, hoc nostrum instrumentum mortis faucibus eripuit, intraque pauca minuta restituit sanitati.

Insitionis variolarum effectus aliâ occasione communicare potero.

De *Colicâ Pictonum* hic quoque nonnulla observata communicanda forent; sed hanc ipsam duodecim abhinc annis peculiari Dissertatione aggressus, nunc iteratis plurimis experimentis & observationibus, Tractatu elaboratiore, describere conabor, in quo sanè & multa mutentur, addanturque plura, necesse est. Interim id præfari ausim, hoc diro in morbo Olei, pinguiumque, nunquam pœnitendum usum esse. Manifesto exemplo id didici in Fodinis

Ducatûs *Styriæ*. Quod Paralyſis, & Colica dicta *Pictavienſis*, magnam foſſorum vim quotannis ſternat, ſuo ingenti cum damno experti ſunt Domini Fodinarum. Id quod minimè miratus fui, fodinas Plumbi, Arſenici, Argentique, uſque in abditiſſimos earumdem receſſus, perſcrutatus. Domina Fodinæ, mihi de Foſſorum morbis, ac de Colicâ potiſſimum ſciſcitanti, regeſſit, ſe hanc à triennio penitus ignorare, ex quo Empiricus ſibi id conſilii dediſſet, ut Foſſores *primâ luce, ſuos auſpicaturi labores, Lardum cum atro pane præſumerent.* Acceſſit qui horum hominum curæ duodecim ab annis præfuerat, doctiſſimus *Græcii* Medicus *Menſurati*, hæc omnia amplo ſermone confirmans.

Profectò quandoquidem Venena multa, ac Contagia, deglutiendo potiùs, quàm inſpirando, nobiſcum communicantur, ſicque primas vias primò infeſtant; jentaculum tale, difficulter digerendum, inviſcandis venenatis particulis eſt aptiſſimum; Prandiumque, quod ex lardo, aut pingui carne bubulâ, ipſis quotidie adornatur, eumdem ipſis effectum pomeridiano tempore præſtat. Unde quid epotum ſæpius oleum, & frequentiſſima Enemata ex oleo parata, in

Colicâ *Pictonum* efficiant, vix nisi expertus crediderit. Estque Olei, butyri, pinguisque juris, cum multo pane usus, optima Prophylaxis opificibus illis, qui metallis præparandis, miscendis, adplicandis, victum quærerent: ita ut nunquam vacuo cum ventriculo, sed munito similibus, suis sese accingant laboribus.

Verùm, ne longus sim, manum de tabulâ. Enarraturus enim alioquin Operationes Chirurgicas varias, interque easdem tum graves, tum fortunatas, quas nostro in Nosocomio perfecerint, Clariss. Vir *Josephus Jaus*, AUGUSTISSIMÆ Chirurgus, ac Chirurgiæ in hâc Almâ Universitate Professor; Doctissimus *Palluci* AUGUSTISSIMI IMPERATORIS Chirurgus; tum & expertus *Leber*, Nosocomii civici Chirurgus dexterrimus; has, inquam, enarraturus, Historiæ Nosocomii, quam brevem esse deceat, limites transilirem: quamobrem, hoc saltem tempore, hisce enarrandis supersedebo.

FINIS.

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

PARS SECUNDA.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo S. Auguſtini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM IMPERATRICI, MARIÆ THERESIÆ,

Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,

ANTONIUS DE HAEN.

QUOD vultu adeò gratioſo, quòd benignâ adeò manu, primum meorum in Noſocomio laborum ſpecimen accipere dignata es, id animum addit, ut novum hoc annuæ lucubrationis penſum ad pedes Majeſtatis tuæ deponere ſuſtineam. Eoque id facio audentiùs, quòd ea me ſpes alat fore, ut & hocce haud minùs priore acceptum futurum ſit; cum & materie gravius & mole prodeat auctius, cumque præterea quæ addidicerimus nova, quæ vetera dedidicerimus multa, contineat. Quod ubi acceptum intellexero, novo ardore, ad novos, ad majores me labores accingam,

ejus perpetuò memor, quòd Deo ac Majestati tuæ, vitam, industriam, & omnia debeam; debeamque porrò ultroneus. Quantum enim Divina se tolerant cum Humanis comparari, eam nos Subjecti tui, similitudinem cum divino cultu percipimus tuam gerere servitutem, ut, cum eo nihil prius, nihil gratius, habeamus, ita & hâc jucundius nihil, nihil antiquius.

Dabam 14 Novembris 1757.

ANTONII

ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

PARS SECUNDA.

CAPUT. I.

DE METHODI HIPPOCRATICÆ SYDENHAMIANÆ AC BOERHAAVIANÆ PRÆSTANTIA.

AD hanc Thesin probandam unicè dicam ea, quæ in primâ *Rationis Medendi parte*, Cap. 1. 2.. 3. 4. 5. adtulerim, ultimo nunc elapso anno academico invictis confirmata exemplis esse; neque ullo argumento hucusque constitisse, quod *Hippocratica* doctrina aut fefellerit quemquam, aut in errorem duxerit. Adplicatione enim Regularum hujus Medicinæ Parentis, tam dubiam, quàm certam, sive salutem, sive perniciem, sive morbi unius in alium muta-

tionem, audacter quis prædixerit. Morborum quoque seu Curatione, seu levamine, additis ad *Hippocratica* iis, quæ serior ætas ad sublevandas humanas calamitates sapienter excogitavit, frequentissimè, summo nobis opitulante DEO, abundèque lætati fuimus.

Quin etiam hanc ipsam *Hippocraticæ* Doctrinæ præstantiam variis exploraturi modis, de industriâ homines ejusmodi nobis in morbis acutis comparavimus, qui aut sine ullo, aut cum præpostero auxilio, jam 6. 8. 10. 12. morbi diem numerarent. Manuducente autem *Hippocrate* Regulas Diagnosticas, Prognosticas, Therapeuticas, hîc æquè certas invenimus, æquè veras deprehendimus, effectu æquè confirmatas contemplati sumus, quàm si iisdemmet morborum principiis admoti fuissemus.

Tandem in pertractandis malignis quos vocant morbis, *Hippocratem*, *Sydenhamum*, *Boerhaavium*, ejusque *Illustrissimum Commentatorem*, Duces in Arte sequuti, confirmata læti conspeximus, quæ super iisdem, superiore anno, in *Ratione Medendi* animadversa gestaque fuerant. Imò ex iisdem principiis ultra progredi ausi fuimus. Acutas

quippe & putridas febres cernere licuit, quas à principio comitarentur, inque progressu non relinquerent, sive haud sedandi Vomitus, sive Dysenteria pertinax, sive uterque simul juncti affectus. Quæ quidem aliis in locis Purgantia & Emetica nedum sedassent, at irritassent potiùs: ita ut hæ febres occiderent complures. Hos autem favente DEO, sic brevi percuravimus, ut si magnum pulsum valida febris concomitabatur, vena tunderetur; impetus naturæ ferocior opio compesceretur; tum sequenti methodo subtile acre involveretur, nudaque, villosa dicta Ventriculi ac Intestinorum membrana investiretur, muniretur que; nempe oleo lini, cum tantillo opii hausto; enematibus meri olei lini tepidè injectis; decoctis largis totius Althææ, Malvæ, Parietariæ, Mercurialis, citra sal, citra mel, exhibitis, tum denique emollientibus sive fomentis, sive cataplasmatibus, ventri universo, Epigastrioque admotis. Horum nimirum ope compescebantur symptomata, & vel febris sponte mitescebat, vel facilem sui curam admittebat.

Igitur cari mei Auditores eâ occasione mecum animadverterunt 1°. Eme-

tica tunc pulcherrimas edere curas; quando putrida bilis ſuis ſignis conſpicua hos tumultus crearet: expellere namque illa tum ſursùm, tum etiam paſſim deorsùm, morbi cauſam; datiſque deinde mox paregoricis, reliquum morbum & tranquilliùs tolerari, & curari faciliùs: eamdemque ob cauſam & purgantia auxiliari.

Didicere 2°. eadem ipſiſſima haud raró dari in morbis ſymptomata, cum ſtimulus vix perceptibilis, vix definiendus, (cujuſmodi v. g. venenum varioloſum eſt) in ventriculo hærens, aſſiduâ irritatione evacuationes producat, hærentis non modò in Ventriculo & Inteſtinis materiæ, ſed etiam copioſi illius, qui internos horum Viſcerum parietes inungat defendatque, Muci, & adpellentium in eâ aliunde humorum: in variolis ſolere hoc virus cum earum eruptione Ventriculum deſerere, in morbis verò malignis aliis ſæpiùs perennare.

Perperam proinde materiæ morboſæ copiam ab excretorum copiâ quis concluſerit. Nunquid enim oculo inerant copioſi illi humores quos, rivi inſtar, illapſo ſabulo effluere cernas? An dentienti infanti fluvius humorum in ore

præſto fuerit, quos, dente irritante gingivas, cernere datur? Ubique ſanè à viciniâ, imò toto de corpore, humores affluunt, ad acre, ad peregrinum quodque, ad quidvis inſolitum, alicubi ſtimulans, abigendum; ita ut hâc ſolâ de causâ poſſit integrum corpus liquidis exhauriri ſuis: hanc qui noverit irritationem ſedare, aut ſolida nervoſque ita diſponere, ut affici nequeant, is aut integrum morbum, aut ſtimuli ſuſtulit effectum. Ergo opium irritabilitatem demit nervis; nudatos nervos oleoſa obliniunt, acria inviſcant. Qui verò emeticis hîc, aut purgantibus, malum ſatagit oppugnare, is auget nervorum irritamenta, ac nudam tunicam villóſam acriter & crudeliter vellicando, eò forſan totius corporis liquida advocat, vireſque exhaurit vitales. Unde evidenter nobis hâc occaſione ratio conſtabat, quæ ingentem *Sydenhamum* docuiſſet, quibuſdam *Choleram morbum* provocato vomitu curari, aliis indubiam mortem inferri: ejuſdem igitur natura morbi variam haud rarò curam requirit. Quæ verò alia circa *Malignos morbos* obſervavimus, in ſequentibus ſparſim reperientur.

CAPUT II.

DE GENERATIONE PURIS.

PRIORIS *Partis* Capite 7. varia observata enarravi, quibus evidenter evictum, quod pus quidem multis in morbis in Abscessu seu vomicâ dictâ locetur, coacervetur diversisque exeat de Corporis plagis: multoties verò purulenta materies copiosè diùque de Corpore exeat, quamvis nullis ullibi receptaculis reconderetur. Innueram ibidem me de *puris ortu* quondam nonnihil edisserere ausurum, modò plura exactiùs observandi facultatem Nosocomium suppeditaret. Quum igitur suppeditaverit, fidem datam liberabo.

Consilium petiturus ad me accessit 34. annorum homo, qui in dextro ossis sacri latere mollem fluctuantemque tumorem jam quatuor abhinc mensibus gereret, ex causâ minùs certò determinandâ. Dubium enim erat, utrum Diathesi pulmonum purulentæ se sputis evacuanti, metastaticèque hùc delatæ originem deberet, an verò casui ab alto, quo paulò antequam tumor adparuerat, lumbis in terram cecidisset. Prognosis utroque funesta in casu: si enim à pos-

teriore causâ; quinque caſus jam docuerant nos, priùs acrimoniâ puris & oſſa & ligamenta eroſa fuiſſe, quàm materies exitum foràs moliretur: ſi autem à priore; corpus nimis cachecticum erat, quàm ut ex depoſitione ejuſmodi materiæ purulentæ ſalutem præſagiremus; licet tamen felix unus extaret alterve caſus. Alterutra porrò cauſa obtineret, loci indicabatur apertura, parva ſaltem, ut malum palliaretur, vitaque labens utcumque protraheretur. Aperto tumore, pus craſſum exivit, impensè flavum, idque per 13. continuos dies.

Sed enimverò, quinto die poſt aperturam factam, alium nobis tumorem exhibet in ſupremo dextro Thorace, mollem omnino plenumque, ut videbatur, pure; quem ipſum jam ante ſex dies natum celaverat. Quum in ſequentem diem apertura decreta eſſet, diſparuerat tumor, & colliquans Diarrhæa, cum ſputo tamen purulento pergente, ſucceſſerat. Diagnoſis jam evidentior, ad Diatheſin purulentam potiùs, quàm ad caſum ab alto, mali referendam originem eſſe. Diarrhæam hanc nulla artis molimina compeſcere integrè potuêre. Dein die XI. recrevit tumor, leviterque apertus pus ſanioſum per quatuor dies;

profudit: quo toto tempore appetivit, ambulavit per ædes, bonoque animo fuit. Subitò tandem voce cœpit deficere, adpetitu carere, ſub veſperam laborioſiſſimè reſpirare, frigeſcere totus. Marmoreum frigus omnium extremorum 24. horis perſeveravit, ne minimo quidem pulſu per totum hoc tempus unquam percipiendo. Adhibitum tamen eo die pluries thermometrum gradus 97. notavit. De hoc phænomeno deinceps cap. 9. Artus interim corpuſque totum, quamcumque in partem aut vellet aut rogaretur, aptè flexit; bonâ mente paucis exceptis minutis valuit, & 15. die à primâ aperturâ obiit.

Integumentis Thoracis prudenter ablatis, ſinus eo in loco adparuit, in quo tumor fuerat. Stylus cautè immiſſus hinc versùs axillam, illinc ad colli vertebras, iter oſtendit; ſed prudentiſſimè quamcumque in partem agitatus, cavum thoracem ingreſſus non eſt. Thorace prudenter aperto, pulmones inventi ſunt toti ab omni concretione liberrimi, colore liveſcentes: dexter modò, lobo ſuperiore ſuo, cum eâ pleuræ regione junctus, in quâ deſcriptus mox ſinus penetraverat. Igitur ſinus per eroſam pleuram in ipſam lobi ſuperioris

ſubſtantiam abiverat; ſed margines ſinus in pulmone tam arctè toto ſuo ambitu cum pleurâ coiverant, ut aër externus ſinum quidem intrare, in cavum verò thoracis minimè penetrare poſſet. Exeſa autem pulmonis ſubſtantia ſaccum cavum repræſentabat; nullis ſaccis lateralibus, nullis vomicis tum ibi, tum per reliquos pulmones reperiundis.

Abſceſſus alius 8. 9. 10. vertebram thoracis, nec non coſtarum tegebat principia, nihil omnino cum pulmone communicans. Pauca in eo contenta materies vertebras leviter carioſas reddiderat; qualem cariem & vertebra ultima colli, primaque thoracis contraxerant. Os ſacrum eroſum, carioſum omne; ſtyluſque aperturæ ulceris à principio inductus, ultra ſpithamæ longitudinem adſcendit, & ſine ullâ reſiſtentiâ ipſum ſpecum vertebrarum intravit. Porro nulla detegi potuit, hos tres abſceſſus inter, communicatio.

En iterum pus, tum ore excretum, tum ſupremo pulmonis dextri lobo prodeuns, copioſum, diuturnum; nullo detecto ejus in pulmone domicilio: cujuſmodi exempla plura, ſuperiore anno

L v

adtuli. Horum omnium occasione en quæ de *Puogeniâ* cogitem!

Communis sententia fert pus prægressâ semper inflammatione generari. Inflammationem namque in abscessum verti, dum inflammatus sanguis in finibus vasorum stagnans & tamen à tergo pulsus, suorum vasorum extrema solvit, inque albam cum iisdem vertitur pultem. Hanc ob rem & in diuturnâ puris excretione oportere ingentem reperiri substantiæ consumtionem: id quod multa etiam exempla confirmant.

Attamen neque in casu enarrato, neque in tot aliis superiore anno communicatis, hæc ita inveniuntur. In multis nulla prægressa inflammatio est; in non paucis nulla substantiæ inventa est consumtio. Unde cum vulgaris sententia partem suppurationis duntaxat, non integram, complectitur; alia puris est nobis quærenda origo, quæ fortè rem totam complectatur. Si igitur in Phthisi v. g. pulmonali pus copiosum, diuturno tempore, ore excernatur, nec apta post mortem, quâ genitum locatumque fuerit, sedes inveniatur, necesse est illud ab ipso sanguine immediatè secretum fuisse, cum aliud nihil quod

cum pulmone communicet, aſſignari poſſit.

Attamen nil puri ſimile ſæpe deprehendimus in horum hominum denatorum ſanguine, vaſis contento. Rubicundus enim plus minùs reperitur ille, ac nonnihil coagulatus; an in eo ſaltem non oporteret quidquam materiæ albæ, flavæque ac craſſioris, reperiri?

Reſp. 1°. Sanguis eorumdem hominum, dum aliquando de venâ mitteretur, liquor ruber, homogeneus, adparebat; qui tamen ſtagnando extra vaſa corporis cruſtam phlogiſticam, eamque denſam formaret. Ergo materies cruſtam formatura, in ſanguine antea adfuerat, ſed minimè conſpiciunda.

Reſp. 2°. In ſanguine ſaniſſimi hominis, in quo, ex naturali Diatheſi, nulla phlogiſtica diſpoſitio, minimè deteguntur principia craſſioris ac flocculentæ membranæ, *Ruiſchianæ* dictæ: quam inde tamen agitatio poſtmodùm & conquaſſatio educit.

Reſp. 3°. Sæpenumero etiam in cadaveribus invenienda eſt materies eadem quæ pus formare videtur; albida, ſubflava, compacta, polypoſa; quam eamdem alii circa mortem generenur,

alii ad vitalia vaſa per annos gerant.

Reſp. 4°. Non detegitur mortuorum in cruore materies, quæ tamen paulò ante in eodem præſens eſſe debuerit, quæque ſub mortem extremis vaſculorum oſculis tranſſudans, circùm viſcera omnia, vitalia, naturalia, animalia, cruſtas denſas lardoque ſimiles formet. Cujuſmodi *Heurnius* toties inveniſſe ſe ſcribit, noſque in Noſocomio pluries jam demonſtratas vidimus, ad totos quantos Pulmones, Pleuram, Diaphragma, Pericardium; ad Hepar & Inteſtina; imò in dimidii cranii lethali fiſſurâ ad Medullam oblongatam, ad Cerebrum externum, Cerebellumque & in cerebri Ventriculis anterioribus. Unde in omnibus hiſce caſibus ſuſpicari licebit, hanc materiem vel ſanguine validè concuſſo manifeſtam fieri; vel quieti aërique, commiſſo: ſed de his poſtea latiùs

Unde licet in ſanguine omnia adpareant homogenea, conſtat tamen quidquam eidem ineſſe, quod collectum adpareat eſſe tenax, albidumve, aut ſubflavum, quodque puris adpellari materia debeat. Quæ porrò materies, ut citò ſæpè à ſanguine ſeparatur, ita non perrarò multis in Phthiſicis, men-

ſium annorumque ſpatio, pedetentim ſecernitur. Exempla ſuperiore anno enarrata, ipſaque præſens hiſtoria, id innuere videntur. Sed en adhuc aliam!

Decimâ Junii præſentis anni ad me homo acceſſit, quem principio anni tuſſis vexaverat immanis, violenta, diuturna; ut firmorum ſanè laterum, qui eam ſuſtinuerit, eſſe debeat. Ex quo verò collo tumere cœpit, tuſſis contigit moderamen: imò vix ultra exauditur, ex quo tumòres magni, iique plures in Collo, ſuperioreque Thorace, partim naturâ, partim arte aperti, pus bonum, coctum, copioſum, effuderint: ita quidem ut primo menſe hominis veſtes pure madeſcerent, & etiamnum quarto menſe, pus continuò abundanterque manet; interea dum homo adpareat optimâ frui ſanitate. Huic pulmone olim ejecta materies nunc externis eliminatur abſceſſibus; poteritque ſic omni diſcrimine homo demum eripi, ut pluribus exemplis, horum ſimilibus, didici.

Furunculi nonnunquam in his, qui à variolis convaleſcunt, conſpiciundi, qui teſte *Mead.* in inſitivis variolis quàm in naturalibus frequentiores ſunt, non

fiunt prægressâ inflammatione, nisi solius tensæ à materiâ cutis; sed tumor unicâ die nascitur, augetur & apertus incipit nonnunquam eodem illo die pus fundere.

Quotiesne dantur *Anginæ*, *Parasynanchæ* altero morbi die jam pus exsudantes? Et *Christophori Benneti* in *Theat.* ac *Vestib. Tabidorum* observationes quotidianis confirmatæ exemplis quid aliud docent?

Ex quibus cunctis colligimus in sanguine nostro dispositionem dari, quâ materia, quæ, postquam collecta fuerit, phlogistica purulentave vocatur, à reliquis sanguinis principiis segregetur, viisque variis de corpore expellatur, sine intermedio sacco, in quo aliàs, postquam à sanguine producta est, moram trahere solet, antequam expellatur.

Eruditissimus *De Sauvages* Monspel. Prof. *Libr. de inflam.* ubi circa puris & crustæ inflammatoriæ generationem quædam profert, quæ experimenta mea super sanguine humano facta (*Parte I.* Cap. 6.) admittere me vetant; tamen §. 87. multum inclinat in eam quam hîc trado explicationem, subjungitque: » *Et ce qui produit la*

» *coëne, pourroit fort bien produire*
» *du Pus.*

Causas nunc indagare juvat, quæ ejusmodi materiem in sanguine generent: has sanè invenimus multiplices.

Prima causa est frigus corpore exæstuante susceptum. Homo egregiè sudans, gelidam aquam affatim haurit, aut quo loco eum ventus amœnus recreat, aliquantisper sedet. Impunè fortè hoc decies tulit. Jam verò illicò post horrores experitur & lassitudines, tum nauseam, vomitum, cephalalgiam, febrim. Missus altero die sanguis deponit crustam, quæ vel singulo in vase æqualis, vel in variis vasis varia sit. Si mox Pleuritis, aut Peripneumonia, se comitem jungit, solvetur fortè morbus coctâ purulentâ materie, sive ore, sive alvo, sive urinis, excernendâ; aut etiam purulentis eliminandâ tumoribus.

2°. Plethoricus homo aut motu nimio suum sanguinem rarefacit, aut validâ irâ, aut pergræcatione. Materies alba, flava, spissa, ejus in sanguine, primo, altero, tertio die, misso adparet; itidemque, si morbus criticè solvitur, in excretis.

3°. Acrimonia Venerea, ut in Teste

venereo adparet, Acrimonia Arthritica, Rheumatica, si de locis, in quos desævire solebat, retroagatur in sanguinem, virus quoque Variolosum, Morbillosum; Scarlatinum, intra sanguinem susceptum; omnia hæc frequenter materiem talem misso in sanguine exhibent.

4°. *Benneti* observata docent opiparis in dapibus, in vitæ otiique mollioris plenâ beatitudine, sanguinem observari similem, diuturnoque tempore hujusmodi materiem sputorum formâ ejici, citra ullas inventas à morte vomicas.

5°. Sed & contingit *Benneti* observatum locum habere in his, infimæ qui sortis sint, quibus minimè liceat adeò lautis, adeò otiosis esse.

6°. Fœminis sanguis passim laxior & à crustâ formandâ alienior, plerumque talem materiem in iisdem gravidis pro crustâ habet, & non raro, si hæ fœminæ negligantur, viam ad Phthisin sternit.

7°. Diathesis demum naturalis quorumdam in sanguine semper hanc materiem exhibet.

Constat ergo septuplex hucusque causa, ejusmodi in nobis materiæ genitrix.

Utinam ſimul conſtaret quâ arcanâ lege dictæ cauſæ hanc materiem producant! In hiſce tenebris aliquid conjecturâ periclitandum eſt.

1°. Frigus calente corpore ſuſceptum ſolida arctat, fluida denſat. Nunquid hâc arctatione & denſatione hæc materies de reliquis cruoris elementis exprimitur? adunatur?

2°. Plethoricus cauſam morbi futuri præparantem invenit in ſuo abundante ſanguine: iraſcatur nunc, peregrinetur, pergræcetur! cauſa excitans ad præparantem adplicata, unà cum eâdem, poſt horrores intenſiſſimam generat febrim. Rarefactio ſanguinis; vaſorumque, nato eo frigore, arctatio; eumdem videntur, qui mox deſcriptus, effectum producere.

3°. Acrimoniæ & Contagia varia mox excitato horrore ſtringunt vaſa, humores autem vehementer rarefaciunt. Nonne hinc effectus iidem, aſt longè violentiores? Ita quidem ut in debili Podagrico, in virgine Chloroticâ, ſanguinem phlogiſticum producant. Alio exemplo, in polypis explicandis, hæc confirmare conabor.

4°. Menſa opipara hominis ſaniſſimi, ſed otio diffluentis, auget rarefacitque

ſanguinem. Hinc ſenſim in eo id naſcitur, quod mox in Plethorico irato contemplabamur. Verùm quomodo idem pedetentim naſcitur his, quibus tenuis menſa? videtur illis, quæ N°. 7. deſcripta, Diatheſis adeſſe naturalis.

Genus variolarum quoddam huc referam neceſſe eſt. *Foreſtus*, *Drelincurtius* omneſque demum *Practici*, natas veras Variolas viderunt pluries, citra ulla febris indicia, ſive tempore contagii, ſive eruptionis, ſive etiam nonnunquam maturationis. Pluries præterea viderunt. Variolas tum expulſas, tum maturas, adeò modicâ cum febriculâ, ut nulla eidem tribui inflammatio poſſit. Attamen genuinum pus, idque ſæpè copioſum hîc gignitur. Obſervaturque idem & in Diſcretis, & in miſto genere, & aliquoties in benignis confluentibus. Porrò videtur in illis virus adeò aut parcum, aut debile eſſe, aut adeò parum illorum corpora ab hoc miaſmate irritabilia, ut idem virus blandè admodum lentèque phlogiſticam materiem cogat adunetque in ſanguine. Ita ut homo ſolâ variolarum eruptione ſe iiſdem laborare cognoſcat. Primò ſanguinis tenuior portio ſtigmata pro more facit, ſerum accedens cum

ſanguine puſtulas auget : purulenta interim materies bonis vitæ viribus, tertio quartove ab eruptione die locum occupat, ſive versùs latera fugando, qui aderat, liquorem, ſive eum ſecum miſcendo, & ſenſim per cutis poros eliminando. Niſi quis credere malit, quòd materia in pus vertenda, tribus quatuorve diebus indigeat, antequam in pus, morâ contractâ, vertatur. Sed lentius papularum incrementum hanc opinionem minùs adprobat; nam illæ minuerentur hâc ratione potiùs, quàm augeſcerent. Sed utramvis opinionem amplecteris, rem totam tam blandè tranquillèque Natura operatur, ut vix levem excitet ægritudinis perceptionem.

5°. Gravidarum verò ſanguis, cruſtam qui adeò denſam formet, communi lege vix explicabo. Gravidis quidem, arbitrabitur quis, major adeſt, quàm aſſolet, ſanguinis copia; cum primo tempore non videatur fœtus catameniorum materiem abſumere; unde hinc cruorem comprimi, & albam, flavam, materiem, à reliquis ejuſdem principiis ſegregari, coadunarique, poſſibile credet : verùm hanc plethoræ ideam mox tollit conſideratio neceſſitatis ſuperflui

ſanguinis, quo uterus, ut magnitudine, ita & craſſitie, creſcat. Præterea hanc cauſam expungit contemplatio nonnullarum fœminarum, quæ neque pubertatis, neque conjugii tempore, unquam menſtruantes, iiſdem nihilominus incommodis, dum gravidæ ſunt, quibùs pleræque aliæ fœminæ gravidæ, ſubjaceant; ut elapſo hoc anno in Noſocomio claro exemplo conſtitit. Deinde complures fœminæ patiuntur eadem ſymptomata, quæ plethoræ adſcribi conſuevere, antequam primâ vice menſes retardent; ita ut iterato experimento hæ norint, antequam menſes deficere incipiant, ſe utero geſtare.

An ergo præter datas cauſas adhuc aliquid ἄγνωστον, ad talem ſanguinem producendum, concurrit? Imò ſi quis ſtatueret, in Plethorâ, in ſuſcepto frigore, in variolis, quidpiam ignotum humores latenter afficere, ſive id aër gignat, ſive contagium, ſive ſtupenda mutatio, quam animi affectus creant, multis profectò non obluctabor, cum ſemper eadem concluſio maneat: ſufficit à causâ quâcumque ſic ſanguinem mutari.

Sed contra: Pus aliâ longè ratione confici Vulnera demonſtrare videntur,

adeòque quæ huc uſque dicta ſunt *Puogeniam* minimè illuſtrare. Id an verum periculum faciam.

Aptè id concinnèque ut fiat, juvat ordinem ſequi, quem in deſcribendo Vulnere *Boerhaave* obſervat, adjectis conſummatiſſimis *Illuſtriſſimi noſtri Præſidis*, *Liberi Baronis van Swieten* Commentariis. Vulnus ſumatur corpori, antea per omnia ſano, uno cultri ictu inflictum: eâ lege, ut arteriæ principes, muſculi, tendines, nervi, oſſa, læſa non ſint.

In ejuſmodi vulnere 1°. ſanguis mox undatim exſilit, ſenſim de ſuo demittens impetu, tandemque ceſſans. Vaſa enim arterioſa abſciſſa paulatim ſe contrahunt, & inter carnes, aut pinguedinem retracta, ſibimet ipſa obturaculo ſunt.

2°. Ita tamen, ut ſtillicidium ſanguinis ad labia vulneris obſervetur, cruſtam, quâ labia tegantur, formans.

3°. Lympha interim tenuis tranſſudat, ſed minimè phlogiſtica: quantumvis enim in vulnere moratur, nunquam ſpiſſeſcit.

4°. Die tertio aut quarto labia vulneris tumere ac retroflecti inchoant.

5°. Quo ipſo tempore febris toto

corpore percipitur, rubrâ cum urinâ, & reliquis febrium symptomatibus. Oritur autem ille tumor, quod abscissi vasorum fines, nunc contracti nihil transmittant, & sanguis nihilominus à tergo in eadem impellatur. Hinc pars mole augeatur necesse est. Præprimis verò adiposa membrana tumet, diviso, quo tegebatur, cutis repagulo; unde & circum perscissæ cutis margines panniculus adiposus circumflectitur.

6°. Post hanc febrim, calorem, pulsationem, tumorem, pus demum prodit. Quo circa advertendum id, quod in crebriùs deligato vulnere desit, ejusque loco tenuis duntaxat liquor adpareat; quo præsente non coalescit vulnus unquam: quodque pus crassum adpareat, si justo tempore pro naturâ vulneris deligatio sit.

7°. Crasso itaque pure abundanter prodeunte, labia sensim concidunt, febrisque, pulsatio, calor, decrescunt.

8°. A toto vulneris ambitu lentè propullulant corpuscula alba, sive potiùs eminentia vasorum extrema, microscopio pulcrè contuenda. Hinc dicitur caro nasci. Quippe ex omni vulneris plagâ prodeunt & vulneris, quod retractis labiis hiaverat, explent cavum. Et albida

quamvis, rubrâ nihilominus productione illud explent, quum omnia in hoc loco rubro ſanguine à corde pulſo vehementer turgeant. Neceſſe autem hoc erat; cum vis cordis, arteriarumque, ſeu Vita ipſa, ingenitâ ſibi efficaciâ, hiatum ita complere deberet, ut contingentibus ſeſe extremis undique vaſculorum oris, circulatio per vulneratam partem reſtitueretur.

9°. Tandem vaſculis omni ex parte unitis, ceſſat pus & fit cicatrix. Si pinguedo multùm conſumta haud fuerit ſuppurationis tempore, ſed manſerit fermè ejuſdem, quàm antea, molis, bona cicatrix formatur: ſi verò conſumta prorsùm, fœda cicatrix fit, & cute ad muſculos affixâ, motus impedimentum.

Hæc in genere contemplati, revocemus in memoriam, quod quovis inflammatorio in morbo, enarratis de cauſis, ſanguis phlogiſticam diatheſin inducat. Hâc in ſanguine productâ, examinandum nunc quid inde fiat.

Inflammatoria materies vel ipſo in affecto primùm loco ſiſtitur, vel tranſit inde ad alia viſcera, vel demum per deſtinatas eo vias evacuatur. Ponatur nunc inflammatoriè ſpiſſus ſanguis per

multos arteriæ pulmonalis fines transire non posse, finibus iisdem aëre frigidiore simul constrictis. Peripneumoniam natam intelligimus, modò vis cordis à tergo urgeat. Porrò in hujus Peripneumoniæ initio augmentoque, tenuia sputa prodire consuescunt, aquosa prorsùm, glutine mista levi, lineisque sanguineis notata. Crudam materiem vocant. Serosum hoc sputum morbum non curat, copiosè quamvis ejectum. Vi enim tussiendi cum paucis globulis sanguineis expressum est, & inflammata densitas, multâ ejus excretione, augetur; quodque glutinosum gerit, id vi à superficie aëreâ pulmonis abrasum fuit. Quandiu nil aliud prodit, morbi est cruditas, curatio nulla, magnum vitæ discrimen. Sed tertiâ aut quartâ die lineæ rubræ deficiunt, sputa spissiora, utcumque puriformia, flava primò, deinde subalbida prodeunt, & pergentia ita reddi, perfectè judicant morbum.

Nonne hîc cum vulnere consimilia multa? Extillante de vulnere lymphâ, nullà curatio: idem in Peripneumoniâ. Utrumque tantùm symptomaticum est.

In vulnere ad diem 3. 4. tumore ac pulsatione auctis, pus verum prodire incipit; sed simul pure facto beneque prodeunte,

prodeunte, febris, tumor, pulſatio, dolor minuuntur. Ita Peripneumonia creverat febre, & reliquis ſymptomatibus, donec ad 3. vel 4. diem puriformis exſpueretur materies & omnia tandem ſymptomata mitigarentur.

Si, quo tempore pus inceperit vulneri ineſſe, illud frequentiùs deligaveris, pus bonum conſolidans ultra non habes, ſed tenue modò quidquam; quo fluente, nulla conſolidatio. Quietem agat oportet illa materies, ut ſpiſſeſcat, vulnuſque percuret. An non in Peripneumoniâ idem ferè? ſi primo cocto ſputo adparente, tuſſis perennis pulmonem quatiat, cocta materies ultra non prodit, ſed tenuior tantummodo, & acrior, & delaſſans, non ſolvens morbum unquam. Blandum ſomnum aut ars produxerit, aut natura! En mox ſputa craſſa, colore, conſiſtentiâ, levamine optima. Ratio hæc videtur eſſe: Exſudat Lympha ex abſciſſis vaſis vulneris aſſiduò: manenteque eâ in vulnere, extremæ arteriolæ emolliuntur; ut ſic, & vi vitæ à tergo pellente, & ablatâ emolliendo reſiſtentiâ in vulnere, id phlogiſticum fundant, quod, miſtum cum lymphâ præſente, pus bonum referat. In Peripneumoniâ frequens vio-

lentaque tuſſis exprimit ex vaſis rorife-ris, ipſiſque vaſis phlogiſtico infractis, Lympham: ita ut materia inflamma-toria hinc ſpiſſior reddita, inepta red-datur, quæ per oſcula ſua dilatata in cavum aëreum exeat pulmonis. At verò quiete inductâ, tum Lympham ſuam retinet materies inflammata, tum Lym-phâ retentâ omnia emolliuntur, dila-tantur, phlogiſticum craſſum ipsâ hâc quiete & tepore coquitur; quo demum omnia ita aptentur, ut bona materies excernatur.

Contingit tamen ſæpè, ut oſcula hæc in peripneumoniâ haud dilatentur ſufficienter. Unde cocta materies ex ar-teriis pulmonalibus in venas fertur, du-citurque bonis corporis viribus aut ad arterias Meſentericas ambas, aut ad Re-nales, aut etiam ad varias glandulas, ut harum ope de corpore eliminetur. Nonne hîc, quod in tranſitu moneam, facilè capiamus, quomodo Pleuritis ſe evacuet per ſputa è pulmone? Ut Pe-ripneumonia per arterias meſentericas, ita per pulmonicas Pleuritis.

Sin verò neque per anguſtias arteriæ pulmonalis elabendi nanciſcatur facul-tatem, colligitur, vaſa ſua, adventante novâ materie, dilatat, inque ſaccos

diſtendit, ut toties in Hydatidibus videmus; vel rumpit eadem, ita ut effundatur materies in celluloſum id, quod veſiculis interjacet. Hæc nunc Vomicarum origo; quæ quidem rumpi vi tuſſis vel in cava pectoris poſſunt, vel in cavum aëreum pulmonis: imò contingit etiam eaſdem non rumpi, ſed extendi incredibiliter, materiemque in iis contentam continuò cum ſanguine miſceri; unde Hecticæ febres, Empyemata, Tuſſes purulentæ intelliguntur. Si bonâ fortunâ abſceſſus in cavum aëreum perrumpitur, & materies brevi tempore tota ejicitur, continuâve excretione de pulmone expellitur; tunc, modò bonæ vitæ vires adſint creſcantque, & ſanguis ſit purus, rediviva ſalus eſt. At verò ſi cum tantâ per pulmones excretione, ſanguis diatheſin phlogiſticam ſervat, mori demum hominem, ut in *Bennetianis* eſt, oportebit.

Hæc nunc demum illa ſanguinis diſpoſitio eſt, quâ ſub vitæ terminum cruſtæ flavæ viſcerum ſuperficiei circumnaſcantur; de quâ re ſuperiùs actum. Nec acutis modò qui intereunt morbis eam cruſtam ſoli habent, verùm & qui lentis. Vidi olim id pluries, & anno 1756. menſe Decembri idem demonſ-

travi publicè in Nosocomio post chronicum morbum. Nihil hîc miri. In mediâ Chlorosi virus variolosum novit pleuriticum cruorem fabricare. Ipsi polypi ita generantur, ut post dicam.

An non phænomena, hisce consimilia, vulnera dant? Adparet ita. Neque enim ullâ ratione videntur vasa abscissa, cum contento in extremis eorum phlogistico, tam copiosæ materiæ, integras per septimanas generandæ, sufficere. Dispositionem inflammatoriam Febris illa, quam 3. aut die 4. notabiliore in vulnere, accensam percepimus, sanguini conciliat; videturque ipsissima illa diathesis vi cordis per locum vulneris minùs resistentem, ut exeat, determinari: quippe Clinice docet nos quotidie, materiem in humoribus alienam eo locorum allici, quo Medici resistentiam minuerint.

Sanè id ita credamus multa in vulneratis suadent. Copia puris nonnunquam adeò enormis ex vulnere amputatæ Mammæ, Cruris, Brachii prodit, ut homines pereant defectu virium; dum interim vulnus ne centesimam quidem puris partem suppeditare queat: aliunde ergo pus adferatur necesse est.

Quid quòd in rerum naturâ existant,

quæ ſuopte genio hanc ſanguini ingenerent diatheſin? Hæc inter annumerare cogor *Bellam Donam Tournefortii*, *Atropam Linnæi*, *Solanum furioſum*, *Solanum maniacum*, Στρύχνον μελανόκερασον. Hortatu & exemplo celebrium in arte Virorum, dedi exactè ſecundùm datam formulam, infuſam hanc herbam quatuor fœminis; quæ aut Scirrho, aut Cancro, aut Carcinomate maligno laborarent. Præter dolorum augmentum, præter vertigines & ἀμβλυωπία, per aliquot ab aſſumto remedio horas quotidie toleratas, qui tecti Scirrhi, aut Cancri fuerant, ſponte aperiebantur, puſque bonum fundebant; Cancri verò qui antea aperti fuerant, pro ichore copioſum pus dederunt. Spem utique hoc in principio fecit. At verò prodiit demum puris copia tanta, ut per pavimentum deflueret, ne quidem repagulis ex ſtupâ Mammæ circumpoſitis coërcenda; ut demum penè extinguerentur duæ fœminæ, Cancro interim æquè maligno conſpecto. Binæ verò aliæ, quòd breviore temporis ſpatio infusâ hâc herbâ uterentur, minùs male ab eâdem multatæ fuere; ſed perinde ac priores duæ, nullam Cancri emendationem adeptæ.

Sed ſi res ita, ut dixi, ſe habet, cur

parva vulnera aliquando ſine febre inflammatoriâ, & ſine ejuſmodi medicamentis, bonum pus copioſumque prebent? Dantur topicæ febres, ita ut pulſus febrilis modò affectâ in partè ſit, reliquo autem in corpore planè naturalis. Novum pus ſic poteſt quotidie in vulnere generari. Tumorem, dolorem, calorem, pulſationem, toties in digiti abſceſſu formando experimur, reliquo corpore prorsùm febre immunes. Vide comm. *III. Præſidis* in aph. *Boerh.* cap. de febr. in gen.

Sed cur nonnullis in Anginis, aliquoties in inflammatione pectoris, nonnunquam & in vulneribus, alterâ jam die pus adparet? Vel his naturalis eſt ejuſmodi in cruore Diatheſis, ut ſupra conſtitit; vel, antequam topicum malum naſceretur, febris jam adfuerat. Homines ſæpè tribus, quatuor, pluribuſve diebus febre laboravere, antequam Angina formaretur.

CAPUT III.

DE VARIOLIS.

QUUM in Quæſtionibus ſuper *inoculatione Variolarum* nuperrimè editis, methodum quamdam præ cæteris lauda-

rem, eam publici quoque juris redderem rogatus ſum: opportunè ergo hîc methodum meam & olim, & etiam hîc in Noſocomio adhibitam lubens communicabo.

Ab initio igitur manifeſtantis ſe contagii Methodus inflammatoria per omnem modum inſtituitur. Venâ ſanguis miſſus vix gerit in principio cruſtam. Emeticis uſus nunquam fui: tum quod illa in Vomitum propenſio, non magis Emetico, quàm ſine eo, ante eruptionem papularum tollatur; tum quòd *febres varioloſæ ſine variolis* non minùs saltem, citra emetica data, quàm poſt eadem exhibita, obſerventur; tum quòd æquè certè frequentes ſint variolæ benignæ, non datis, quàm datis, emeticis. Quid ergo fruſtra corpora torqueamus? Præſertim cùm motus violentior excitatus, pluribus pejoribuſque Variolis producendis aptus natus ſit? Adſtipulatur nobis ipſa *Boerhaavii* circa variolas doctrina, altum de Emetico ſilentium obſervans. Sed remedia conveniunt antiphlogiſtica, alvum leniſſimè ſubducentia, nitroſa; Enemata ſimilia; tùm pediluvia, ſemicupia, aër humidus & temperatus; ut totus homo, quoad ejus fieri poſſit, laxetur & emolliatur, utque

undique ablatâ resistentiâ eruptio materiæ variolosæ fiat ad cutim commodissima. Pro ratione febris Venæ Sectiones repetuntur.

Commodè si exeant papulæ, ægros bis de die per semihoram in calido pedum balneo, ad usque genua & altiùs imponimus. Adhibetur aut pura aqua, aut emollientibus cocta, aut mista lacte. Cruribus pedibusque probè exsiccatis, Epispastica ad plantas pedum adplicantur, imò & nonnunquam pedes integri cruraque involvuntur iisdem. Occasione Balnei extra Lectum, manè ac vesperè, sedent bihorii trihoriive spatio; Intereaque temporis Lecti mutantur, aëre perflantur; & si contingat, ut per morbi decursum ægri putridissimo linteaminum lecti, indusiorumque, fœtore malè afficiantur, præsertim si infantes sint: linteamina, & indusia, sanorum corporibus aliquantisper admota, adhibentur. Pro potu & medicamine utuntur Decoctis emollientibus & refrigerantibus, Lacte ebutyrato, sero lactis, Lacte cum aquâ misto, &c.

Alterâ à bene prodeuntibus variolis die, datur maturâ vesperâ syrupi Diacodii unc. 1. $1\frac{1}{2}$. idem & manè die tertio incipit fieri. Mensura paregorici à

solâ ægrorum tranquillitate desumitur. Cum *Sydenhamo* damus ter, quater, in die hanc dosin, quando malignæ variolæ sunt. Porrò paregorica damus in benignis & commodis variolis, ut facilis morbi tolerantia ad finem usque perseveret: docente experientiâ vel benignissimas à causâ vix detegendâ in malignas mutari. Usus paregoricorum efficere videtur, ut funesta hæc mutatio, si unquam, rarissimè saltem, contingat. Hinc dormiant, necne; vix, vel parùm ægrotent; datur semper dictâ de causâ quâvis 12. horâ paregoricum, sique opus est, augetur. At verò in maligniore ac molestiore genere datur, ut mox dixi, auctiore semper dosi. Syr. *Diac.* Syr. *pap. alb.* Laud. Liq. *Syd.* usui veniunt. Usus autem docuit, opium datum v. g. cum emulsis, aliisve remediis, ut ejus tantilla pars quâvis horâ sumatur, pulchris iis carere effectibus, quos; expositâ ratione exhibitum, producit.

Quum enemata mollia primò laxent totum systema Mesentericum, cum deinde pro parte absorbeantur, cum denique alvum ab opio immorigeram blandè solvant, solent à principio ad finem usque quotidie immitti.

Interea temporis curamus à morbo incepto, ad curam absolutam usque, vel Lacte & aquâ, vel Lacte cum Decocto seminis Sumach, spongiis imbibito, oculos assiduò fovere; ut quæ illos cæterum infestent mala, averruncentur. Tota quoque facies, ob dicendas postmodum causas, aquâ & lacte assiduò humectatur.

Si contingat vel præ vehementiâ morbi, vel præ virium prolapsu; eruptionem pro votis non succedere, curam ad datam indicationem sic dirigimus. Si morbi ac febris violentia nimiave plethora in causâ sint, mox vena secatur semel, iteratò, pluriesve. Licebit obiter circa V. S. hîc animadvertisse, eam quovis variolarum stadio, urgente febre, peripneumoniâ, phrenitide, institui debere. Sin verò debilior vita in causâ est, eam tunc cardiacis, vinosis maximè, tam epotis, quàm ad axillas & inguina ubi corpus maximè bibulum est adhibitis, erigere & animare satagimus. Mira hîc & vesicantia præstant.

Salivationem in confluentium genere sæpè nullam, aliquando magnam, habemus. Hâc ipsâ æstate in misto genere habuimus copiosam. Cum corpore li-

quido blando totâ die implemus, moderatumque ipsis aërem conciliamus, curâ peculiari opus non est ad ptyalismum moderandum.

Ubi verò variolæ maximè malignæ retrocedunt, omniaque pessima symptomata, quæ mortem præ foribus clamitent, adparent, pauca quidem, sed mira, Ars nonnunquam præstat. Dabitur id exponendi & demonstrandi occasio Cap. VI. Tamen verbo hîc dixerim hæc infortunia vix contingere, si cura, ut hîc dicitur, administratur.

Ad diem 10. 11. 12. totius morbi, siccis jam pustulis, tenero forfice exitus puri datur totâ facie, eaque perscissa aquâ tepidâ & lacte madidis abstergetur. Siccatis brachiis dein cruribusque idem fit. Cumque omnes papulæ non ex æquo siccescunt; sed aliæ post alias, ita & earumdem apertura per vices instituitur. A Chirurgo hoc opus in facie totoque corpore perfici potest; licet plures viderim, qui animosè ac volupe, manus & brachia sibi perscinderent. At verò non sufficit semel aperuisse. Pustulas enim manè apertas detersasque, vesperè invenimus pure turgidas: unde idem opus vesperè repetendum, idque quater, quinquies, imò pluries, post-

modum iterandum; quâ in repetitione aperturæ maxima consistit utilitas. Etenim totus panniculus adiposus pure scatet, tumetque, imò pure adhuc sæpè plenus sanguis est. Frequenti igitur pustularum perscissione, earumdemque detersione, corpus ingenti copiâ puris liberatur. Si tunc siccis omnibus pustulis venæ sectio fiat, eoque, si opus est, iteretur, liberatur sanguis ac totum corpus ab illâ materie, quæ post curatas variolas, oculos, aliasve nobiles corporis partes afficere, vel in cute furunculos excitare posset.

Purgantia denique antiphlogistica à siccatis pustulis alterno, tertiove die data, idque ad 3. 4. 5. vicem, prout indicantur, hîc optimi sunt usûs.

Ex dictis multorum habetur problematum solutio. Ac primò quidem, cur Variolæ sensim, Furunculi citò; Variolæ ad certam modò tum altitudinem tum ambitum, Furunculi tantas excrescant in moles?

Nascentibus variolis sanguis à materie pravâ paulatim expedit sese, idque eodem tempore innumeris propemodum sæpè in locis: successu temporis novam materiem adjicit, lentâque aggestione papulas elevat. Si non pergit

replere easdem omnes, disparent quandoque priorum nonnulla stigmata, & reliquæ implentur. Furunculi verò oriuntur à dudùm jam præparatâ, id est, à phlogisticâ, seu purulentâ materie, sive in sanguine oberrante, sive in panniculo adiposo detentâ; quæ eadem crescentibus vitæ viribus sub cute effundi-tur, & in tumorem, qualem adpellens materia requirit, aut in quantum cutis tam subitò se extendi concedit, attollitur: pari fermè ratione, quâ critica in Acutis materies, ad aures, inguina, tibias, imò ad brachia crurave, aut alias corporis partes, subitos sæpè creat magnosque tumores.

2°. Undenam subita mors visa aliquoties maturis in variolis, sine ullo pustularum prolapsu, imò cum pustulis ipso in cadavere pure scatentibus?

Pus potest in extantibus papulis manere, sed de toto panniculo adiposo resorberi, cum sanguine ad vitalia loca deferri & sic præscindere vitam.

3°. Unde ptyalismus sæpè in variolis? Oritur is passim brevi ab eruptione, inque undecimum diem, vel & diutiùs, perseverat. Unciæ 5. 7. 10. 12. 15. 20. & plus, nycthemeri spatio, evacuantur. Aquosa, leviter tenax, subal-

bida, quæ ejicitur, materies est. Si variolis ſiccari cœptis, conſidenteque facie, ceſſat ptyaliſmus, malo id fit ægrorum omine, niſi manus aliquantiſper ac pedes tumidi perſiſtant eſſe. Etenim veneno infectus humor, haud ad cutem duntaxat, ſed ad glandulas ſalivales adplicat ſeſe, & ipſo humore ſalivali dilutus, ore excernitur. Porrò apertura puſtularum id qualecumque damnum reſarcit, quod à ceſſante maturiùs ptyaliſmo, aut facie ac manibus citiùs collabeſcentibus, naſci potuiſſet.

4°. An puſtularum perſciſſio quid confert ad conſervandam venuſtatem? Optimus *Diemerbroekius* in egregio ſuo *de Variolis ac Morbillis tractatu* eamdem condemnat, ut cutim deturpantem: fortè ita eſt ſi unica modò apertura fiat; ſed ſi, ut dixi, pluries repetatur, ſanè non deturpat, at emendat. Materies enim ultra ſub cruſtâ ſtagnare, propriumque ſinum erodere non poteſt. Hinc multi eam ſollicitè commendavere. Ducentis ferè abhinc annis laudavit eam Clariſſimus meus hâc ipsâ in Cathedrâ Anteceſſor *Joannes Marcquardus*, *pract. theoret. empir. pag.* 348. Commendaverunt *Yvo Gaukes*, celeber apud *Emdanos* Medicus, *prax. chir. & med.*

cap. 60. Sidobre. Famosus apud *Monspel.* Medicus, *Tract. de Variolis pag.* 228. & seq. *Drelincourt Leyd. Professor, de Variol.* 27. *De la Metrie, Traité de la petite verole p.* 160.

Ratio ex dictis patet. Puri nulla suppeditatur facultas densâ sub crustâ partes subjectas erodendi, consumendique ita cellulosam membranam, ut cutis fœdè cum musculo concrescat. Certè multis ab annis hâc methodo usus, testor me, qui profundis cicatricibus defœdatus esset, vidisse neminem.

Insitio quidem Variolarum optima audit conservatrix venustatis: hincque *Circassiensem* ac *Georgicam* gentem fœmineam illibatâ pulchritudine conservans, à tantùm non omnibus insitionis patronis unâ voce laudatur. Confirmantque itineratores. Scribit *de la Mottraye*, quo per *Circassiæ* montes, prope mare *Cassicum* magis penetraret, eo formosiores se fœminas conspexisse; causamque expiscatum didicisse, quod uni id deberetur inoculationi. *Voltaire*, omnesque penè alii, ore id uno confirmant. Sed quæ ad commendandam insitionem undique congeruntur, utinam omnia vera essent! *Voltaire, Lettr. Phil. XI.* ut rem certam, imò famosus

in inoculando *Timoni*, ut teſtis oculatus, aſſeverant *Thracibus Muhammedanis* acceptam adeò inſitionem videri, ut eorum Magnates eamdem ſuis, mox ubi ablactati ſint, infantibus inſtituant: cum tamen certò conſtat *Turcarum* neminem unquam inſitionem hucuſque admiſiſſe.

Unde ſi teſtes liceat cum teſtibus conferre, tota fortè mutabitur ſententia. Erudtiſſimus & exactiſſimus *Tournefort*, *Voyag. du Levant. Epiſt.* 18: » *Georgicas* fœminas quod attinet, » certè ipſas nos veneres viſuros, fide » Autorum arbitrati, invenimus illas, » quibuſcum nobis agendum erat, » haud inamœnas quidem, ſed minimè » pulcras —— ut neque etiam fœmi- » nas civicas. Ut meritiſſimo jure con- » cludam id aſſeri poſſe, quòd Hiſto- » rici peregrinatores ſuum ludere ac » fallere lectorem voluerint, *Georgi-* » *carum* jactantes venuſtatem. R. R. » P. P. *Capucini* unà nobiſcum ſentie- » bant, potiùs, quàm peregrini ſcrip- » tores, rerum gnari, ut qui *eaſdem* » *fœminas*, ut ſordido fuco, quo fa- » cies ſibi ſuas illinerent, abſtinere » vellent, longo jam tempore incaſſum » hortati eſſent ».

CAPUT IV.

DE HERNIIS.

HERNIA incarcerata quotannis homines plures in *Austriâ* perimit: & licet fumus Tabaci dexterrimè adplicatus, instrumento, quod prioris partis cap 9. pag. 90. indicatum fuit, vitam pluribus servaverit, non servavit tamen omnibus. Quorum casus adnotasse æquè juvat, arti æquè confert, quàm fortunatorum meminisse: en igitur memorabiles binos!

1757. Aprilis tertio, tertio morbi die, obiit mercator 20. annorum, cui à biennio Hernia inguinalis inculpatè gesta, triduo ante mortem incarcerata fuit. Herniotomiam pertinaciter recusavit: tabaci fumus nil ipsi profuit. In cadavere Hernia adparuit inguinalis phalangem pollicis primam mole æquans. Saccus Peritonæi, ope cellulosæ membranæ, arctè undique cum integumentis externis concreverat. In ipsâ Herniâ Omentum cum Sacco Peritonæi arctissimè, latâ fortique concretione, coïverat. Intestini Ilei ad pedis circiter à valvulâ *Bauhinianâ* distantiam portio, dimidiâ suæ Diametri par-

te, intra Herniam erat, reliquâ verò sui portione in abdomine; non accreta aut omento, aut sacco suo. Loco autem suæ in annulo constrictionis striam impressam gessit, tota in sacco gangrænosa, minùs in abdomine. Ipse quoque Peritonæi, saccus gangrænosus.

Hernia ergo Omenti inculpatè gesta biennio, causa proëgumena fuit Herniæ Intestini, triduo ante mortem contingentis. Operatio Chirurgica Herniam omenti difficulter, eam Intestini facilè curasset; dum, reposito Intestino, instrumentum idoneum seu Brachierium, ne recideret, adplicuisset: ejusmodi enim compressionem Omentum commodè ferre multa exempla docent. Sed mira quàm machina sumus! Media pars Intestini in Herniâ intercepta est, altera in abdomine libera, & tamen inde morimur. Quid ita? à morte omnia flaccescunt; in vitâ autem videtur portio Intestini libera à portione alterâ, vehementer compressâ simul spasmodicè constricta fuisse, adeòque omne per intestinum iter penitùs occlusum. Quin necdum spasmus planè solutus erat. Evidenter id docuit Intestini, à loco compresso, ad *Tulpii* valvulam, vacuitas; dum reliqua Intestina omnia

vehementer turgerent. Hanc Herniæ speciem *Heisterus*, & Chirurgi *Acad. reg. par.* pluries notarunt.

2. Fœmina annorum 49. commodam à biennio Herniam, quæ quoties prolabebatur, sponte retrocedebat, gessit: Strangulabatur verò pars 1. Aprilis 1757. Auxilia omnia Artis, reperita fumi Nicotianæ injectio, profuere nihil. Propositam sæpius Herniotomiam ægra recusavit pertinaciter. In 10. morbi diem protractis miseriis, obiit. Omnis tensio, cuncta partium durities in cadavere aberat. Quatuor diversas crassasque tunicas perscindere, ac solvere oportuit, antequam ad saccum Herniæ pervenerimus. Non insuetum hoc; vidi ultra viginti varias membranas solvi oportere, antequam ad verum herniæ saccum perventum esset. Saccus porrò in hâc fœminâ perscissus, ne aquæ quidem guttulam fudit; quæ aqua aliàs operantem convincat, se saccum peritonæi penetrasse. Omentum prodigiosâ portione cum sacco concretum erat. Intestini Ilei portio integra in Herniâ intercepta, acreta nullibi, ad duos cum dimidio pedes à valvulâ *Bauhinianâ*.

Igitur Hernia Omenti toto biennio videtur adfuisse, ea verò Intestini per-

vices duntaxat; ultimis verò decem diebus ſtrangulata. Cohæſio firmiſſima Omenti, Tunicarum numerus, Inteſtini libertas, abſentia ſymptomatum, id ita credere ſuadent. Operationem Tunicæ multiplices difficiliorem ac diuturniorem reddidiſſent; defectus in ſacco aquæ, incertiorem; Omenti repoſitionem, impoſſibilem; Inteſtini, facilem. In hoc corpore iterum obſervavimus, æqualem, denſam, flavam, cruſtam, ferè omnia inflammata Inteſtina penitùs contexiſſe.

Liceat ob rei affinitatem hîc tertiam adjungere hiſtoriam. Homo 74. ann. in Noſocomio Civico habitans, febre ac tuſſi afficitur. Optimus Noſocomii Phyſicus voluit debitam gerere ejus curam. Patiens verò renuit; vixiſſe ſe ſatis, vitamque annoſam ſuam adhuc protrahere velle indecorum eſſe arbitratus; quare & paucos intra dies attigit metam. Cadaver ad me delatum, Herniam enormis magnitudinis oſtendit, quam in ſuo Noſocomio nunquam indicaverat, cujuſque nulla unquam ibidem ſymptomata perpeſſus erat: quo enim morbo periit, nullam is habuit cum Herniâ ſimilitudinem. In ſacco Peritonæi maximo hærebat portio ſeſquipedalis Inteſ-

tini Ilei, unà cum ſuo ultra quatuor digitos alto Meſenterio; prætereaque totus quantus Cæci ſaccus, cum ſuo vermiculari proceſſu: proceſſus verò hic intimè fuit cum Meſenterio, & cum Ileo, concretus. Aderat denique & Omenti portio, quæ nullibi ad Inteſtina, arctiſſimè autem ad Peritonæi ſaccum, adnata. Hiantem admodum annulum dudum à Naturâ factum conjicimus, hinc hominem pravis caruiſſe ſymptomatibus. Forſitan Omenti Hernia dudum adfuit, eaque inteſtini olim ſæpe intravit, exivit; à longâ tamen die inteſtinum ſuum ultra ſaccum non reliquiſſe videtur, eo quòd vermicularis proceſſus cum variis Ilei voluminibus Meſenterioque intimè coiviſſet. In ſitu enim quem in ventre Inteſtina obtinent, talem concretionem fieri impoſſibile foret.

Ponamus hunc hominem olim ab Herniâ, licet non ſtrangulatâ, metu duntaxat futuræ incarcerationis, radicitùs curari voluiſſe: quid hîc futurum fuiſſet? Commoda fuiſſet operatio & reductio facilis ſaltem Inteſtinorum; cum ea nullibi annexa, adeò hians annulus. Brachierium ampliſſimum locum fortè claudere, ne relapſus fieret, po-

tuiſſet; at verò firmiſſima illa non ſolvenda concretio Vermicularis proceſsûs, dolores effeciſſet, & ſpaſmos, & vomitus, & febres, & denique mortem: quæ omnia aberant, quamdiu omnes hæ partes, ſic aptè collectæ, in ſacco hærebant.

Ex omnibus patet, Herniotomiam utilem, imò neceſſariam eſſe, maximè ſi Chirurgi in eâ frequenter peragendâ dexterrimi ſunt: qualem ſane laudem Chirurgis *Haga-Batavis* multis debeo: attamen caſus dari, ubi & anceps, & inutilis, imò & noxia eſſe poſſit.

Cæterum quantus hominum numerus me quotidie inter pauperes accedat, qui Herniis laborent, omnem penè fidem ſuperat. Ita ut Medicorum, ac Chirurgorum induſtria ſtudiumque hinc excitetur oporteat, quo demum artem hernias tum palliativè, tum curativè tractandi, egregiè poſſideant.

CAPUT V.

NONNULLA DE TYMPANITE ET ILEO MORBO.

QUI me pauperes quotidie conſilii cauſa adeunt, Tympaniten multi incuſant, ſcatentque mentione ejus monu-

menta Scriptorum. Morbus eſt multa externo adſpectu conſimilia cum Hydrope aſcite habens, ſed in eo potiſſimum illi diſſimilis, quòd venter in illo ritè examinatus fluctuationem aquarum denotet, in hoc verò percuſſus inſtar Tympani reſonet: quam ob cauſam & id nominis eſt adeptus. Conveniunt eo uſque Autores: ſed in verâ ejus naturâ determinandâ, aſſignandâque verâ ejus ſede, titubantem non firmant Lectorem. Unde, antequam propriam meam experientiam afferam, nonnulla præfari oportet.

Hipp. Coac. præn. *N*°. 458. & *Aphor.* 4. *N*°. 11. de Tympania loqui videtur *Hydropis ſicci* adpellatione. Veram autem ejus ſignificationem ex eo, ejuſve interpretibus, imò ne ex ipſo quidem *Galeno* habemus.

Celſus Lib. 3. *Cap.* 21. componi hujus morbi materiem ex aëre cenſet commiſto cum aquâ: utrùm verò in cavo abdominis ejus ſedes, an in Inteſtinis ſit, haud determinat. *Aretæus* ſedem cavo in abdomine ponit, materiem nunc aquam, nunc ſpiritum, vocat. pag. 43. 46.

Gorræus Def. med. pag. 477. materiem credit flatus eſſe, qui nebuloſi

fiant: unde non merus aër, sed cum aëre mistus humor sit. Quo verò in loco hæret, non definit.

Hollerius comm. in Aph. & maximè *Libr. 1. de morb. intern. cap. 39. in Scholio*, vix à *Gorræo* differt. *Dodonæus obs. med. cap. 28.* & in *Schol. ad Beniv.* Tympaniam duplicem agnoscit: alteram Acutam, ut in Ischuriâ, & Colicâ clausâ pertinaci; alteram vulgarem, quam non explicat.

Quicumque præterea Autores à *Boneto in sepulcreto anat. tom. 2.* & à *Mangeto Bibl. med. tom. 2.* laudantur, ii omnes quoad theoreticam, & pathologicam expositionem, nihil lucis conferunt.

Boerhaave aph. 1226. & 1251. Materiem ponit aëra esse, sedem verò vel in cavo abdominis, vel in Duplicaturâ Peritonæi; (quam Duplicaturam primo tempore suo adhuc cum cæteris admittebat) vel in dilatatis Glandularum cavis; idque duplici modo: 1°. à rarefacto vapore humoris extravasati, aquæ nimirum, aut puris, aut ichoris. 2°. Ab aëre, per membranas Intestinorum putrefactorum perforatas, in cava dilapso; qui idem, dum retroire non posset, calore corporis rarefceret.

De

De Gorter in Aph. Hipp. Sect. 4. *N°.* 11. credit posse in Mesenterio suppurationes fieri, effundique materiem in cavum abdominis, quæ putrescens aërem perpetuò generaret, dum pus copiosius fluere pergat.

Riverius, *Sennertus*, *Forestus* aliique boni Autores, modo explicant antiquo. Solus *Duretus adnot. in suam enarr. in Holl.* locum mox laudatum, ut *Boerhaave* & *de Gorter*, materiem modò flatum esse definit; sed in eo ab omnibus discrepat, quod sedem mali non Abdominis, sed Intestinorum ac ventriculi cavum, ferè semper esse statuat.

Visis his, quæ de hoc morbo theoreticè scriptitata sint, consulenda est Anatome. *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*, aliosque casuum anatomicorum collectores, consulentes, invenimus ex innumeris historiis allatis id colligi oportere, quòd materies morbi raro Aqua, passim aër esse, inventa fuerit; sedes autem vix cavum abdominis, sed potissimum expansa Intestina & ventriculus, sit reperta. Hæc, inquam, omnes casus descripti clamant, paucis exceptis qui ut aliter exponuntur, ita etiam ob dubiam enarrationem eodem, quo priores, modo exponi possunt. Si nunc

his addamus omnia, quæ doctissimus deque Re medicâ ac chirurgicâ bene meritus *Littre* habet *Mem. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1713. *in* 8. *à Pag.* 314. *ad* 324. demonstratum ferè habemus, Tympaniten esse aëris collectionem in Ventriculo Intestinisque extensis: inventâ paucis duntaxat in corporibus aquâ in cavo abdominis, quod ob cachexiam universam neutiquam mirandum.

Dabo nunc, quem promisi, casum. Homo tympaniticus à triennio, gravi demum Ileo, seu Miserere mei, affectus in Nosocomium nostrum inducitur. Imminentis mortis probabilem certitudinem vix ipse potuit persuasam sibi habere, eo quòd idem malum, cum ipso vomitu stercoreo, singultu gravi, virium dejectione, triennii spatio bis perpessus, tamen in vivis mansisset. Adplicatis incassùm omnibus, ipsoque Nicotianæ fumo, intra triduum expiravit.

Inciso abdomine invenimus ad septem circiter pollicum distantiam à principio Recti, coarctationem firmam Coli Intestini, veluti circumductum filum id arctè constringeret. Ad hanc constrictionem tota excrementorum moles, potuumque, & aëris sistebatur. Sub cons-

trictione Colon gracile, Rectum non expansum. Cæterum colon integrum à parte constrictâ, ad Cæcum usque, hîc brachium, illic femur hominis adulti, amplitudine æquabat; ipsaque tenuia intestina omnia, ut & ventriculus, duplo, triplo, naturalem Diametron superabant. Diùque quòd durasset Tympanites, nec sufficienter extendi venter potuisset, Thoracis mutata figura fuit: ita quidem ut & latiorem illum & breviorem fecissent costæ quatuor superiores, ferè ad se invicem adductæ; octo inferiores, elongatis incredibiliter musculis intercostalibus, omninò extrorsum ductæ. Gibboque Diaphragmate ad quartam superiorem costam pertingente, & sterno inferiore extrorsum valde incurvato, Thorax cum compressis pulmonibus, & parvo corde, incredibile quàm arctus! abdomen eamdem ob causam quàm amplum esset!

Quantum ex historiâ mali colligere datur; in primo morbo Ileo, quem homo triennio ante mortem passus erat, inflammatio nata eâ in Coli regione fuit, in quâ nunc callositas & constrictio à morte inventa est. Et cum diù pertinaciterque alvus ipsi tunc temporis clausa esset, intestina ita extensa fuere,

ut Tympaniæ ſpeciem præ ſe tulerint; eamque, quòd deinceps ſoluto morbo elaſticitatem & vim contractilem non recuperarent, ſemper ſervaverint. Quum ſedes mali primi adeò ano proxima eſſet, videntur enemata crebra eam tùnc temporis ita ſolviſſe, ut ſubſtantia quidem Coli vitiata manſerit, tranſitus verò aliquis materiæ Inteſtinis contentæ daretur. Manſit tamen cauſa Ilei proëgumena; ita ut ſecundò, natâ quâcumque de causâ novâ conſtrictione, novus Ileus cum omnibus ſuis teterrimis ſymptomatibus prognatus ſit: ſimulque ex iterato Ileo aucta iterum fuerit Tympanias. Tertiâ verò vice, cum gangrænam expanſa Inteſtina minarentur, Ileo ſuccubuit homo.

Confirmat hic caſus manifeſtò id, quod ex omnibus ſectionibus Cadaverum ſupra concluſi, de ſede materieque mali; præberque morbus ita conſideratus facilem intellectum medicum.

Verùm hinc necdum difficultatem ſolutam videmus, quam contemplatio valvulæ dictæ *Bauhinianæ*, ſeu *Tulpianæ*, parit; quum prorsûm, quando obex in Ileo hæret, impedire videatur, ne ex Colo quidquam in Ileum remeet.

Doctiſſimus Morgagni adv. 3. *N°*. 9. &c.

dubitat de veritate relationum *Matthæi de Gradibus*, quibus fertur, enemata non modò, ſed & ſuppoſitoria, eaque filo circum anum ligata, abrupto vi filo adſcendiſſe, valvulam ſuperaſſe, ore ejecta eſſe. Quidquid de his hiſtoriis ſit, id ſaltem *Hipp. Lib. de ſalubr. vict. rat. Edit. Foës pag.* 374. enarrat, id experientia continuata demonſtrat, fæces ex ore quandoque paucâ, aliquando magnâ exire quantitate, deinde Enemata ipſo ore ejici non eſt quòd negemus. *Ill. Præſes ad Aph.* 960. *Boerh.* „ Clyſmata, inquit, vomitu excuſſa „ fuerint, uti certiſſimè in Ileo factum „ novimus; nam & probatiſſimi Auto- „ res hoc obſervarunt, & ipſe manifeſtè „ vidi ".

Quum hæc ita ſe habeant, duæ vix ſuperabiles quæſtiones moventur; quarum prima petit: Quî unquam hujus valvulæ reſiſtentiam ſuperent fœces, aut enemata: cum eadem etiam in Denatis tantæ reſiſtentiæ ſit, ut neque aquam, neque flatum, tranſmittere ſoleat? Altera quæſtio eſt, quî fieri poſſit, ut obice inſuperabili in Inteſtino tenui tranſitum denegante, enemata tamen tranſiiſſe obſervata fuerint?

Ad primam difficultatem ſolvendam

plures varia tentamina edidere. Viri in arte celebres, *Bianchi* & *Mangetus*, valvulæ, ut valvulæ, functionem negaverunt, remque publicâ cadaverum demonstratione se confecisse putarunt. Verùm hos adeò evidenter refellit *Clariss. Morgagni* adv. 3. N°. 10. 11. 12. 13. ut nulla eorum erroris dubitatio supersit. Vidi Clarissimum B. S. *Albinum*, meum æternùm venerandum in physiol. anat. & chirurgicis Professorem, de industriâ hanc valvulam ita præparantem, ut præcisè referret id, quod *Bianchi* voluisset, sed ejus simul errorem indigitabat. *Albinum* imitatus, idem præparatum Auditoribus meis ostendi, in quo videre, sine adparente partium læsione, sed modò nimiâ mundatione, valvulam ferè disparuisse. Sed ex vitiosâ præparatione cum nihil concluditur, totum hoc*Bianchi* & *Mangeti* argumentum corruit.

Altera explicatio est eruditi *Haguenot* cujus hâc de re Dissertatio habetur in *Mem. Acad. Reg. Scient. Par. anni* 1713. ad finem ipsum illius Tomi; insertaque invenitur ab egregio *Hallero in Disp. anat Vol.* 1. ferè in medio, defensa *Monspèlii* 1715. Credit ille Auctor quantitate liquorum, enemati-

bus injectorum, ita Colon & Cœcum extendi, replerique posse, ut apertura valvulâ aliàs claudenda, nunc ampliorem circumferentiam habeat, quàm ut valvula eam ultra expleat: unde fœces cum enematibus, imò cum suppositoriis, facilè in Ileum transire possint, tumque evomi.

Hæc *Haguenoti* sententia quandoque potest locum habere. Erat enim in nostro Tympanitico ejusmodi valvulæ *Bauhinianæ* conditio. Aucta quippe Coli, ac Cœci, Ileique ita Diameter fuit, ut valvula ne tertiam fortè aperturæ partem tegeret, suoque ideò fungi munere non posset. Hic igitur casus cum *Haguenoti* ideâ convenit. Eo semel posito, facilè ego expono fœcum ex Colo in Ileum transitum, earumdemque vomitum; cum Obex, Ileum efficiens, in Coli fine, Recto proximus, hæreret.

Sic, inquam, ego meum casum commodè explico: quâ verò ratione se hîc *Haguenotus* extricet, non video. Namque felibus ac canibus suis, vulnerato abdomine, Ileum intestinum filo circumstinxerat, vulnus consuerat denuò, exploraturus utrùm inverso peristaltico motu, quod omnes censent, an verò solo motu Diaphragmatis, & abdomi-

nis Musculorum, quod ipse asserit contra omnes; vomitus obtingeret. Mirabile prorsùm Doctissimum Virum id præteriisse, quod licet modum utcumque explicaret, quo immissa enemata & suppositoria valvulam Cœci transeant, filo tamen constrictum Ileum iisdem necessariò transitum negare deberet. Hanc totam impossibilitatem prætervidit; non enim Colon ligavit, sed Ileum.

Tertia explicatio est egregii *Hales*, *Exp.* 25. *hæmast. anim. N°.* 1. & 3. Duplici exemplo evincere annititur quòd valvula hæc enematum vi frequenter facilèque superetur: utroque enim exemplo, elutis primò fœcibus, aquam ex Intestino Recto ad usque Pylorum duxit. Verùm animadvertimus id mortuis in canibus faciliùs, quàm vivis in hominibus, effici posse: secundò, id experimentum haud vulgàri enematum ope, sed tubo in Rectum inserto ita factum esse, ut in priore cane aquæ altitudo perpendicularis in tubo esset 5. pedum, in posteriore verò 18. pollicum. Hinc demum advertit aquam guttatim valvulam Coli transivisse.

Equidem *Hales* problematicè concludit Medicorum fore, ut in desperatis

enemata ejusmodi excogitarent, tantarum quæ virium essent, tantâque altitudine injicerentur, ut superare valvulam possent, inflammato dein loco mederi, ipsumque obicem liquefacere.

Sed dico, quod mox aiebam.

1°. Hæc experimenta mortuis in canibus facta videntur; ubi omnia flaccidiora, adeòque ad experimentum aptiora sunt, quàm in viventibus.

2°. Passim & in mortuis hominibus ea invenitur ad hanc valvulam resistentia, ut aër, aut aqua vix summâ vi queat transprimi ex Cœci sacco in Ileum intestinum: unde fortè firmioris fabricæ in hominibus est, quàm in canibus.

3° *Hales* non scribit quibusnam in canibus experimenta fecit? Fortè tenellos catulos sumpsit, recenterque natos.

4°. An certus fuit aquam Recto injectam eam esse, quam ad Pylorum reperiret? si, ut ait, in crassis Intestinis invenerit fœces, necessariò in superioribus semicocta materies & chylus adfuit, per quam debuerit aqua transire, vix, imò nullo modo, à chylo distinguenda: hinc egregius ille Ecclesiasticus fortè deceptus fuit.

5°. Aqua guttatim valvulam trans-

euns, in præcipite hoc morbo ferè nil opis videtur allatura.

6°. Homo in hoc morbo jactabundus per lectum, vix tamdiu tranquillus jacet, ut commune enema excipiat; quomodo ergo sustinebit lentam hanc operationem?

7°. An tubi diuturna adplicatio non excitabit tenesmos in Recto, quibus operatio turbetur? Tamen *Hales* tantæ est in physicis autoritatis, ut vana dixisse vix credatur. Experimenta igitur repetenda & in canibus & in hominibus forsan videntur.

Saltem proposita manet hucusque circa valvulam difficultas. Hæc ergo si manet, & quidem ita, ut non nisi rarus Tympaniticorum casus, qualis ille nostri erat, transitum per eamdem concedat: an vomitus fœcum toties in Ileo morbo observandus, non fit incomprehensibilis? Neutiquam. Pluries enim jam publicè Auditoribus demonstravi, reperiri veras fæces stercoraceas in Ileo intestino: manifestiùs verò nunquam, quàm 10. Dec. 1756. ita ut ad distantiam 3. pedum, ac 2. pollicum à valvulâ *Tulpianâ*, iterumque ad distantiam 3. pedum & 8. pollicum, crassum

ſtercus alvinum, conſiſtentiâ, colore, fœtore, ab omnibus deprehenderetur. Aliis vicibus demonſtravi etiam liquidam illam materiem, quæ à valvulâ Coli incipiens per aliquam Ilei longitudinem continuaretur, fæces fœtore referre.

Rem hanc evidenter demonſtrant Denatorum poſt hernias ſuffocatas examina. Stercoreos vomitus paſſi, exhibent ſæpè Ileum in herniâ æquè ſtrangulatum, quàm in vitâ fuerat. Cum autem nulla via à Colo in ventriculum patuerit, fæces evomitas ex Ileo prodiiſſe neceſſe eſt. Hinc nulla videtur difficultas eſſe in fæcum exponendo vomitu, clauſa quamvis Coli valvula maneat.

Sed altera quæſtio antea propoſita, cur Enemata & Suppoſitoria ano immiſſa ore reddantur, obice intermedio viam intercludente? Hæc, inquam, majorem difficultatem parit. Paucis tamen reſpondebo impoſſibile videri, ut contingere id queat. Porrò ſi enemata ore reddantur, obicem utcumque removeri neceſſe eſt. Removeri autem illum poſſe arbitror, quando gangrænoſa Inteſtini Diatheſis naſci inchoat, ita ut conſtrictio laxetur, utque aër in Inteſtinis contentus omnia extendat, ven-

tremque tumidum reddat. Extensis intestinis omnibus ab aëre, magis magisque in loco calido se expandente, etiam apertura Ilei ad Cœci ingressum grandescere potest, ut valvula illi claudendæ non sufficiat. Via igitur nunc patula est. Sed jam æquè ad inferiora, quàm ad superiora exitus pandit. In systemate Doctissimi *Haguenoti* oporteret nunc æquè, imò magis, ad inferiora viam affectare, quàm ad superiora. Attamen non per inferiora, sed per superiora, Enemata ac Suppositoria exitum moliuntur. Ergo non solus Diaphragmatis, & abdominalium Musculorum motus reciprocus, sed quidam adhuc in incipiente Gangrænâ Intestinorum superstes inversus peristalticus motus, omnia nunc ex iisdem per superiora ejicit. Summum vitæ discrimen hîc adesse, imò mortem ferè certam, facilè quisque videt.

Quid si in táli statu nec Vomitus, nec Alvus adesset? Cum gangrænosa intestinorum Dispositio hanc quietem faceret, mors staret in præcinctu.

Si verò Vomitus cessaret, & Alvus flueret, quid tum? Si notabilis gangræna occupat Intestina, alvus illa nil designaret, nisi paralysin Intestinorum,

& ipſius Recti: mortem proinde jamjam futuram.

An omnis ſtercoreus Vomitus mortem infert? Paſſim. Tota id Antiquitas, omneſque Recentiores, centenis ex caſibus, concludere debuere. Exceptiones tamen Regula generalis habet. Nam 1°. Noſtri tympanitici poſt tertiam demum vicem morientis hiſtoria contrarium docet. 2°. *Garengeot in Acad. Reg. Chir. Par. in 8. edit. tom. 1. part. 3. pag.* 355. ab Herniâ inteſtinali in foramine ovali oſſis Iſchii & pubis, cum vomitu ſtercoreo, ſcribit ſe fœminam integrè reſtituiſſe. 3°. *Bonetus Med. Sept. Tom. 1. Lib. 3. Sect.* 15. *Cap.* 29. 30. 32. homines tres curatos refert ab Ileo, cum ſimili vomitu, cum ſingultu. 4°. In famosâ hiſtoriâ *M. de Gradibus* legitur poſtea reſtituta ſalus.

Ratio poteſt eſſe triplex. 1°. Poteſt caſus eſſe in aliis, qui noſtro in tympanitico fuit. 2°. Potuit materies eſſe ea, quæ ſupra locum obſtructum in Ileo, quæque ſupra demonſtrata fuit ſtercorea eſſe, dum tamen poſthac vel arte, vel naturâ, morbus ſolvitur. 3°. Vel ut alibi obſervatur inceptam gangrænam ſiſti, & à vitæ ſuperſtite languentem hanc partem reſuſcitari, ita & in in-

choante gangrænâ Inteſtini fortè nonnunquam contingit.

Nunquid Tabaci fumus non tranſit valvulam Cœci, ut ad obſtructum in Ileo locum perveniat? Dubia res eſt. Eſt quidem ſubtili ac penetranti huic fumo plus quàm aliis corporibus tribuendum; ſed Cap. IV. invenimus Ileum penitùs collapſum & anguſtum inter herniam & valvulam, poſt injectum ſæpiſſimè fumum. An aër copioſus, & denſus, compreſſuſque, in Cœco præſens non impedit quominùs fumus penetret? Exit quidem cum vi ex Siphone noſtro, ſed vis illa quatuor Coli flexibus imminuitur frangiturque. Et ſi eo perveniret, an irritatione annulum non conſtringeret, ut valvula locum arctiùs clauderet? An hic fumus eos modò liberet, quibus eſt in Colo obſtaculum? Plura experimenta erunt conſulenda antequam certi quidquam ſtatuatur.

CAPUT VI.

DE NONNULLIS INFORTUNIIS NOSTRIS.

DE felici quorumdam malignorum morborum curâ cap. 1. & 2. egi; de infelici verò, in quâ noſtra nos ars planè

defecerit, impræſentiarum agam: quibus demum hiſtorias addam, quæ abundè demonſtrent, ſummam Medicorum attentionem in rebus adverſis & infortunatis, viam ipſis ad magnam curandi fortunam ſternere poſſe.

11. Jan. 1757. filiam 16. annorum Parentes ad me adducunt, cui elapſis duobus ab illinc annis fauces doluerant. Inſpicientes illi, præter rubram eamdemque tranſverſam in Uvulâ lineam, nihil deprehenderunt; menſibus verò tribus poſtea, punctula parva, granorum Milii inſtar: poſtquam uvula ſenſim deſtructa; deglutienda per nares redierant.

Ubi annum agebat morbus, utraque narium ala induruit, ſiniſtra autem, ſuperiore ſuâ parte, mox infra Canthum majorem oculi, tumuit magnoperè, iterumque ſubſedit. Fiſtula interim lacrymalis hâc compreſſione nata, continuo ſtillicidio excoriaverat naſum, genamque. Puſtulæ dein duræ in ſuperiore labio animadverſæ; Labium deinde univerſum exulcerabatur, nareſque ſimæ ut & exedi cartilagines cœptæ. Fœtorem autem nunquam aut puella, aut parentes in parte percepere, ſpiritumque perpetuò ipſa potuit per nares

ducere. Vox verò penitùs perierat, ita ut quosvis edendæ vocis sonoræ conatus frustra ederet. Porrò puellæ Parentes, ac cætera proles, fuerant semper erantque illibatæ sanitatis: ut & ipsi testabantur, & scriptâ ad me informatione Pagi Judex affirmabat.

Accurato & circumspecto examine instituto, nullam causam veneream potuimus suspicari. Dantur malignæ Aphthæ, de quibus egit *Sennertus*, & circa quas pulcherrima observata nobiscum communicavit. *III. Præses in Comm. Cap. de Aphthis.* Sed temperies flaccida, acrimonia scorbutica acida, omnis fœtoris absentia, hanc aphtharum speciem ægriùs admittunt. Attamen acido-mucosa infantum temperies pessimas, ac diuturnas, in capite, facie, & alibi, exulcerationes progignit: an hinc igitur in hâc puellâ phagedænicum ulcus fuit, quòd materies partes molliores, mucosioresque, aggressa sit?

Remedia antacida & antiscorbutica, salutaria in minùs provecto malo, mihi hîc debiliora videbantur; unde ad catholica quædam immutantia animum advorti. Granum dimidium Merc. subl. corr. cum unc. 1. Spir. frumenti quotidie dedi, epotis simul lactis & aquæ libris

ana binis. Saturnissimo Lithargyrii aceto loca externa ulcerosa assiduò irrorabantur in principio: quod propter nimias inde enatas crustas repudiatum, ejusque loco Unguentum nutritum, *sine corpore* dictum illitum est. Hinc intra 7. Septimanas effectum id, ut primò redirent vires, sanumque cachecticotata puella nancisceretur colorem: secundò, ut cute, rubicundiore licet, renatâ, ulcus sanesceret: tertiò, ut deglutitio iterum perfectissimè perageretur: quartò, ut in altam perfectamque vocem aphonia mutaretur. Continuavi remedia eadem ad medium usque Aprilem, quando gaudium hoc tristissima scena excepit.

Febris 16. Aprilis puellam prehendit, cum symptomatibus febris variolosæ, quæ etiam ut talis tractabatur. Suspicione futurarum variolarum natâ, adesse illi propter Consultationes aulicas, eo tempore quotidie adeundas, ultra non potui: sed Doctissimus Medicus *Erndl* pro eâ, quâ est, humanitate, suscepit in sese puellæ curam, Medicinæ Studiosis explicuit, & mecum quotidie super morbum contulit. Quamvis invisere eam ultra non potuerim, in pleno tamen auditorio Discipulis eventum tristem si fortè variolæ succe-

derent, vaticinatus ſum, eò quòd eruditi Sodalitatis *Edimburgenſis* Viri triſte exemplum communicaſſent *part.* 3. §. 2.
» Nonnulli, inquientes, qui mercurio
» curati, notabili adhuc tempore æthio-
» pe minerali utebantur, confluenti-
» bus variolis petebantur, ac peribant.

Quarto igitur morbi die variolæ prodierunt, confertim, mox & ubique confluentes. Quinto die Linguæ ac Maxillæ ſpaſmus, tetanuſque, adfuit, per duas cum dimidiâ horas, eoque ſoluto, earumdem, 4. horarum ſpatio, Paralyſis: poſtquam ſine ullo ſuperſtite vitio hæc ſymptomata ceſſarunt. Die ſexto Maculæ rubræ videri cœptæ, creſcere, diſparere hinc inde, aliis redire in locis; quibus abigendis cum aliis adhibitis remediis Spiritus Vitrioli fruſtra fuit. Ptyaliſmus adfuit, &, quod præter morem, ſaliva fœtuit, veluti ſi à Mercurio excitata fuiſſet. Cortex peruvianus undecimo die datus non profuit: interiit decimo tertio.

Alterum infortunium enarrabo. Menſe Junio proximè elapſo Puella octennis, univerſo corpore exæſtuans, gelidam aquam affatim hauſerat. Peripneumoniâ capitur. Quæ demiſſa ſibi, penitùſque neglecta fuit. Decimo quarto die

venit mater petitura consilium, medelam; gestans puellam brachio. Febris aderat suppuratoria, & jam tum leves inchoabant efflorescentiæ in facie, haud multum ab incipiente scarlatinâ abludentes. Quatriduo post, absumptis remediis, eam mater, summo mane, reduxit. Febris aderat, tunc valida, Dysenteria, Eruptio scarlatina copiosa. Matri suadeo filiam propter evidens periculum sinat in Nosocomio tractari. Concessit. Dum rem penitiùs introspicimus, idqui microscopio, adparent inter Scarlatinas maculas & elevationes vera dicta Miliaria alba. Quadruplex ergo morbus, ex æquo gravis, in puellæ perniciem collineabat: suppurans post inflammationem pulmo, Dysenteria, Scarlatina, Miliaria.

Ad vesperas ejusdem die videbamur duas, tresve, veluti nascentes variolas intueri. Altera dies veras, pluresque, in facie, collo, brachiis, conspiciundas variolas dedit. Ergo ad quatuor priores graves morbos quintus, die totius morbi 18. idemque gravissimus accessit. Ill. D. *Mac-neveu*, Medic. Prof. Celeberrimus *Pragæ*, ibidemque studii medici Director, Exp. D. Medicus Nosocomii Civici *Erndl*, pluresque alii

Medici, qui me, meumque auditorium, suâ præsentiâ cohonestabant, meque ad Lectos ægrorum publicè differentem sequebantur, mirum hoc spectaculum mecum admirati sunt. Prognosin absolutè lethalem dedi, cum ne valentissimus quidem homo tot tantisque morbis ferendis esset.

Die 19. totius morbi, alterâ eruptionis variolarum, rubræ maculæ adparuere, Urina penitùs sanguinea, sanguinea sputa, Dysenteria cruenta. *Freind*, *Mead*, *Huxham*, consulentibus, illicò, corticem peruvianum dedi, accuratè cætera, quæ ars in variolis jubet, exsequutus. Re autem ad diem 22. maximè urgente, sanguis ad meridiem missus est, phlogisticus totus; aliquot deinceps horis denuò missus, colore, consistentiâ, miscelâ, proportione, sanissimus. Sub finem ejusdem diei mortua est.

In priore casu cortex peruvianus morbi paulò faciliorem effecit tolerantiam, at vitam non servavit. An seriùs datus? In postremo casu maturiùs exhibitus, vitam quæ jamjam extinguenda videbatur, utcumque fortè prolongavit, mitigavitque symptomata ita ut ægra bono animo redderetur, viribus cresce-

ret, & quamvis ſanguinem alvo reddere ad finem vitæ perrexerit, eumdem tamen ultra, poſt datum corticem, neque ſputis neque urinis redderet.

Nunquid ergo in ipsâ eruptione aut malignarum variolarum, aut aliorum exanthematum; imò nunquid in ſtadio ipſo contagioſo, ſi & Epidemia & ſymptomata malignitatem vaticinarentur teſtarenturve, cortex non conveniret? imò dandus non eſſet? Cruda, quam profero, ſententia, pauliſper emollienda, ac ſequentibus obſervatis maturanda erit.

Doctiſſimus *Weſterhoff* Poliater *Haganus* hanc circa corticem obſervationem habuit. Juniorem recens maritatam Dominam, tertio menſe gravidam, febris vehemens prehendit ita; ut poſtquam deferbuiſſet penitùs, inſignem poſt ſeſe debilitatem relinqueret, metumque futuri abortûs. Veſperè, priore gravior, paroxyſmus adoritur, à quo abſoluto majus denuò virium diſpendium. Unde illicò liberaliore doſi corticem præſcribit. Redeunte poſtmodum adhuc ſæviore paroxyſmo, audaciorem dat corticis doſin. Cum ſequenti verò paroxyſmo en! variolas diſcretas, ſenſim admodum numeroſas, faciles tamen; ſuiſque ſtadiis commodè decurſis, corpus ſanum relinquentes.

Duo hic casus docet. 1°. Contagiosam Variolarum febrim è genere posse intermittentium esse. Talia in inflammatoriis haud insueta prorsùm. Pleuritidem inflammatoriam & suppuratoriam, unà cum *Ill. Barone van Swieten* adhuc apud *Batavos* degente, in curâ habui, febribus ac doloribus extra Tertianæ paroxysmum prorsùm carente homine. 2°. Corticem in violentissimo stadio variolarum contagioso optimum successum habuisse, benignissimas dedisse variolas.

Sed en recentius quid, ac notabilius! 24. annorum fœmina, innupta, post ancillaria multa admodum defatigata, 31. Julii proximè elapso, febre corripitur continuâ, acutâ: cujus sextâ die puncta rubra in facie, collo, humero; pectore adsint. Die septimâ ad nos defertur, nonnulla adhuc ejusmodi stigmata rubra referens. Respiratio difficilis, sicca crebraque tussis, morbum concomitabantur. Puncta rubra sensim disparuere, ut die nono evanescerent prorsùm. Crevit interim morbus debilitate, anxietate, vomitu, singultu, inque pessimam Hemitritæam verti die undecimo observabatur; summo igitur imminente periculo, secundo morbi die, corticis uncia data est, ante futu-

rum paroxyſmum binis ſuis tertiis abſumenda. Sequens paroxyſmus mitior fuit; ipſaque Continua, cum omnibus ſuis pravis ſymptomatibus utcumque mitigata : eodemque jam die tria in collo Miliaria alba ſub conſpectum venerunt. Corticis uſu continuato perſtitere hæc tria, tranſparentia admodum, ad 17. morbi diem; quando ſenſim per humeros, brachia, dorſum, jugulum, pectus, abdomen, copioſiora prodiere: quæ maturiùs prodierant, maturiùs ſiccabantur; quæ verò ſeriùs, ea demum ad 27. morbi diem planè ſicca fuere.

Porrò hîc notandum, quòd Corticis ope, die ab ejus uſu tertio, eo uſque collapſæ vires reſurgerent, ut & in lecto ſedere, & extra eumdem commodè aliquandiu degere, valuerit; die quarto extra lectum plures horas volupe tranſegerit; erumpentibus tunc Miliaribus ſenſim & cum euphoriâ magis magiſque; & necdum mediâ Miliarium parte exſiccatâ, ſuendo, confabulando, tempus ſuaviter falleret. Contra eos, qui evacuationes criticas dari poſt Corticem negent, obſervavimus eaſdem hîc alvo, urinis, hæmorrhoidibus, ſudoribus. Id quod ſæpiùs in Noſocomio obſervatum. Die 27. morbi vegeta omninò & ſana erat.

Igitur rubra ſtigmata, quæ ſexto die, pridie quàm in Noſocomium veniret, multa adfuiſſe aiebat, quorumque adhuc pauca ſecum in Noſocomium induxerat, maligni quidquam portendebant; quod ipſum exire cœptum, maximam partem retroceſſerat, nönâque die omninò diſparuerat. Summum hinc vitæ periculum 9. 10. 11. 12. morbi diebus. Cortex autem mox periculum minuit, miliaria eduxit, vires optimè reſtituit, omnes læſas functiones emendavit, criticè morbum ſolvit, ut, continuato ſemper Cortice, die morbi 27. perfecta ſalus adeſſet.

Quid nunc ad datam priùs quæſtionem reſpondendum? Certè præſtantia Corticis affirmantem reſponſionem vel invito videtur extorquere. Attamen tantillum ab ejuſmodi reſponſione dandâ abſtinuerim, donec ſequens annus Academicus abſolutiora cum bono Deo proferendi dederit facultatem.

Miſſa igitur hæc ad tempus facio; ſed enarratæ hiſtoriæ, problemata quædam ſuggerunt in tranſitu examinanda.

An inter Cutaneos acutos morbos affinitas nonnulla quoad cauſas unde gignantur? quoad effectus quos edant? quoad methodum quâ curentur?

Unicâ

Unicâ ſanè in puellâ Scarlatinas efflorefcentias habuimus, & Miliaria, & Variolas. Scriptores Medicos conſulentes, eorum qui id ita credant, offendimus plures. Suſpendo tamen ſententiam, donec evidentiora edoctus fuerim; referamque modò, quæ ſcripſerint alii, quæ ipſe viderim,

Clar. *Etmullerus Tom.* 2. *part.* 1. *cap.* 10. *pag.* 347. *edit in fol.* ex *Michaële* Hiſtoriam refert, qui ipſus fœminam curaſſet, quæ uno corporis in latere Variolas, Morbillos in altero gereret.

Sidobre Monſp. Doctor, de Variolis cap. ult. pag. 242. » Aliquando, inquit, » etiam Variolæ & Morbilli ſimul » ægros afficiunt, & intermiſcentur; » ut aliquoties vidit Avunculus meus: » illud etiam elapſo anno *Monſpelii* » obſervavi cum *Dno. la Peyronie* Filio Chirurgo peritiſſimo, in puero » cujuſdam piſcatoris Monſpelienſis, » nomine *Nigot*, qui Variolis & Mor- » billis, uno eodemque tempore labora- » bat, & ab iis feliciter evaſit ».

Diemerbroek hiſt. 19. *Variol. aut Morbill. laborantium*, refert die Variolarum ſeptimo cuiquam Morbillos contigiſſe: addit verò bis modò, terve, in

totâ ſuâ praxi variolis ſe adjunctos morbillos vidiſſe.

Egregius Harris in Obſerv. ſuis credit idem contigiſſe optimæ *Angliæ* Reginæ *Mariæ*, *Wilhelmi III.* Uxori; idque plus ſimplici vice in aliis obſervaſſe ſe narrat. Sed Reginæ caſum ritè expendenti, dubii quidquam ſuboritur, an præcisè res ita ſe habeat, quam credit *Harris.*

Cæterùm variolis mox ſucceſſiſſe morbillos, morbillis variolas, exempla habent *Act. Phyſ. Med. Vol. VI. pag.* 370.

Adnotata practica propria revolvens, invenio me hunc caſum anno 1738. habuiſſe: „ Puella habet confluentes „ variolas: hæc, ubi febris poſt ſuppu- „ toria deferbuerat, illicò morbillis „ maximè epidemicis corripiebatur & „ moriebatur.

Deinde circa vernos morbos anni 1752. invenio hoc à me ſcriptis inſertum: „ Promiſcuè obtinent Variolæ & „ Morbilli. Symptomata ſunt ſæpè ea- „ dem: Oculos madidos, ſemiconcre- „ tos, Linguam albam, Somnolen- „ tiam, Vomitum, Febrim, Delirium, „ &c. videas ſucceſſivè iiſdem in ædi- „ bus occupare infantes; quorum alii

» morbillis, variolis alii, laborare de-
» mum incipiant. Ferè nulla familia,
» ubi vel solæ variolæ, vel soli graf-
» sentur morbilli. Deinde aliis tertio,
» aliis quarto, aliis sexto, aliis septi-
» mo, imò 14. die, ab inchoatâ febre
» prodeunt «.

Cum ergo aut eodem, aut succedente mox tempore, varii omnes hi morbi simul grassentur, in eâdem familiâ homines promiscuè afficiant, eadem nonnunquam corpora varii simul infestent, similitudinem gerant symptomatum, adhibendâque vix differant curâ; nonne hinc credibile, quòd origine naturâque vix multùm differant, sed vario potiùs modo, quo cutim afficiant; variâ, quâ sanguinem mutent, ratione? An verò quorumdam natura diversa?

Quæritur etiam an malignis in morbis omnis sanguis dissolutus est, maximè dum maculæ rubræ, purpureæque cutim deturpent?

Non videtur. Historiam sanguinis necdum adæquatè novimus. In primâ parte *Rationis Med. cap. 6.* demonstravi sanguinem eodem tempore, eodem foramine, eodem jactu, de corpore profluum, portione sui aliâ dilutum, aliâ phlogisticè concretum adparere: ita ut

oppositæ hæ ejusdem qualitates eodem simul tempore in corpore obtingant. Pluribus experimentis etiam in Nosocomio captis constitit sanguinem die 14. 17. variolarum missum phlogisticâ crustâ tectum fuisse, rubrâ parte compactum. Imò in puellâ, quam pluribus cutaneis morbis acutis eodem tempore afflictam mox contemplabamur, sanguis paucis ante mortem horis missus inflammatoriè spissus fuit; horâ verò ante mortem, ex eodem foramine impetuosè exsiliens, laudabilis omninò colore, consistentiâ, miscelâ, proportione. Deinde numerosi ad sanitatem redeunt, post copiosissimas petechias. Imò tres mihi noti casus reconvalescentium hominum, quibus in variolis purpureæ maculæ affuissent; memineruntque similium historiarum Autores.

Videtur igitur putrida dissolutio à suscepto contagio in humoribus nasci posse, sed à vitæ viribus sive per omnia corporis excretoria, ut vocant, loca, sive per solam cutim eliminari, ita ut reliquus in corpore sanguis bonus, minùs saltem dissolutus, maneat: sin verò sanguis totus ita affectus est, tunc ab errore loci in nobilioribus partibus mors brevi timenda est. Itidem si mate-

ries prava ad cutim, vitæ viribus depoſita, iiſdem denuò fatiſcentibus reſorbeatur, & aut reliquum ſanguinem peſſumdet, aut ſtamina vitæ deſtruat. Ita nempe puellæ noſtræ contigiſſe videtur.

CAPUT VII.

DE POLYPO.

In cadaverum examine frequentiſſimè Polypos cordis vaſorumque majorum invenimus, quamvis nulla ratio præceſſerat, ob quam Polyporum præſentiam ſuſpicati fuiſſemus; nullaque ſymptomata affuerant, quæ illos præſagiiſſent. Ad horum exponendam geneſin ex multis quos deteximus, unum prorsùs ſingularem enarrabo.

Fœmina 28. annorum 10. Dec. 1756. moriebatur, quæ dimidio anno laboraverat menſium defectu, febribuſque nunc tertianis, nunc quotidianis. Cacochymica hinc facta, munus tamen ancillare, vires planè exſuperans, ne fame periret, proſequuta eſt, ultimo vitæ menſe excepto. Polypus utroque in corde, ſed potiſſimum in ſiniſtro, maximam Cavitatis cordis partem ex-

plebat, affixus ita cordis parietibus, ut cordis columnæ carneæ omnes per formata in Polypo foramina & canales tranſirent. Columnæ carneæ ergo integræ erant integerque Polypus; ſed per foramina & canales in Polypo formatos columnæ tranſibant. Porrò ut Polypus erat parietibus cordis affixus, ſic & marginibus valvularum: ita ut valvulæ parumper modò, non verò uſque ad arteriarum majorum parietes, reclinare ſe poſſent.

Duplex eſt ſpecies Polyporum. Altera, quam dudum adfuiſſe, vivente homine, ſigna demonſtravere. Debilitas & inæqualitates pulſuum, Cordis motus palpitans, manifeſtò percepta cordis ad thoracem pulſatio, anhelitus ad loquelam motumque, debilitas univerſa, cacochymia, ſæpè color faciei purpureus in iis locis ubi cutis deeſt, imò & aliquando per totas genas & frontem; Polyporum in vitâ præſentium ſuſpicionem formant. Altera ſpecies ea eſt, quæ adpropinquante morte generari videtur: utramque autem ſpeciem eodem modo produci autumo.

Materies ejus ſpiſſum id, ac lardo ſimile eſt, quod cap. 2. toties videbamus humano ſanguini ineſſe, in eoque

variis generari de causis. Sanguis utique noster æquè forsan quidpiam solidum, quàm fluidum, adpelletur. Nonne solâ triturâ perenni cordis arteriarumque servatur fluidus? an non à minimâ horum quiete extemplò solidescit? Steterit modò in vase, de venâ sectâ emissus, solida mox insula nascitur, quæ, dum phlogistica materia adest, vix transscindatur novaculâ. Si igitur à subito terrore, si à conspectu rei horridæ, quies oritur in humorum circuitu; si quâcumque de causâ homo animo linquitur; sanguis in hâc quiete solidescere incipit: ita ut sæpiùs, renatis quamvis vitæ viribus, debitum non recuperet fluorem: maximè quidem si vel à naturali Diathesi, vel à causâ adventante quâcumque, densitas phlogistica adsit. Ut enim hæc in vase coalescit, à reliquis sanguinis principiis segregata, ita & in momentaneâ illâ quiete in corpore humano suum nisum sequitur: & quemadmodum amplâ patinâ ex venâ exceptus, ut fundum modò tegat, crustam non format, sed modò ubi magno volumine colligitur, ita coalescit idem sanguis potissimum in cavis cordis, inque arteriis majoribus, ubi copiosior adest.

Sed præter ſtagnationem datur aliud, quo hæc maſſa polypoſa naſcatur. Si mox miſſum venâ ſanguinem corpore ramoſo conquaſſo, Polypum ſenſim formo, ſive fictitiam dictam *Ruiſchii* membranam, quæ Polypi perfectè æmula. Si exſilientem de venâ ſanguinem lagenâ excipiens, mox lagenâ agitatâ conquaſſo, Polypum jam, citra baculi ramoſi opem, creo. Si in apertum vas exſilientem de corpore ſanguinem excipio, & ramulo mox à principio agito, intra pauca minuta craſſiſſimam polypoſam membranam conficio. Vid. *Rat. Med. part.* I. *cap.* 6. Si nunc contempleris quo pacto, in animi deliquio, conquaſſetur cruor inter cor tremulum, & tremulas ſive valvulas, ſive arterias, nonne ſponte liquet polypoſam inde maſſam naſci debere? Et, ſi homo inde moritur, & humores nunc frigore aëris in cadavere coagulantur, nonne hæc inſpiſſata materies corpus referre queat, quod cordis parietibus, marginibuſque valvularum affixum deprehendatur, & quod columnis carneis tranſitum præbeat, quas inter conquaſſata antea fuerat?

Ut nunc in frequenti animi deliquio intelliguntur hi Polypi naſci, eâdem

ratione in vitâ illâ paucâ ac minimâ, propè mortem, naſcuntur; dum ſtagnans ferè ſanguis ſolo tremulo cordis Arteriarumque motu conquaſſatur. Datque veram iſagogen hæc contemplatio ad curam Polypi, poſt animi deliquia, poſt motus nimios, &c. naſcentis. Sapones varii diſſolventes hîc indicantur, ipſaque cura, antiphlogiſtica dicta, ſæpè malum ſolvit. Quoſdam hoc annò læti ſalutavimus curatos, quibus per ſeſquimenſem quovis mane unc. $\frac{1}{2}$. Rob. Samb. totidemque pulpæ Tamarindorum & dragma nitri, cum bono hauſtu ſeri Lactis; veſperè verò idem medicamen, ſed leni paregorico miſtum, dabatur.

Sed aliud Polyporum genus hîc explicandum eſt. Homo 6. die pleuritidis moritur. Sputa non ejecerat, ſed materiem albam denſam, oblongam, ramoſam, arteriæ habentem figuram, præcisè ut *Tulpius Lib.* 2. *cap.* 13. *tab.* 3. & 4. deſcribit figurâque exhibet, quæ tuſſiendo ejecta verum vas ab ipſo credebatur. In pulmone hujus viri prudenter tranſciſſo, invenimus ramulos aſperæ arteriæ plenos tali materie, quam multam deinde, prorsùmque ramoſam, eduximus. Sedes hujus in ſolo lobo ſi-

niſtro inferiore fuit. Materies purulenta ex perſciſſis vaſis ſanguiferis ſuperioris lobi abundè extillavit. Materies tranſſudaverat ex lobo inferiore inque ejus ſuperficie cruſtam flavam denſamque formaverat, quâ idem ille cum vicinis partibus arctè cohærebat.

Eadem ergo materies in vaſis ſanguiferis miſta inveniebatur cum ſanguine in arteriis pulmonalibus; eadem inventa eſt tranſſudando externam cruſtam formaſſe; inventa denique in cavis bronchiis, tranſſudando, ſtagnandoque, ramoſa illa corpora produxiſſe. Apud *Haganos* famoſus & ab artis peritiâ morumque probitate commendatiſſimus Chirurgus *Eraſmus Dringberg*, longo tempore ramoſos hos Polypos tuſſiendo ejecit, ut ex Epiſtolâ optimi viri patet, quam Clariſſ. *A. Kaw Boerhaave* inſeruit eruditiſſimo ſuo tractatui *de Perſp. Hipp. cap.* 12. *pag.* 115. Conſulendus & hîc *Grætz* ad *Ruiſchium*, & Problematica *Ruiſchii ad Grætzium* reſponſio.

CAPUT. VIII.

DE SINGULARI MODO RESPIRATIONIS, ET MOTUS CORDIS.

INTER causas incognitæ ac sæpè improvisæ mortis, ab Authoribus refertur Pulmonum lata cum Pleurâ cohærentia. *Boerh. Instit.* §. 835. Tamen raró cadavera incidimus, quin firmas ejusmodi, easdemque latas cohærentias observemus; quamvis iidem homines, quos tum sanos, tum ægros noveramus, nulla signa præ sese ferrent, ex quibus hoc suspicati essemus. Pulmo utique in corpore sano exactissimè semper pleuræ adplicatus, idque æquè in expiratione quàm in inspiratione, videtur his cohærentiis pedetentim formatis paulatim assuescere, easque inculpatè ferre. Sed quo pacto in describundo nunc casu motus vitalis peractus fuerit, haud capio. Dabo anatomen totam, cum totus homo singularia referret.

Erat 43. annos natus, rudiori assuetus labori, 30. abhinc annis spinam ventosam ad dextram claviculam passus; quæ hucusque quovis biennio aut triennio recrudescens, festucas osseas ejicere solebat; cætera sanus.

Anni octo elapsi erant, cum à valido ligno resiliente femur *sinistrum* contunderetur, attamen sine ullo mali relicto vestigio penitus sanesceret. Septem verò abhinc mensibus denuò gravi ligno sinistram coxam contusus, male habuit; bimestri tamen spatio Hortulani continuans labores, demum se quieti dedit. Postquam tumore *sinistri* femoris per sex menses male habuisset, disparuit tumor omnis, cessavitque dolor & sensim femur *dextrum* tumere ac dolere inchoat. Hunc tumorem mensis spatio passus nobis exhibuit pure refertum. Aperto eo tres unciæ puris effluxere, immissus verò stylus sinuosum ulcus ostendit.

Postquam quatuor ab aperturâ diebus se optimè habuisset, subita eum Peripneumonia prehendit, pure quamvis ritè ex ulcere fluente: hanc iterata missio sanguinis penitus phlogistici & idonea remedia ad quartum diem egregiè solverunt: ita ut cum respiratione non impeditâ, semper dein miti febre continuâ remittente laboraret, & appetitu perpetuo bono gauderet; donec demum colliquante Diarrhæâ, ichoris ex ulcere effluxu, immobilitate affecti cruris, urinis denique tum colore, tum crassa-

mento fuſcis, difficilique reſpiratione prægreſſis moreretur.

In cadavere clavicula & tumens & exeſa hinc inde; cæterum nihil in totâ viciniâ mali. Os femoris *lævum*, bis contuſum, vera mali origo & ſedes, integerrimum fuit. Os autem femoris *dextri*, ad quod decem ante mortem ſeptimanis materiæ metaſtaſis facta erat, orbum perioſteo totum, ſcabrum, & eroſum; Acetabulum ſine cartilagine, ſine perioſteo, ſine glandulâ: ipſaque Theca ligamentoſa ad acetabulum magnam partem conſumta. In jejuno Inteſtino ſuſceptio notabilis quatuor pollices longa, multùm quamvis corrugata, cum parte ſuperiore in inferiorem prolapſa; mox parvæ duæ aliæ ibidem, binæque ſimiles, ſed inverſo ordine, in Duodeno. Colon à dextro latere medium ventrem emenſum, ubi ſe Hepati pluribus ligamentis affixerat, replicuit ſeſe ad ſpithamæ longitudinem versùs dextrum latus, indeque reflexum, lienem petebat, ſub quo ingenti formato ſacco, ſolitam deinceps viam abſolvebat.

Thoracem rimatus, pulmones ita nexos inveni, ut ſimile quid nec viderim, nec legerim unquam. Nam non

fuit in toto thorace, universoque pulmonum in ambitu, vel unicum punctum à cohæsione liberum. Quippe cohærebat Pulmo cum totâ pleurâ, cum universo diaphragmate, integro cum pericardio sternoque. Modus autem cohærentiæ adeò firmus erat, ut nemo nostrum, citra dilacerationem, vel minimam solvere portionem posset. Connectebat enim eosdem tenacissima, non dilatabilis, & ubi vi partes à se invicem distrahebantur, vix semilineam crassa, cellulosa membrana. Imò toto sinistro in latere, tenacitatis cellulosæ loco, vera reperta sarcosis; veluti si pleura degenerasset in crassissimam carnem rubram, insertam altè in pulmonum substantiam, ab eâque inseparabilem. Lobi quoque omnes inter sese eadem tenacissimâ cellulositate coivere.

Sed nihil mirabilius contemplatione Cordis. Ut enim pericardium omni in puncto arctissimè unitum cum pulmonibus erat, ut jam dixi, ita interno pariete suo, ope ejusdem tenacissimæ texturæ cellulosæ, tam firmiter cum corde, ejusque auriculis, sinibus, ac vasis majoribus omnibus concreverat, ut solvere nemo, nisi lacerando, posset. Præterquam quòd crassus saccus, ceu nova

genitura, Aortæ ad pollicem latum undique firmiterque circumcretus & intimè connatus reperiretur. Cavum sinistrum cordis circiter solitam, dextrum verò vix quartam partem solitæ crassitudinis habebat.

Porrò nemo nostrûm vidit hominem hunc laboriosè respirantem, cum 4. Martii hujus, quem vivimus, anni, circiter 50. gradus conscenderet, consilium cum cæteris adventantibus pauperibus petiturus. Nec vitiosè respiravit quatuor primis diebus, uti neque post peripneumoniam curatam, nisi sub mortem. Respiratio tantùm fuit naturali brevior, pulsusque naturali paulò celerior ac debilior, vix tamen inæqualis.

Homo ergo hic cohæsionem habuit, cui fortè similis non visa unquam: attamen non subitâ, sed lentâ morte, cujus causæ aliunde notæ, periit.

Sed consideremus jam actionem cordis. Cor hoc cum auriculis, ac sinibus, vasisque majoribus; intra pericardium planè immobile fuit; idque non partim ut pluries vidi, sed ubique locorum, concretione validâ, vi tantummodò dilacerandâ.

Si igitur hîc contemplemur totum

thoracem, pleuram, diaphragma, pulmonem, pericardium, cor, vasa majora, mediastinum, non fuisse nisi unicum solidum, quomodo actiones viscerum vitalium horum explicabimus? Si quis cogitaverit musculosam osseamque fabricam thoracis dilatasse thoracem, aëra in dilatatos pulmones intrasse, laxatis iterum musculis dilatantibus, thoracis capacitatem hinc imminutam aëra expulisse, & hâc ratione quamdam exercitam fuisse respirationem; respondeo ejusmodi respirationem si possibilis fuisset, longè sanè laboriosiorem observari debuisse, quàm eamdem nos omnes in hoc homine observaverimus.

Sed præterea quis cordis motum explicabit? An totâ concretâ massâ dilatatâ, cor quoque dilatatum fuerit? Tunc semel modò in singulâ Respiratione impleri ac depleri potuit; dum naturaliter quater, quinquies, in singulâ respiratione pulset. Sed homo habuit semper, etiam usque ad finem vitæ, pulsum celeriorem, non palpitantis, sed evacuantis se cordis argumentum. Si aorta arteria in singulâ respiratione semel modò dilatata & angustata fuit, cur per suos in carpo ramos potuit,

v. g. in febre peripneumonicâ, frequentes producere pulsus?

Sanè quocumque modo rem examino, volvo ac revolvo, non invenio nisi ubique insuperabiles mihi difficultates; cohærentia enim descripta notas cujusdam vetustatis habet, ob idque communes physiologicas regulas repudiat.

An ergo & præter & contra communes leges naturales homo vitam vivere possit? Noster vixit, ergo potuit. Ecquis OMNIPOTENTI regulas præscripsit secundùm quas vitam conderet servaretque humanam? Orbes terrarum innumerabiles condere potest, hominesque in iisdem producere, quos singulos vario modo condat, variis conservet in vitâ modis. Metimur nos naturæ leges ex consuetis observationibus; quas velit DEUS, has sequitur leges. Et quis demum ejus arrogantiæ, aut potiùs dementiæ erit, ut divinam potentiam ejusmodi legibus adstringere cogitet, circa quarum aut existentiam, aut intellectum, adhuc litigant Artis principes? *Hallerum* volo, *Werlhofium*, *Hambergerum*, *Albinum*, *Boerhaavium* compluresque alios, quibus necdum inter sese de his legibus convenit. Homun-

ciones nos! obſervata colligimus, legeſque condimus ex iiſdem; dum interim nos ſæpè in obſervatis vel unicum lateat, à quo vera rerum dependeat notities. Quis enarret in quot quantiſque rebus meridiem credamus, quam adhuc involvat nox aterrima? Aeſtum marinum, ſecuti *Newtonum*, tam clarè ſuis percipimus de cauſis, ut qui Cœlum perluſtraverit, Aſtra tetigerit, emenſuſque Maria fuerit, vix poſſet meliùs: & ne quid deſit, calculo geometrico & algebraico abſtruſum id in apricum duxiſſe videmur. Sed, quod dolendum, in hâc noſtrâ meridie magnus *Bernoulli* cæcutit, adeò ut acerbè conqueratur *Newtonianos* tanto ſuo molimine huic negotio parum profuiſſe; aliam porrò viam capeſſendam arbitratus, hanc patefacit candidus, hanc mathematicè probat. Velimuſne inire eamdem? St! Eruditione judicioque clarus *Eulerus*, *Newtoni* obſcuritatem viamque quam iniverit, & tortuoſitatis & erroris apertè criminatus, alias à *Newtonianis* & *Bernoullianis* leges detexit, eaſque, revocatis *Carteſii* vorticibus, mathematicè demonſtraſſe viſus eſt. Videtiſne quàm incerta ſint, quæ pro certis habueramus, pro invictis, pro

demonſtratis? Noſtra nobiſcum Anima ita cohabitat, ut unum cum eâdem Ens exiſtamus. Ejus veluti primariam ſedem, ejus proprium cum corpore vinculum, ac vitalis principii locum, modumque demum verum, quo anima & ſuam machinam gubernet, & ab eâdem afficiatur; hæc, inquam, omnia Mortales intelligere explicareque ſe poſſe autumant: verùm millenis ab annis, in hunc uſque diem, circa hanc rem diſceptatum fuit, ſua cuique ſententia eſt, ſua quemque opinio trahit. Neque mirum hoc, cum quædam *Secundæ* cauſæ nobis duntaxat pateant, veras verò primaſque rerum cauſas SUMMUS rerum ARBITER, quòd earum notitiæ nos non intereſſet, nobis abſcondere voluerit. Unde crediderim inutiliter quæſiviſſe, vanè quærere, ſonticè quæſiturum audax *Japeti* genus, quid Vitalium principium actionum? quæ animæ ſedes? quis operationis ejus, paſſioniſque, modus? Reſonat Europa Phyſiologorum hoc tempore clamoribus, veluti de hoc *Gordio* nodo planè ovantium; interea dum experimenta, quibus ad ſententiam tuendam utuntur, ab aliis repetita, prorsùm aliud clament, contrariam inducant concluſionem. Adeò & in hiſce

& in multis aliis id ſaltem demonſtratur quod in ſacris legimus, Eccleſ. Cap. I. *Cunctæ res difficiles, non poteſt eas homo explicare ſermone* & Cap. III. *Vidi afflictionem quam dedit DEUS filiis hominum, ut diſtendantur in eâ. Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum; ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt DEUS ab initio uſque ad finem.* Et Cap. VIII. *Et intellexi quòd omnium operum DEI nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minùs inveniat. Etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.* Tandem Cap. IX. *Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritûs, & quâ ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis, ſic neſcis opera DEI, qui ſabricator eſt omnium.*

Si hæc dixit *Salomon*, *Salomon* qui Philoſophiam ab ipſo DEO edoctus erat, Lib. Sap. Cap. 7. *Omnium enim Artifex docuit me Sapientia*; Cui dixerat DEUS Lib. 3. Reg. Cap. 3. *Dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te ſimilis tibi fuerit, nec poſt te reſurrecturus ſit*; Qui diſſeruerat, ibid. cap. 4. *Super lignis, à Cedro quæ*

eſt in Libano uſque ad Hyſſopum qui egreditur de pariete; diſſerueratque *de Jumentis & Volucribus & Reptilibus & Piſcibus*: ſi, inquam, tantus ille Philoſophus ita aſſerit, utique ſana nos Ratio jubet ſuperba nos noſtra contrahere vela. Sobriam imitemur, id eſt, veram ſapientiam *Salomonis* nos ita monentis; quam mirè imitatus eſt Eminentiſſimus S. R. E. Cardinalis *de Polignac*, in Aureo ſuo *Anti-Lucretio*, deſtinato ad veram Religionem tuendam adverſus *Epicurum*, *Lucretium*, *Spinoſam*, *Hobbeſium* ejuſque impiæ farinæ autores alios. Videatur Lib. 5. pag. 158. & 187. Lib. 9. p. 358. & alibi paſſim.

Factâ hâc neceſſariâ digreſſione circa ea, quæ in hoc cadavere mirabamur, pauca dicenda ſuperſunt. Quid ſibi illæ ſuſceptiones Inteſtinorum? Hæ videntur ſpaſmis ſub mortem natis deberi; ut in alio caſu *Rat. med. part.* 1. *cap.* 7. explicui. Qui de his plura volet, adeat *Ill. Præſidis comm. incap. de infl. inteſt.* & laudatum ibidem tractatum Egregii *C. H. Velſe* Medici & Senatoris *Hagani* candidi mei æternùmque honorandi amici *de mutuo Inteſtinorum ingreſſu.*

Sed cur accubitu materiæ purulentæ ad ſiniſtrum femoris os, per integros ſex menſes, nullæ noxæ oſſi illatæ; accubitu verò duorum cum dimidio menſium, deſtructio tanta, tum dextri oſſis femoris, tum omnis acetabuli? Fortè in priore caſu hæſit materia faſciam latam inter, muſculoſque; in poſteriore immediatè ad oſſa. Forſan eadem blandior olim, reſorptione acrior facta eſt. Fortè non reſorpta, ſed per celluloſitatem à ſiniſtro femore in dextrum tranſlata, eodem hoc motu acrior facta fuit.

CAPUT IX.

QUÆDAM DE PULMONE INNATANTE AUT SUBSIDENTE IN AQUA.

In dubio Infanticidio ſolet vulgò ex pulmone fundum aquæ petente, judicari infantem poſt partum non vixiſſe; eodem verò innatante vixiſſe, reſpiraſſe. Obſervationes in Noſocomio factæ quamdam hîc prudentiam ſuadent ne peccemus. Ter enim, quaterve jam demonſtravi publicè notabiles portiones Pulmonis Adultorum in aquam injectas fundum petere.

Etenim obſtructiones, mucus copio-

ſus, ſcirrhi, indurationeſque pulmonum, reddunt eorum portiones, imò lobos integros, graviores, aëri impervios, ita ut etiam leviores cæterum vicinæ portiones unà deorsùm trahantur: ſi verò gravior pars parva ſit, in aquâ à leviore ſuſtinetur; ſeparata autem fundum petit. Plures nunc relationes ad judicem factæ argumentum habent ex abſciſsâ portione pulmonis innatante, vel ſubmersâ aquis. Nonne hinc in proclivi fit, ut ſontes fœminæ abſolvantur, fallanturque Judices? Et ſi horis diverſis, ob diverſitatem juriſdictionis, à diverſis chirurgis examen cum fruſto pulmonis fiat, nonne hinc è diametro oppoſitæ relationes haberentur?

Conſulens autores Anatomicos, ſimilia detegimus. *Diemerbroek* pulmonem Adultorum ſcirrhoſum vidit aliquoties aquæ fundum petiiſſe. *In Hiſt. Acad. Sc. par.* 1733. unius lateris pulmo integer innatavit aquæ, alterius ſubmerſus eſt totus. Ex *Zellero* & *Bohnio* patet tum Vituli, tum Infantis, poſt nativitatem reſpirantium pulmones, fundum in aquâ petiviſſe, cujus causâ aut mucus, aut valida in utero nata obſtructio. Ita quidem ut aër non obſtructam poſt

nativitatem partem implevisset, obstructam minimè.

Sed præterea vagit nonnunquam infans in partu, eo quòd capite jam prodeuns aëris inchoet usuram: deficientibus interim viribus matris, aut uteri orificio se arctiùs circum ejus collum constringente, infans ante nativitatem moritur. Pulmo hic innatabit aquæ, quamvis infans mortuus sit natus, reaque infanticidii agetur, secundùm leges susceptas, mater. Castigandæ ergo & emendandæ erunt Regulæ artis ibidem loci, ubi adhuc more communi fiunt ad Judicem Relationes; ne vel judicem fallendi, vel sontes absolvendi, vel insontes damnandi, evidens periculum incurrere pergant.

CAPUT X.

DE SUPPUTANDO CALORE CORPORIS HUMANI.

INGENIOSISSIMI Viri *Fahrenheit* & *Prins*, ut & omnium laude superior *Reaumur*, post *Toricelli*, *Galileum*, *Drebelium*, *Paschal*, exacta nobis condidere thermometra, ad determinandum caloris humani gradum aptissima. Secundùm hæc, omnia corpora non viva, non

non ignita, non in ſphærâ activitatis ignis poſita, eo caloris gradu calent, qui obtinet ipsâ in Athmoſphærâ. Ita ut Lignum, Lapis, Metalla, Sericum, Lana, Aqua, Vinum, Spiritus Vini, Alcohol, eumdem inter ſeſe, eumdem cum aëre communi calorem habeant. Quòd verò res ſæpè aliter nobis adpareat, ut dum v. g. hyeme ferrum politum longè frigidius exiſtimamus quàm veſtem laneam; vitrum quàm lignum; lignum politum quàm idem carioſum; id inde fit, quòd noſter nativus calor eo, qui in Athmoſphærâ eſt, longè major, athmoſphæram lanæ mox moveat, & communicatione ſui majoris caloris, magis calefaciat: ſed quòd idem ille calor noſter politas ferri particulas in ejus ſuperficie non niſi tardè moveat, & cum frigido aëre, inter ferri particulas reperiundo, non niſi lentè ſeſe communicet; forſan etiam quia tempore frigidiſſimo, ſpicula glacialia inter ferri particulas citò non moventur. Dum tamen metallum, politave alia corpora, adplicata diù calentè manu tenemus, tepeſcunt ſenſim; ſuſceptumque ſemel calorem ſervabunt diutiùs, quàm corpora leviora, explicatâ de causâ. Ipſa hominum animaliumque cadavera, ut

cætera omnia priùs definita, quamdiu putredinem necdum inchoant, eumdem habent, qui Athmoſphæræ eſt, calorem. Quid nunc in Phyſicâ & Medicinâ conferat exactus caloris variorum corporum calculus, evidenter, ni fallor, is qui *Boerhaavii* Diſſertationem *de igne* omnibus Phyſicis adeò laudatam bene comprehendit, intellecturus eſt. Hujus ergo laudatorumque antea virorum veſtigiis inhærens, datam ab ipſis doctrinam ultra promovere conatus fui, ſecundùm proverbium: *Inventis addere facile.*

1°. Calorem hominis ſani definiverunt 95. 96. graduum. Calorem hominis in frigore febrili jacentis à gradu 87. ad 94. ejus verò qui æſtu febrili arderet, à gradu 96. ad 108. & fortè adhuc aliquid plus. Ergo receſſus in frigore minor, à puncto fixo graduum 95. 96. quàm ab eodem puncto exceſſus caloris.

2°. Calorem aëris athmoſphærici ſtatuerunt ſemper minorem eo, qui hominis ſani eſt, idque etiam ardente Sirio. Quin prorsùm impoſſibile eſſe, ut homo ejuſmodi in aëre diù vivere poſſit, qui ſuum ipſius æquaret; multò minùs in eo, qui ejus proprium exſuperaret.

Rationes Physicas in Chemiâ *Boerhaave* dedit, *Cap. de igne Exp.* 19. *Coroll.* 16. » Sanguis frigidior in arctos, elasticos, fortes canales arteriæ pulmonalis, vi cordis dextri, atque molimine ingenti respirationis, pressus actusque, necessariò per unum pulmonem fertur copiâ æquè magnâ, quàm eodem tempore per universum corpus omnesque ejus partes simul. Hinc igitur idem sanguis nullâ in parte corporis usque adeò atteri, adeòque & calescere poterit, quàm in pulmone solo. Foret ergo calor illius homini intolerabilis, imò letalis. Verùm aër, respirando ductus in pulmonem, est semper frigidior longè, quàm hic sanguis. Et, per *Malpighiana*, sanguis hic in arteriolas minimas fusus, quæ vesiculis pulmonum tenuissimis adplicantur undique, per superficies ergo incredibiliter latas, exponitur aëri, per omnia momenta temporis renovato, adeòque semper frigido: unde sanguis ex se, in nullâ iterum totius corporis plagâ refrigeratur plus, hoc respectu, quàm in pulmone nostro «.

3°. A magnis in arte viris, quos inter princeps *Boerhaave*, decretum fuit,

decrementa hæc caloris in corpore humano, morborum tempore obſervanda, minori deberi attritui humorum in vaſa, vaſorum in humores, particularum humorum inter ſeſe: augmenta verò auctiori attritui.

Cum tantorum nominum debitâ veneratione, licebit propria obſervata enarrare, ex iiſdemque neceſſarias formare concluſiones.

Boerhaave, *Fahrenheit* apud, *Boerhaave* laudato mox in corollario, *Hales in Hæmaſtatice*, *Derham Theol. Phyſ. cap.* 2. *Lib.* 1. *De Sauvages Lib. de inflamm.* nobis dicunt quidem qualiſnam caloris aut homo ſit, aut alia res quæcumque; ſed quanto tempore thermometron adplicuerint, non addunt. Id porrò præprimis requiri, antequam certi quidquam ſtatui in phyſicis queat, demonſtrabunt ſequentia obſervata, capta & in me ſano, & in pluribus aliis ſanis, & denique plurimis in ægrotis. Non autem ſemel, decieſve, ſed pluries ipſiſſima experimenta iterata ſunt, & ſemper idem docuerunt.

Si per dimidium horæ quadrantem ſano homini admotum ſub axillâ thermometrum eſt, calorem notat graduum 95. 96. Si per quadrantem, gradum no-

tat 97. 98. 99. Si per dimidiam horam, 100. 101. Si per horam integram, 101. 102. At verò ſi dein bihorio, ultrave adhibetur, nondum obſervavimus illud majorem gradum notare.

Si nunc idem adplicemus ægris, rem præcisè invenimus, quemadmodum notant authores laudati, dummodò per ſemiquadrantem illud admoveretur. Nempe ſi per dimidium quadrantem in modico admodum febrili calore notaverit 100. gradus, poſt quadrantem notabit 101. 102. Si per mediam horam, 102. 103. Si per integram, 103. 104. Aliis vicibus in febre continuâ per mediam horam dabat gradus 106. per horam 109. aliquoties per ſemihoram 103. per horam 105.

Suſpicabitur fortè quis febrilem calorem interea temporis auctum fuiſſe, adeòque & inde repertam notam mercurii altiorem; reſpondeo id ſemel iterumque contingere poſſe; ſed cur in ſanis thermometrum longiore tempore adhibitum adſcendit, licet naturalis calor noſter minimè augeatur? Et cur in ægris, dum nulla caloris mutatio, neque ab ipſis neque à nobis obſervetur, conſtanti tamen lege adſcendat? Ergo minimè ab aucto calore febrili.

Et ne quis vitiosa mea thermometra criminetur, optima multa possideo, quæ præcipuè fabrefecit mihi ingeniosissimus Physicus & egregius Mathematicus, Rev. *Marci*, ad modum *Fahrenheit*, *Prins* & *Reaumur*. De industriâ parva mea *Fahrenheitiana*, quibus apud ægros utor, exploravi ad *magnum universale Thermometron*, quod subtilis artifex *Prins*, magno cum labore, ipse adornaverat, hâcque lege de meorum præstantiâ convictus sum.

Unde ex datis experimentis id debui concludere, quòd defectu adplicationis tempus determinandi, neque sanorum neque ægrorum calor ritè fuerit determinatus.

Secundam Authorum thesin multa observata labefactant. *Hales*, *Boerhaave* aliique, impossibile credidere, ut homò diù subsisteret eo in aëris calore, qui suum proprium calorem aut æquaret, aut superaret; idque ob datas antea rationes. Attamen ex observatis, communicatis cum Doctiss. *Derham*, *Theol. Phys. Lib.* 1. *Cap.* 2. Thermometra *sub æquatore* designant eumdem circiter caloris in aëre gradum, qui hominis est. Quid? quòd aëris calor sæpè transcendat, humanum? Dum accuratissima ther-

mometra plura ſuſpendi aliquoties in aëre libero, ubi nulla radiorum à parietibus reflexio in umbrâ ſolis; alia verò plura ſoli irradianti expoſui: differentiam nonnunquam obſervavi 30. graduum. Adhuc 27. Aug. inter 3. & 4. pomeridianam, cum in ædibus eodem tempore thermometra haberent gradum 71. in aëre verò aperto umbroſo 75. Thermometron univerſale *Prinſii*, ſoli irradianti libero, citra reflexiones ullas, expoſitum, intra $\frac{1}{4}$. horæ adſcendit ad gradum 103 $\frac{1}{2}$. exin omni momento tantillum deſcenſum affectabat, idque ferè per alium horæ quadrantem idem, & mox iterum adſcenſum. Semihorâ elapsâ, adſcendit ſenſim ad 107. Relictum per aliam dimidiam horam, non adſcendit ultra; fortè quòd poſt quartam aër calore non augeſcebat. Pari ratione octo alia thermometra, exiguâ admodum cum differentiâ, caloris gradum indigitarunt.

Porrò in tam ardente calore exponimur in Plateâ, in Viâ publicâ nullis conſitâ arboribus, in Campis, Meſſores in agris, Vinitores in vineis, integri, dum caſtra metantur, Exercitus. Profectò omnes illi per æſtatem ſæpè aërem inſpirant ſuo proprio aliquantò

calidiorem, intereaque vivunt; & si moderatè vitam instituant, atque à gelido subitoque potu abstineant, sani passim degunt. Igitur sub æquatore vivunt bene homines, in aëris calore, cùm humano æquali: vivunt bene per magnam Europæ partem in calore humanum longè superante. Aëris ergo in inspirando usus videtur potiùs ad motum sanguinis, quàm ad ejusdem refrigerium facere: quâ in re à textu *Boerhaavii* ex Chemiâ allato discedo quidem, sed ad clarissimum Virum iterum accedo, rem, ut hîc facio, explicantem *physiol.* §. 202. Et profectò si sufficiat refrigerium aëris, ad gradus 10. frigidioris, fervido pulmonum sanguini, an non vehementer noceret is, qui gelidâ brumâ esset 70. 80. gradibus inferior calore humano? Nonne oporteret hominis sanguinem æstate, quàm hyeme, longè calidiorem ad thermometra reperiri?

Tertia Eruditorum thesis statuit calorem ab attritu oriri. Evincere id multi morbi videntur, ut maximè *cap. de calori febrili Præceptor* ostendit; attamen constantem inde regulam deducere experimenta vetant. In Hemitritæâ, quam cum continuâ febre intermittens quo-

tidiana formabat, homo intermittentis paroxyſmum tanto cum frigore experiebatur, ut, ſi frigus modò abeſſet, morbum totum floccifacere ſe diceret, propter immane verò frigus ſe ſuſtinendo ultra non eſſe. Eaſdemque querelas multis in paroxyſmis repetivit. Dabat tamen Thermometrum paſſim 104. gradus. Neque vel hilum adſcendit illud, dum in ardente deinceps calore admoveretur. Et dum per ſequentes paroxyſmos frigus imminueretur, gradus tamen caloris 100. 99. 98. fuere. Frigoris porrò perceptio homini vivida; frigoris ſigna, algor, tremor, ſtridor dentium, evidentia erant: dum interim calorem naturali ſuperiorem notaret thermometrum, dumque nos, repetito ſæpè examine hominem tepentem, ac ferè naturaliter calentem paſſim deprehenderemus. Expectabitis quid ex pulſu obſervatum ſit? Is more ſolito, tempore frigoris febrilis, celer, parvus, contractus utcumque: caloris verò tempore plenior, liberior, major. Thermometrum ſemper ſub axillis adplicatum ita adſcendit, cum tamen potiſſimum frigoris ſenſum æger toto thorace perciperet.

Veteres deſcripſere Febrim ἠπιαλήν,

quam enarrat, non explicat *Hippocrates*. *Galenus* & *Gorræus* eam esse dicunt in quâ per universum corpus caloris simul & frigoris perceptio adesset; quod à bile & pituitâ simul motis explicatum suo more velint. *Erotianus* & *Foësius*, in ἠπιαλῆ *Hippocratis* exponendâ, non faciunt ardoris mentionem, sed continui duntaxat & frigoris & rigoris. At quocumque demum sensu velis, non fuit hominis nostri febris ἠπίαλα. Nam neque ille simul frigus caloremque percepit, nec perpetuò friguit horruitque.

Est Veteribus alia descripta febris λειπυρία, de quâ etiam *Hipp.* Aph. 4-48. 7-72. » In febribus non intermittentibus si externa frigeant & interna » urantur & sitiunt, lethale «. Cum hâc descriptione conveniunt *interpretes*; sed neque hujusmodi febre laboravit noster. Nam sine thermometro latuisset nos penitùs calor ille naturalem 7. 8. gradibus exsuperans, ipseque æger eum non est expertus: externum enim internumque frigus conquestus est.

Quâ tandem ratione ejusmodi Phænomena explicabuntur? Vulgaris doctrina Medicorum *Mechanicorum* est, quod à natâ in arteriis capillaribus versùs corporis ambitum resistentiâ, cor

velociùs validiùſque ſe contrahere veluti cogeretur; ut copioſiorem humorem per aream minorem traduceret. Verùm qui leges hydraulicas à Doctiſſimo *de Sauvages*, Tractatu *de Inflammatione* explicatas, & corpori humano adplicitas, attentè contempletur, prorsùs contrarium concludere cogitur. *Vide hunc Tract. à* §. 24. *ad* 62. Et profectò experientiam conſulentes, videmus in Paronychiâ, Otalgiâ, Tendinis puncturâ, Capillarium obſtructionem adeò modicam, ut notabilem effectum in ſanguinem & cor edere non poſſet; & tamen quàm acutæ aliquando in his febres! quanti calores! E contrario febre comburi oporteret Chloroticam virginem, Scrophuloſum interno externoque corpore puerum, quibus fors media pars obſtructa ſit Capillarium; cum tamen hos reperiamus à naturali calore remotiores. Si quis dicat in his febres haud generari, quòd cordi vires deſint; attendat ille quid his contingat, ſuſcepto varioloſo, morbilloſo, aliove miaſmate! Motus cordis ejuſque velocitas augentur ita, ut aquoſus pridem mucoſuſque cruor, jam phlogiſticâ materie ſcateat, miſſuſque de venâ denſam mox cruſtam formet.

An igitur nata quâcumque de causâ in humoribus acrimonia motum cordis vaſorumque, irritando augeret? Cum Anatome detexerimus cor inflammari ſuppurarique poſſe, citra perceptos eo tempore dolores: cum præterea Apoplexia doceat eo ipſo tempore, quo nullum inter Nervos ſentientes, & ſenſorium commune, Commercium detur, cordis motum notabiliter augeri: hanc ita dictam irritabilitatem pro causâ ægriùs admittere poſſumus. Neque nos hujus irritabilitatis convincere moderna experimenta valent, cum alii eorumdem vim contrariis eludant experimentis. Daturque aliquando febris mox in corpore ſaniſſimo nata, ubi acrimoniam ne Lyncei quidem oculi unquam detegant; & hæ quidem violentiſſimæ.

An igitur hæc de origine motûs cordis, motûſque ejus, ac velocitatis incremento, quæſtio, inter illas locanda quæſtiones, quas *Ille*, qui ſe ſolum in S. Scripturâ vocat *Scrutatorem Cordium*, ille perpetuò nobis amandus & adorandus, noſtrum adeò limitatum & imbecille ingenium latere voluerit; ut rei mirabilitate attoniti in admirandi Artificis encomia profunderemur?

Verumtamen dato ſemel & à cauſis explicato, aucto motu cordis, numquid natus inde attritus phænomena, in viro noſtro obſervata, explicet? Non puto. Tempore frigoris homini intolerabilis, cum pulſu contractiore, minore, Thermometrum ſignat octo gradus ultra calorem naturalem: præterea tempore quo intolerabiles ardores homo conqueritur, quo pulſus magnus ac celer eſt, Thermometrum habet eumdem caloris gradum. Hoc phænomenon qui legibus phyſicis bene ex attritu explicuerit, erit mihi magnus Apollo.

Alia ergo cauſa ſubſit oporteat, quàm ſolus attritus, quæ augeat auctumque ſuſtineat calorem; idque eodem tempore, quo ſenſus nil niſi frigus animæ denuntient.

Quæſtio nona, æquè quàm prior, intricata, nempe cur obtinente in homine calore, naturalem octo gradibus ſuperante; in homine, inquam, mentis compote, perpetuæ de frigore, eoque non tolerando, querelæ? Idque unà cum ſignis frigoris, tremore, rigore, ſtridore dentium? Nunquid contrarium ejus, quod in corpore obtinet, nervoſque afficit, renuntiari animæ queat? Abſonum hoc videretur, niſi huic ſimi-

lia, eoque mirabiliora, in humanâ œconomiâ contingere fateri cogeremur. Homo bene in lecto calens, in somnio videtur sibi frigere totus, & incredibili voluptate afficitur, dum igni grato admoveri visus, gelu membrorum superare se credit. Homo bene cœnatus, nocte famelicus sibi videtur, & amœnitate appositæ dapis delectatur impensè famemque explet. Ergo citra ullum commercium corporeum, imò cum contrariis corporis conditionibus, Anima nostra gaudiis affici, mœroribusque, grato & ingrato, potest. Argumenti genus, quo impios convincamus, qui negent Animas à corpore jam separatas, iis posse cruciari, quibus, dum in corpore viverent, ope corporeorum organorum, affici solerent. *Luc.* 16. *v.* 24.

Difficultatem, inquiet quis, difficultatibus potiùs cumulas quàm explicas. Fateor; neque aliter possum. Explicationes hucusque ab Eruditis datas nullius momenti esse neminique satisfacientes, novimus abundè; alias porrò ignoramus. Unde hanc ipsam quæstionem iterum relegamus ad illas, quas ignorare debuerimus: nosse enim si oportuisset, optimus nostræ machinæ Conditor easdem patefecisset. Imò oportet harum

ignorantiam nobis conducere, quia *Vidit Deus omnia quæ fecerat & erant valde bona. Gen.* 1. 31.

Patientiâ igitur in experimentis, libero ab hypothesibus animo capiendis, multa dediscimus, quæ humanâ arrogantiâ, & præcipitantiâ perperam addidiceramus. Sed præstat hominem, ad veritatem æternùm contemplandam destinatum, ab erroribus remotiorem fieri ac veritati proximiorem: sic propiùs ad felicitatem, quondam æternam futuram nobis, accedimus.

Quot igitur encomiis sufficiam, ut *Matrem Patriæ, Matrem Academiæ, Augustissimam Imperatricem, Mariam Theresiam*, dignè concelebrem! quòd pro suâ benevolentiâ, munificentiâ veroque scientiarum amore, indicante & hortante Illustrissimo Medicæ Facultatis Præside, Libero Barone *van Swieten*, hoc condiderit reditibusque ditaverit Nosocomium; ut in eo, posthabitis omnibus circa Medicinam systematibus, Nobilis hæc, ac necessaria Ars, solis experimentis, & prudenter captis observationibus, traderetur, coleretur, augesceret! sanè & *huic Viro* debitas hanc ob causam laudes sera posteritas canet.

Sed ut hoc caput absolvam, paucisque dicta confirmem, resumendus hîc est casus hominis cujus Cap. II. mentio facta fuit. Is in suo marmoreo frigore, integris 24. horis ante mortem perdurante, sine vel minimo arteriarum pulsu ullâ arte indagando, notavit in Thermometro calorem 97. graduum, idque adhuc bihorio ante mortem. Thermometrum autem, paucis minutis admotum, hunc gradum notavit; notaturum fortè altiorem, si diutiùs applicitum fuisset. En iterum sine ullo ferè attritu calorem naturali majorem!

Idem, aliud tentans, expertus sum. Animus erat experiri num Cortex Peruv. ipsâ in febre datus, febrilem calorem augeret prolongaretque; ut laudatissimus *Hales* habet *Hæmast. Exp.* 18. *N°.* 6. Apta ad id occasio erat. Fœmina 24. annorum, de quâ actum cap. 6. febri continuâ gravi, cum quotidianâ intermittente afflicta, cortice curanda erat 12. morbi die. Cortex datus dedit primâ die gradum caloris uno inferiorem ei qui hesternus fuerat; die altero binis inferiorem gradibus; quarto verò die fœmina prorsùm omni febre caruit. Ergo integram corticis, in substantiâ ut vocant, unciam spatio Nycthemerii

absumens ægra, non incrementa habuit, sed decrementa caloris. Cortex tamen aliis in occasionibus auget calorem; nam omni experimento liquet eo in iis augeri calorem, qui naturali minorem possideant; ut eumdem minuit iis, qui naturali majorem. Quâ id vi efficiat, cum *Sturmio*, cum *Bado*, cum *Mortono*, ignorantiam fateri malim, quàm falsa incertaque proferre.

Sed, quod res est, hæc ipsa mulier, quarto die ab usu corticis, febris prorsùm expers, naturaliter calens, moderatum sanum calorem ipsa experta, pulsum lentum bonumque habens; tamen signavit in thermometro gradum 102. multisque postea diebus calorem habuit naturali majorem. Ergo calor non à solo attritu, non à solo motu aucto.

CAPUT XI.

De vario tumorum genere.

Inflammatorii tumores quî generentur, hîc inquirere non est animus; sed quid de lentis quibusdam tumoribus tardè crescentibus diùque obtinentibus cogitandum sit, indagare.

Tales namque in collo multi gerunt plures, minores; variæ magnitudinis

duritiæque: ita nonnunquam, ut totum in ambitu collum conglomeratis ejusmodi tumoribus maximè difforme fiat. Abdomen, thorax, totumque denique corpus, nonnunquam iisdem scatet. Substantia eorum diversa; diversa, quam contineant, materies, haud in variis duntaxat hominibus, sed eodem etiam in homine. Et quidem ita, ut eodem in corpore trium, quatuor, quinque, specierum variarum habeantur tumores; quorum quandoque nulli vix aliquam curationem admittant; in aliis nonnulli tumores ægrè, facilè alii, curentur; in nonnullis longo molimine sanentur omnes; denique curatorum multi non raro postliminio repullulent. Ex multis unam alteramve historiam descripsisse juvabit, ut de eorum genio, naturâque, cuique constet.

Puerum 10. annorum, multis in collo & sub axillis, tumoribus scatentem, muco turgidum, ventre tumidum, cachecticum totum, prægressi anni autumno ad me attulerant. Quæ remedia in usum vocata sunt, hæc postea historiæ aliorum ægrorum dabunt. Puer hydropicus factus, post expletas decem in Nosocomio septimanas, calamitosam vitam terminavit.

Cadaver luſtravi cum Clariſſimo dexterrimoque Anatomes Profeſſore *Gaſſer*, & exercitatiſſimo Chirurgo Noſocomii Civici *Leber*, qui in omnibus diſſectionibus ſemper gratum mihi utileque præbere auxilium ſolent, totâ ſtudioſorum præſente cohorte. Aperto abdomine Meſenterium tum vehementer tumidum fuit, tum penitus nudum ac conſpicuum, Inteſtinis omnibus quaſi naturaliter versùs ambitum remotis. Tumores Meſenterii magni, durique iidem & ſolitarii, cum peritonæo verò, & ligamentis vertebrarum lumborum, adeò intimè concreti, ut Meſenterium citra dilacerationem haud potuerit à vertebris ſolvi. Quoad naturam tumorum, in quibuſdam medium folliculum occupabat alba materies, aut griſea, unita, æquabilis, craſsâ pulte durior, mollior lardo, & in meditullio veræ pulti ſimilis. In aliis materies tum albidior erat, tum etiam in meditullio durior. In aliis tota iterum dura, æquabilis, ſciſſilis. In nonnullis veluti calx aquâ miſta oculis adparebat, digitis nullam exhibens aſperitatem. Denique, in unâ alterâve, vera calcarea materies, dura, tactu aſpera, ceu in fungoſum lapidem concreta. Ad vaſa iliaca utra-

que, ad Pericardium, Sternum, Diaphragma, ſupra Aſperam arteriam ad Jugulum, ad Axillas, ubique ejuſmodi reperiundi tumores erant. Multa in thorace & abdomine aqua.

Ad monſtroſum nunc collum verſo examine, Tumores non ampliùs ſolitarii, ſed & pluribus minoribus ſibi incumbentibus accumbentibuſque, & communi celluloſitate circumdati, conſtabant. Membranas alii tenues, craſſiores alii, nonnulli denique propè cartilagineas, habebant. Intercurrebant per tumorum intercapedines, ſupraque eoſdem, arteriæ, venæ, nervi multi, per tunicarum ſubſtantiam diſperſi. Tumore prudenter aperto, vaſa eadem in minores, quibus maſſa major componebatur, tumores, ſe dividebant: tumorumque multi vaſis in collo majoribus tam firmiter increverant, ut ſine alterutrorum læſione ſeparari non poſſent; vaſa tamen illa majora à tumoribus non videbantur nòtabiliter comprimi. Encephalon ſolum ab his malis immune fuit. Ubique in colli tumoribus diverſitas materiæ: imò aliquot ante mortem ſeptimanis ingens adparuerat tumor, ſuppuraverat, diſparuerat. Plerique verò quaſi una cartilaginoſa ſubſ-

tantia erant, vel atheromata. Sedes porrò omnium aut glandulæ erant, aut adiposi folliculi.

Multiplex igitur uno in corpore tumorum differentia: sed aliis in corporibus adhuc alias formas induunt. Fœminæ cætera sanæ à tribus retro mensibus solitarius ejusmodi tumor creverat sponte, in colli postici dextro latere, partem *cucullaris* musculi, ut & *splenium* capitis & *complexum* tegens. Liberè hærentem Chirurgus enucleavit, globo similem, levem. Exscissum tumorem examinantes, plures membranaceas lamellas, vasculis multis refertas primò separavimus; dein ad duritiem semicartilagineam sesquilinearis crassitudinis pervenimus, quam intus investiebat durior compages, in plagis quibusdam perfectè cartilaginea. Magnus tunc sequebatur folliculus, plenus materie pellucidissimâ, gelatinosâ, subflavâ, tunc sanguis fluidus, coccineus, per tremulum hoc gelatum filatim quasi dispersus, vasis non contentus tamen. Portio verò quædam rubicunda, gelatinosa, uno in loco ad internum folliculi parietem hærebat, non quidem affixa, sed veluti leviter agglutinata. Vas verò, quo ejusmodi duplex materia in-

cavum folliculum intrasset, nullo scrutinio patuit. An durum tumoris putamen post enucleationem contractum, vasa in cavum penetrantia compressisset, rubrum partim in cavum, partim retrò expulisset? Sicque vasis conspectum ademisset? saltem microscopio examinata materies hæc, & undique perscissa, non nisi homogenea vasisque orba adparuit.

Aliud genus tumoris intellectu difficile, haud ita pridem tribus in hominibus vidi. Sedes in maxillâ utrâque est, incipiens ad aurem, sub processu zygomatico procedens, ad alterum tertiumve dentem molarem pervenit, descenditque ad mediam, imò & ad infimam maxillæ inferioris partem. Si in ore examines, est ligni instar durus, & vestitus membranâ ruber colore, à maxillis liber, præterquàm superiore sui parte. Lignea durities ubique æqualis. Palmam manûs magnitudine occupat. Cuidam fœminæ & totam occupat parotidis sedem. Est, cui Zygomaticus processus extrorsum trudi videatur. Nullis hucusque remediis auscultat, etiam solventissimis. Si fortè alicubi plaga emollescens materiem videatur continere, ea aperta dat sanguinem merum, dat

Lympham; cæterum nec ſuppurat, nec mole decreſcit. Quâ propriè lege naſcantur, quidve gerant intra ſeſe, necdum bene detegere licuit. *Buccinator*, *Zygomaticus major minorque*, ſupra tumorem liberè agunt.

Hæc de theoreticâ tumorum quorumdam contemplatione, quorum difficilem fateor curam eſſe; quid tamen in inveteratis deſperatiſque tentaverim enarrabo.

Acceſſit me 20. annos nata fœmina, vinitorio opere victum quæritans, pluribus deturpata toto collo tumoribus. Varii quidem illi, maximèque ad nucham, ſuppurantes apparuere, apertique dederunt puris tantillum, ſed reliquâ mole manſere duriſſimi; quantâcumque operâ eorumdem ſuppuratio, unguento ægyptiaco, aut adplicito vitriolo calcinato, aut præcipitato rubro, aut trochiſcis de Minio *Vigonis*, exploraretur; uno alterove, in tanto numero, excepto, omnia fruſtra erant.

Hinc in eâ inſtitui *Galeni* methodum, quâ Aceti vapor, apto ad id inſtrumento, quotidie ad dura hæc corpora determinetur, idque per ſex integros menſes continuavi: interea dum patiens uteretur Vino *Auſtriaco* com-

muni, in quo ſal alcalinus ſolutus, ut hoc veluti ſaponaceo liquore ſolverentur concreta; uti & ſæpè pilulis gummoſis ac ſaponaceis. Sed omnia fruſtra.

Deinde ipſi per alium dimidium annum dedi dragmam integram *ſpongiæ uſtæ* quotidie. Spongia dat uſta odorem, uſtis animalium cornubus ſimilem, ſalem alcalinum volatilem & oleum tale. Qui tunc carbo remanet, habet ſalis fixi quidquam, &, ut magnes indicat, quid ferri. Si jam vaſe ritè clauſo ſpongia uritur, oleum & ſal volatile cum fixis principiis unita manent. Spongia ſic parata multos Scrophuloſos curat: aſt dimidii anni ſpatio hæc fœmina 16. Libras nequicquam aſſumſit, quamvis interea variis emplaſtris, unguentis, fomentis, frictionibuſque reſolutio tentaretur.

Unde ad aliud reſolvens confugiens, ſpiritum frumenti præſcripſi cum Mercurio ſublimato, continuatis frictionibus, & dato quartis ſingulis diebus purgante hydragogo. Et hæc per dimidium annum vix quidquam profuere.

Tandem piè defunctus *Greg. Menſurati*, eruditiſſimus *Græcenſis* Medicus, Chirurgiæ ibidem ac Anatomes Profeſſor,

ſor, communicavit mecum remedium, quo ſe plurimos in *Styriâ* & *Carinthiâ*, curaſſe aſſeverabat.

℞. Nihil albi unc. IV. Oſſium ſepiæ, Putaminum Ovorum a. unc. ij. Panni ſcarlatini unc. 1½. Miſta vaſe clauſo comburantur, rediganturque in pulverem.

Doſis pro adulto gran. 18. bis de die; eâ quidem lege, ut ipſo in plenilunio purgans phlegmagogon ſumatur, & ſequentibus ſex diebus duodecim pulveres aſſumantur, dum interea loca tumida probè fricentur. Quoſdam tunc curatos ajebat; quibus verò malum non multùm, aut non integrè ademtum, his altero plenilunio, tertio, quartove, eamdem repetendam methodum eſſe: ſed *Styros* ſuos rarò eâ ad tertiam vicem indigere.

Volui ad literam, ut ajunt, hoc conſilium exſequi, ne quis, ſi minùs ſuccederet, neglectum accuſaret. Sumſit fœmina remedium cum effectu nonnullo, repetivit toties, donec ad quintum plenilunium perfectè curata eſſet. Sed pendula in collo cutis, ſacci inſtar, difformitati erat. Frictionibus autem aromaticis & ligaturâ idoneâ cutis naturalem contractionem recuperavit.

Succeſſit idem experimentum in juvene, qui etiam antea varias methodos fruſtra expertus eſſet: unus tamen alterve ipſi tumor ſuperfuit, quòd, peractâ ferè totâ curâ, ſeipſum negligeret.

Nolim hîc loci, ne longior ſim, examinare undenam iſta horum medicamentorum efficacia? ſuffecerit hucuſque efficaciam vidiſſe.

Verùm quod mireris mecum & condoleas, ceſſantibus utriſque à remedio, malum ſenſim rediit. Diatheſis manſerat, curatis ejus effectibus. Mens igitur eſt in aliis, modò morigeros ſe præbeant, remedium per dimidium annum à perfectâ curatione continuare.

CAPUT XII.

DE MIRA VARIORUM MEDICAMENTORUM EFFICACIA.

In *Rat. med. part.* 1. *cap.* 9. quædam obſervata circa calculum me in ſequentibus communicaturum ſpoponderam; fidem nunc liberabo.

Ac primò quidem de *Uvâ Urſinâ* affirmari oportet, optimum remedium eſſe in Renum Veſicæque morbis, dum cal-

culus aut adesse noscitur, aut sui saltem suspicionem facit. Nonnullis mitigat tormenta morbi, ut vita tolerabiliter transigatur; aliis omnia symptomata aufert, ut se curatos putent.

Uvæ ursi usus mihi commendabatur dudum ab *Illustrissimo Præside*, qui & omnem ejus, quam possidebat, copiam mihi elargiebatur. Egregius Botanices ac Medicinæ Cultor, D. *Lucas Mislei*, qui in *Styriæ Alpibus*, medias inter nives, magnam plantæ copiam mihi collegit, hanc mihi ejus descriptionem dedit.

» *Uva ursi.* Ἀρκτοστάφυλος. *Tournefort.* » *Instit. Rei Herb. Tab.* 370. Est ex » mente Cel. *Linnæi* Arbuti species, » nempe Arbutus caulibus procumben- » tibus, foliis integerrimis. *Linn. Spec.* » *plant. Tab.* 1. 395. Num. 4. *Johan-* » *nis Bauhini* Historia Plant. univer- » salis Tom. 1. Lib. 5. cap. 8. pag. 523. » optimam dat iconem, sed descrip- » tionem minùs accuratam. *Galeni* des- » criptio videtur convenientissima Lib. » 7. cap. 4. κατὰ τόπους. Frutex est hu- » mi repens, locis paucis frigidissimis, » iisque potissimum crescens, quos per- » petuæ nives tegant; *paucis* dico: nam » mihi multos altos montes conscen-

» denti, non nisi in binis hactenus conspectus est: in *Austriâ* quidem, in *Alpe Gans* vulgò nuncupatâ, quinque Leucis ab *Austriæ Neapoli* sitâ; in *Styriâ* verò in *Alpibus nivalibus* dictis; sex Leucis à *Cellis Marianis* remotis, ubi inter perpetuas nives copiosiùs legitur. Caules huic Frutici reptantes, cortex rufescens, folia conferta, oblonga, ovata, integra, carnosa. Flores monopetali, ovales, basi planiusculâ, ore quinquefido: laciniis obtusis, revolutis, parvis. Fructus & Bacca subrotunda, ceraso minori similis, rubra, seminibus quinque osseis, planiusculis, fœta. Planta perpetim viret; fructus altero anno maturescit. Totus hic frutex, præsertim cortex & folia amarum adstringentemque habet saporem, ferè ut Peruvianus cortex. Cæterum in colligendâ hâc plantâ attentus sit oporret Rhizotomus, ne *Vitem idæam*, seu *Myrtillos rubros*, pro *Uvâ ursinâ* colligat: ita enim hæ binæ plantæ, ut ovum ovo, sibi similes videntur; nisi systematicus Botanicus easdem semper distinguere novit. Differentia tamen hæc est: *Uva ursi* florem habet decem staminibus, *vitis idæa*;

» non nisi octo, præditum. *Uvæ ursi*
» Baccæ non nisi quinque habent semi-
» na; *vaccinium*, sive *vitis idæa*, viginti
» sæpe «.

Plantâ sic cognitâ, videamus ejus egregios in medicinâ usus.

1. Sexagenarius vir à 20. retrò annis difficultate mejendi crebrò laboraverat, nunc per novem menses ferè continuò: ita ut guttatim, summisque & intolerabilibus cum ardoribus, urinam emingeret fœtidissimam, purulentam, mucosam, sanguineam. Quin & Ischuriam aliquoties passus, Catherere levandus fuerat. Utrùm nunc Catherere, an acrimoniâ urinæ, urethra læsa sit? Catheter saltem induci non potest, ut exploretur num calculum vesica gerat.

Præmissis infusis balsamicis & laxantibus, data fuit homini quovis manè dragma dimidia hujus plantæ in pulverem redactæ; Turundæque, quæ feruntur eædem esse, quibus *Parisiensis* Chirurgus *Daran* inclaruit & divitias magnas comparavit, ipsi in urethram missæ sunt. Turundæ canalem egregiè percuraverunt, sed Catheter immissus verti non potest; ob vesicæ fortè parvitatem, quæ familiaris his, quos omni momento mingendi necessitas urgeat. Vesica

enim, ultra non expanſa, contrahit ſeſe corrugaturque, ut exemplis anno elapſo patuit. Cæterum per ſeptem integros menſes his pulveribus homo uſus urinam nunc per aliquot menſes crebram quidem & mucoſam, licet haud ita fœtidam reddit; at verò doloribus, quibus per tot annos tantùm non enectus erat, prorsùm caret, bene dormit, bene appetit ambulat, viribus valet, & ſine ullo in urethrâ impedimento reddit urinam. Per dimidium annum omnia remedia cum neglexiſſet, initia levioris doloris expertus rediit, eoſdem pulveres repetiturus.

2. Alius ſexagenarius, qui à tanto tempore & ædes ſuas & viciniam miſerrimis clamoribus & ejulatibus expleverat, iſchuriâ demùm quotidie redeunte laboravit; ita ut per ſeptem integras ſeptimanas, mane ac veſpere, Cathetere juvandus fuerit: cujus tamen ope vix bihorii ſpatio tormentorum ferocitate carebat: & ſi quandoque minùs feroces dolores pateretur, nullam tamen urinam reddiderat, niſi ſemel ſaltem de die Cathetere juvaretur. Præterea Herniam oſcheocelen dictam, eamque magnam patiebatur. Hic rerum ſtatus, cum ad nos accederet.

Herniæ aptum brachierium bene prospexit. Dragma media pulv. *uv. urs.* singulo mane data, leve paregoricum vespere exhibitum, effecere, ut sexto die nunquam ultra Cathetere indiguerit. Urina tamen semper fœtida manebat, & quamvis eadem nocte & mane missa, dum eam inter 7. & 8. matutinam examinabamus, cum aceto effervescebat. Postquam autem tribus cum dimidio mensibus medicamenta eadem continuaverat, urinam diutiùs retinere potuit, doloribus caruit, vires adeptus est, & ex cacochymico sanus est factus. Negligentiam medelæ incipientis doloris reditu luens, repetiit Nosocomium, eamdem rogaturus; postquam denuò omni dolore caruit, cumque iterum aliquantisper expertus esset num medelâ hâc tutò carere posset, ad me rediit DEUM veneratus, mihique gratias agens. Suasi tamen alterno die pulverem sumeret; non rediit.

3. En autem aliam historiam. Cuidam quinto ætatis anno quinque in scroto ulcera oboriuntur, quorum ex uno calculus exit. Tumore, validoque scroti dolore, ac continuo materiæ albæ, urinæque, apertis de ulceribus, ipso inscio, prodeuntis, stillicidio la-

boraverat. Tandem enarrata Symptomata ſenſim evanuere, vago urethræ dolore & materiæ albæ ex urethrâ ſtillicidio perſeverantibus. Viginti autem annos nato, ſcroti, ac præprimis dextri dolor & tumor renaſcuntur, ulcere ibidem, ut quondam, ſuccedente. Nato ulcere dolor conticuit; clauſo eodem, recruduit dolor. Aperto ex ulcere iterum, ipſi inſcio, urina, albidaque materies extillavit, maximè quo tempore urina in mingendo per urethram tranſiret. Teſtes non male affecti; dexter modò ſiniſtro major, quod fortè naturale. Inter medios teſtes, ubi corpus cavernoſum urethræ habetur, durum quiddam, ac utcumque fungoſum corpus percipitur, urethræ veluti appendix, cum ipſo ſcroto corrugato ibidem concretum, unde emitti urina videbatur: Perinæum verò molle totum & bonum. Venerei, quoad ſciam, ſubeſt prorsùm nihil. Siniſter teſtis primò vehementer doluerat, eratque varicoſum eodem in latere corpus pampiniforme. Solamini ipſi ſæpe fuerat unguentum hocce: ung. Nicotianæ unc. II. Myrrhæ dr. II. M. Ut & Emp. compoſitum ex Empl. de Ranis cum merc. ſimpl. Diabotan. Divin. ana unc. I. ol. ſtill. Rutæ dr. I. M.

Hic ſtatus rerum, cum operam noſtram peteret.

Calculum ex urethrâ quinto ætatis anno per ulcus externum exiviſſe, ex hiſtoriâ patet; ſed undenam ille; Si ex veſicâ eo perveniſſet, iſchuriâ laboraſſet diuturnitate nemini tolerandâ; nam ſanè calculus haud tam citò erodit urethram & corpus cavernoſum, & ſcrotum, ut prodeat foras. Saltem ſi in ſcroto hæſit ſine iſchuriâ, indiguit longo tempore, antequam viam ſibi eo versùs paraviſſet. An non probabilius inflammationem ac ſuppurationem prægreſſas fuiſſe in urethrâ, acrem urinam in ulcuſculo moram traxiſſe, ulcus ampliaſſe, elementaque calculi, quæ omnis ſani hominis urinis inſunt, ibi depoſuiſſe, & hinc calculum produxiſſe, qui viam ſibi extrorſum paulatim exederit?

Excreto hoc calculo, per 15. annos præcipuis illis ſymptomatibus caruit, ſed dolores & ardores in urethrâ ſæpe perpeſſus eſt. Diſpoſitio leviter ulceroſa videtur ſuperſtes fuiſſe, ſed aſſiduo transfluxu urinæ abluta ſemper, ſimul verò ejuſdem urinæ tranſitu & adplicatione recrudeſcens. Ita quidem ut levis hæc exulceratio ad 20. vitæ annum pro-

ſerpſerit, & ex ulcere in concreto cum urethrâ ſcroto, denuò urina puſque perſtillaverint. Natum ulcus difficulter claudi potuit, eo quòd urina illud continuò irritaret. Clauſo ulcere extrinſecus, ſtagnans ejus in fundo urina dolores iterum majores creavit. Quam calloſitatem in corpore cavernoſo urethræ deprehendimus, eam ulcus pro more produxit.

Cum itaque *uva urſina* in ulcere Renum, Ureterum, Veſicæ, cum calculi ſuſpicione, adeò proficua nobis viſa eſſet, & huic eadem data eſt. Hâc verò per tres menſes æger uſus, clauſa ſibi ulcera gaudet, caretque ita dolore, ardore, aliove quocumque ſymptomate, ut ille ſibi integrè reſtitutus videatur. Quia tamen ſubinde ex ipsâ urethrâ in glande penis nonnihil materiæ albæ extillat, ſuaſi ut per aliquot menſes remedium continuaret; id quod, cum ſe curatum credit, negligentiùs facit.

4. Fœmina quadragenario major, elapſis quatuor abhinc annis, percipere incepit totius corporis laſſitudines, graveſque lumborum dolores; quos octiduo poſt, idque per ſeſquimenſem continuum, mictus ſanguineus excepit; mictum ſanguineum dein limpidiſſima

urina ſequuta eſt. Cæcas ſuas hæmorrhoïdas adplicitis hirudinibus ſubinde lèvavit. Catameniis gaudet. Et licet deinceps ſemel, aut bis modò, urina quid ſanguinis commiſtum geſſiſſet, manſere tamen tanti lumborum dolores, ut pronare corpus ipſi ferè ſit impoſſibile. Purulenta autem minxit nunquam; nunquam Iſchuriam Dyſuriamve paſſa eſt. Hæc menſe Aug. 1756. me convenit, conqueſta quòd, ubi ædibus ſuis expurgandis operam egregiè navaſſet, jam in decimum diem ſummis cum lumborum doloribus, ſanguinem emingeret. Urina licet recens, fœtebat multum. Calculum Renum hiſtoria hæc vivis depictam coloribus exhibet.

Exhibitis primò demulcentibus ac paregoricis *uva urſi* data eſt; octiduo poſt, urina ſine ſanguine fuit, ſine fœtore: mirèque temperavit emplaſtrum latum de Labdano intolerabiles lumborum dolores. *Uva urſina* duobus exhibita menſibus effecit, ut integrè reſtitutam ſeſe, ſanamque omnino pronunciaret. Monui vellet aliquandiù adhuc medicamento pergere. Exin non rediit.

Ut *uva urſi*, ita *Sapo Venetus*, cum

aquâ calcis, pluribus profuit, sed non nisi copiosè. Memorabilè exemplum sutoris est, quem anni, & quod plus est, spatio, hujus experimenti causâ, Nosocomium aluit.

Per septem integros annos, si quis unquam, calculi in vesicâ martyr, opem petiturus me adibat. A paucis unciis incipiendo dein integram mensuram, id est Libras IV. aquæ calcis, totidemque lactis, quotidie bibit; aptatoque ad id instrumento aqua calcis cum Lacte, semel, bisve de die in vesicam est injecta. Potum egregiè sustulit, injectiones quâcumque arte, prudentiâ, mutatione aut copiæ, aut materiæ, administrarentur, ferre non potuit. Unde Doctissimum *Whytt* M. D. & Prof. *Edimb.* sequutus, à mense Nov. 1756. usque in Junium 1757. dedi ipsi integram unciam saponis veneti quotidie, cum aquæ calcis & lactis memoratâ copiâ. Ita quidem ut in hâc curâ assumserit 17. Libras saponis, 1500. Libr. aq. calcis, & 1500. Libr. lactis.

Homo hic sub mediâ curâ incepit & hucusque continuat urinam tam facilè reddere, quàm unquam homo, qui semper expers calculi vixi: nulla unquam stranguria ultra affuit, nulla retentio,

nullus ardor dolorve, imò retinet urinam debito ſanorum tempore. Et quamvis jam per 4. 5. menſes ex Noſocomio dimiſſus, tædio diuturni medicamenti, id ultra ſumere recuſet, atque indiſcriminatim ſalſa & acria, quibus delectetur, affatim aſſumat, manet tamen ſaniſſimus.

Interea autem Calculus cathetere noſcitur in veſicâ eſſe, urinaque quotidie mucoſa prodit. Egregius *Whytt* phænomenon explicat. Exemplo Nobiliſſimi Equitis *H. Walpole* aliorumque debuit concludere, ſi calculi non ſolverentur, eis tamen aſperitates demi, circumvolvique cruſtam mucilaginoſam, quæ, ne noceat calculus, efficiat.

Sed uſus tantus alcalinorum, an ſolutionem humorum putridiſſimam non minitetur? Id *Whytt*, aliique cum illo, obſervarunt nunquam, neque in meo homine ſimile quidquam adparuit. Nam cum illi, ex cachectico ſano, plethorâ urgente, vena ſecari debuit, ſanguinem ejus pleno auditorio demonſtravi, omni notâ optimum.

Mercurius ſublimatus corroſivus cum Spiritu frumenti datus, eſt remedium incomparabile, quo ex Conſilio *Ill. Præſidis*, L. B. *van Swieten*, multis in

casibus utor. In Librâ Spiritûs grana sex solvuntur, danturque ejus duo de die cochlearia; aliquando, si videmus hominem id bene ferre, pertinaxque sit malum, ter, imò quater de die; eâ lege ut vel Decocti alicujus emollientis, Althææ, Bardanæ, imò sæpe aquæ puræ Libras II. III. totidemque Lactis quotidie absumat, & omni quarto mane purgetur quinque pilulis compositis ex mas. pil. extr. cath. gr. X. scammon. & Res. Jalap. ana gr. V. Spir. Vin. q. s. ut. f. pil. N°. V. Tutius blandiusque purgans in quovis temperamento non datur in Chronicis morbis. Vix credibile est, quantus hominum numerus tum in Nosocomio, tum maximè per Civitatem totam & suburbia, hâc methodo, tam à venereis, quàm à multis aliis chronicis malis & restituatur in sanitatem & sanus conservetur.

Puellæ cura, per hoc remedium facta, egregia sanè est, ulceris primò nomæ, dein phagedænici, tandemque dysepulotici, cujus hist. cap. 6. dedi. p. 160.

Juvenem spatio septem mensium pulcrè idem curavit ab albugine, utramque corneam diaphanam totam obvelante, quam longæ, diræ, neglectæ, pessimèque tractatæ Lippitudines pro-

duxerant; nullo alio remedio exhibito, præter discutientes herbas floresque vino rubro incoctos, oculis admotos. Cura hæc levem modò maculam sinistro in oculo hucusque reliquit, dextrum ita limpidum effecit, ut legere omnia, & scribere expeditè, & labore demum victum quæritare possit.

Hominem, qui ex venere toto corpore perfusâ, etiam post Phlyctænas pannum crassum dextrâ in corneâ gerebat, idem Remedium & à Lue, & à Panno Corneæ, trium mensium spatio, ita percuravit, ut ne vestigium quidem mali superesset.

Corpus antiquissimâ lue adeò arthriticum, ut hinc Anchyloses, illinc Paralyses, variique tumores & ulcera, illud jam dimidii anni spatio lecto affixissent, hæc Methodus ita restituit, ut pedetentim moveri artus, tandemque quivis ferè motus, qui à sano vegetoque corpore exerceri consueverint, exquisito digitorum motu excepto, denuò potuerint exerceri.

Lues venerea hominem longâ à die emaciaverat; ac vesicam urinariam fœdissimè exulceraverat, ita quidem, ut vesicæ ulcus magnopere intra ipsum Intestinum Rectum extuberaret, conti-

nuosque crearet tenesmos. Urinam non emittebat, nisi cathetere adjutus, pure onustam. Arthritis simul venerea vehementer illum torserat. Methodus dicta trimestri spatio integram omnium symptomatum curam absolvit, integram reddidit sanitatem. Et quamvis jam quinto mense quibusvis remediis ille abstineat, solo lacte excepto, illibatâ gaudet sanitate.

Haud tamen omnes methodus hæc curat; sunt enim, qui incurabiles: sunt qui curam commodam gaudentes, mox dein, imò ipsâ sub curâ, antiquum obtineant: præterquam quòd medicos reperias, qui vel non debito modo, vel non sat diu, curam instituant. Sed si hinc vituperaverit eam quis, à fortiore, quod ajunt, debebit *Ptyalysmum* & *Hidrosin* vituperare. *Angli* certè hanc methodum, ut omnium optimam, plurimis iisque pulcherrimis experimentis approbaverunt, Tractatu nuperrimè edito *Medical observations and inquiris*, *Tom.* 1.

Circa aquam marinam, quam *Tergesto* mihi afferendam curo, & liquorem picis, quædam dicenda habeo, sed pauca experimenta afferre nolim; plerique enim ab horum protractiore usu ab-

horrent: unde longiore tempore indigeo.

CAPUT XIII.

De Machina Electrica.

Machinam Electricam nostram multi hoc anno academico accessere, quorum nonnulli ex leviore Apoplexiâ, seu ex Parapoplexiâ; alii Paralysi idiopathicâ; quidam à Plumbo, ut tres figuli; alii à Mercurio, ut duo deauratores; nonnulli ab Anchylosi genu, per vim externam ortâ: alii denique post Arthritidem, partes quasdam paralyticas haberent.

Horum plurimi per 1. 2. mensium spatium ubi accesserint, uno, tribus, imo sex mensibus, redire negligunt: tum quòd multi ad extremos suburbiorum fines habitantes, adversâ tempestate, maximè dudum humidâ, viis ægerrimè uti queant; tum quòd plures eleemosynis sustentati, otiosè potiùs vivere ament, quàm, restitutis sibi artubus, panem suum in sudore vultûs lucrari; tum quòd nonnulli, integrè penè restituti, præ amore victum sibi suisque quæritandi, antiquos labores strenuè repetant. Examine porrò omnium exactè instituto, constitit.

1°. Nemini unquam vim *Electricam* vel minimùm nocuiſſe, licet raro caſu quibuſdam crearet dolorem. Hinc nemini formidini eſſe debere, ne, ſi non proſit, noceat ſibi.

2°. Tres fuiſſe, quibus principio nihil profuerit, quique ideò non redierint.

3°. Unum fuiſſe alterumve, quibus per integros ſex menſes *Machina* minimè opitularetur; pertinaciter tamen perſeverantibus, multum levaminis attulerit.

4°. Quoſdam rediiſſe, qui aliquid lucrati quondam, & debito citiùs recedentes, relapſi eſſent; hos verò difficiliùs deinde, tardiùſque, id quod perdidiſſent, recuperaſſe.

5°. Emendatos fuiſſe, qui 1. 3. 6. 9. 12. & ultra annis, paralytici eſſent; unum autem, alterumve, & minorem, & tardiorem, etiam in recenti malo, opem percepiſſe.

6°. Fuiſſe etiam, quibus jam primo menſe mutatio, ſpem exſuperans omnem, obtigerit, in linguâ, oculis, artubus, digitis, paralyticis.

7°. Quoſdam eo uſque curatos, ut ferè nil ſupereſſet mali; eoſdem tamen, quòd ſolitos obire labores denuò poſ-

ſent, ad perfectiſſimam curationem non perſeveraſſe.

8°. Plures eſſe, qui multum lucrentur, ita quidem ut incedere pedibus, brachia movere, digitoſque egregiè valeant; non verò digitis ita uti, ut ſubtilioribus ſufficiant laboribus: ſpem tamen, modò perſeverent, habere, fore ut integrè curentur.

9°. Indiſcriminatim emendari, ex quâcumque demum origine paralyſin, tremoreſve membrorum, ſibi contraxerint.

10°. Conſuetudinem nobis eſſe, per mediam ad minimum horam protrahendi *Electricitatis* adplicationem.

11°. Viribus *Electricitatis* alia etiam addita auxilia fuiſſe; quæ, licet citra *Electricam* vim, ſæpè incaſsùm adhibeantur, eam juvare tamen promovereque poſſint. Etenim perpetuò ipſis injunctæ ſunt frictiones pannis laneis fumo Maſtiches, Sarcocollæ, Olibani, Benzoini, Styracis calamitæ, Camphoræ, Baccarum Juniperi, imbutis, inſtituendæ. Quibusdam ſolventia & incitantia Gummi, herbaſque; aliis Roborantia ex vegetantibus & mineralibus parata, exhiberi ſubinde oportuit. Imò nonnullis, quòd tardiùs emendarentur,

decem, quindecim, etiamque triginta cucurbitæ ſiccæ alterno ſingulove die admotæ ad Nervorum in Collo Lumbiſve origines, multum auxilii adtuliſſe videntur: ita tamen ut alio diei tempore ad *Machinam* accederent. Quibus bene penſitatis concludo.

1°. Perperam & planè contra veritatem egiſſe, qui quaſvis Debilitates, & Paralyſes, & Obſtructiones, & Humorum lentores ad *Machinam Electricam* curari poſſe, jactaverint. Coalitæ quippe concretæque adeò ſunt in multis partes, ut humorum circulus per eaſdem reſtituatur nunquam. Spem bonam qui his ægris faciunt, vani jactatores ſunt, ſuis propriis experimentis redarguendi.

2°. Injuſtè egiſſe, qui, quòd vis *Electrica* haud omnibus ex æquo proſit, pluribuſque amicorum ſuorum nihil profuerit, quibus tamen à glorioſis Thraſonibus ſecura ſpes facta fuiſſet, ideò totam rideant *Electricitatis* efficaciam.

3°. Diſcuſſis, penſitatiſque omnibus, *Machinam* hanc auxilium eſſe, quod in multis malis plura præſtet, quàm alia auxilia hucuſque præſtiterint; adeòque grates DEO, ob patefactionem ejus, à Mortalibùs referendas eſſe.

Dicenda supereſſent quædam de Embrochâ, *la Douche*, quam inſtituo, imitatione variarum aquarum medicatarum; ſed cum pauciora experimenta hucuſque completa habeam, quàm ut firmam inde concluſionem formem, malim hæc ad futura relegare.

Finem porrò hiſce impoſiturus, feriò notatum velim, plures Chronicos Morbos, aut tolerabiliores reddi, aut omnino fortè curari poſſe videri, ſi in illorum curatione adminiſtrandâ Medici, ſi in eâdem ſubeundâ ægroti, ſummo ſibimetipſi impedimento non forent. Ut enim, quæ ſentiam, candidè eloquar, nos Medici longis in morbis debitæ ſolertiæ paſſim deſumus; idque, aut defectu ſcientiæ, aut patientiæ, aut denique temporis. Quoad primum; nihil verius quàm multis noſtrûm debitam deeſſe ſcientiam lentos, eoſdemque ſæpe implicitos morbos interſtinguendi, veramque determinandi eorumdem naturam. Enumeramus ſymptomata ſolerter, ponderamuſque illa; quibus auferendis partes nos noſtras abundè expleviſſe credimus, ſi callueri-mus ad ſingulas viſitationes novam formulam condere; ita ut elapſo menſis ſpatio cubiculum ægrotantis in offici-

nam Pharmacopæi videatur mutatum esse, & inops interim auxilii æger suis sub miseriis tristis gemat, occumbatque. Deinde non minùs certum est, enumeratis in morbis, nostrûm plerisque debitam deesse patientiam, ita ut tædeat nos, ad morbos lentos admotos, tam parum lentèque eorum in curâ proficere. Quippe celeres curas, in altum quæ famam vehant, præferimus; miseros verò chronicis occupatos vix decies rogati adimus. *Tandem & illud, quamvis & turpe & horribile dictu! experientia quotidiana confirmat, quòd multos nostrûm tanta pecuniarum aviditas teneat, ut & amore proximi & conscientiâ posthabitis, à summâ aurorâ in seras usque vesperas, terendis plateis occupari malimus, quàm ad difficiliores casus enodandos Musæum frequentare.* His tamen illos exceptos velim, quos fama *maturior*, quo studiis *parum* incumbant, totos dies vel invitos defatiget, integras abripiat noctes. Occasio his deest, non bona voluntas.

Ut Medici in culpâ, haud sanè minùs etiam ægroti. Multi longo itinere defatigati, fiunt demum erga Medicos & Medicamenta morosiores. Quid quòd pluribus ejus videtur Medici curta sup-

pellex, qui quotidie non innovet muterque quidquam; iique ſoli digni, quos vocent, ſoli apti, quibus ſe fidant, apparent, qui ter de die alia totoque diverſa cœlo præſcribere adornareque poſſint.

Profectò allatæ hoc tractatu ſive Curationis, ſive Emendationis, pleræque enarrationes, & medentium ſolertiâ, & ægrotantium perſeverantiâ, patratas eſſe curas demonſtrant, quæ nunquam ſive utroque, ſive alterutro deficiente, patratæ fuiſſent. Unde in ejuſmodi ægris ſuſcipiendis Medicum oporteat ſuas ritè explere partes, ſuaſque etiam ut expleant adhortari ægrotos.

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

PARS TERTIA.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Augustinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, sub Signo S. Augustini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regiis.

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIÆ THERESIÆ,
Dominæ suæ Clementissimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

PLACUIT hisce diebus Augustissimo Imperatori, coram Majestate tuâ, me comparare viro egregio, ditissimi sui Naturalium rerum Thesauri Collatori ac Præfecto Bailliou *rerum naturalium scientissimo, Philosopho magno, sed modesto; acuto, sed religioso: idque eâ potissimum de causâ, quòd, uti ille undique terrarum, quidquid in Rebus naturalibus aut unicum sit, aut rarum, aut perfectum, dignumque ideò, quod in incomparabili Augustissimi thesauro occupet locum, studiosissimè conquirere novit; ita ego in tuo Nosocomio ejusmodi morbos mihi conquiri curem, qui, vel quòd rariores sint, vel graviores, vel scitu utiliores, vel denique hisce Regionibus funestiores, publicâ demonstratione Medicæ Juventuti quàm maximè prosint. Comparatio sanè, ut à parte Augustissimi gratiosissima est,*

ita mihi honorificentissima! tum quòd gesta mea ipsi Augustissimo probari videam, tum quòd Majestas tua nutu blandissimo, memoriâ nunquam delendo meâ, hanc ipsam adprobare comparationem dignata sit.

Pro tanto ergo in me collato beneficio, occasionem grati animi testandi mei potiorem haud mihi arbitror in præsenti dari, quàm eam, quâ tibi, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *Nosocomii, seu Thesauri tui, & utiliora, & rariora, laboris nempè mei hornotinos fructus, ad pedes humillimè deponam. Siquidem morbis examinandis, iisdemque sive curandis, sive mitigandis, qui tuos, aliàs tam beatos Populos, præcipuè affligant, dulcique lumine privent, hoc elapso Academico anno, quâ potui sedulitate, quâ accuratione debui, me totum dedi. Porrò nihil hisce immiscui Theoriæ fallacis: experimenta capta sunt; experimenta loquuntur; experimenta sola, quæ sint dicta, confirmant. Quæque acta,* DEO adjuvante, *fuerint, clamant aperte; non nota paucis duntaxat, sed universo studio Medico, inclytæ Facultati, Regiæ Urbi. Hæc Patri, & Matri Patriæ, probari gnarus, quod vitæ reliquum est, iisdem continuandis, emendandis, amplificandis, sacrum facio.*

7. Nov. 1758.

ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

PARS TERTIA.

CAPUT I.

De Morbis malignis.

§. 1.

PARTE Secundâ *Rat. Med. Cap.* 6. *pag.* 165. hanc Quæstionem proposui: » Nunquid ergo in ipsâ eruptione aut » malignarum Variolarum, aut alio- » rum Exanthematum; imò nunquid » in stadio ipso contagioso, si & Epi- » demia & Symptomata Malignitatem » vaticinarentur, testarenturve, Cor- » tex peruvianus non conveniret? imò » dandus non esset? Et *pag.* 168. At- » tamen ab ejusmodi responsione dan- » dâ abstinuerim, donec sequens Aca- » demicus annus absolutiora, cum Bo- » no Deo, proferendi dederit faculta- » tem «. Suppeditavit porrò hic annus

quàmplurimas, insignesque easdem, & quâvis ex parte notabiles occasiones; quas communicare, ac super iisdem practicè ratiocinari operæ pretium erit. At verò quia adeò confusa res est illud nomen Malignitatis, ut non sit idem ejus apud cunctos intellectus, expediet, quid hâc appellatione intelligi velim, paucis præfari.

Definiuntur magno *Hippocrati* ἐυηθέες morbi ii esse, quos nulla symptomata concomitarentur, quæ à consuetâ horum morborum normâ, neque naturâ, geniove suo, neque ferocitate, aliena essent; κακοήθεες verò quos comitarentur talia. Id in *Prorrh.* in *Coac.* in *Libr.* 2. *de Morb. Mul.* manifestò liquet. Hanc descriptionem secutus est *Galenus*, *comm.* 1. *Prorrh.* & *Libro* 1. *de Cris. Cap.* 12. hanc *Foësius*, *Gorræus* aliique. Quare meritò optimus *Sydenham* toties acerrimè in illos invectus est, qui τὸ κακοήθες ad quosvis graviores morbos præsertimque cutaneos solerent extendere: plures mortalium malo hoc intellectu, quàm pulvere pyrio, interimi ratus. Cl. *Boerhaave Inst.* §. 919. eodem modo malignitatem intellexit, definivit; morbos autem cutaneos adeò non ad malignos retulit, ut

§. 939. eosdem etiam inter bonas Criticas evacuationes annumeraverit.

Quapropter statuere cogimur, eos solummodò morbos adpellatione malignitatis rectè insigniri, quos symptomata insueta, aut longè solito graviora numerosioraque comitentur; nullatenùs verò illos, qui, acutine fuerint, an peracuti, interni, aut cutanei, consueto more sua spatia decurrant. Ut proinde *Variolæ*, *Morbilli*, *Scarlatinæ*, *Miliaria*, *Petechiæ*, nomine malignitatis careant, quando vel Acutorum crisin faciunt, vel Morbi existentes primarii consuetum Naturæ benignioris ordinem sequuntur.

Utriusque hujus generis, benigni scilicet & maligni Exempla Nosocomium suppeditavit. Quintuplicem hanc recensitorum mox morborum speciem adeò mitem experti sumus, ut aliâ vix arte indigerent, quàm ut, bonâ duntaxat directione, sua morbo servaretur benignitas, suus maneret typus. E contrario autem eosdem hos morbos aliquando adeò malignos offendimus, ut non citra summos labores emergerent ægri. Quin & eorum haud multùm malignos, extra Nosocomium obtinentes, ineptiore methodo in verè malignos

converſos, vehementer doluimus; deſperatos verò alios apto artificio in ſanitatem mutatos gaviſi ſumus. His prælibatis, varias eoſdem curandi methodos recenſere, examinareque, ut quænam cæteris præſtantior eſſe appareat, oportebit.

Potiſſima *Europæorum* Medicorum pars, interque eos *Germani*, *Galli*, *Angli*, principes Viri, curam omnium penè Acutorum emeticis inchoant, tusâ fortè priùs Venâ. Qui modus agendi cum Medicinæ antiquitatem minimè redoleat, fauſtoque eventu careat, accuratiùs hîc examinandus venit.

I. *Hippocrates* vomitoria nunquam dedit, niſi vel Febris abſens eſſet, *Aph.* 4. 17. vel niſi in Febribus inflammatoriis prava in Ventriculo materies ita abundaret, ut planè ὀργᾷν cenſeretur, ac proinde ægrum perpetuis in agitationibus verſantem, quovis tum alimento, tum medicamento, fruſtraretur; *Aph.* 1-22. 2-29. Cæterum in Synochis putridis, quibus ὐκ ὀργᾷ, quibus non turgeret materies, ut in acutis inflammatoriis, nunquam. *Aph.* 1-24. *Libr. de purg.* ſive *Heurnii fragmento*, N°. 19. 20. *&c.*

II. *Hippocratis* mentem, ſuamque

propriam, *Galenus* fideliſſimè expoſuit in aureo ſuo opuſculo, quod ſub titulo, *Quos, quibus medicamentis, & quando, purgare oporteat?* extat apud *Charterium Tom. X. pag.* 470. Singula opuſculi verba pondus habent, legeſque medicandi inconcuſſas formant; tum quoad Emetica, tum quoad danda in principio Acutorum Purgantia. Porrò illud *turgere* non ideò in morbis obtinere cenſebatur, quòd levior nauſea vomituſve adeſſet, aut quòd os amareſceret, aut quòd corruptus in eo dominaretur ſapor; nam citra quidquam horum Acuti rariùs inchoant. Atqui dixerat *Hippocrates* raro exemplo materiem ita turgere, ut emetico indigeret, τὰ δὲ πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ. Rem ergo, quo eam modo ſuperiùs dixi, intellexit. Egregièque ad rem *Galenus*: Ὀργᾷν δὲ οἱ χυμοὶ λέγονται, inquit, ὅταν ἐν κινήσει σφοδροτέρᾳ γενόμενοι, καὶ μεταῤῥέοντες ἀπὸ μορίων εἰς μόρια, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος, ὀχλῶσι τὸν ἄνθρωπον, ἀλγοῦντες, καὶ ἀσσῶντες, καὶ γαργαρίζοντες, καὶ ἡσυχάζειν οὐκ ἐπιτρέποντες *Aretæus Cappadox, Cælius Aurelianus*, &c. ne latum quidem unguem ab *Hippocrate* aut *Galenò* deſciſcunt.

III. *Ludovicus Mercatus* ante 200. annos apud *Hiſpanos*; *Platerus*, *Lommius*, & *Foreſtus*, elapſis quoque binis adhinc ſæculis, hi apud *Belgas*, ille apud *Helvetos*; itidem eodem fermè tempore apud *Auſtriacos*, *Marquardus*; *Sennertus* ante 150. annos in *Germaniâ*; elapſo ferè integro abhinc ſæculo, apud *Gallos Hollerius*, *Duretus*, *Riverius*; apud *Auſtriacos*, *Paulus de Sorbait Belga*: aut non meminerunt Emeticorum in Acutis Maligniſque, aut materie turgente duntaxat præſcripſerunt; idque tum circumſpectè, tum blandiſſimè. Ita ut eo uſque *Hipp.* & *Gal.* doctrina ſarta tecta maneret. Quoſdam verò ab eâdem ſenſim deſciviſſe concludimus ex *Diemerbroeckio*, 100. ferè abhinc annis acerbè conquerente, quòd à *Droëtio*, *Quercetano*, *Matthiolo*, *Angelo Sala*, *Williſio*, in malignis morbis emetica & quidem antimoniata darentur, quorum ſiniſtros ipſe effectus plangebat.

IV. Si Autores ſæculi proximè elapſi evolvimus, interque eoſdem acerrimos Emeticorum defenſores & patronos reperimus, *Hippocraticæ* tamen doctrinæ veritatem innumeris exemplis confirmatam cernimus. *Hollerium*, *Duretum*, *Riverium*, *Sorbait*, jam recenſui. *Be-*

vilaquam deinde reperio *Hipp.* doctrinæ, quo ad Emetica, defensorem in *Styriâ*; clarissimum *Andream Loew* in *Hungariâ*. Ultimus hic, ante 70. abhinc, & ultra, annos, in Ephemeridibus à Filio cum Perillustri *Schrockio*, *N. C. Præsidi*, communicatis, agens de morbo petechiali *Hungarico* anni 1683. » Purgantia, inquit, quæ ad unum ferè omnes admittunt scriptores, (multi saltem eo tempore) Vomitoria » etiam, in principio, nullum hîc invenere locum: imò omnes, quibus » purgantia exhibita sunt, brevi post » expirarunt: eorum verò Exanthemata semper adparebant latiora. Ex iis, » qui Vomitoria assumserunt, paucissimi, nempe ii solummodò, quorum » robur naturæ adhuc erat inconcussum, evasere: in quibus & citiùs » morbus sua decurrit tempora «. Idem ferè testatur in Febr ann. 1699. 1704. 1705. Filius ejus *Carolus*, qui Ephemerides paternas continuavit, idem quod Pater, bis ter repetiit in febri malignâ anni 1730.

Cl. Hoyer, de Epidemicâ Constitutione *Mulhusini* territorii, ad Ill. Præsidem *Schrockium*, Sudoribus se testatur post M. S. artificiosè provocatis,

Febrim in primâ quasi herbâ, citiùs ac feliciùs, quàm Emeticis aut Purgantibus, sine singulari successu quibusdam datis, suffocasse.

Doctiss. *Genselius* agens de Const. Epid. *inf. Hungar.* 1713. » Sempronii, » inquit, quoque morbi contagiosi cœ- » perunt grassari *cum Vomitu & ardore* » *in abdomine*, Tertiâ & Quintâ le- » tales; Petechiæ item atræ, cum Dy- » senteriâ, Pustulis in scapulis ac Bu- » bonibus sub axillis, & in inguine, » Septimâ & Nonâ funestæ: nec Vo- » mitoria, nec Purgantia, nec V. S. in » principio conducebant «.

Eruditissimus *Cocchius*, cum egregio *Lancisio* communicans historiam Epid. Const. *Castrensis*, quæ *Ferentini*, &c. anno 1709. obtinebat » *Græcus* Magis- » ter, inquit, initio Acutorum, & » non nisi materie turgente, Dejecto- » riis utebatur. Hoc namque refermen- » tantium genus interdum crudam, & » lateris (credo latere, aut latebris) » assuetam materiem subditâ quasi face » provocat, & febres vel exacerbat, » vel duplicat. Nos certè sequi volu- » mus Dictatorem «. Attamen ipse *Cocchius* illud *turgere* nimis latè extendens, amicissimè à *Lancisio* corripitur;

ut patet ex Epiſt. *Lanciſii* §. 10. & 11. ad Lit. *Cocchii*.

20. Modò anni ſunt, quòd in *Febre Peſtil.* Conſilium ſanitatis *Auſtriacum* Leges cuderit cognoſcendi curandique hunc morbum; nullâ factâ mentione Emetici, niſi caſu quo turgeret materies.

Illuſtr. *Mac-neveu o Kelly*, in Regiâ *Pragenſi* Univerſitate Præſes ac Profeſſor Medicinæ, in accuratâ ac nitidâ Hiſtoriâ malignæ elapsâ hyeme in *Bohemiâ* graſſantis Epidemiæ, ad me ſcriptâ, notavit idem, quod ſupra *Genſelius*, nempe Emetica, licet Vomiturationes utcumque illa indicare viderentur, tempeſtivèque darentur, neutiquam cum naturâ morbi conveniſſe; triſtique confirmat exemplo.

V. Quum ergo hæc ita ſe habeant, meritò quæritur, quî factum, ut tantam hâc in parte mutationem, imò ad oppoſita tranſitum, Medicina ſubierit?

Ipſa Morborum natura quamdam mutationem pro tempore poſtulavit. Hoc certum eſt, ut mox patebit. Sed nunquid Medici hanc qualemcumque exceptionem, nonnunquam obſervatam, jam ut generalem Naturæ legem perpetuò obſervandam, jure merito con-

ſiderare debuerunt? Sanè Sapientiores ab hoc errore reſipuerunt, quos inter *Sydenham* cæteris exemplo fuit; dum quâ methodo dandi in certâ epidemicâ febre Emetici, felix fuerit, eâdem ſe poſthac in ſimili febre infortunatum eſſe, palam fateretur. Febris continua putrida morbilloſa fert, jubet, urget paſſim V. S. & enemata; dum verò epidemica erat anno 1674. *Sydenhamo* referente, » nec V. S. tulit, nec enemata, ab » utriſque irritata «.

Expertiſſimus *Carolus Richa* deſcribens Febr. Epid. *Taurinenſem* anni 1720. malignos advertit Diarrhœâ judicari; quæ tamen Diarrhœa aliàs ſæpè mortem his ægris adduxit, ut idem advertit.

Idem *Richa*: » Sponte obortâ Hæ» morrhagiâ pleroſque ſervatos refert » *Diemerbroeck* in peſte *Neomagienſi*; » ſecus hanc olim letalem experti ſunt » *Toloſates* & *Lugdunenſes* «.

Quantiſne laudibus effertur in Malignis *Camphora*, veluti collapſas vires blandè reſtaurans, & ſomnum ipſo opio tutiùs adducens! Conſulite modò egregios Viros *Huxham* & *Pringle*. Aliud tamen experti in Epidemiâ an. 1699. eruditi Medici *Vratislavienſes*, in *Hiſt. morb. Vrat.* » Mirabitur autem quiſ-

» quam, aiunt, nobis in recenſu Me-
» dicamentorum præteritam eſſe Cam-
» phoram, cum hactenus inter tot Be-
» zoardica compoſita, in quâcumque
» formâ, unanimi quaſi conſenſu fue-
» rit adoptata. Enimverò ſcire licet
» tantopere laudatam Camphoræ vir-
» tutem alexiteriam... niti nudâ tra-
» ditione & opinione hominum, ac in
» re ipsâ, in Febribus *hiſce* malignis
» Camphoram internè plus detrimenti
» quàm auxilii afferre «.

Videamus denuò *Sydenhamum*! Emetico feliciter curabat integro triennio febrim Epidemicam; pergens poſthac in eâdem, ut videbatur, Febris ſpecie emetico agere, infauſtè necabat. Vide eumdem ad Febrim anni 1665.

In multis laudatorum antea Authorum conſtitit, homines malignè decumbentes emeticis debilitari, imò occidi; attamen quædam nonnunquam Epidemiæ illa ſalutifera deprehenderunt. Ita Ill. *Baro van Swieten* comm. §. 661.
» An ad modò recenſitas, inquit, de-
» bilitatis cauſas referri poſſunt quæ-
» dam alia, ſatis mira, in morbis ob-
» ſervata? Hæret aliquando in morbis
» aliquid circa præcordia, quod, ve-
» nenatâ quaſi vi, omnes vires uno mo-

„ mento prosternit; & quandiu ibi hæ-
„ ret, summam debilitatem facit,
„ quamvis nulla jactura liquidorum
„ prægressa fuerit, neque observabilis
„ ulla mutatio in liquidis, solidisve
„ corporis partibus reliquis, invenia-
„ tur, cui subitò nata debilitas attribui
„ possit. A bile circa præcordia hæ-
„ rente, non tantùm Convulsiones,
„ sed & Syncopen ortam fuisse, obser-
„ vavit *Galenus*, excussâ hâc Saburrâ
„ per Vomitum, illicò cessabant omnia
„ hæc mala. In Febribus continuis, quæ
„ epidemicè grassabantur, mirabatur
„ *Sydenhamus*, præter alia mala symp-
„ tomata, adesse ingentem ac subita-
„ neam virium consternationem; eme-
„ tico verò dato, omnia sæva illa symp-
„ tomata quæ & ægros excruciabant,
„ & adstantes perterrefaciebant, miti-
„ gabantur. A venenis assumtis quan-
„ doque & summa debilitas observata
„ fuit, dum tantùm in Ventriculo hæ-
„ rerent; uti pluribus exemplis apud
„ *Wepferum* in *Historiâ Cicutæ aq.* con-
„ firmatur. Non videntur autem om-
„ nia similia agere immeabilitatem li-
„ quidis conciliando, aut obstruendo
„ canales; quia illicò cessant omnia
„ hæc mala, dum Ventriculo expel-

» luntur. An mutatis Ventriculi nervis
» directè in Cor agunt ipſum ? An priùs
» Cerebellum, vitalibus corporis func-
» tionibus inſerviens, afficitur ? Suffi-
» cit hîc notaſſe mirum hunc effectum,
» licet minùs intelligatur quomodò à
» ſimilibus ſubitanea adeò debilitas
» fiat. Simulque proderit hoc noviſſe,
» ne quandoque debilitas, à tali causâ
» pendens, aliis adſcribatur «. Igitur
cum inſueta admodum debilitas non
raro homines ab ipſo morbi principio
proſternat, examinanda eſt debilitatis
cauſa; quæ ſi non à plethorâ, non à verâ
virium deperditione, ſed ab ejuſmodi
causâ in Ventriculo hærente ortum du-
cere deprehenditur, erit utique illa,
contra obſervationes de nocumento
emeticorum in his morbis captas, eme-
tico expellenda.

Meritò ergo clari in arte Viri, tot
nominibus laudandi, *Huxham* & *Prin-
gle*, apud *Anglos*; *Tyſſot*, apud *Helve-
tos*, cum ejuſmodi Epidemiis interfuiſ-
ſent, quibus Emetica & Purgantia bo-
na reperta, ſuam illorum curandorum
methodum cum publico communica-
runt, debitaſque ob id gratias ipſis re-
ferimus. Verùm an ideò eorum obſer-
vatio perpetuam & unicam formabit

curandarum malignarum in posterum Regulam? Nec credunt id, opinor, nec à nobis postulant, magni, quos laudavi, Viri. Eodem enim jure Camphora non proderit, quòd in malignitate nocuisse *Vratislaviensibus* observata sit. Erunt Hæmorrhagiæ in malignis vel semper salutares, vel semper lethales. Imò cum aliquando 6. 7. 8. Venæ sectionibus Pleuriticos ab imminente leto vindicaverimus, id nobis ultra non licebit, eo quòd *Sydenhamo* Pleuritis observata, iteratam V. S. respuens. Vid. *Tuss. Epid. ann.* 1675.

Sapienter ergo, quem suprà laudavi, Cl. *Richa*, ubi retulerat malignos anni Diarrhœâ judicari. » Neque is tamen » ego sum, inquit, qui indiscriminatim purganda esse Corpora, statim ab » initio, contendam. Fieri namque poterit, ut id genus auxilii, quod » modò haud paucos revocavit ad » vitam, necem alio tempore ægris » inferat..... Sæpè visum est in Febribus alvi profluvia noxia fore, » mortemque inferre, quæ aliquando » salutaria extitisse novimus. Idque est » Epidemicorum hujusmodi morborum » ingenium, ut quâ methodo currente » anno ægrotos liberaveris, eâdem,

» ipſo anno jam vertente, forſitan è
» medio tollas.

Summa proinde dictorum eſt; in morbis malignis tum vario tempore, tum vario modo, mutationem à generali Regulâ obſervari nonnunquam, hancque Medico cognitam etiam medendi modum petere, qui à communi medendi modo ſit diverſus. Sed ſimul conſtitit ejuſmodi mutationem haud rarò præſentem, dum abeſt, dici: Hinc dandorum emeticorum conſuetudinem nimiùm increbuiſſe, ex principio *Hippocratico* περὶ τȣ̃ ὀργᾷν haud bene intellecto: Turpiter erraſſe Medicos, dum quæ *Hipp. Aph.* 4. 17. de dando emetico extra Febrim præceperit, ea ipſis adplicent febricitantibus hinc factum, ut in malignis, & non malignis, vomitoria dederint indiſcriminatim, cum eorum rariſſimi ſint, in quibus nauſea, vomituritio, præcordiorum anxietas, os amarum fœdumve, plus minùs non adeſſent. Hoc ipſos *turgere* adpellaſſe, cum neutiquam id ita adpellare debuiſſent; ſed enim id *turgere* dicendum, turgebit in omni ferè morbo materies; ſcire autem oportere cum *Hippocrate* plurima non turgere, adeòque rarò eſſe emetico utendum acuto-

rum in principio. Solent, ab introversâ perſpirabili materiâ, enarrata ad præcordia ſymptomata oriri, ſolent aliquando à deglutito Epidemicorum miaſmate. Vis diluentium & involventium hæc ſtimulantia enervat, expellit; emetica & purgantia turbant naturam totam, nec hoſtem auferunt, quòd ille ſubtilior ſit, altiùſve infixus. Plurimi piaculum eſſe credunt emetica in ſtadio inflammatorio Variolarum non dediſſe; ſed an illi vomituritiones non obſervaverint eo uſque perennare, donec debita fieret exanthematum expulſio? Hinc nunquam ipſis dedi, & tamen aut debito tempore conatus vomendi ſilebant, aut ſæpè multò ante; quòd diluentium copia inertem in Ventriculo ſtimulum reddidiſſet. Quinto jam anno Medicinam hîc publicè facio; materiæ verè turgentis occaſiones adeò raras inveni, ut nunquam adhuc dederim emeticum cujuſcumque acuti morbi principio. Provoco ad omnes aut Medicos, aut Medicinæ ſtudioſos, ut dicant, num ex neglecto Emetico, ſed adplicatâ noſtrâ methodo, vomitus, nauſeaſque, tertio die ſuperſtites, obſervaverint? Spes me alit fore ut damnoſam hanc artem demum ex Medicinâ exſulare videam. An

ergo nunquam dabo? Utique actutum casus extare illos observaverim, in quibus *Illustr. L. Baro van Swieten*, laudatique Authores, emeticorum deprehenderint necessitatem. At verò exceptio hæc erit à Regulâ generali; exceptio sequenda, donec observatur: generalis demum regula denuò observanda, ubi exceptio haud ampliùs obtinet. Atque ita quæstioni, de emetico malignis in morbis dando, me reor satisfecisse.

§. 2.

Secunda quæstio hîc circa V. S. versatur; cum hanc nonnulli impensè laudent, Authorum tamen paucior pars aut penitùs proscribant, aut unicè in repletis corporibus, & morborum concedant initiis. Quorum ea potissima ratio est, quòd maligni & contagiosi morbi tantam sibi habent adjunctam passim debilitatem, ut his ægris venam secare, eosdemve trucidare, unum videatur idemque. Attamen prædefiniendum fuisset, utrum ex verâ, an ex adparente duntaxat virium projectione, hæc Debilitas generata esset. Vera Debilitas est à virium deperditione; adparens verò Debilitas, ab earum solummodò suffo-

catione. Ab utrâque causâ oritur, ab utrâque causâ mala eſt; licet ex verâ virium deperditione pejor. Magnus *Boerhaave* Debilitatem febrilem *Aph.* 661. deducit & ab inanitate vaſorum, & ab immeabilitate liquidi, & ab obſtructione canalium. In quem textum *Illuſt. Commentator*: » Sic obſervatur » ſæpè in ipſis peſſimarum febrium ini- » tiis omnes omninò corporis vires il- » licò proſterni; malo quidem ſemper » omine, quia ſumma morbi maligni- » tas indicatur ». Ad cauſas à *Boerhaavio* datas adjungamus eam, quam ex comm. *Illuſtr. Commentatoris* præced. §. attuli.

Volupe ſanè eſt hâc ſuper quæſtione venerandam Antiquitatem audiviſſe, quam ſi Medici ſeriò conſulerent, minùs ſanè aut ceſpirarent, aut aberrarent. Magnus *Hipp. Libr. de Vict. Acut.* in quartâ diviſione Libri apud *Chart. à Text.* 21. *ad* 26. cum ipsâ admirandâ ſuâ brevitate longus eſt, ut hujus adparentis debilitatis juſtam Medicis ideam formet. Deſcribit ibidem ſub nomine *Aphoniæ* morbum, in corpore antea ſano, nulla de causâ defatigato, aut debilitato, qui tum impotentiâ ad motum, tum præprimis difficultate lo-

quendi *Aphonia* nominatur ; & gravissimis aliis acutissimisque morbis viam sternit. Disertè autem dicitur ejus causa proxima τῶν φλεβῶν ἀπολήψιες, & πνευμάτων ἀπολήψιες ἀνὰ τὰς φλέβας. Sanè non possemus *Hippocrate* accuratiùs causam proximam definire, quàm quòd sit sanguineorum vasorum interceptio ; ut & interceptio spirituum inter Vasa, quæ turgendo Nervos comprimunt. Quid hîc medelæ ? Venam cubiti secandam jubet. Convenitque suo cum Authore Commentator *Galenus* ; insequuturam alioqui mortem præsagiens.

Aretæus Cappadox Aphoniam *Hipp.* sub Συγκοπῆς adpellatione describere videtur, contingentis in valdè Acutorum exordio ; morbique graphicè descripti curam mox à V. S. orditur, ἣν δὲ ὑπὸ πλήθεος γίγνεται Συγκοπή.

Alexander Trallianus, sexti sæculi Author, similem morbum describit in principio Acutorum, & cum maximè Febris ardentis, coactumque se videt contra *Aëtium*, *Oribasium*, *Cœlium Aurelianum*, inevitabilem venæ secandæ necessitatem propugnare. *Parisiensis* Professor *Riolanus Ench. Lib.* 3. *c.* 8. ante 100. annos *Germanis* exprobrabat, quod V. S. in syncope, ipsis à plenitudine perquàm familiari, negligerent.

Nonne ex his curandæ Malignarum debilitatis vera eruuntur fundamenta? Profectò his principiis imbuti Medicorum multi, in V. S. quam ultrò, dato in casu, condemnaverant, volentes nolentes inclinarunt. Ipse *Oribasius*, Author quarti sæculi, quem mox, *Alexandrum* laudantes, V. S. condemnantem intelleximus, *Libr. de Cuc. Scarif. cap.* 20. » Et sanè; inquit, dum pesti» lentia vehemens *Asiam* deprehendis» set, multosque perdidisset, meque » etiam morbus attigisset, secundo » morbi die, remissione Febris factâ, » Crus scarificavi, *duasque ferè san» guinis libras detraxi*, hâcque de causâ » periculum vitavi. Plerique etiam alii, » hoc præsidio usi, superstites evasere: » erant enim plenitudinis signa; illique » præcipuè servabantur, qui *sanguinem » copiosum exhauriebant* «.

Nunquid & ipse *Sydenham* non eo pervenit usque? Evidenter id patere arbitror ex ejus dictâ *Schedulâ monitoriâ*; in quâ, postquam Medicorum falsam de Malignitate ideam perstrinxisset, pulchrè dein hanc ingentem in Malignis debilitatem, à merâ virium suppressione, præ humorum copiâ, ortam docet; & irrefragabili exemplo

juvenis, animam hâc ipsâ de causâ propemodum agentis, nec nisi post tertiam; quartamve V. S. curati, demonstrat.

Moverat præclarum hoc exemplum optimos viros, *Vratislavienses* Medicos, cum curam Malign. anni 1702. infelicem luxissent; ita quidem ut Eruditis omnibus problematicè proponerent, an non expediret largâ V. S. curam ordiri, &, Alexipharmacorum loco, purum putum sequi *Sydenhamum*? Profecto, *Sydenhami* sententia, suaque propria infortunia, ipsis hanc quæstionem vel invitis extorserant: altas verò nimiùm radices egerat antiquum præjudicium, quàm ut seriò *Sydenhamum* imitarentur. Adeò nimirum laboriosum passim est, vel optima cæterum ingenia præjudicatis opinionibus exui posse.

In verâ igitur debilitate, ut haud oportet detrahere sanguinem, ita in debilitate adparente omninò est detrahendus. Si quis nunc veras optet utramvis distinguendi regulas habere, has laudatis supra textibus dederunt *Hippocrates*, *Alexander*, *Sydenhamus*. Primus » Eorum autem quamplurimis hæc » accidunt: Faciei rubores, oculorum » constantiæ, ὀμμάτων στάσιες, manuum » distensiones, dentium stridores, pul-

» ſationes, maxillarum contractio, ex-
» tremorum refrigeratio, & ſpirituum
» per vaſa turgida interceptiones «.
Alter verò » Primò ſanè facies eorum
» ſqualida eſt & ſicca; pulſus exigui,
» inæquales & inordinati adparebunt.
» Dejectio autem bilioſa eſt, Vigiliæ
» magis quàm in aliis urgent, ſitiſque
» adfligit «. Tertius: » Quamvis enim,
» inquit, fermè animum agere vide-
» retur ille (juvenis) calor tamen in
» externis partibus ita ad Tactum ſen-
» tiebatur temperatus, ut fidem mihi
» derogarent adſtantes Amici, quoties
» aſſerebam eum Febre laborare, quæ
» ob ſanguinis oppreſſionem (cujus
» mole, exitu negato, quaſi ſtrangula-
» retur) ſe explicare & oſtendere ne-
» quibat «.

Duplici quidem modo poſſumus hîc vaſa repletiora intueri; ſive verâ plethorâ, ſive ſanguinis, cæteroqui non nimii, rarefactione. Ita jure merito Cl. *Boerhaave Inſt.* §. 1230. 3. » Indica-
» tur V. S. à motu ſuffocato per nimium
» tumorem à Copiâ, vel à Rarefactione,
» natum in Arteriis «. Hoc modo puella ſero mucoque repleta, ſuſcepto Variolarum miaſmate, hanc rarefactionem quandoque ita patitur, ut Vena cum

euphoriâ ſectâ, ſanguinem verè phlogiſticum exhibeat.

Sed laudati tres textus ſignis datis ad cognoſcendum morbi ſtatum variant; variare autem debent. Si modica circulatio attrituſque ſuperſint, ut in Juvene *Sydenhami*, moderatus aderit per omnia calor; ut & ipſe teſtatur. Si ſuperſtes paucus admodum motus; aderit; ut *Hippocratis* in caſu, frigus extremorum. Si motus modicus quidem, ſed univerſus; poterit, quod *Hipp.* aſſerit, vultus rubere, fixioreſque eſſe à nimiâ repletione oculi: ſi verò inferiore in corpore cruor accumuletur, minor erit ad Encephalum motus; adeòque ſqualida ac ſicca facies, deſcripta *Tralliano*, obſervabitur. Verùm quâcumque ratione ex his datis cauſis Debilitas ortum duxerit, V. S. ſemper opus habebit. Erit verò hæc V. S. inutilis, imò damnoſa, ſi vel ex evacuatione nimiâ, vel à putridâ humorum diſſolutione, vel à corruptâ ad præcordia hærente materie, oriunda Debilitas fuerit. Hanc nos legem ſequuti, omnibus noſtris ægris malignè habentibus Venam tudimus, cum debilitatis emendatione; ſiquidem illa aut plethoram, aut rarefactionem ſaltem, pro origine haberet.

§. 3.

Tertium, quod examinandum, idque cum maximè memorabile, eſt datorum ægris noſtris medicamentorum natura & ordo. Optimos Authores conſulens, egregiorumque Medicorum varias Methodos anxiè expiſcatus, vidi manifeſtò & noſtris & aliorum ægris varias prodeſſe Methodos, eaſque ſaltem nòn irreparabiliter nocere, quamdiù morbi ita modò maligni eſſent, ut in veram antea deſcriptam malignitatis claſſem non inciderent. Hinc cum cæteris Medicis plures curavi; ubi verò ad certum veræ Malignitatis gradum morbus perveniſſet, tam aliorum, quàm meam medendi methodum, in multis deficere, morbumque evaſiſſe Medicinâ majorem, mœſtus vidi. Ut ergo *Rat. Med. Part.* 2. *Cap.* 6. innui, efficaciorem medelam expiſcatus eram, ultraque eram expiſcaturus. En ergo quid inveni.

1. Alimenta ex Avenæ, vel Hordei decocto, diluto; aut ſi ex jure Carnium, ſaltem cremor tartari, aut citrei ſuccus, multùm adjunctus eſt. Subindè pòma, pyra, prunaque cocta; panis his additum tantillum. Potus, decoctum Hordei mellitum, aut hydrogala cum melle,

melle, aut etiam blanda Emulſa. Copia autem omnium horum potuum ſemper ingens data eſt.

2. Lenia paregorica emulſis addita ſæpe; & ſemper bis, ter, quater, Nycthemeri ſpatio, doſis ejus largior data.

3. *Cortex peruvianus*, vel declarante ſe malignitate aliquandiù poſt eruptionem exanthematum, vel cum ipsâ exanthematum eruptione, vel etiam ante eruptionem eorum, vel ab ipſo morbi principio, illicò, ſummo cum effectu datus eſt.

4. Tandemque ſi nimia tuſſis ſibi relinquenda non videretur, Oxymel ſquilliticum, Kermes minerale, Paregorica, hanc compeſcueruut.

Notandum quòd horum ſub uſu Veſicantia & Epiſpaſtica varia corporis loca occuparent; Enemata, pro re natâ, copioſa injicerentur; fomenta aut emollientia ad partes rigidas, aut Vinoſa in ſummâ debilitate, corpori undique adponerentur, & id genus alia. Porrò quid hîc Cortex præſtet, inquirendum.

Septuaginta & ultra numeramus annos, cum egregius *Richardus Morton*, *Londinenſis* Medicus, *Sydenhami* amicus, multâ experientiâ edoctus evice-

rit demonſtraveritque præſtantiam corticis peruviani, indiſtinctiùs eouſque noti, in Febribus pleriſque tum intermittentibus, tum etiam in iis, quæ ex continuis remitterent, ut & in Remittentibus. Corticem porrò ut univerſale antidotum commendavit; ubicumque febres ſive anomala ſymptomata affectarent, ſive in malignitatem declinarent: idque non in acutis modò, ſed etiam in chronicis. Generalior fortè, minùſque digeſta doctrina effecit, ut pauciores eam pro dignitate ultra excoluerint perfecerintque. Fortè etiam volitantia per totam *Europam* ſcripta in odium Corticis, *Mortoniana* ad tempus ſuffocarunt.

Sexaginta anni ſunt, quòd doctiſſimi Medici *Vratiſlavienſes* hujus Corticis vires in intermittentibus contemplati, meritò ſuſpicarentur, proforetne etiam in Malignis? Quorumdam enim animos hæc dubitatio ſubierat, an malignæ febres ex continuarum Claſſe eximendæ non forent, inque eam intermittentium transferendæ non eſſent? Uti quidem jam *Petro Salio* viſum fuerat, & *Neucrantzio*, *Sennerto*, *Simoni Pauli* & *Rhodio*. Quòd ſi id revera ſic ſe haberet, corticem concludebant æquè

in malignis, quàm in intermittentibus, profuturum. Attamen, quod dolendum, alienos iterum ab hâc opinione se testabantur fieri, tum tristissimis quibusdam propriis exemplis, tum infortunatis *Lovveri*, *Shortii*, Anglorumque aliorum experimentis. Utique si hi & illi dosi non suâ, tempore non suo, corticem dederint, infortunati esse, ut priore anno evici, debuerunt. Interim notasse juvat medicorum conamina dandi in malignis corticis, planè non esse.

Sub idem ferè tempus simile quidpiam subolfecerat egregius Vir, tum à Religione sincerâ, tum ab eruditione medicâ commendatissimus, *Fr. Tortus Mutinensis* Professor. Hic anno 1709. annosas suas observationes edere cœpit, ac dein 1712. incomparabilem Librum edidit, cui Titulus: *Therapeutice specialis ad Febres quasdam perniciosas, inopinatò ac repente letales, unâ verò Chinachina, peculiari methodo ministratâ, sanabiles.* Verùm, ut fit in rebus humanis, famam ingentem inde natam impunè non tulit: nec de infimâ gente medicâ adversarios habuit, sed arte, famâ, industriâ claros, *Ramazzinium*, *Mangetum*; quorum prior *Torti* responsis jatroapologeticis planè inermis red-

ditus est; posterior anno 1720. excusantes Literas ad *Tortum* dedit. Fatetur autem vir candidus *Ludovici Mercati* doctrinâ, de certis quibusdam intermitt. Febribus, & eruditi *Richardi Morton* de Cortice observationibus, sese plurimum adjumenti percepisse, ut saluberrimam suam Methodum conderet.

Eruditissimus vir *Carolus Richa* in Constit. *Taurinensi* 1720. §. 26. scribit in malignis febribus, quas, ut ex eo supra monui, alvus critica solveret, se, cardiaco indigentem, cortice usum esse; dein §. 33. 34. 35. multus est in eodem laudando, ut incomparabili præsidio artis, quocumque in morbo Medici tenuatiores humores offenderent; sed quo præcisè morborum tempore, quâve dosi illum exhiberet, haud addidit.

Laudandus multis de Causis eruditissimus *Huxham* in Const. an. 1735, pag. 109. « Si in singulari, inquit, » gangrænâ valeat Quinquina, quidni » in universâ humorum corruptione? » Exanthemata nigra, Vibices, & citissima cadaverum putrefactio, gan» grænosam utique sanguinis diathesin » significabant. Ad eum adeò finem, » optato demum cum successu, *post*

» ſummum morbi incrementum, ex-
» hibui aliquam ex cortice peruviano
» medicinam, cum Alexipharmacis
» idoneis, & Elixire Vitrioli *Myn-*
» *ſichti* acidulatam; nec otiosè interea
» expectans ſedimentum Urinæ lauda-
» bile, &, quod dicitur, lateritium;
» modò ſcilicet vel minimam morbi
» remiſſionem obſervaſſem. » Videtur
ergo corticem dediſſe poſt morbi ac-
men, coctionis tempore, nec ipſi ſoli
eſſe confiſus, ſed cum contraj. ſerp.
virg. camphorâ, ſp. C. C. Elix. *Mynſ.*
commiſcuiſſe.

Doctiſſimus *Pringle* Febres Caſtren-
ſes nervosè deſcribens, quas in *Bello
Belgico* ab anno 1742. ad 1748. ipſe
obſervaverat, adparet viribus Corticis
in malignis febribus necdum multum
fiſus eſſe, nec *Huxhami* obſervata ex-
ploraſſe, donec, improviſo ſanè caſu,
Corticis in hiſce præſtantiam cogeretur
admirari. Anno quippe 1748. contige-
rat, ut Miles febre malignâ petechiali
laborans, Gangrænam à Veſicante ad
dorſum poſito pateretur. Cum gravis ea
Gangræna eſſet, homini dabatur, præ-
ter conſueta remedia, cortex. Quo ef-
fectum, ut elapſis aliquot diebus gan-
grænoſa plaga pulcrè ſuppuraret, ipſe-

que ſimul petechialis morbus in meliora verteretur, atque integræ curationis ſpem feciſſet, niſi æger à Corticis uſu abhorrens, eum planè repudiaſſet. Factum inde, ut omnia in pejus denuò ruerent, & mors brevi inſequeretur. Hoc tamen caſu ait egregius Author ſe, de Kinæ præſtantiâ convictum, 39. ægris eumdem poſtmodum dediſſe; horumque, depurato priùs Noſocomii aëre, 35. ſervatos eſſe; aëre non depurato ſucceſſum duplo fuiſſe minorem.

Conſideratis his omnibus patet à multis claris in arte viris rem propoſitam eſſe: nempe à *Mortono* & *Torto* ex cruditate ad quamdam incipientem maturitatem perductam eſſe; ſed haud ita, ut principibus in arte Viris ſic probaretur, ut ſine animi ſcrupulo, conſtantèr, determinatiſque in caſibus, Corticem unanimiter dederint, laudaverint: imò nec unquam aut verum ejus dandi principium finemque, aut genuinam ejuſdem doſin, exactè determinaverint; tandem doctrinam hanc, licet à *Mortono Tortoque* egregiè propugnatam, ut plurimum ab aliis problematicè adhuc habitam fuiſſe; & nonniſi fortuitis ſive experimentis, ſive ratiociniis, denuò reſuſcitatam, idoneoſque ad uſus revo-

catam fuiſſe. Cum igitur verum inchoandi tempus, juſta doſis, ejuſque ſola ſibi ſine aliis remediis alexipharmacis ſufficientia, (*ſi ita liceat parum Latinè dicere*,) quâ exactitudine oportuit, non ſit determinata, hiatumque in doctrinâ medicâ relinquat; conabor ea mea conamina perficere, quæ priore anno ad hunc hiatum explendum inchoaveram; cum id præſtandi multiplex ſeſe occaſio obtulerit.

Ægrota I.

Ineunte Februario 1758. mulier ann. 36. una ex ægrotantium fœminarum noſtrarum Cuſtodibus, febre continuâ putridâ corripitur. Plures habebat ab initio jumentoſas urinas, tum maximè referentes τὸ γονοειδὲς *Hippocratis*. Quarum urinarum per ſex dies integros ſervatarum, ne unica quidem corruptionis, putrediniſve ſignum dedit. Octavo morbi die innumeris ſubitò Petechiis ſcatuit, Collum, Brachia, Manus, nonnihil & Crura obſidentibus. Maligna mox ſigna eruptionem ſequebantur; Præcordiorum anxietas, motus convulſivus ſingultum inchoantem referens, oculorum ac totius faciei mutatio ma-

gna, & collapsus, celer admodum contractusque pulsus.

V. S. totaque antiphlogistica cura, primo in stadio adplicata fuerat. In stadio autem eruptionis, tum autoritate Authorum, tum aliorum exemplo, adposito primùm scuto ad stomachum, composito ex empl. de Labd. Camph. & Opio, dedi quovis trihorio Rad. Contraj. & Camph. à gr. VI. unà cum largo calidi decocti hordei melliti potu. Tria primò, dein adhuc duo alia sunt admota Vesicantia. Nihilque proficiens, dedi misturam ex Rad. Contr. Serp. Virg. Camph. ana gr. XII. Acet. rosac. Syr. succ. citr. ana unc. I. Aquæ Rutæ unc. VII. ut alterâ horâ unciam hujus, alterâ unc. III. Emulsi camphorati sumeret. His profectum nihil. Sola præcordiorum anxietas & singultiendi conatus unc. III. olei amygd. & unc. I. Syr. Diac. haustis, cessaverunt; reliqua omnia symptomata cum increscentibus petechiis increverunt.

Nono morbi die medio stranguria oborta est, dolorque ad ima pelvis intolerabilis. Emolliente Cataplasmate mox imposito, prodiit cum micto guttatim lotio sanguis, idque continuò fe-

rè. Ut autem in Malignis calor febrilis rarò intensus, ita & hîc thermometron per 8. minuta adhibitum 99. modò gradus signavit. Perrexit sanguinea urina per sesquidiem, dum interea alvus planè æruginosa prodiit; tandem alvo sanguineâ prodeunte, cessavit cruoris mictio.

Duo hîc maximè terrefaciebant. 1°. Dolor stranguriæ tantus, ut mulier ejulatu suo totas expleret ædes, & ut ad singulam urinæ guttam convelli inciperet, totoque corpore contorqueri. Ad hunc sedandum tentavi quid Oleum Lini per Catheterem in Vesicam injectum efficeret? Tentamen pro Votis successit; ita ut, repetitis injectionibus dolor imminueretur, & post biduum planè conticesceret. 2°. Morbi malignitas, ad quævis appositissima remedia augescens. Quare *Sydenhami* memor, dicentis de Mictu sputoque cruentis, » Unicum in Variolis symptoma, cui » devincendo nondum par est Ars me- » dica » cogitavi illicò, si quid remedii adhuc fortè superesset, id corticem peruvianum fore. Quare illicò, mictu cruento primùm viso, corticem dedi; & quidem, ut commodè illum copiosèque sumeret, extracti formâ. Dosim

ejus eximiam dedi, quia usus, per varia discrimina rerum, me eo perduxerat, ut, dum ad averruncandam abigendamve Gangrænam, cortex quidquam juvaret, non parcâ manu juvaret, sed largâ datus. Quippe ut proximè elapso anno monueram, parcior exhibitus Cortex, levamen, non curam, attulerat. Igitur fœmina hæc unciam extracti quotidie in misturâ assumpsit continuis quatuordecim diebus, per octiduum verò dein unc. mediam. Fuit & Syr. Diacod. bis, ter, de die datus, donec integrè esset devictus morbus. Vini diluti modicum subinde concessum; Vini calefacti fomenta diu noctuque adplicaca, laboriosè renovata, jugulo, axillis, inguinibusque.

Effecit Cortex, quod dixi, ut mictus cruentus cessaret, solaque alvus pro æruginosâ cruenta prodiret. Cum jam putrida & gangrænosa diathesis Intestinorum metui posset, injectumque ad eam præcavendam, curandamve, tepidum oleum Lini illicò esset; parabatur interea largum & saturatum corticis decoctum, quod enematis formâ sæpiùs injiceretur: at verò alvus desinens cruenta esse, opus eo non habuit. Ad finem morbi molesta tussis, tantillo Kermes.

minerali, Oxymelli ſquillitico admiſto, pacata eſt. Curato morbo œdema dextri cruris moleſtum erat, ſed data per multos dies uncia Rob Junip. frictionibuſque & faſciis adhibitis, intra tres ſeptimanas perfectiſſimè convaluit.

Ægrotus. II.

Eruditus, candidus, multæque profectò ſpei Medicus, Dominus *Haſenorl*, in Noſocomio *Hiſpanico* Medicorum alter, poſtquam multis malignè laborantibus egregiam operam navaſſet, malignè ipſe decubuit. Vena ipſi ſecta fuit, omniſque adhibita antiphlogiſtica cura. Sexto die innumeræ Petechiæ faciem obſident, collum, pectus, abdomen totum, integrum dorſum, omnes, ſuperiores maximè, artus. His paulatim puſtulæ miliares albæ copioſæ interſperſæ. Cum in Ptochotrophio decumberet, in conſilium me vocavit, ipſo efflorescentiarum principio, optimus Dominus *Mayer*, pauperum ibidem Medicuſne dixerim, an Pater. Conſilii concluſio fuit. 1°. Corticis extracti unciam quotidie exhibere. 2°. Veſicantia apponere. 3°. Quotidiano enemate alvum ſervare apertam. 4°. Bis, ter, quater de

die, unciam Syr. Diac. dare. 5°. Potum aq. hord. mell. aut Seri lactis, aut Hydrogalactis, assiduè dare, & corpus jure carnium, cui citrei succus admissus, nutrire. Pulcrè videre erat, quàm egregiè, horum sub usu, duplicis generis efflorescentiæ in conspectum prodirent, totumque contegerent corpus. Nihil jucundius cernere erat, quàm quantopere præsens nunc debilitas ab eâ distaret, quæ hisce adesse Morbis solet. Urinæ continuò verè criticæ prodierunt; molestæ verò tussi eadem, quæ ægrotæ primæ data, medebantur; symptomata demum quævis ita mitescebant, ut petechiis, vibicibus, miliaribus scatens, ne ægrotaret quidem. Uncia igitur extracti Corticis 21. diebus quotidie usus, minori dein per alios 14. dies dosi, ad ejusmodi demum sanitatem pervenit, ut eâdem adeò illibatâ multis ab annis sibi non videatur fruitus esse. Solis diebus morbi gravioribus, ut plerique alii, ita & hic corticis paulò majorem copiam sumsit.

Ægrotus III.

Dominus *Kollmann*, ob doctrinæ medicæ prestantiam recens creatus Me-

dicus Nosocomii Militum in suburbio *Leopoldino*, medio mense Junio hujus anni eodem febrium genere, à quo suorum militum plures jam percuraverat, decubuit; & ab amico suo, Solerti Medico, *Antonio Storck*, dignissimi Professoris J. *Storck*, piæ memoriæ, digno fratre, olim meo, in Nosocomio, per biennium Assistente (ut vocant) ægrorum vigilantissimo, egregiè juvabatur. Ab utroque verò ad Consilium rogatus, quotidie adfui. Ante adventum meum vena jam secta fuerat, omnisque reliqua adhibita antiphlogistica cura. Petechiæ quintâ die prodierunt; primò in dextro colli latere, cui mox se plures adjunxere: die sexto etiam ad pectus & brachia comparuerunt. His demum die septimo miliaria adjuncta.

Ut in priore ægro, ita & hîc, mox à conspectis petechiis, in morbo cæterum gravissimo, Cortex similiter eâdem dosi datus est, à morbi die, in 30. diem usque. Graviora sanè symptomata hic æger, quam proximè præcedens, perpessus est, deliria, debilitatem, alvum involuntariam, ischuriam, &, quod pessimum, universo corpore, diu noctuque, idque plurium dierum spatio, enormes tendinum subsultus. Tota

cura hîc, ut in præcedentibus, adhibita est. Notatu dignum quòd, cum tam debilis esset, ut vix artus per lectum movere posset, nunquam tamen, etiam in pessimorum symptomatum vigore, pulsus ipsi debilis, aut valde celer, sit deprehensus. Post 30. diem & huic crura intumuere; sed adhibitâ frictione, sumptoque purgante, brevi remiserunt. Levem dein Icterum, cui & olim obnoxius, aquæ *Selteranæ* percurarunt.

Ægrotus IV.

Juvenis 16. ann. à peractis multo cum frigore & insuetâ cum diætâ itineribus, febre corripitur, & per 5. continuos dies, sine ullo auxilio, miserè in stabulo decubuit. Die 6. ad me conducitur. Febre cum tussi catarrhosâ continuante, prodiere die 14. morbi alba Miliaria, cum eâ quidem malignitatis notâ, ut, qui eousque æqualis, satque fortis fuerat, pulsus, nunc debilis, intermittens, inæqualis, deprehenderetur. Et huic actutùm cortex ideò datus, miliaria bellè eduxit, pulsum emendavit, vires restituit, integramque sanitatem octidui spatio reduxit; solâ superstite molestâ Capitis gravitate, quæ caput

ſæpiùs pectendo fricandoque, citò devicta eſt. Ut priores, ita & hic, Corticem, curato jam morbo, aliquantiſper, parciorem licet, continuavit.

Ægrotus V.

Non ſine voluptate recordor hiſtoriæ prænobilis juvenis, ad quem Conſilii causâ die 3. Dec. 1757. acceſſi. Ex pluribus quibus uſus fuerat, Medicis, unicum modò præſentem reperii, Dominum *Guarin* juniorem, Phyſiologiæ & Praxeos eruditum Cultorem. Video ægrum Petechiis & Miliaribus dudum plenum, ſummopere delirantem, fæces inſciè demittentem, debiliſſimum; præterea ſubſultum tendinum, pulſum debilem & inæqualem, fiſſam aridamque linguam, vultum ſqualidum totum. Dies morbi 19. agebatur. In re tam conclamatâ cum doctiſſimo Medico concludo, ſi quod præſidium ſupereſſet, in Cortice id quæri oportere. Quotidie tantùm uſus eſt extracti Cort. dragmis IV. V. à die morbi 19. ad 40. uſque. Bibit autem copioſiſſimè, nempe 12. imo 15. Lib. Decocti ſive hordei, ſive aquæ cum ſucco citrei, quovis nycthemeri ſpatio; imò etiam hiſce intermiſ-

cuit copiosas emulsiones, quibus camphora & diacodium admista. Die à Corticis usu sexto animam veluti acturus videbatur: eamdem tamen medicinam prosecutus est. Miliaria iterato prodierunt; eadem medicina continuata est. Pectore sæpe male habuit; sed semper pergens in iisdem, nullam labem curato morbo superstitem habuit. Cita fuit virium refectio. Integerrima successit & constans Sanitas.

Ægrota VI.

Addere & hanc historiam necessariò debeo, quum, licet morte terminata fuerit, id tamen, de quo agitur, abundè probet. Fœmina 44. annos nata, ab hydrope ascite quadriennio elapso curata fuerat, sed tussim hydrope antiquiorem perpetuò deinceps habuit, ut & continuam pectoris anxietatem, molestissimasque palpitationes cordis. Nocte solet ad primas capti somni dulcedines, subitò ac violentè excitari, cogiturque, ne suffocetur, sedere erecta. Hydropem ἀνὰ σαρκὰ referunt facies, brachia, crura. Herniam inguinalem vi tussiendi, vomendique, à longâ jam die sibi conscivit. Sputando sanguinem non-

nunquam ejecit. Debilis ipsi pulsus est, & tum rhythmo, tum tempore, inæqualis. Accessit me inter matutinos pauperes, à fine anni 1756. usque ad hanc mediam æstatem. Diagnosis à principio fuit, universa, eaque annosa jam, Cacochymia & Cachexia: ita ut vix pars in corpore sit, quæ non irreparabiliter à sanitate desciverit. Aderantque etiam, ambigua quamvis passim, signa, quæ vel Hydropis pectoris, vel Vitalium organorum protopathicæ, aut deuteropathicæ affectionis, vel mali utriusque, suspicionem injicerent. Prognosis hinc pessima. Solaque fuit, quam palliativam appellitant, cura superstes. Blanda evacuantia, Oxym. Squilliticum, diuresin simul & expectorationem promovens, Kermes minerale, Gummi Ferulacea, Camphora, Succinum, Opium, collabascentem hanc Machinam paululum suffulserunt. Ita quidem ut Diarrhœam tandem passa, à fine Junii 1757. ad finem Jan. 1758. vitam admodum tolerabilem duceret. Exin verò pessimè habuit; ita ut nunc huic, nunc illi pravo symptomati, obviam eundum fuerit. Toto mense Augusti proximè elapso febre quotidianâ laboravit, incidit deinde in Dysenteriam, quâcum unâ

prodiere Petechiæ. Quodque dolendum erat, *non venerunt pro illâ petitum auxilium, nisi petechiis quartum jam diem agentibus, iisdemque ut plurimum nigris & lividis.* Sanè malignus adeò morbus, in corpore antea sano etiam letum prædicturus, nunc corpus prehendens à Chronicis malis dudum conclamatum, nullam spem vitæ reliquam fecisse videbatur. Nihilominus miserrima, quoad animam traheret, juvanda erat. Interea temporis Petechiæ nigerrimæ toto nunc corpore conspicuæ, auctaque Dysenteriæ malignitas. Curavi ut mox quatuor Vesicantia corpori adhiberentur; largas Emulsiones dedi; bis, ter, die, paregoricum; & strenuam præscripsi Corticis dosin. His demum effectum, ut die ab horum adplicatione quarto latæ maculæ minùs nigrescerent, Dysenteria multùm minueretur, vires utcumque refocillarentur. Attamen nunc ferox tussis & pectoris angor urgebant maximè. Hoc opus; hic labor erat. Indicata expectorantia, priùs intestina, quàm pectus stimulassent, resuscitassent dolores ventris, Dysenteriam auxissent. Immortalem *Boerhaave* Aph. §. 866. imitatus, Oxymel cum Diacodio dedi; mirè profui. Sexto ab usu Corticis die evanue-

runt ſenſim Petechiæ omnes, vires increverunt, rediit appetitus; quæque eouſque rubra, tenuis, Urina fuerat, ſanum æmulabatur colorem, alvus bis modò de die fluebat. Hæc miranda mutatio decem integris diebus perſeveravit. Verùm cum nunc, quæ data fuerat, ſiniſtra Præſagitio, falſa ferè deprehenderetur, extemplo quaſi ruebant labilis hujus vitæ fulcra. Venter intumuit, vomitus acceſſit, teneſmi torquent, efflatur anima. Sanè, quamvis mors acceſſit, virtus tamen medicamenti egregiè inde eluceſcit, cum fæminæ triduo neglectæ, & aliunde conclamatæ, tantum boni præſtiterit.

Ægrotus VII.

Hanc utique non ſine intimo animi mœrore ſcribo, cum amici integerrimi, viri à Religione, experientiâ medicâ, vero candore commendatiſſimi, jacturam menti refricet, nempe doctiſſimi *Greg. Menſurati, Græcenſis* medici, ac Chirurgiæ profeſſoris. Numeroſam turbam novitiorum militum, prope *Græcium* commorantem, invadit maligna febris cum pravis exanthematibus, ineunte anno 1757. & plurimos necat. Optimus Vir, *Huxhami* & *Pringle* me-

thodo infelix, & gangrænâ perire plurimos cernens, corticem dedit, cortice plurimos ſervavit, labem totam ſuperavit. Sed eheu! de ſervato ille milite lætus, magnamque exiſtimationem adeptus, eodem morbo corripitur. Cortice quidem uti cœpit, ſed petechiis prodeuntibus, ipſoque ſubdeliro, Medicis virium corticis in hoc caſu adhuc ignaris, tutius viſum fuit communi eum more tractare: Communi more periit; periit Neſtoreis annis digniſſimus *Menſurati*. Viri merita, & AUGUSTISSIMÆ clementia, viduæ mœſtæ, prole oneratæ, annuum ejus ſtipendium continuarunt.

Hi notabiliores fuere, quos habui, aut novi, caſus; ex quibus, niſi me animus vehementer fallit, concludere licebit:

I. Corticem Peruvianum in Malignarum debilitate egregium eſſe & incomparabile Cardiacum.

II. Eumdem eſſe in ſummâ Corruptione internâ & externâ inimitabile Alexipharmacum.

III. Videri eum conclamatum in malignis mictum cruentum cruentamque alvum quoque ſanare.

IV. Simul remedium eſſe, quod exan-

thematum expulsionem summâ cum ægrorum euphoriâ promoveat, sustineat, maturet, perficiat.

V. Corticem recidivas præcavere, quæ & passim letales habeantur, & ipso hoc epidemico tempore quamplurimos jam reconvalescentes prostraverint & occiderint: præcavere quoque pravas Metastases, quæ lentâ demum gangrenâ tabefacta corpora peremerint.

VI. Ea cuncta ut Cortex efficiat, eum & copiosissimè & dari diutissimè oportere: docentibus id tum aliorum, tum propriis etiam observatis.

VII. Plurimis exemplis nostrorum ægrorum id constitisse, quòd quævis criticæ excretiones nunquam pulcriùs, quàm sub corticis usu, promoveantur.

VIII. Corticem sanè duplici, eâque egregiâ, facultate pollere; quòd & nimios motus caloresque moderetur & debiliores animet. Id, priore anno evictum, cap. V. ultra demonstrabitur.

Hinc, ni fallor, Conclusio, quæ præsens caput terminet, justa erit.

1°. Ad morborum malignorum Curationem adhibitæ Methodi variæ, juverunt singulæ, quando efflorescentiæ malignitate carebant. Scilicet, commu-

ni loquendi modo omnes febres, quibus efflorescentiæ junctæ, malignæ appellantur. Hinc Methodus Antiphlogistica; Methodus diluens, demulcens, obvolvens; Methodus etiam illa, quæ moderatis cardiacis vires animet; omnes, inquam, hæ suo quæque loco auxilium attulerunt, curarunt homines. Imò minùs apta methodus multum hisce non nocet. De his verò noster sermo impræsentiarum non est. Id enim jam toties dictum, solo regimine bono, paucisque cum medicamentis, hos morbos, vulgo malignos dictos, revera tamen benignos, in Nosocomio nostro facilè brevique curari; curari feliciter passim alibi.

2°. In ipsâ verâ malignitate morborum, haud raro diversæ, imò oppositæ curandi Methodi, in quâvis constitutione Epidemicâ, pluribus à sese servatis gloriantur. Testantur id quævis edita opera tempore pestis, aut epidemiarum. Idem verum esse, *Sydenham* sui temporis Medicis, aliam, quam ipse, viam, ineuntibus, ultro fatebatur. Sed quod optimus Vir huic confessioni addebat, rationabiliore suâ methodo & tolerabiliorem esse ægritudinem, & salutem longè frequentiorem tutiorem-

que; cujus quidem assertionis testem advocabat universam urbem; idem censeo ad præsentem quæstionem esse respondendum.

3°. Quibuscumque adplicitis Methodis, variis, oppositis; eâ quam proposui exceptâ; luxerunt semper & formidarunt Medici metastases & relapsus crudeles passim & letales. Quæ his calamitatibus caret methodus, reliquis profectò anteponenda videtur. Ergo.

4°. In nonnullis malignis antiphlogisticam curam ipse adhibui; nonnullos servavi. In aliis ægris demulcentem, involventem, oleosam curam institui; plures curavi. Methodo leviter cardiacâ nonnunquam usus sum; infelix non fui. *Sed, omnibus ritè perpensis, est certus quisquam, isque frequens & passim letalis Malignitatis gradus; quo in gradu omnes hæ variæ methodi deficiunt.* Vid *Rad. med. part. 2. Cap. 1. & 6.* Comperiit hoc ipse *Sydenhamus*, dum variâ curandi ratione, etiam suo largiore Diacodio, & Oleo Vitrioli, in Malignis uteretur. Eruditum sanè Medicum, & in *Græcis* egregium, Dominum *Gamnig*, Aulæ & Urbi, anno præsente inchoante, ereptum doluimus: anno proximè elapso excurrente, etiam unum

ex Nosocomii assistentibus periisse mihi dolui. Plures in urbe sic periisse vidi, novi.

Cum ergo in hoc ultimo malignitatis gradu Corticis utilitatem Viri graves innuissent; cum ego ipse eumdem ægris meis tum parciùs, tum seriùs exhibens, mortem proinde eodem non propellens, effectus tamen aliquot egregios inde observassem; infortuniorum pertæsus, animum eo induxi, ut Corticis & largiore & maturiore exhibitione huic Malignitatis gradui obviam irem. Quantopere autem T. O. M. DEUS tantillis meis conatibus faverit, enarratæ Historiæ testatum faciunt.

Antequam hanc materiem missam faciam, monitos velim omnes Medicos, quàm perniciosa sit certa quorumdam Methodus agendi, quâ semper morbi Malignitas, nunquam forsan affutura, non dico præsagitur, sed præsomniatur. Quis hujus porrò effectus? Ut detrahantur ægris antiphlogistica remedia, iisdemque aut inertia, aut noxia substituantur. Contigerit modò ut Artus ægris doleant; ut præ sudore, aut acriore transpiratione cutis pruriat; ut etiam, quod turpius, pulicum stigmata alicubi visantur; mox acida remedia detrahuntur,

tur, iisdemque sufficiuntur aut *Hoffmanniana* dicta *mixtura*, aliave terrea acidis saturata, aut etiam Decoctum *serpent. Virg. Contraj. Vincetox*; aut varia *Bezoardica*, aut *pulveres de Gutteta Riverii*, *Epilepticus Marchionis*, *Kentianus*, *Pannonicus ruber*, & id genus alia. His tunc confiditur, æger bene tectus in lecto servatur, agitatur sanguis & prodeunt Exanthemata haud rarò letalia. Sternit proh dolor! mos ille noxius in hâc regione plures cæteroqui victuras puerperas, cum ad minimam in cute maculam vel pruritum, calido lecto ac cubiculo oriundum, ita instituatur. Profectò quod *part. 1. Rat. med. cap. 3.* audax dixi, audax repeto; Ægris nostris, communi acuti morbi, neutiquam maligni genere, aut vigente, aut declinante decumbentibus, nunquam adhuc prava exanthemata contigerunt: & si nonnunquam Criseos tempore exanthemata observata sunt, hæc nullam nobis in medendo mutationem indicarunt. Ratione morbi tractabantur, non ratione exanthematum: quare etiam nunquam, Divinâ nobis Clementiâ annuente, vel minima malignitas se hisce adjunxit. Quos malignos habuimus, hi suâpte naturâ ita erant.

CAPUT II.

DE COLICA PICTONUM.

DIRUM hunc morbum frequentiùs contemplatus, *anno* 1745. *Dissertationem* edidi, quæ observata, gestaque hanc in rem mea contineret; simulque enixè id, serioque omnes peteret medicos, uti illi, suis observatis in lucem editis, mea demum emendarent, faustioremque tandem curandi methodum in lucem proferrent.

Anno 1751. edita est *Parisiis* Dissertatio Clarissimi viri *Johannis Astruc*, *De Venâ cubiti secandâ in Colicâ Pictonum*: Cui immediatè eodem anno successit, Thesis Eruditissimi *Parisiensis* medici *Du Bois*, *De Venâ in hoc morbo non secandâ, & de ejus curatione per Emetica*, Typis recusa 1756. Cum Cl. *Astruc* in hoc morbo V. S. Emollientia interna, externaque, cum opiatis, commendet, clarè patet Methodum Cl. *Du Bois* ipsis *Parisiis* nec universalem, nec, quæ prosit, unicam haberi.

Anno 1752. lucem vidit Disputatio eruditi *Ilsemann de Colicâ saturninâ Metallurgorum*; quam magnus *Haller* meritò eximiam vocat, & per experientiam natam. Emollientia interna, &

externa, potiſſimam curæ partem abſolvunt in hâc Theſi. Vid. *Haller Diſp. Med. pract. Tom.* 3.

Prodiit eodem anno eruditiſſimi Viri, optimique Medici, *Grashuis*, *de Colicâ Pictonum Tentamen*. Quin egregius & tam in Chemicis quàm in Medicis conſummatus Vir Dominus *Baron in Comm. ad Chem. L'Emery*, *cap. de Antim.* quædam attentione digna protulit. Ipſe ego an. 1756. *Rat. med. part. I. cap. XI.* Expurgationem proprii mei Tractatûs promittens, utilem interea, ni fallor, obſervationem communicavi. Anni, & quod plus eſt, elapſo ab illinc ſpatio, prodiit *Cl. Tronchin* ſuper eodem argumento Tractatus; paulòque poſt *Medici Pariſienſis*, *clariſſimi Practici* Animadverſiones in *Tronchiniana*. Eruditorum in *Hollandiâ* Societas *Harlemenſis*, problematis ſuper hoc morbo propoſiti, præmium adjudicavit clariſſimo mox laudato *Grashuis*; cujus hodiernam ſententiam necdum reſcire potui.

Toto autem hoc tempore, ab editâ Diſſertatione meâ elapſo, nova multa obſervavi, dubiuſque circa propriam meam ſententiam hæſi. Unde de integro tum quidquid ante meum Tractatum,

tum post eumdem, hucusque scriptitatum fuerat, attentus pervolvi, & cum propriis meis, tam antiquis, quàm recentioribus observatis, exactè contuli. Hinc demum quæ mihi nata idea, paucis dabo.

Morbi naturam abstrusam reperii; superque eâdem nec à me, nec ab aliis, quidquam quod satisfaceret, cogitatum fuisse: curandi verò methodum, tum propriam meam, tum eam aliorum, suos quidem usus habere, multisque gloriari curatis; at verò his omnibus methodis id commune vitium esse, ut non ex æquo omnibus prosint: adeòque notabili huic vitio emendando studendum esse.

Ut à curandi modo incipiam; examinandus est mos curandi per Emetica. Emetica *Sennerto*, *Cratoni*, *Hollerio*, *Citesio*, *Riverio*, *Puerario*, *Juncken*, *Pisoni*, *Baglivo*, *Boerhaavio*, *Anonymo*, multisque aliis claris viris, aut indicata non fuerunt, aut fuerunt repudiata; solo *Citesio* fortè aliter, non quidem in erudito opere ipso, sed in Appendice, statuente. Ipse ego iisdem nunquam sum in hoc morbo usus. Nec recentiores plerosque iis uti video. Cl. *Tyssot* sine Emetico tres homines egre-

giè curavit, ut, quas mecum communicavit, historiæ fidem faciunt.

Attamen diffiteri non possumus Emetica graves omnique fide dignissimos habere authores. Morbus Colicus *Damnoniorum* à Clarissimo *Huxham* eo modo curatus legitur. In famosâ ac laudatissimâ Thesi *Cl. Du Bois* plurimos ita curatos fuisse patet, vix paucis eorum pereuntibus: & quidem ita, ut, spatio 23. annorum, ex 1200. ferè hominibus, paulò tantum plus, quàm 20. perirent. Medici Nosocomii dicti *de La Charité*, *Parisiis*, sumunt tenuissimum Antimonii pollinem, hunc lavant, in sole exsiccant, duplum tenuissimi sacchari admiscent, & affusâ sensim aquâ stillatitiâ Naphæ pastam faciunt, è quâ Tabellas formant, quarum dosis est à Scrup. 1. ad. 2. pro rerum necessitate ter, quater, repetenda.

Ut ex Cl. *Parisiensis* Medici dissertatione criticâ video, subjunguntur Emetico Enemata fortissima, & drastica Purgantia, quotiescumque emeticum datum repetitumque fuerit.

Quænam igitur Emeticorum in hoc morbo utilitas? Emetica totum corpus concutiunt, morbosamque materiem æquè deorsùm solent, quàm sursùm,

expellere: rarò enim Emetica non fiunt ſimul Purgantia. Bene ſuccedente hoc negotio, levamen ingens tantam morboſæ materiæ copiam evacuatam ſubſequatur, neceſſe eſt: imò ſuſtinendo quæ ſint robuſta corpora, hâc lege integrè poterunt curari; fibris Inteſtinorum ſuâ necdum elaſticitate privatis. Sin verò minùs bene ſuccedat, morbus modò inducias dedit, curatus non eſt, ſcenam denuò dabit; ut mox patebit. Tandem, quod fatendum eſt, in robuſtis, in non deperditâ inteſtinalium fibrarum contractilitate, eo citiùs morbus curatur, ſi præter emetica alvus quoque potenter ſolvitur. Alii ſolis utuntur purgantibus & emollientibus, donec reſeraverint propulerintque obſtacula. Lentiùs quidem hi, ſed tutiùs, æquè tamen certò, idem quod priores, efficiunt. Tertiò dantur, qui paucioribus evacuantibus, ſed emollientibus internis externiſque copioſis, plurimo oleo, prudenti opio, curam inſtituant. Quid porrò illi? noxiam materiem involvunt criſpos contractoſque nervos relaxant, exſiccatos humectant, nudos tegunt, defenduntque. His ſolis, ſubinde adjuncto purgante, corpus à noxiâ materie liberant. Ad has tres Claſſes omnes varias metho-

dos, morbum in Paroxyſmo curandi, jure referas. Ordine recenſitæ ſunt, ordine nunc examinentur & diſcutiantur.

Ac primò quidem Emetica egregios ſæpè effectus habent : hoc ultro faſſi ſumus. Sed hanc Methodum, ut generalem, ut utilem cunctis, iis obtrudere, qui frequenter attentèque morbum contemplati ſint, impoſſibile eſt. Morbum vidi, tractavi, recentem, provectum, diuturnum, annoſum, cum omnibus ſuis variantibus ſymptomatibus eumdem aut concomitantibus, aut ſubſequentibus. Hinc didici ab inimicâ causâ Inteſtina vehementer conſtringi, fæces in iiſdem contentas exſuccas duraſque reddi, tum etiam à cellulis vehementer contractis, colo potiſſimum in inteſtino, in parvos, eoſdemque oblongos globos formari : demum verò, tum Colon maximè, tum & pro parte Ileum, (nam & ibidem veras fæces alvinas hærere priore anno demonſtravi) cum ſuis exſuccis, duriſſimiſque contentis, in ſolidam veluti maſſam coïre, omniaque vaſa & nervos comprimendo, ferocia illa tormenta producere. Hæc morbi, ſi demum vera *Pictonum colica* dici debeat, juſta idea, vera imago eſt.

Dentur nunc in hoc ſtatu generoſa emetica & purgantia; imò iterentur; quid tum! Oppidò rarum non erit hinc vehementes convulſiones oriri, antequam, vel interea dum illa operantur. Præſertim cum huic morbo adeò frequentes convulſiones contingant. Sæpe enim Ventriculus non niſi conſenſu laborat, cauſaque vera malorum ſolis in Inteſtinis hæret. Concuſſione ergo validis hiſce remediis excitatâ, repetitis iiſdem pluries renovatâ, agitantur, convelluntur que Nervi, multaque compacta materies aliquando ſolvi, ſoluta propelli, expellique poteſt: at ſi vehementi hâc agitatione nequeat ſolvi pellique materies, convulſiones excitari & mors inſequi poterunt.

Sed rem accuratiùs contemplemur! Caſu quo à violentâ remediorum agitatione pars ſolvatur, educaturque, morboſæ materiæ, & multis vomitibus, alvique ſeceſſibus, copioſè dimittatur, incipiunt omnia ſymptomata dira miteſcere, imò integrè aliquando ſilere; modico veluti Inteſtinorum pondere tantùm ſuperſtite. Hi curati dicuntur; hi, quo locum cedant aliis, è Noſocomiis dimittuntur.

An autem verè curati ſunt? Plerique

neutiquam. Magna, eaque diuturna Inteſtinorum evacuatio contingere poteſt per medium canalis; dum interea contractæ cellulæ cum compactâ fæcum mole firmiter unitæ maneant. Evidenter id evincunt Oſſa animalium, Nuclei Ceraſorum & Prunorum, Nummi, aliaque indigeſtibilia corpora, quæ per ſeptimanas & menſes Inteſtina ſinu gerunt, & interim quotidie fæcum copiâ ſe exonerant, imò interea dum eo tempore purgantibus & enematibus ſollicitata fuerint. Mira talia in praxi vidi, videre practici omnes. Edoctus igitur hujus in *Colicâ Pictonicâ* phænomeni veritatem, nunquam ægros meos ſpe vanâ lactavi; quandiu Primò necdum ingens quantitas induratorum globulorum, inſtar fæcum ovillarum, alvo prodiiſſet: Secundò, quando, etiam his globoſis corpuſculis copioſiſſimè prodeuntibus, alvus tamen poſtmodum docebat hanc Inteſtinorum contractionem ſolutam non eſſe, ſed duros globulos de integro formari. Utroque enim in caſu ex ſtimulo acri hîc paulatim creſcente, renaſcuntur eædem ærumnæ, iidem poſtulantur curandi labores.

Methodus ergo per Vomitoria curan-

di infelix eſſe poteſt; plures integrè curare poteſt; poteſt multos levare, at verò a relapſu non præſervare.

Altera Methodus eorum erat, qui omnia emolliendo, & per alvum expurgando, curam tentent. His minùs frequens convulſio obſervatur, ægri minùs defatigantur, cæterum idem, qui prioribus, ſed aliquando tardior, ſeu curationis, ſeu impetratarum induciarum, contingit effectus.

Quid nunc de tertiâ Methodo cogitandum? Si certa eſſe probetur, cæteris ob lenitatem præferenda erit. Et quidni certa probetur? Attentè totam Hiſtoriam medicam de Venenis pervolventes, cernimus quidem venena vinci, vitamque ſervari, Emeticis, Purgantibus, Immutantibus, Diaphoreticis; at quotieſne vera nos non lateat veneni natura ſedeſque? Quotieſne incaſſum adhibitis cunctis pereat homo? Catholica interim methodus utendi aquâ calidâ, lacte multo, aquâ mellitâ, oleoque, copioſiſſimis, omni modo adplicitis, internè, externè, ore, ano; hæc, inquam, & noto, & ignoto Veneno, ex æquo prodeſt ſcatent exemplis volumina medica. Ea referre velle, ſupervacaneum. Ex multis tamen quæ vidi,

liceat unum notabile recensere. Anno 1735. *Hagæ Bat.* contigit, ut intra breve temporis spatium 130. homines, comestis squillis marinis, in terribiles anxietates inciderent, in convulsiones, vertigines horrèndas, vomitus enormes, dysenteriam cruentissimam, intolerabilisque fœtoris sudorem. Caussam alii refundebant in *Leporem marinum*, frequentiùs ab aliquot retrò diebus in proximo mari visum, eâdemque muriâ cum his pisciculis coctum: alii verò in muriam hanc eamdem, post coctionem in magnis æneis ahenis refrigeratam, & iteratæ pisciculorum coctioni denuò adhibitam. Mox nonnullis emetica dabantur, purgantia aliis, intermiscebantur opiata & alexiteria. Horum plures diù ægrotarunt & languerunt; bini perierunt Sed instituta Methodus replendi corpora copiosissimo oleo & lacte, tum potu assiduo, tum frequenti enemate, cujus Autor erat *Cl. Schwencke*, Anatomes ibidem & Chirurgiæ Professor, omnes illos miseros integrè intra paucos dies sanitati restituit.

Nunquid & eadem olim & nunc in *Colicâ Pictonum* non laudatissima? *P. Milo*, apud *Citesium*, Matronam ab hoc

morbo curatam refert, poſtquam quævis artis auxilia fruſtra adhibuiſſet, ſolo oleo ac butyro diu adhibito. Quin & in pleriſque de hoc morbo ſcribentibus, etſi alia commendata habeantur, tamen oleoſa, involventia, emollientia, tum ore epota, tum in anum injecta, tum balneis, fomentis, cataplaſmatibus adhibita, ſuâ utique laude non carent: iiſdemque, ut ſupra memini, Cl. *Tyſſot* tres ſuos miſerrimos à morte eripuit.

Menſe Aprili 1757. homo 20. & aliquot annorum, inferebatur in Noſocomium noſtrum, quem plura alia Noſocomia ſæpiùs in Paroxyſmo hujus morbi viderant; jamque Paroxyſmi à longâ die per 4. 5. continuos dies indeſinenter excruciabant, per duos treſve dies tum remittentes. Paroxyſmum mox præſentem horruimus omnes, ejuſque Vomitus, intolerabiles dolores, ejulatus, convulſiones toto corpore violentiſſimas, epilepſiæ inſtar, & ſpaſmum maxillæ nudato abdomine quid veluti convelli convolvique in abdomine cernebamus, quod ipſum tactu durum.

Porrò medelam ſic inſtitui Emplaſtrum paregoricum ventriculi regioni admovi; oleum Lini tepidum frequenter injici curavi; emulſa camphorata

& paregorica, ſubin ipſum oleum, ore ſumenda dedi; Cataplaſma emollientiſſimum toti circumvolvi abdomini; & quia abdominis compreſſio manu facta videbatur lenire dolorem, cataplaſma hoc faſciis abdomen comprimentibus firmari curavi. Uſu horum alvo prodiere, ut in perfectiſſimâ *Colicâ Pictonum*, rotunda, dura, parva ſcybala, eaque copioſiſſima; quibus tandem materies pultacea ſucceſſit. His demum paroxyſmus ſiluit, neque rediit; ita ut miſer homo à biennio non meminiſſet tantæ doloris abſentiæ. Durities in abdomine percepta mole decrevit, vires rediere, appetitus, ſomnus. Legit, vel ambulat, totâ die hilaris. Alvo autem quodam die carens, initia deprehendit repetituri doloris: enema oleoſum dolorem quidem ſolvit, ſed denuò parva, rotunda, dura ſcybala producit. Ergo non ablata cauſa malorum. Diæta lactea dein videbatur curam abſolutura: cujus experiundi gratiâ hominem diù in Noſocomio ſervaſſem, ni præ morum intolerabilitate ejiciendus fuiſſet. Tribus aliis eadem Cura ſucceſſit; expurgatis quippe ſordibus, Lac copioſum aſſiduumque, Nervos & ſufficienter molles, & debitè fortes facit. Ter quater in anno relap-

ſos Lac demum incolumes ſervavit.

Profectò Methodus prophylactica quam *Rat. Med. Part. I.* pag. 91. deſcripſi, ea videtur, quæ nunc dixi, confirmare. *Colica Pictonum* in Fodinis, unde ingens copia plumbi, multa ferri, aliqua arſenici, & tantilla argenti, petitur, frequentiſſima miſeros adoriebatur Foſſores; damnoſa ideò tum illis, tum Dominis, inſequente ſcilicet paralyſi multos ineptos ad labores reddente. A triennio autem toto, ne unus quidem ultra affectus fuerat, ex quo Empirici rerum foſſoriarum gnari conſilio, jentaculum atri panis cum pingui lardo, Foſſoribus, priuſquam labores auſpicarentur, pararetur? prandiumque ſimul ex pingui bubulâ carne, lardove adornaretur. Vapores nempe & particulæ Veneni, ſalivâ inviſcatæ, deglutiuntur, labemque primis viis inferunt: pinguia, & difficulter digerenda Nervos defendunt à Venenorum adplicatione, venena inviſcant, inviſcata eliminant. Ex illo tempore conſilium tale omnibus do opificibus, qui Foſſilia tractantes, hâc in urbe, adeò frequenter in hunc morbum incidunt Ratio & experientia inviſcantem hanc, & obvolventem curam, æquè in therapeuticâ, quàm in

prophylacticâ curatione, comprobaverunt.

Methodus eadem mirum quàm nostris in Nosocomio Dysentericis profuerit! ut hinc vel integrè curarentur, vel induciis primò impetratis, purgans tutò daretur, & opiata cum oleosis reliquam postmodum curam absolverent. Febris quædam maligna cum terribili vomitu & ventris torminibus inchoans, emeticis irritata, in quodam Nosocomio multos, petechiis accedentibus, stravit. Consilio denique *Ill. Præsidis*, decocta farinosa, emollientissima, oleum copiosum, opium, mollia epithemata & balnea adhibita, totam vicerunt malignitatem. Oleum cum opio in Acutis non malignis, pertinacioribus tamen, dum stagnantes in viis primis humores, bilisque fortè eo usque affluens copiosa, putrescunt, incredibile morbo levamen attulit. Medicum hâc in urbe cruenta & crudelissima Dysenteria vexabat, cum rigore tetanode totius corporis, ultra 12. horas durante & vomitu æruginoso. Probabilior causa proëgumena erat podagrica materies in corpore retardata & latitans; causa procatarctica assumptum leve purgans. Illustrissimo L. B. *van Swieten*, & sagacissimo Medico *L.*

Erndl, qui curam ægri ſuſceperant, viſum fuit ſolis emollientibus, & involventibus, externis interniſque, quovis poſſibili modo adplicitis, prudentique Opii doſi, uti oportere; adpoſitis interea acrioribus ad crura epiſpaſticis, quibus eo versùs, ſi qua materies podagrica adeſſet, determinaretur. At citra podagram morbum integrum, ſeptem dierum ſpatio, debellarunt.

Opium porrò in multis horum principem locum tenet. Nervis graviter affectis oleoſa quidem, & involventia, prohibent ne ultra criſpentur illi, irritenturque; ſed miram affectionem iiſdem non demunt, quæ jam altiùs ſecundùm Nervum penetraverit. Opium ipſam Nervi conditionem mutat, ſenſibilitatemque demit. Præſtantiſſimus *Baglivus* ſuſpicabatur, opium excitare ſudores, quibus in hâc *Colicâ* nihil ad generandam Paralyſin credebat aptius eſſe. Sed experientiâ edoctus affirmo ad præcavendam paralyſin, opio, cum copioſo oleo, nihil præſtantius dari potentiuſque propter dolorum ſopimentum. Quinimò *Riverio*, *Sydenham*, *Huxham* authoribus, ſi purgantia in ſimilibus morbis indicentur, nepenthem iiſdem audacter commiſceo. Eo enim

contractos irritatosque nimiùm nervos utcumque relaxante & pacante, purgatio aptiùs officio fungitur suo. Summi sanè hoc in Ileo usûs. Et forsitan solum opium datum efficit, ut, nimiâ nervorum constrictione solutâ, restituta vis peristaltica alvum commodè moveat, cujus en memorabilissimum Exemplum.

Cl. *De Rueff*, Eminentiss. Cardinalis Archiepiscopi & Principis *Passaviensis* Archiater, casum filii sui quinquennis mecum communicavit, quem Ileus adeò gravis corripuerat, ut quâvis Artis operâ incassùm adhibitâ, jam & stercora evomeret & enemata ipsa. *Gustu ipso* optimus parens vomitu ejectam percepit muriam salis communis, quæ enemate injecta fuerat, ut & Electuarium Diacathol. & alia. Saporem horum puer, horâ antequam evomeret, ex eructationibus jam conquestus in ore erat. Iniquam & desperatam pueri sortem parens miseratus, Misturam aq. Menthæ, Spir. ejusdem, & largiore Laud. Liq. *Syd.* dosi, constantem dedit, ut saltem cum minori miseriâ periret. Triplex ferè opii dosis erat ratione ætatis. Sed en! ex inopinato Vomitus cessant, cessant dolores, & blanda sine somno obtinet animi tranquillitas. Eoque modo

quartus morbi dies tranquillè transigitur. Sequitur nox molesta, leviore dolore, citra vomitum ingruente, turbata; flatus deorsùm petunt, sequitur portio enematum, ipsæque tandem fæces. Brevi post appetitus, somnus, integrèque restituta salus adsunt. Laudandus profectò perillustris & doctissimus parens, quòd in studii medici bonum, hanc mecum historiam notabilem communicaverit.

Liceat hîc in transitu adnotasse, quàm egregiè hinc confirmetur id, quod de incipiente in Ileo gangrænâ dixeram *Part.* 2. *Rat. Med. cap.* 5. *p* 155. Gangræna inchoans hîc sanè adfuisse videtur, sed opio inordinatos sedante motus, lenique aromate vitam suffocatam refocillante, per naturæ bonitatem fuisse emendata. An autem die quarto potum Chamomillæ & Millefolii infusum, quoque quid contulit? Est antiquis temporibus Millefolium laudatum in Dysenteriæ specie, quæ inchoamenta Gangrænæ denotaret. Si infusum cum aliquâ coctione paratum fuit, potuit vis plantæ, modicè stringens, fortè quidquam conferre. Chamomilla vulgaris, & Romana, ut tuta, blandaque antispasmodica, & diaphoretica, sem-

per habebantur; Infusum ejus *Baglivus* in Colicâ tanti facit, ut *Libr. I. Prax. med. Cap. de Colicâ* §. 1. dicere non vereatur : » Antidotum Colicæ est » Chamomilla, à quâcumque demum » causâ oriatur.

Hæc de curâ morbi : sed cum initio dixeram circa ejus theoriam nec opiniones aliorum, nec ipsam meam propriam typis olim editam, mihi impræsentiarum satisfacere; paucis jam liceat circa eamdem exspatiari. Etenim quid mirabilius & incomprehensibilius, quàm quòd sedes mali sit in Abdomine, & artuum interea pereat motus? Et cur, amabo! si sanguis aut acer, aut mucosus, aut aquosus, virium sit causa dispendii, illa causa non totum ex æquo corpus afficiat? Quibusdam enim soli superni artus resolvuntur, integri manent inferiores. Imò in totâ eâ morbi *Huxhamo* descriptâ specie, Paralysis brachia duntaxat occupavit. Si vitiatâ Chylopoiesi, & Hæmatopoiesi; nec spiritus debiti, nec oleum, ultra secernuntur, quid demum causæ est, quòd unus præ alio musculus aut robustus maneat, aut fiat paralyticus? torosus, aut emarcidus?

Mirum prorsùs spectaculum! at verò

haud ſuo in genere unicum. Simile quidpiam obſervamus in Thoracis morbis. *Hipp. Coac.* N°. 400. » Si- » quidem igitur , inquit , Aortæ adpellatæ (eæ ſunt , *linguâ Hippocraticâ*, duo magni rami , in quos aſpera arteria dividitur ; vide *Duretum* & omnes Commentatores). » Siqui- » dem igitur Aortæ appellatæ, utrim- » que adpendentes Pulmonis partes , » valde inflammatæ ſunt , ut ad latus » aſſideant (ſeu, ut ad latus adprimantur) » *προσκαθίσθαι πρὸς τὸν πλευρον* , hâc cor- » poris parte reſolvuntur, *παραλύονται* » *τὰ κατὰ τὸ μερος τοῦ σώματος*.... Si » verò valdè non inflammatæ ſunt , » ut non aſſideant , (ſive ut ad latera » firmiter haud adprimantur) dolor » quidem fit per totum , attamen non » reſolvuntur .... Quibus verò totus » pulmo unà cum corde inflammatus » fuerit , ut ad latus allabatur , homo » totus reſolvitur «. *Charterii* verſio ſenſum genuinum accuratiùs eâ , quæ *Dureti*, aut *Foëſii* eſt , reddidiſſe videtur.

Invenio in adnotatis meis annorum 1747. 1748. 1749. triplici vice me in ſuppurato admodum pulmone ſimile quidpiam obſervaſſe.

1. Quadragenaria fœmina à longâ die tussiculosa, spasmum in sinistro linguæ latere experitur, doloremque vehementem, & tandem paralysin: Hæc ibant, redibant; prout Vomica, tunc se rumpens, magis sese, minùsve evacuaret. Ita quidem ut per sesquiannum hoc malo fermè libera, eodem denuò; subsistentibus sputis, affligeretur.

2. Sexagenatia mulier siccam molestamque dudum tussim passa, Linguæ sinistri lateris non spasmum, non dolorem, sed paralysin conqueritur; inchoamento quodam Apoplexiæ, seu Capitis potiùs stupore petitur, ac postmodum lateris corporis sinistri paralysi.

3. Vir sexagenario major, peripneumoniâ non resolutâ, ante tres menses laboraverat, tussi siccâ, cum reliquis vomicæ clausæ signis, vexatus. Levi tunc inchoantis Apoplexiæ insultu petitur; ab eoque denuò liber, Linguæ pars sinistra, brachium, pesque ejusdem lateris, planè resolvuntur.

His porrò tribus id contigit, ut, Vomicis ruptis, pus copiosum exiverit, simulque linguæ artuumque paralysis emendata fuerit: & quidem adeò, ut Vir intra 14. dies ab inchoatâ paralysi per cubiculum circumambularet scipio-

ni innixus, quem etiam brevi poſt, ut inutile pondus, projecit.

Equidem in altero, tertioque caſu levior Apoplexia, membrorum Reſolutioni antecedens, minùs videretur ad præſens argumentum facere; quemadmodum etiam Linguæ affectio. Verùm ad aliud quid hîc attendendum eſt. His omnibus id ter, quaterque contigit, ut ſputis ſuppreſſis, imminutiſve, curata redierit paralyſis; ſputis redeuntibus, illa paulatim ceſſaverit.

Ergo pure thoracem anguſtante, & premente, in primâ fœminâ, Lateris linguæ ſpaſmus & dolor obortus eſt, ſecuta tum paralyſis. In binis aliis, pure opplente Thoracem, levior Apoplexiæ ſpecies oborta eſt, hanc inſequuta paralyſis. Paralyſis, ſputis liberè ejectis, minuitur, ceſſat; ſputis aut ceſſantibus, aut pauliſper imminutis, paralyſis augetur, perficitur: & quidem ter quater in omnibus eadem hæc phænomena redeunt. Simile quidpiam jam bis etiam *Viennæ* vidi *. Caſum fortè & huc referendum habebit, Cap. 6. N°. 25.

* Caſum memorabilem & præcedentibus affinem ſubjungere juvat, quem obſervavit egregius Practicus *Petrus Maria Maloët*, Phil. & Med. Doctor, Anatom. & Pathol. Prof. Publicus,

Igitur affectis in Abdomine, ac Thorace, nervis, Resolutio Brachiorum, Crurum; alterutro, utroque in latere, nasci potest. Communis explicatio systematis Nervorum, & à me olim, & à plerisque passim, ad hunc nodum solvendum abhibita, imperfectior est,

Nosocomiique *Fr. Charitatis* Medicus ordinarius. Hujus sequuntur verba: » In dictum Noso-
» comium receptus est die 13. Dec. 1760. vir qui-
» dam *Lotharingus*, cui nomen *Antonius Mo-*
» *reau* & in lecto numeri VIII. conclavis *Sancti*
» *Raphaëlis* collocatus. Vir ille ætatis annum
» agens 28. tussi laborabat frequentissimâ, sputa
» erant viscida, lutea purulenta sæpè, pallidè, ali-
» quoties satis vividè cruenta, adeò copiosa ut
» intra Nycthemerum totum ferè conspergeret
» linteamen quod ad lecti marginem extremum
» superioremque affixum ad mentum ejus des-
» cendebat. Interim vox ipsi erat rauca, debi-
» lissima, pulsus exilissimus, ferè nullus, vires
» prostratæ, decubitus resupinus. Brachia non
» paresi tantùm sed verâ paralysi omninò reso-
» luta ad corporis latus parallelè componeban-
» tur prorsùs immota ad sensum ægri frigida.
» Cl. Doctor *Verdelhan* ejusdem Nosocomii
» Medicus ordinarius antiquior cujus tunc erant
» vices in visitandis ægris, hominem cardiacis
» levioribus, cum additis Kerm. mineralis gra-
» nis aliquot juvandæ expectorationis causâ, re-
» focillandum curavit, infusum vulnerarium
» pro potu ordinario præscripsit. Primo die Ja-
» nuarii præsentis anni 1761. cum mihi redi-
» ret pro trimestri tempore consuetus munerum

multa ægrè ſolvit, repugnat nonnunquam, relinquit hiatus.

Solus, ni fallor, nec ſine reverentiâ nominandus, magnus *Winſlow* quid ſolidius nobis, aptiuſque ſuppeditavit *Tom.* 3. ubi adeò nervoſiſſimè explicat nervos. Experientiâ anat. 20. annorum

» medicorum ordo, videns pro primâ vice hominem, obſtupui. Similia remedia hoc die » & ſequentibus ſuaſi. Sexto Januarii cum tuſ» ſis violentia ægrum magis opprimeret, ſerum » lactis affatim propinandum juſſi. Idem reme» dium per reliquum ferè menſis continuatum » eſt, non omiſſis eclegmatis balſamicis, ut & » cardiacis temperatis, additis fotibus aroma» ticis pro brachiis ſemper reſolutis. Ultimis » Januarii diebus diarrhœa ſupervenit cum de» bilitatis & ſenſûs frigoris extremorum aug» mento, quam ſummopere periculoſam arbitra» tus infringere volui remediis cardiacis valen» tioribus, ſub formâ potionis cochleatim ſingu» lis bihoriis aut etiam frequentiùs ſumendæ. » Die Febr. 5. à viſitandis Noſocomii ægris pro » tempore invitus ceſſavi graviſſimis negotiis » impeditus. Pro ſuâ humanitate vices meas » ſupplevit Cl. Doctor *Macquart* in Medico» rum ejuſdem Noſocomii ordinem relatus » ægro potum vulnerarium ſimiliter præſcrip» ſit, Pilulas *Mortoni* ad gr. aliquot addidit, » Nonnunquam pro fluxo diarrhoico compeſ» cendo confect. de Hyacinth & pro ſomno » conciliando pilularum de cynogloſſo grana » II. IV. exhibuit. Hæc remedia ſimiliaque uſque » ad diem Martii 14. amiciſſimus Collega indi-

edoctus,

edoctus, & *Cl. Petiti* observationibus suffultus, statuere cogitur, nervum intercostalem, Sympatheticum magnum dicendum, à communi nervorum in Encephalo origine non nasci, verùm

» xit. Hoc die solitum munus invisendorum
» dicti Nosocomii ægrorum repetens, hominis
» moribundi loco invenio juvenem qui mihi &
» compluribus Medicinæ Doctoribus & Studio-
» sis magnam parit admirationem, vegetus nem-
» pe & alacer, sano vultûs colore insignis; nullâ
» tussi afflictus, voce clarâ nitidâque loquens,
» firmis pulmonibus sanisque liberè respirans,
» brachia aliasque corporis partes debitâ cum
» agilitate movens. Ad primum ægroti conf-
» pectum, cum in causam singularis resolu-
» tionis brachiorum inquirerem, quæ statim
» venit in mentem plusquam verisimillima &
» verè anatomica D. *de Haen* explicatio, ea
» quidem mox citati ægroti curatione visa est
» maximè confirmari, assensumque meum om-
» nem mereri. Scilicet quâ proportione exhau-
» riebatur, siccescebatque vomica, eâdem mo-
» lesto pondere liberatis pulmonibus, nec jam
» ampliùs compressis ad ganglia dorsalia, sua
» totidem initia, nervis intercostalibus, redie
» rat brachiorum motus, qui tandem plenè fuit
» redintegratus. Nervorum autem intercosta-
» lium compressioni addenda est compressio quæ
» potest contingere primo nervo dorsali in tho-
» race juxta primam dorsi vertebram apparenti,
» brevi ex pectore exeunti, & cum quatuor
» ultimis cervicalibus plexum nervorum bra-
» chialium efficienti «.

potiùs à Gangliis, quæ à summâ spinâ, ad ossis sacri infima usque, numerosa totidem veluti cerebra componunt, ex quibus demum Sympathetici magni origines: igitur quem in cranio esse illius originem credideramus, ejus potiùs adscendentem, & cranium intrantem, ramum esse, quàm truncum descendentem.

Observatio Eruditissimi *Petit* habetur in *Hist. & Mem. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1727. Demonstrare ibidem annititur clarus vir id, quod hîc *Winslow*. Hocque 1°. quia angulus communicationis (vid. *Eust.* Tab. 18. fig. 2.) Nervi intercostalis cum pari V. & VI. manifestò docere videtur, non oriri intercostalem ab his binis paribus nervorum, sed ab intercostali ad illos ramum accedere. 2°. Quia nervus sexti paris tenuior est inter locum suæ originis, à priore parte corporum olivarium & pyramidalium, locumque ubi intercostali nervo unitus est, quàm ubi inde ad oculum pergit: manifesto documento hunc nervum quinti paris originem intercostali nervo non dedisse, sed, accedente intercostalis ramo, potiùs mole auctum esse. Revera deberet, hanc eamdem ob caussam, auctior quoque moles in primo trunco nervi V. paris adparere; sed

adeò craſſus hic truncus eſt, ut tantilli ramuli acceſſione haud adpareat mole auctus. 3°. *Petit* numeroſis canibus intercoſtales nervos abſcidit è regione 3. vel 4. colli vertebræ; & quamvis par Octavum in hâc abſciſſione integrum manere nequeat, ſcimus tamen par Octavum nihil ad oculos facere; adeòque omnem, quæ oculis fiat, mutationem, intercoſtali nervo deberi. Igitur intercoſtalibus abſciſſis, phænomena, quæ naturaliter hinc exſpectari poterant, ut vox impedita, vomitus, cordis palpitationes, &c. ſemper plus minùs variarunt, imò nonnunquam defuerunt: ſed oculorum affectiones erant in omnibus ſubjectis conſtantiores; nempe eorum ſqualor, lacrymæ, lemæ, cornea planior; extenſio membranæ cartilaginoſæ ad limbum corneæ ſitæ, ita quidem ut jam corneæ partem obtegeret; inflammatio conjunctivæ, &c. Et quod maximè rem demonſtrat: uno intercoſtali abſciſſo, oculus ejuſdem modò lateris enarratis ſymptomatibus afficiebatur, alter minimè.

Si hæc *Petiti* pulcherrima Experimenta, cum accuratiſſimis 20. annorum *Winſlowi* laboribus, conjungamus, cogimur omninò antiquam de Nervi in-

tercostalis origine ideam abjicere, adoptareque *Winslowianam*. Ergo nervus intercostalis non oritur à communi nervorum origine ad medullam oblongatam; sed in collo, thorace, & abdomine, à miris illis corporibus, quæ Ganglia vocant: corpora scilicet nervis oriunda, nervos commiscentia, novis dantia originem nervis.

His ita consideratis, minùs miror *Colicæ Pictonum* vix explicanda alioqui phænomena. Non ideò, quòd jam ea cuncta exponere horum ope potis sim; minimè: intricatior nobis est nervorum demonstratio, quàm ut miras eorum actiones & ubique, & facilè exponamus: sed ideò saltem minùs miror hujus phænomena morbi, quòd intelligere videar, nervo intercostali in collo, thorace, abdomine, pelvi, originem ducente, posse Paralysin pedum, brachiorum, oriri; dum nempe, in thorace, aut abdomine, erosione, adstrictione, compressione, vellicatione, aut quovis alio modo, nervus hic ad suas afficitur origines, ad Ganglia scilicet. Cum igitur crurum nervi, tam Ischiadici, quàm crurales, componantur ex spinalibus & intercostalibus, intelligo, non integros Ischiadicos, non

crurales totos, affici, ſed illos modò, qui eis ab intercoſtalibus juncti ſunt, faſciculos; adeòque incompletam Paralyſin gigni, in his potiùs, quàm in aliis obtinentem muſculis; neque iiſdem, quas afficit, partibus ſènſum adimere, ſed motum. Cum nunc experientiâ noverim, nervorum alios ad motum, ad ſenſum alios deſtinari, hîcque duplicis originis videam nervos eſſe, meritò videor concludere, nervos harum partium motorios ab intercoſtalibus oriri. Attamen non id ita ſe habere ad muſculos omnes, quandoquidem in hoc morbo potiſſimum extenſores afficiantur: ergo eſſe quoque nervos muſculorum cruris motorios, qui non ab intercoſtalibus, ſed à ſpinalibus ortum habeant. Cum nunc nervus intercoſtalis ubique in pelvi, abdomine, thorace, collo, oriatur, comprehendo facilè ex ejus, in omnibus hiſce regionibus, affectione, poſſe facilè fibras illas affici, quæ in collo cum ſpinalibus colli confuſæ, ſex nervos brachiales unà cum iiſdem componant: tum & in eâ ſupernorum artuum paralyſi, explicatis modò de cauſis, quoque & in ſolo motu, & in certis quibuſdam tantummodò muſculis, vitium eſſe. Cum etiam intercoſtalis nervus in cra-

nium adſcendat per oſſeum canalem, unà cum carotide internâ, & deinde ſeſe jungat cum nervis V. & VI. paris; haud improbabile videtur oculi turbationes, amblyopiam, ac ferè amauroſin, vocis defectum, linguæ ſpaſmum; dolorem, paralyſin, eodem modo exponi poſſe, quo brachii paralyſin. Cogito enim nunc in 6. & 5. pari eum faſciculum affectum eſſe, qui his ab intercoſtali accedebat. Difficilius quidem eſt explicatu, cur inchoamentum apoplexiæ ab eâdem causâ in thorace premente aut vellicante, fiat; ſed ab alterâ parte facilè concipimus, poſſe unicum nervulum alicubi tam vehementer premi, & agitari, ut inde totum ſenſorium commune turbetur. In ulcere ruditer agitatus nervus, univerſi corporis convulſionem facit. A merâ duntaxat applicatione venenorum ad ventriculi nervos, qui ab intercoſtalibus & vago pari, ſpecies apoplexiæ naſcitur, ſæpè, expulſo citò veneno, mox evanida. In rupto abſceſſu pulmonis hæc apoplexia remiſit, brevique poſt etiam ceſſavit ipſa, & ſimul, quæ ipſam comitata, ſequutaque fuerat, reſolutio.

Atque hæc de Paralyſi; ſunt autem quædam alia adhuc exponenda. Intro-

tractio abdominis & ani; Iſchuria, Dyſuria, & quæcumque prava alia ſymptomata in hoc morbo ſæpius adſunt, ex dictis explicata habentur. Emaciatio totius corporis intelligitur à defectu olei in maſsâ ſanguinis, oriundo ex vitiatâ admodum primâ coctione, vitiatis proinde reliquis; præterquam quòd acria, ſanguini ſenſim miſta, omne attenuant & deſtruunt oleum: quòd verò aut deltoeïdes, aut alius quiſquam muſculus, præ cæteris contrahatur aut marceſcat, inde deducitur, quòd fibrillæ illæ nervi intercoſtalis, quæ ad talem muſculum, vel involventem eum membranam celluloſam, vel ſuperſtratam ipſi pinguedinem diſtribuuntur, in thorace, aut abdomine, præprimis afficiantur.

Unum reſtat, quod nondum expoſitum. In Tract. meo de *Colicâ Pictonum cap.* 2. §. 7. eminentiæ cujuſdam durioris, aliquoties immobilis, paſſim mobilis, memini; quæ ſemipollicem, ultraque lata, ponè carpum, in medio metacarpo, ſita eſſet, eo præcisè loco, ubi radialium externorum tendines capitibus oſſium metacarpi inſeruntur, extenſorque digitorum communis annulari ligamento emergit. Adparet de-

generatio esse membranæ, extensorem hunc involventis. Si immobilis est, motum turbat; rarò, si mobilis. Quibusdam planè deest. Nonnullis citò disparet, aliis per annos persistit. Credibile admodum terrestrem, tenaci quopiam junctam, & simul acrem, sæpe esse materiem, huc metastaticè depositam, &, ni abiverit, relapsûs metum post sese relinquentem. Memorabile exemplum communicavit mecum doctissimus sanè Vir, & de Re Literariâ optimè meritus, *D. Massuet*, *Med. Amstelodamensis*, Autor, ut ipse ad me scripsit, *anonymi Tractatûs de Colicâ Pict.* in Periodico Libro dicto *Bibliotheque Raisonnée*, *Tom. 8. art. 2. & Tom. 9. part. 1. 2.* Homo ab anni spatio dirè hoc morbo per intervalla affectus, & rebelles utramque ad manum eminentias ejusmodi gerens, acutâ febre subitò corripitur, cum delirio, rigore brachiorum, subsultu tendinum. Arcessitus Vir doctissimus deprehendit obstupens, utrâque in manu disparuisse eminentiam, & ægrum postridie mortuum vidit. Numquid igitur materies hæc, (ut ipse à me quærit) quæ vel morbum olim generans, vel à morbo generatà, huc metastaticè deposita esset, reassumi resorberique de-

nuò potuisset? Atque ita generare relapsum ejusdem morbi, aut acutas febres, & mortem ipsam? Sanè materiem hanc acrimoniam deleteriam stagnando sibi consciscere posse, non abludit ab observationibus alibi factis.

Sed dantur *Colicæ pictonum* nonnunquam, citra notabiles dolores; quas tamen Amaurosis, Aphonia, Paralysis, insequantur. Id bis observavi. Quod non mirabitur is, qui attendat modò non ad acrimoniam adplicatæ causæ, sed ad naturam ejus. Venena adplicata nervis, ut in hâc urbe toties exempla tristia testantur eorum, qui vasis argenteis, amalgamate auri & mercurii deaurandis; victum quæritant, possunt eosdem nervos pessimè afficere, omnesque ferè nervorum producere morbos, licet moderatiores iisdem dolores conciliaverint.

In totâ hâc pertractatione hunc Morbum in Classes dividere, ut quædam ejus species ad *Plumbum* propriè esset referenda, alia ad *Vinum*, alia ad *Scorbutum*, ad *Podagram* alia, &c. minimè duxi necessarium. Dentur causæ quævis, quarum effectus sit aut rodere nervos, aut vellicare, aut convellere, aut exsiccare & adstringere; modò ea, quam

expoſui, cauſa proxima inde ſequatur, erit perpetuò morbus idem, eodem ſemper nomine denominandus, ſimili ferè modo, paucis exceptis, curandus.

Sed plures, curato morbo primario, à Paralyſi curandi veniunt. Præter curam Lacteam, miræ efficaciæ *Machinam Electricam* eſſe, multa in Noſocomio experimenta docuerunt; hocque ipſo tempore egregium *Machinæ* effectum admiramur in ejuſmodi caſû multis ab annis deſperatiſſimo. Adduci hunc hominem, à tanto tempore lecto inhærentem, juſſi in Noſocomium, eumque ibidem à trimeſtri ferè ſpatio alui, ut ipſi quotidie vis *Electrica* adplicari poſſet: à perfectâ curatione multum abeſt, ſed interim jam obſtupeſcimus hominem ſine baculo, à nemine ſuffultum, per totas ædes noſtras obambulantem: promovendi experimenti gratiâ eum diu in Noſocomio ſervabo.

CAPUT. III.

DE SANGUINE HUMANO, EJUSQUE CALORE.

ANNO 1756. 1757. experimenta multa communicavi, quæ ad humanum ſanguinem, ejuſque tum cruſtam, tum

calorem, ſpectarent. Horum experimentorum plura, nonnulla in dubium vocabant, quibus, veluti inconcuſſis principiis, eouſque fueramus innixi. Hoc anno eadem experimenta magnam partem iteravi, eo præprimis animo, ut ſi in prioribus capiendis errorem irrepſiſſe deprehenderem, id nunc traderem emendatiùs. Verùm recentioribus vetera confirmata vidimus, ſimulque nova alia inſtituimus, quorum en epitomen!

1. Cruſta inflammatoria denſitate ac ſoliditate mirum quàm variet pro excipientis differentiâ vaſis! Quo vas excipiens planius, majoriſque diametri eſt, eo paſſim minor, ac ſæpe nulla cruſta eſt. Quo altius & anguſtius vas eſt, eo cruſta denſior ſolidiorque eſt. Quamvis enim ex obſervatis prioribus conſtiterit, in eâdem venæ ſectione ſanguinem & variam, & maximam, & nullam formare cruſtam; id tamen nec perpetuum eſt, nec præcisè eodem ordine excipientium vaſorum, maximè ſi idem experimentum ſæpius capiatur, obſervaretur.

Fallimur ergo, fallimuſque alios, dum latâ pelvi exceptum ſanguinem bonum eſſe, ferè non inflammatorium,

pronuntiamus; cum idem ille, augustiore exceptus, notabilem fors crustam exhibuisset: ut etiam, dum angusto admodum vitro cruorem excipientes, inflammationem densitate cunctas superantem judicamus.

2. Sanguis noster in morbis valde acutis, etiam morbi octavo nonnunquam die, in communis magnitudinis vase exceptus, habere potest, habuitque formidandam crustam: insequente nihilominus paucis post horis morte. Quàm falsò ergo creditur à quibusdam Medicis, post quartum inflammatorii morbi diem, stadium inflammatorium jam præteriisse? Quàm perperam quibusdam videtur omnimoda sanguinis dissolutio adesse, tum quòd dies octavus sit, tum quòd mors subsequatur?

3. Nunquid tamen ejusmodi crusta densa perpetuò notet stadii inflammatorii perseverantiam? Utique in morbo maximè maligno, in quo post alia exanthemata, cum pessimis Variolis, nigræ maculæ, ac vibices, libera à Variolis loca deturpabant; sanguis ob Variolarum retrocessum, quinto ab expulsione eorum die, morbi autem vigesimo secundo, de venâ brachii missus,

prodiit in vase communi phlogisticus totus. Sed quadrihorio post, ex eodem foramine impetuosè exsiliens, simileque in vas influens, perfectissimè sanus, quâvis notâ, adparuit. Intra septem ante mortem horas uterque hic sanguis missus est. Vid. *Rat. Med. part.* 2. *pag.* 164. Hoc explicaturus, attendat primò ad sequentem historiam.

4. In crure Sphacelo pereunte, in quo sanè nihil suppurabatur, imò potiùs putridâ tabe omnia diffluebant, simul incredibilis copia puris pluribus septimanis effluxit. Si ea Eruditis probentur, quæ de *Generatione puris Rat. Med. Part.* 2. *Cap.* 2. scripsi, erit puris, & materiæ crustæ, eadem origo, eademque substantia. Irritatos ab acribus Vasorum nervos ibidem videbamus hanc in humoribus conditionem ponere, ut hæc crassa, alba, materies aut formetur in illis, aut dispersa antea & invisibilis, nunc in massam visibilem cogatur. An non ergo in crure sphacelato, & in febrium malignarum gangrænosâ cute, viva vasa, nervique, ad mortui margines irritentur? & sanguini eam diathesin creent, ut crusta, & pus, in eodem formentur? Modus quo albi, crassique Polypi, etiam in chronicis

morbis, propè mortem generentur, idem videtur arguere.

5. Sed si hæc ita se habent, tutòne in putridâ dissolutione sanguinis, ad cutim observata, adstringentia damus? Spiritus nempe acidos Vitrioli, Sulphuris, Nitri, Salis? Imò ipsum adeò copiosum corticem Peruvianum? Si enim dissolutio sanguinis ad cutim duntaxat adest, ejusque irritatio marginum nervis occasionem suppeditet, ut hanc albam in sanguine spissitudinem generent, videntur hæc adstringentia nocumento fore.

Ad Acidorum usum dico, ea non nisi dilutissima corpus intrare, adeòque diluendo maximè & refrigerando agere. Ita dum Medici nonnunquam Hæmoptoën feliciter curant acido spiritu in Mixturâ opiatâ dato, crediderim æstum refrigerando, motum moderando, acre diluendo, id eos facere. Quod verò ad Corticem attinet, hunc vi adstringente hîc agere minimè arbitror. Cum magnis in arte viris lubens fateor me veram rationem, quâ Cortex agat, ignorare. Video quàm potenter Gangrænam sistat, vitamque parti restituat: dum dedero eum in Hemitritæâ, observo mirabundus quòd nimios moderetur mo-

tus, calores; quos tamen eosdem mirè auget in flaccidis, inertibusque corporibus: lætus contemplor quàm blandè, feliciterque, necdum adparentes cutis efflorescentias, Variolas, Miliaria, Petechias, foràs trudat sustineatque: quàm pulcrè maculas purpureas, lividas, nigras, auferat; mictum cruentum, cruentam alvum, in desperatis Malignis sistat; quàm fortunato, suo si tempore apto, suâ si copiâ detur, intermittentes febres, tum universales, tum topicas curet; quàm tutò hæmorrhagias sistat, roboret nervos, sanguinem inspisset aquosum, mucosum attenuet, amissumque restituat vasis tonum: Sed hæc omnia ab unico principio explicare & deducere velle, inanis laboris esse videtur. Eoque magis si considero attentus, quantillâ Corticis dosi mirandos effectus producam, dum ejus aut resinâ, aut sale utor. Præterea si binis hominibus cætera sanis, jam verò eodem intermittentis febris genere laborantibus, & quorum alter strictissimi sit temperamenti, alter laxissimi, corticem dedero, nonne utrique redit ex æquo salus? Si tantummodò adstringendo, laxosque nervos roborando, Cortex ageret, nonne vehementer noceret potiùs,

quàm prodesset, rigido corpori? An fortè demendo nervis irritabilitatem? Sed corpora vix irritabilia, in quibus anima plane adiaphora inhabitet, cortice peruviano ab intermittente febre curantur: imò inertia & vix irritabilia corpora corticis usu irritabilitatis augmentum consequuntur. Tota res ænigma manet. Quæstio inanis; responsum impossibile. Quàm limitatum in Naturæ operibus ingenium humanum! Sed quo abstrusior Natura, eo ad adorandum & amandum supremum omnium Conditorem, cor nostrum vehementiùs rapit & impellit. Experiamur nunc itidem vires ingenii in observationibus de Calore humano.

6. Observavimus in plerisque, quibus aut consueta medendi Methodus, aut Cortex febrim sustulerat, & ita quidem, ut sæpe nulla supersint, sive in urinâ, sive in ipso ægri sensu, vel minima indicia febris; observamus, inquam, horum in plerisque tres, quatuor, sex, caloris majoris gradus in thermometro, quam est calor sani hominis, idque haud rarò per integrum octiduum. Meritò id mirari oportet, cum plures dentur acutæ febres, in quibus idem thermometrum, eodem cor-

poris loco, eâdem cum curâ, eâdem temporis diuturnitate adplicitum, sæpe intensiorem calorem non denotet; interea tamen, dum & ipsi illi ægri, molestos calores conquerantur, eosdemque adtactu nos deprehendamus. Quid quòd in febre peracutâ, verè ardente, in quâ 5. Libræ sanguinis, summè coriacei, eductæ; in quâ homo miser urentes planè calores assiduò conquestus est, & quidem tantos, ut DEUM profuso corde laudaret de refocillatione gratâ, quam Custodes ipsi, spongiis aquâ frigidiusculâ madidis, faciem ejus ferventem sæpiùs humectantes, conciliabant: quid, inquam, causæ, cur huic ægro per integrum octiduum calor unâ duntaxat die 100. graduum, reliquo verò toto tempore graduum modò 98. 99.? Is sanè caloris gradus minor eo est, quem thermometrum in iis ostendit, qui à febribus penitus curati, ut mox vidimus; qui iidem tamen nec sibi, nec nobis calorem naturali majorem habere videbantur. In malignis morbis calor vix solet 3. 4. gradibus naturalem excedere. Et quod vehementiùs mireris, juvenis 13. annorum, spinâ ventosâ, & obstructione non reserandâ totius abdominis laborans, totus pallidus,

& cachecticus, & debilis; cujus ſanguis nullum ferè in labiis, in oculorum caruncülis, in palpebris internis, colorem exhibet; cujus parvus eſt ac debilis pulſus; cur ille habuit per ſex integros menſes, ſingulo die, calorem circiter 100. graduum? Calorem, ajo, majorem calore illius, qui æſtu flagrabat, durum plenumque qui pulſum habebat, qui inflammatiſſimi cruoris quinque Libras de venâ effundebat? Quæ demum apta ad hoc problema reſponſio? Sed mirabiliora videamus!

7. Fœmina ad finem anni 1755. ipſo in partu fit apoplectica, & ad ſe quarto die redeuns, paralytica. Mox frigus intolerabile dextræ manûs conqueritur; ita quidem ut igni admota, veſteſque exurens, nullum percipiat frigoris decrementum. Eſtque in eâdem manu, ſed propè cubitum magis, dolor vagus. Paralyſis emendatur cæteris in locis; ut demum Noſocomium accedere, opem rogatura, poſſit. Manum ego, quique circumſtant omnes, penitus frigidam, & extenuatam, percipimus; ſed ſimul deprehendimus robuſtum arteriæ in carpo pulſum, illi, qui in altero brachio, æqualem; quin & arteriarum, juxta digitos emaciatos ſitarum, pulſa-

tionem manifestam. Unde frigus tantum, præsente fonte caloris, arterioso sanguine? Magna iteratæ Graviditatis suspicio, ut eam ad *Electricam Machinam* adhiberem, prohibuit; & ut reliqua modò, quæ artis essent, graviditasque permitteret, instituerem permisit. Anno 1757. mense Febr. primùm rediit, perseverante eodem malo; adplicui illam ad *Machinam Electricam*; sed negligenter accedens illa, parum emendabatur. Quin & sinistra manus, licet non paralytica, æquè, quàm dextra, friguit, æstate mediâ. Per novem menses denuò defuit. Rediit 8. Apr. anni præsentis, dixitque ab adhibitâ vi *Electricâ* sibi melius autumno & hyeme fuisse, seque ideò non rediisse: jam verò ab aliquot retrò septimanis malum in pejus, quàm unquam, ruere. Revera à conspectâ manu horruimus omnes. Digiti manus paralyticæ rigebant, hinc inde tumebant; pulposa apicum substantia evanuerat; & jam instar variegati marmoris digiti toti rubent, pallent, purpurascunt, livescunt. Dolent quoque maximè dum attinguntur; acutiùs autem nullibi, quàm in digito medio ad unguis radicem. Solus ab his malis liber pollex, paralyticus tamen ille, in-

que volam contractus; evanidâ penitus omni carne musculorum pollicis, Abductoris brevis, Opponentis, Flexoris brevis, & Adductoris. Fœminæ ad fornacem locatæ manui thermometron alligavi, laciniis laneis circumvolvi, & horæ quadrante reliqui; calore cubiculi 70. gradum in thermometro, parieti adpenso, notante. Thermometrum ad manum ultra 73. gradum non adscendit. Applicitum id horæ quadrante sub axillis, 96. gradum signavit. Ergo differentia caloris fuit 23. graduum. Interea temporis æquè fortis in hoc carpo, quam in alio, pulsus deprehensus, deprehensæque pulsantes digitorum arteriæ. Cum hæc mulier adeò sui negligens esset, volui, ut in Nosocomio maneret; manenti hîc frigus brevi in teporem mutavi halitu aromaticarum herbarum, earumque potu. At exinde planè horrori fuit adspicere manum, colore ex purpureo lividam: ita ut sub unguibus pellucentibus totum gangrænosum esse adpareret. Hinc partis totius sphacelum metuens, eam integram saturatissimo Corticis peruviani fomento involvi, & corticem ore liberaliter sumendum dedi. Octidui spatio tepor sensim redire, dolor abesse, nonnul-

li obſervari motus, color ſanum æmulari. Vis *Electrica* deinde effecit ut digitis jam perfectiùs utatur, & domeſtica ſua, hâc quoque manu, perficere poſſit.

Verum ergo frigus partis, tum ſenſu interno externoque, tum thermometro, demonſtratum eſt, cum optimâ conditione ſanguinis arterioſi, manum digitoſque, debito cum motu & attritu perreptantis. Sed en aliud!

Viro quinquagenario, ſaniſſimo, quadrato toti, à vehementi curſu exæſtuanti, potus gelidus aſthma rebelle creat, pravis dein ulceribus crura fœdantur, lumbi vehementer, perpetuòque dolent. Omnibus his perennantibus malis, nihilominus vegetus toroſuſque, integro manet ſexennio. Eo elapſo rigiditatem, inſenſilitatem, & frigus totius ſiniſtræ manûs, ſex menſium ſpatio conqueritur; cui demum dolor acceſſit & febris acuta. Homini huic olim aliquoties propter aſthma medicinam feceram, pulſuſque æquè manifeſtos utroque in carpo deprehenderam: nunc verò nec in carpo, nec in manu, nec in brachio, humeroque, neque etiam ſub axillâ, ego, aliique, pulſum detegere potuimus. Ergo non

fuit in hoc carpo extraordinaria pulsûs absentia: præterquam quòd, si hæc etiam adfuisset, non ideò posuisset in brachio, humero, & ad axillam, pulsûs absentiam. Hocque ita continuavit per quinque reliquos, quibus vitam protraxit, menses: nisi quòd utrùm sub axillâ, & propè olecranon, pulsûs obscuri indicium perciperetur, semel iterumque subdubitatum fuerit. Frigus tandem superatur, eique calor successit; motus, sensusque vigent: & ipso hoc tempore, manente cum deficiente pulsu interni externique caloris sensu, Gangræna manum occupat; succedensque digitorum sphacelus ipsas extremas eorumdem phalangas separat, & à sese removet. Ingenti demùm puris copiâ sphacelatis de cruribus indesinenter profluente, levi apoplexiâ tangitur, eâque parum remittente, totius corporis Paralysi affligitur, moritur.

In priore historiâ frigus perpetuum adest, cum valido arteriarum totâ affectâ in parte pulsu; in alterâ tam tempore frigoris manûs, quàm ejusdem caloris, nulla perceptio pulsûs adest, fitque lenta gangræna, ac sphacelus tandem. In priore cum pleno cursu sanguinis arteriosi tanto tempore pars invincibiliter

friget internè externèque, ac tandem ſphacelum minatur; in alterâ hiſtoriâ ſine ſanguinis arterioſi perceptibili transfluxu, pars poſt ſuperatum frigus moleſtè calet & ſphacelo perit.

Cap. de *Machinâ Electricâ* habebitur hiſtoria fœminæ cum bono pulſu *ſemper* de frigore totius brachii ac manûs conquerentis; licet & adſtantes partem naturaliter calentem aſſeverent, & ipſa alterâ manu affectam tangens, naturalem ipſi calorem adeſſe fateatur.

Ecquis noſtrum communibus Phyſices ac Phyſiologiæ principiis id explicandum ſuſcipiat? Ineluctabiles ſanè ubique difficultates eſt inventurus. Ante cognitum *Harvæi* Circulum, Schola Medica *innatum calorem*, à magno *Hippocrate* Aph. 1-14. 15. edocta, docebat. *Hippocrates* eâ dicendi formulâ τῷ ἐμφύτῳ θέρμῳ, nihil aliud indicare voluiſſe videtur, niſi id, quod in corpore humano, varium in vario, cum primis vitæ rudimentis inceptum, in morte demum abſens, nonnullis quidem in morbis auctum, in aliis verò imminutum deprehenderat. Hucuſque ut verus caſtuſque Philoſophus egit, ignotæ rei enarrans tantummodò explicanſque effectus. Utinam hujus Philoſophiæ ſemper memor extitiſſet! videa-

tur *Libro de Carnibus*, & *de Morbo Sacro*, ut & passim alibi. Sanguinem deprehenderat, dum de vulnere exilit, calidum admodum esse; hominemque, dum multus effluit, frigescere & pallescere. Conclusit hinc calorem à sanguine nasci: & quæ partes cæteris plura rubra vasa haberent, eas præ reliquis esse calidiores; quo pauciora, eo frigidiores. Hanc ob causam cerebrum esse omnium frigidissimam partem. Hinc pituitam ad illud colligi, coacervari, & naribus ab eo dimitti: copiosiùs verò asservatam hanc frigidam pituitam, atque à cerebro ad pulmones dimissam, sanguinem pulmone contentum refrigerare & coagulare: itidem & ad alias corporis partes à cerebro missam iterum alios, eosque multiplicis generis, producere morbos. Apoplexiam, Epilepsiam, Asthmata, cunctosque pituitosos morbos, hinc explicuit. Scilicet aberrant etiam magna ingenia, dum quos sibi ipsi limites sapienter præfixerant, hos transiliunt incogitanter.

Si *Aristotelem* consulamus in *Libris de generatione*, de *Respiratione*, & *Meteorologorum quarto*, videmus subtile hoc ingenium totum in eo occupari, ut doceat, quandoquidem quatuor ele-

mentis,

mentis, aëre, aquâ, igne, terrâ, nihil non conſtet, id calidius eſſe, quod in hâc commiſtione ignem haberet reliqua principia ſuperantem. Ergo neque hinc quidquam illuminamur in hiſce tenebris.

Ex *Ariſtotele* & *Galeno* miras veterum Philoſophorum circa calorem humani corporis ideas obſtupeſcimus, ſed quod nos quidquam doceat, invenimus prorsùm nihil. *Galeni* tempore, Medicorum & Philoſophorum diſcrepantia verſabatur circa hæc duo : *πότερα δὲ ἐκ κινήσεως τοῦ τε τῆς κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὰς ἀρτηρίας, ἔχειν τὴν γένεσιν, ἢ καθάπερ αὐτὸ τὸ κινεῖσθαι τῇ καρδίᾳ σύμφυτον ὑπάρχει, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ θερμασία.* » Utrùm calor ex cordis & arteriarum » motu ortum habeat, an verò, quem- » admodum ipſe motus cordi innatus » eſt, eodem quoque modo calor ſit » innatus ? » *Galen. adverſ. Lycum* Cap. 2. Ipſe quoque *Galenus in Commentariis* ad laudatos mox *Hipp.* Aphoriſmos, & maximè in *Libro adversùs Lycum*, ad quem eos, qui de calore edocendi ſint, remittit, ſolidi nihil attulit, ſed Peripateticis principiis, aſſimiliter quàm *Ariſtoteles*, ad hanc quæſtionem reſpondit.

Peripateticorum dogmati *Cartesianum*, & huic *Newtonianum* successit, sed in quocumque systemate Philosophico plurima vix admittunt explicationem daram, ipsa explicatio scatet undique difficultatibus, hiatusque nullo ratiocinio explendos post se relinquit.

Anno proximè præcedenti experimenta adtuli, quæ calorem hominis sani in letali frigore morientis hominis præsentem demonstrarent, & in frigore febrili calorem naturali majorem aliquoties ostenderent. Jungantur his, quæ hoc capite dixi, & fortè fateri cogemur independenter à sanguine calorem haberi; calorem parti inesse, dum sanguis aut deest, aut quiescit ferè; calorem deesse, dum interim abundantia adest requisiti cruoris. An ergo multum sapimus præ illis, qui simpliciter dixerint esse calidum innatum? *Intellexi quòd omnium operum DEI nullam possit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minùs inveniat. Etiam si dixit Sapiens se nosse, non poterit reperire.* Eccl. cap. 8.

CAPUT IV.

EXPERIMENTA IN CALCULOSIS, ET DE CALCULO VARIA.

R*AT. Med. part.* 2. *cap.* 12. *p.* 228. Hiſtoriam hominis cum publico communicavi, quem miſerrimum à ſeptennio calculi martyrem, 17. Libræ ſap. ven- 1500. Libræ aquæ calcis, totidemque lactis, à calculi doloribus ac moleſtiis ita vindicaverant, ut, eodem quamvis integro in veſicâ manente, neſciat prorsùs ſe calculo laborare, urinamque ſaniſſimi inſtar hominis, ponat. Monui ibidem hominem hunc ultra nolle remediis uti, comedere autem & bibere, quæ arriſerint, perfectiſſimâ tamen valetudine gaudere. Idem nunc repeto. Dum enim hæc ſcribo, vocari eum in Noſocomium curavi. Illibatam ille ſanitatem perſeverantem, coram nobis omnibus, magnâ cum gratiarum actione, teſtabatur, licet calculo nullo modo liber; omnes enim cathetere explorantes, eumdem præſentem reperimus. Quod in eo experimentum factum eſt, idem frequentiùs repetendi occaſio adfuiſſet; ſed cum via commodior, bre-

vior, & infantili ætati aptior pateret, hanc inivimus.

Remedium hoc, quod jam anno 1757. innui descripsique, *uva ursina* est. Enarrata ibidem experimenta tot novis observatis hoc præsente anno confirmata vidimus, ut omnia enarrando longus ac tædiosus forem. Præcipua ex iis selegisse sufficiat.

I. Hujus anni 19. Aprilis, XI. annorum puer deferebatur in Nosocomium. Parentes testabantur, à quadriennio ab illinc elapso, filium diu noctuque in urinâ reddendâ immanibus torqueri doloribus; guttatim illam prodire; collectam verò tum mucosam esse, tum pallidam, tum fœtidissimam. Quin & puerum binos calculos pisi minoris magnitudine quondam excrevisse. Cathetere explorantes, calculum omnes manifestò percepimus, audivimus. Puerum in Nosocomio detinere volui, licet, quovis momento acriter ejulans, ac pavimentum, furibundi instar, pedibus assiduò quatiens, molestus sanè socius cæteris ægrotantibus esset. Bis de die media dragma pulveris *uvæ ursinæ* dabatur, & paregoricum vespertinum. Juvamen intra quatriduum adeò magnum fuit, ut dolores vix ultra adessent, ut

lotium diutiùs retineret, ut demum quibuſcumque careret calculi ſymptomatibus. Factum hinc, ut elapſo menſis ſpatio Noſocomii clauſtri pertæſus, paternas repetiverit ædes. Ac primo quidem tempore bene habuit; ſed Junio menſe, ſive regimine pravo, ſive medicinæ neglectu, ſive quòd evaneſceret paululùm præ conſuetudine ejuſdem efficacia; dolores cæteraque ſymptomata recruduerunt. Horum certior factus Noſocomio inferendum juſſi. Suadent interea alii Lithotomum conſulerent. Quo ad operationem neceſſaria præparante, rem interea eo direxi, ut Operatio differretur, donec priùs doſis remedii auctioris effectus exploraſſem. Ter die dedi mediam pulveris dragmam, & quotieſcumque ſive die, ſive nocte, ferociores ingruerent dolores, liberale paregoricum. Decoctum hordei mellitum potui fuit. Profectò vix triduum elabitur, quin iterum omnes dolores exulent, urinamque commodè, ut homo ſaniſſimus, retineat, emingat. Nihilominus iterum calculi in veſicâ præſentiam catheter declaravit. Quindecim diebus elapſis repetiit domum, ubi ſaniſſimè vixit ad finem Auguſti. Tunc negligens remedii, ſuâque ſponte vi-

vens, in antiquas delabitur miserias. Suscepimus eum tertiò, & cum priore methodo minùs quàm olim levaretur, curavi per aliquot dies oleum lini in vesicam injici manè & serò. Unde demum egregiè se habet, injectione minimè egens, & pulveres solummodò sumens. Animus nunc est, eumdem diuturniore tempore experimenti gratiâ in Nosocomio servare. Urina ejus, quæ fœtida, pallida, ac tenaci muco referta, ipsi solebat prodire ante *uvæ ursinæ* usum, omni deinceps muco caruit. Retinet tamen aliquod vitium: sedimentum scilicet furfuraceum perpetuò gerit, & alcalina plerumque ita est, ut momento mictûs ipso cum acidis effervescat, & Syr. Violacei colorem in viridissimum vertat. Aliud vitium quoque adhuc puer habet, nocte se comminxendi; sed mater testatur hanc turpitudinem non à calculo, sed calculo anteriorem esse: Idque experimento certo jam novimus ita se habere, cum promissis illectus, per quatuor noctes subsequentes se non comminxerit; & ne fortè, ut promissorum potiretur, nocte ideò de industriâ vigilaret, custodes ter, quater, accessere, visuri num dormiret? at semper profundo somno demer-

ſum repererunt. Haud igitur morbi eſt, ſed malitiæ, vitium.

II. Alius puer XIII. annorum, à biennio dolorificè ac pallidè minxit, ſubinde etiam ſtranguriosè. Catheter & digitus calculum manifeſtò indicarunt. Tribus ſeptimanis domi ſuæ *uvâ urſinâ* & paregorico uſus, primò urinam diutiùs retinere cœpit, demum integrâ nocte. Attamen cum his bonis ſignis crudelis dolor diurnos extorſit nocturnoſque ejulatus. Pravam diætam in causâ eſſe ratus, in Noſocomio detinui, & injectione olei lini bis die in veſicam factâ, datiſque pulveribus quotidie tribus, & opiato ad quoſvis ferociores dolores; intra octiduum & dolore & ſtranguriâ liber fuit, minxitque ad unc. X. XII. unicâ vice, ter quater Nycthemeri ſpatio, inſtar ſani hominis. Urinæ ejus vix alcalinæ, ſed aut tenacem ductilem mucum gerunt, aut pus, aut furfures; pallent, ſed minùs illis prioris. Cum emendatione ſymptomatum etiam prava ſe de nocte commingendi conſuetudo planè ceſſavit, nec unquam rediit. Et hunc diuturno tempore ſervare in Noſocomio conabor.

III. Puer ſeptimum vitæ annum necdum explens, biennio abhinc Variolas,

ac dein morbillos paſſus, mejendi difficultatem ac dolorem conqueri cœpit. Gluten tenaciſſimum magis magiſque urina geſſit; imò copioſus ſemel cum urinâ ſanguis. Dolores ita paulatim increvere, ut puero vita jam planè intolerabilis ſit. Calculus cathetere demonſtratur. Comeſtis prunis non ſat maturis N°. 15. aquam copioſam ſuperbibens, febri primò quotidianâ validâ, dein continuâ remittente, per 13. dies laboravit; quin & undecimo febris die ani prolapſus jungitur. Eſtque ipſi excoriatione exulceratum præputium. Etiam hunc tertium in Noſocomio detinui. Cum hîc duo valde urgerent, urinandi dolor intolerabilis, & febris continua remittens; huic proſpexi decocto hordei mellito; illi, ter die datâ dragmâ mediâ *uvæ urſi*, cum paregorico; ut & injecto bis die oleo lini. Et quidem eo animo ut ſi febris pergeret eſſe continua remittens, eam aliâ medelâ adoriturus eſſem. Verùm febris ſenſim mitior facta, dein quotidiana, tandem intra 14. dies ceſſavit. Cum febris curatione etiam calculi ſymptomata ita mitigata ſunt, ut ultra non doleat, ut paſſim urinam diutiùs retineat, nocte autem tantùm parum ſeſe commingat. Urina quoque mi-

nùs in alcali vergens, quàm primi ordine pueri, nec adeò pallida, mucum rariùs, ſquamas frequentiùs continet.

IV. *Chriſtian* Hydrocele, ut videbatur, laborans, multo tempore diureticis, ſubinde etiam purgantibus hydragogis, eo cum effectu uſus eſt, ut & adtactu molior, & mole minor, Hydrocele adpareret: itinere autem interea peracto, manifeſtarunt ſeſe quidam in ſyſtemate urinario defectus, ita quidem ut medio Auguſto homo cum difficultate urinam pallidam, moxque à mictu fœtidiſſimam redderet, alcalinam adeò, ut admiſtum Violarum ſyrupum mox viridiſſimum faceret. Iteratâ catheteris immiſſione, calculus manifeſtò deprehenſus eſt. *Uva urſina* illicò ipſi data fuit; eâque brevi ſpatio temporis effectum, ut lotium debito tempore ſervaretur in veſicâ, ſine dolore prodiret, ac demum tam colore, quàm odore, maximè eſſet naturale. Ut verbo dicam, bimeſtris remedii uſus omnia calculi ſymptomata & ſigna illi prorsùm delevit; licet, catherere poſt modum exploratus, calculo minimè liber inventus ſit. Nec opio hic, nec injecto in veſicam oleo, indiguit. Soluſque ille „ ac primus „ inter omnes eſt „ quos vidi „

qui, permanente calculo, urinam ſa-
nam ſæpe emitteret.

Porrò quâ ratione Planta hæc id ho-
mini concedat privilegium, ut calculo
obſeſſus, ejuſdem moleſtiis eximatur;
æquè parum docebo, atque plerorum-
que alimentorum medicamentorumque
vires. Supponeret ejuſmodi explicatio
cognitionem multiplicis variorum noſ-
tri corporis organorum facultatis; ſup-
poneret veræ ſimplicium naturæ noti-
tiam: cujus tamen utriuſque rudis eſt
nobis in nonnullis perceptio, craſſa in
pleriſque ignorantia. Quare in hiſce
omnis noſter, toties retuſus, ingenii
impetus eo ſolo gaudere debet, quòd
rerum effecta contempletur, eadem di-
ligenter adnotet, ordineque recenſeat,
inque opportunos convertat Medicinæ
uſus. Si hâc lege progredior, admiranda
Naturæ minùs attonitus ſpeculor. Video
quippe ab ipsâ ſolerti Naturâ idem
præſtari efficique, quod Aqua calcis,
quod *uva* præſtet *urſina*. Etenim non-
ne ipſa Natura, citra artis præſidia,
indolentiam conciliat calculoſis? In-
numera adſunt, quæ id teſtentur,
exempla.

Homo illibatæ, quoad vixerit, ſani-
tatis, in ſyſtemate uropoietico ſemper

fuit, binis duntaxat ante mortem diebus exceptis. Hic à morte exenteratus, ſiniſtrum renem putridâ ſanie conſumtum exhibet, calculo verò ureterem dextrum infarctum. *Holler. cap. de Hydrope in Scholio.*

Bini homines, nullas unquam renum moleſtias conqueſti, ingentem in renibus calculum à morte exhibuerunt. *Bagliv. pr. med. Lib.* 1. *cap.* 9.

Hominem calculum IV. unciarum pondere in uretere geſſiſſe, imò alium calculum VII. unc. in veſicâ, ita ut neutro inde moleſtè in vita fuerit, vidit, conſcripſit, *Hermannus Ooſterdyck Schacht Orat. Leydæ hab.* 8. *Febr.* 1735.

Ex uno rene in cadavere *Heurnius* 70. parvos calculos eduxit, 80. ex altero. Nunquam verò hominem Nephritici vexaverant dolores. *Edit. Leyd. Op. Fernel. p.* 2. *Lib.* 6.

Nobiliſſimus vir, teſte *Friderico Loſſio Lib.* 3. *obſ.* N°. 53. » in veſicâ » ſine ullo ejus, cum in vivis eſſet, » indicio, calculum aluit, qui quidem duriſſimus fuit, & quatuordecim unciarum pondere inſignis, in » medio tamen ſecundùm longitudi- » nem pervius, ut hâc viâ, tanquam

» canali quodam, urina ſine omni im-
» pedimento profluxerit «.

Intimus S. C. Majeſtatis Conſiliarius, teſte oculato *Antonio de Pozzis* apud *Bonetum Med. Sep. Tom. I. Lib. 3. Sect. 25 cap. 6.* in utroque rene duos magnos calculos, ſex uncias pendentes, habuit « nullo ſigno præcedente, ſive
» arenulas, ſive pedum torporem, ſive
» lumborum gravitatem, ſive urinæ
» indigentiam, conſideres. Nam copio-
» ſiores juſto fundebat urinas, ſed aquæ
» ſimillimas, ſitimque adeò intolera-
» bilem patiebatur, ut nullo potu ea
» ſedari potuerit «.

Hæc omnia contemplatus, arbitror eamdem conditionem phyſicam ab explicitis Medicamentis calculoſo conciliari, quam eidem haud rarò conciliat provida per ſeſe Natura; modum verò, quo id fiat, ignorare me faſſus ſum.

An tamen is adeò ignotus modus? Videretur innotuiſſe celeberrimo *Joanni Cratoni Conſil.* 315. » Nec ipſi calculi,
» inquit ille, in veſicâ perpetuò ſunt
» infeſti: imò cum pituitoſo humore
» veſtiuntur, ſæpe ante vitæ exitum
» vix deprehenduntur. » Videretur innotuiſſe clariſſimo *Whytt*, ut ex eo ſu-

periore anno visum; dum idem, quod mox *Crato*, statuit.

Verùm liceat tantorum cum veniâ virorum hæc duo reponere: 1°. Asperitatem mucus involveret, pondus molestum non auferret: tamen ponderosos calculos vidimus insciis hominibus dudum gestari. 2°. Quotiescumque nostros homines examinaverimus, diu etiam ab inductâ indolentiâ, calculus & præsens & asper cathetere percipitur.

Liceat & aliud addere. Ut *cap. 3. pag.* 326. ex iis, quæ de corticis peruviani naturâ, deque ejus in corpore humano effectibus novimus, fateri debui me ejus agendi modum planè ignorare, idem & hîc fateri cogor. *Uva ursi* adstringens & amara planta est, ferè ut cortex. Unde à *Galeno Libr. VII. de comp. med. sec. Locos, Cap. IV.* decocta ad Hæmoptoën laudatur. Vocabat Medicamentum *Ponticum*, quòd ex *Ponto* haberetur. Jubet *Galenus* libram ejus coqui cum sesquilibrâ aquæ ad tertias, ut ferè esse debuerit succus expressus. Plantam *Galenus* ita describit, ut eadem cum nostrâ esse videatur. Quid porrò adstringens planta, à priore considerata, efficiet in morbi palliatione, ad quam nos, expe-

rientiâ ducti, nihil efficacius oleosis & involventibus novimus, nihil adstringentibus perniciosius? Et quid demum ad ejusdem morbi palliationem acris aqua calcis? Si quis putet saponem venetum, adeò copiosè hîc sumtum, involvendi vi egisse, duo respondeo. 1°. Sapo venetus saltem non adhibetur in curâ, quæ per *uvam ursinam* fit. 2°. Aqua calcis solâ, sine sapone, sed copiosâ, & diuturno tempore cum lacte sumptâ, Illustr. Præses noster Centurioni immunitatem à calculi vesicæ incommodis conciliavit. Hinc, quod bis jam dixi, repeto, me hujus indolentiæ causam, omnisque gravantis ponderis absentiam, non intelligere. Sed hoc quid ad curam? Egregios sufficiat annotasse effectus. Sunt porrò effectus hi tam latè patentes, ut usum habeant in Medicinâ amplissimum.

1°. Homo Lithotomiâ juvandus esset, ni aut cacochymia, aut tenerior, provectiorve ætas, aut invincibilis ægri repugnantia, impedimento forent. Nulla cacochymia, ætasve, contraindicavit hucusque descriptam methodum. Ergo erit his omnibus proficua. Adde his casibus eorum infortunium, qui nec Lithotomo gaudeant in totâ regione,

nec ut ad eum ferantur, eumve ad sese advocent, sumptibus ferendis sint. Datis his remediis juvabuntur.

2°. Calculi omnia symptomata adsunt in nonnullis; pleraque, aut multa, in aliis; ipsumque duritie, asperitate, catheter detegit, ipse manifestat auditus; arte autem nullâ extrahendus est. Nota est Historia ex *Diariis Eruditorum* annorum 1735. 1736. strenui belli Ducis *Dionis*, cujus denati è vesicâ ingens calculus extrahebatur, verùm in antro, quod sibi ex dilatatâ vesicâ formaverat, toto corpore delitescens. In *Ptochotrophio Hagano* Adolescens calculi symptomata patitur, calculumque habere in vesicâ deprehenditur. Præsens fui dum sectionem moliebatur Lithotomus aptus. Calculum omnes percepimus; audivimus; apprehendere & educere, quidquid tentaret Artifex, non potuit; inani tamen conatu, cum vulnus curatum esset, dolores misero multùm mitigavit. Attamen post aliquot menses dolor rediit, dolori mors successit. Sectioni anatomicæ cadaveris interfui, quam prudentissimè dirigebat Vir tum à supremâ chirurgicâ sapientiâ, tum à morum integritate, commendatissimus, *Erasmus Dringberg*. Calculus

totâ ferè mole suâ in uretere hærebat; parvâ portione modò intra vesicam prominens, adeòque extractioni ineptus. Quantumne solamen similibus hæc methodus præstabit?

3°. Calculi symptomata dirissima nonnunquam adsunt; ipse calculus duritie suâ & asperitate videtur à cathetere percipi sonitusque audiri; & calculus tamen nòn adest. *Baglivus prax. Lib. I. Cap.* 13. §. 8. N°. 2. » Calculum vesi- » cæ ad amussim mentitur scirrhus vesi- » cæ, ut bis in cadaveribus vidimus. » Doctissimus *Rutty*, *Anglus* Medicus, in nuperrimo Tractatu de *Viis urinæ Sect.* 3. *part.* 2. « Præcipuè, inquit, cogni- » tio nostra nititur introductioni ca- » theteris in vesicam, aut digiti in » Anum. Vidi tamen catheterem fefel- » lisse occasione Scirrhi, ita omnia » calculi in vesicâ præsentis signa » æmulantis, ut Lithotomus planè fal- » leretur. Est & similis observatio apud » *Baglivum*. Hæmorrhoides fallere » quoque possunt, licet minoribus do- » loribus stipentur. Medicus *Bamber* » casum maximè notabilem nobis de- » dit, in quo magna quantitas substan- » tiæ tophaceæ, quæ mihi videbantur » globuli esse induratorum excremen-

» torum, in principio Coli, prope Ilei
» insertionem, erat locata; quæ pre-
» mens Rectum, ita symptomata cal-
» culi vesicæ æmulabatur, ut sola mors
» rei veritatem demonstrare potuerit.
» Hoc in casu ferè impossibile erat, ut
» non erraret vel dexterrimus Chirur-
» gus: nam induratissimæ illæ partes
» catheteri resistebant, & eumdem
» sensum manui Chirurgi dabant,
» quem vesicæ calculus. Eratque sanè
» faustum huic Chirurgo, ut æger mo-
» reretur, priusquam operatio institue-
» retur. » Ex exemplis *Baglivi*, &
Rutty, concludi oportere videtur, vel
Scirrhos ipsos vesicæ, vel tumores ex-
trinsecus vesicæ incumbentes, in eâdem-
que prominentes, stagnante in vesicâ
urinâ arenulis veluti incrustari, hinc,
quâdam asperitate cathetere perceptâ,
fallere explorantes.

Illustr. Acad. N. C. Præses *Schrockius*
idem jam expertus videbatur, dum in
*additam. ad Cap. 25. sect. 26. Libr. 3.
Boneti de Med. sept.* sapientissimè scri-
bebat: » Calculi Signa nonnunquam
» etiam exercitatissimos fallere solent,
» ita ut absens adesse, & præsens abesse
» videatur; idque non Medicis tantùm,
» ex concomitantibus symptomatibus

» judicium ferentibus, accidere solet;
» sed & Lithotomis, infidâ catheteris
» exploratione contentis, sæpè imponit.

Fortè hic oggeret quisquam, si calculi multa signa adsunt, ipseque tamen non adest, cui usui hîc poterit, quod hîc tantopere laudamus, remedium esse? Si calculus non adest, remedium in illum non potest agere, adeòque morbo nihil opis conferre. Profectò ad hanc objectionem nihil à priore respondere queo; à posteriore verò edoctus, audax assero Morbos renum & vesicæ notabiles, diuturnos, ad nullam certam classem referendos, in quibus plurima calculi symptomata adessent, calculus tamen nunquam detegi posset, *uvâ ursinâ* emendatos esse, imò sæpè integrè curatos; quorum anno 1757. nonnulla exempla dedi, & præ cæteris illius juvenis cujus casum *pars secunda Rat. Med. p.* 223. habet, & cujus curationis perseverantiam adhuc hisce diebus lætus intellexi; hoc anno iterum alia exempla collegi, quorum mox ex præcipuis unum dabo; est enim priùs adhuc aliquantum de calculo differendum.

4°. Calculus aliquando non cognoscitur adesse, licet adsit, dum loco alie-

no, alîus morbi ſub larvâ, ludit. Loca hæc ſunt, Inguina, Scrotum, Vagina, Perinæum, Urethra, Proſtatæ. Horum in multis calculus adeſt, ipsâ ſuâ degenerafcente veſicâ contentus; in nonnullis extra veſicam Singulorum exempla theſin demonſtrabunt.

A. In hiſtoriâ Herniarum, hernia inguinalis, præter eam, quæ ſolet ab inteſtino, vel omento, vel utroque, cum producto Peritonæo fieri, etiam nata reperitur, ab ipſo utero gravido per annulum dictum abdominis prolapſo, & à veſicâ urinariâ. De utero hîc ſermo non eſt; de veſicâ unicè agitur. Veſica urinaria, vel cum urinâ ſolâ, vel cum urinâ & calculo, fecit ſæpè herniam inguinalem incompletam, manens in inguine; fecit inguinalem completam, in Scrotum uſque prolapſa. Exempla ſat obvia habentur. Viderat ea *Boerhaave*, & cum Diſcipulis ſæpiùs communicavit. Sed ipſi Autores medici talia referunt. *Thomas Bartholinus* gloriam detectæ miræ hujus herniæ tribuit Præceptori ſuo *Joanni Dominico Sala*; qui amici ſui *Veneti* cadaver luſtrans, in uno ſcroti latere invenit herniam veram inteſtinalem inguinalem completam, in alterâ ſcroti parte herniam

completam veſicæ urinariæ cum calculo.

Felix Platerus Obſ. pag. 849. Caſum vidit, ſed nec intellexit, nec explicuit. Egregius *Frid. Deckers, Exercit. pract. pag.* 153. refert, & æneâ tabulâ pinxit, cavum ſcroti ingens lapideâ cruſtâ intus tectum, apertum dein, & à cruſtâ illâ penitùs liberatum fuiſſe: deinde ſuppuratione nata, totum in poſterum tumorem fuiſſe ſublatum. Fuit verò ſimiliter ipſe hicce caſus. *Stalpart Vander Wiel, Cent.* 1. N°. 50. calculum cum urinâ inguine exiiſſe vidit, vidit & frater ejus in *Hagano* Ptochotrophio. *Hildanus Cent.* 6. *obſ.* 57. calculos urinamque & ex inguine & ex ſcroto exiiſſe deprehendit. Solertiſſimus *Ruiſchius Obſ. anat.* N°. 98. in Mercatore herniam recentem inguinalem incompletam detexit, ab Inteſtino Ileo ſuffocato, & herniam completam à veſicâ urinariâ in ſcrotum delapsâ. Egregius Chirurgus *Gallus M. Mery, Mem. Acad. Reg. Sc. Par. anni* 1713. ejuſmodi herniam in *Viro Reverendiſſimo* deprehendit, ita quidem, ut veſica eſſet circumquàque ſcroto accreta: idemque poſthac & in alio homine vidit. In *Tom.* 2. *Acad. Reg. Chirurg. Pariſ.* hæc herniæ ſpecies quatuordecim

exemplis confirmatur: quorum pleraque recentia ſunt.

Vidi incompletam hanc herniam inguinalem veſicæ, *Schevelingæ*, pago maritimo *Hollandiæ*, in piſcatore 25. annorum. Dyſuriâ jam puer laboraverat, ſed ab anni nunc ſpatio tumor ipſi in inguine dextro natus, per ſex menſes evanidus, iterumque conſpicuus, demum ſuppurabatur; rupto verò abſceſſu urina exſiliit, exire continuavit, prodiitque interea temporis calculus pondere unciæ mediæ ex eodem foramine.

In varias opiniones Eruditi circa veram hujus herniæ originem abiverunt: ita quidem ut alii eam vitioſæ conformationi connatæ adſcriberent; alii eam crederent poſtmodum genitam, ſed non niſi vacuâ flaccidâque veſicâ; alii denique & poſt nativitatem genitam, & non niſi plenâ veſicâ gigni poſſe ſtatuerent. Sed ad dirimendam hanc quæſtionem, qui omnes nunc citatas Hiſtorias ſuis in fontibus attentè examinat, & maturè digerit, ille, ni fallor, clarè videbit, nec nativam diſpoſitionem requiſitam eſſe, nec vacuam veſicam ad id aptam fore, ſed plenam veſicam unicè poſſe hanc herniæ ſpeciem producere.

Sed ſi tumores hi in inguine non ape-

riunt sese, si aliquoties disparent, si externè non conspiciuntur, licet internè vehementer excruciant, veram non præbent sui notitiem, vacillantes circa mali Diagnosin Medicos relinquunt ambiguos. Latent ergo, & aliorum sub specie hæc mala ludunt, donec fortè cognoscenda sese effectibus præbeant. Quid mirabilius quàm sequens casus? 20. ann. juvenis *Hagæ Bat.* ex plenâ sanitate immani dolore torquetur ad inguen, ponè locum ubi vasa cruralia, sub expansione Musculi obliqui externi, prodeunt. Dolor ille æquè ferociâ suâ quàm pertinaciâ formidandus, per binos integros menses & juvenem extenuat penitùs, & omnem sagacitatem lusit Medici peritissimi prudentissimique, Domini *Abrahami Westerhoff*, Prædicti ibidem famosissimi, & ob singularem in arte præstantiam mutuamque amicitiam mihi perpetuò honorandi. Tandem acuto dolore paulò altiùs pergente, mictus sanguineus oritur, datisque mox diluentibus ac demulcentibus, plures calculi majores, minores, cum cruentâ urinâ emissi sunt. Cum nulla unquam in viis urinæ vitia in hoc corpore comparuerant, quis demum hunc in inguine dolorem calculo tribuisset? Tribuendum

ei tamen esse docent emissi per vesicam calculi, & sensim postea restituta Salus. Speculatus Historiam, cogitabit forsitan calculum in uretere hærentem compressisse & irritasse subjectum sibi musculum Psoam; huncque musculum, cum in loco descripto pelvi exeat, ossi femoris insigendus, tam acutè ad marginem ossis Ischii doluisse. Sed cur tunc Psoas in decursu toto nullum sensum doloris totis binis mensibus habuit, nisi eo tantummodò loco, ubi pelvi emergit? Unde longè fit verisimilius, vesicæ incipientem herniam ibi loci natam fuisse, ubi hernia femoralis nasci solet, vesicam, parvo lapillo ibidem contento, acutè doluisse, eamdem post duos menses inde emersisse, & in conatu emersionis aspero calculo læsam, sanguinem fudisse, ipsosque demum calculos foras pepulisse.

B. Calculum vidimus vesicâ contentum in inguine, & scroto: sed etiam inventum novimus in vesicâ prolapsâ in vaginam. Quomodo id fiat, & sic elabatur vesica, experimento Anatomico demonstravi *Rat. Med. part.* 1. *Cap.* 7. *pag.* 71. *& seq.* Prolapsam verò vesicam hanc, 42. calculis refertam vidit *Ruischius Obs. anat. chir.* N°. 1. An non simi-

lis fortè huic casui ille, quem Societas *Harlemensis* tomo suo tertio refert? In Tom. 2. *Acad. Chir. Reg. Par.* plura exempla habentur.

C. Calculos extra vesicam reperimus. Hos posse in urethrâ læsâ & scroto, à stagnante urinâ nasci, *parte secundâ Rationis medendi cap.* 12. innui, & exemplo, ut puto, probavi. Dum in quartâ GonorrhϾ specie Prostatæ, Vesicæ Collum, Intestinum rectum, atque Perinæum, afficiuntur, possunt ibidem, transsudante & extillante urinâ, vel parvi, vel portentosi calculi, generari; ut binis exemplis, uno in Nosocomio, altero in urbe, vidi.

In cunctis huc usque enarratis casibus, dum vera morbi causa necdum sese manifestis probet indiciis, dum præterea nulla alia probabilis causa videatur dari posse, nosque planè circa genuinam mali originem hæreamus ancipites; levamen posse hominibus insigne adferri, aut saltem nullum posse nocumentum inferri, si commendata methodus instituatur, usu sanè multiplici didicimus. Pluribus experimentis id probare possem, sed ex iis unum, quod promiseram, notabile adferam.

In Nosocomio Civico Sexagenarius erat;

erat, qui ante elapſos 18. annos calcitrantis Equi ictum evitaturus, tnm corpus vehementer in ſiniſtra contorſit, tum valido terrore perculſus fuit. Mox horruit, friguit, incaluit, ac febre per aliqnot dies correptus, tandem horroris ac caloris viciſſitudines perpetuas paſſus eſt. Porrò jam à primo frigore febrili dolor vehemens in ſiniſtrâ Hypogaſtrii parte, paululùm ſupra annulum abdominis, percipiebatur, qui trimeſtri propè tempore auctior imminutiorve perſeveravit. Tunc autem dolens ille locus, licet vix tumens, lanceolâ apertus, dedit intra octiduum Libr. XII. boni puris, & altero menſe elapſo, ſiccatus conſolidatuſque fuit. Medio poſtea anno urinæ incontinentia obſervabatur, eaque deinceps continua fuit. Atque ita, citra alias calamitates tranſluunt 12. anni. Tum denique, nempe anno 13. à principio morbi, abhinc quinquennio, dolor in urethrâ obſervatur, ardens quidem ille, & cum Recti fine, aliiſque Inteſtinis ita communicans, ut inde ſæpiùs Colica naſceretur. Hæc Anamneſis, quam bonus vir iterato examine dedit Exp. *Domino Erndl*, laudatiſſimo ibidem Phyſico, & ejuſdem Noſocomii dexterrimo Chirurgo *Leber*. Annus porrò nunc

est, quòd æger horum Virorum curæ subfuerit. Deprehenderunt illi urinis ejus pus perpetuò admistum, urinam pallidam, tenacem mucum gerentem, salsamenta putrida spirantem, & illicò à mictu cum spiritu nitri validè effervescentem. catheter, Digitus in anum intrusus, nunquam, iterato quamvis sæpiùs conamine, vel minimum calculosi deprehendere potuerunt. Igitur ob dolores violentos sæpiùs Opio opus fuit, dataque *uva ursina* est. Quam 14. die sumenti, Ischuria oboritur, cum urethræ, Ani, Intestinorumque intolerando dolore. Dato opio, dolor mitescit; tumque vi magnâ, ac veluti cum partium internarum quâdam veluti disruptione, ut ait, urinæ crassæ, libram dimidiam puris gerentes, prodierunt: nullo calculo, arenulisve, à Medico omnia sedulò perquirente, perceptis. Porrò ex hoc tempore dolor sensim mitior, urinæ incontinentia imminuta, urina commodiùs missa. Tandemque homo sesquimense remedio usus, ab omni dolore, à pure in urinâ, ab ejusdemque incontinentiâ, prorsùm liberatus est, liberatus mansit. Pergebat nihilominus urina effervescere cum acido spiritu: Sed remedio, integro posthac mense,

continuato, alcalinâ illâ qualitate penitùs caruit. Jam verò à medio anno nullis ultra remediis usus, perfectissimè sanus manet.

Morbi profectò veram diagnosin vix dare ausim, cum, in quamcumque partem me vertam, ineluctabiles difficultates offendam. Verùm hinc nihil damni. Id certum, quòd magna purulenta collectio sive vesicam, sive partes vesicæ vicinas & nexas, sive utrasque obsederit, eaque, cum nunquam quid calculosi deprehendi potuerit, enarrata symptomata produxerit. Gravem itaque, &, ut videbatur, immedicabilem, letalemque lapsu temporis futurum morbum, *uva ursina* tam expeditè, tam integrè percuravit, ut nulla supersint vestigia mali.

Ureterum, ac potissimum renum calculi, obscuriùs sæpè latent, frequentiùsque & faciliùs aliis cum morbis commiscentur, quàm calculi vesicæ; præterquam quòd catherere, aut digito, præsentes non demonstrentur. In hisce pluries nobis constitit, *uvam ursinam* cum opiatis nocuisse nunquam, sæpe mirùm mitigasse, non raro integrè dispulisse malum. Imò si adesset nonnulla luis Venereæ suspicio, juvit hæc

methodus, modò prudens mercurii usus eidem interpolaretur.

Hæc, opinor, suffecerint, ut pateat, in hâc morborum classe, quæ sanè plurimos tum intolerabiles, tum desperatos casus contineat, remedia efficacia dari, quæ frequenter inexpectatos proferant effectus; quæque, etsi fortè casus aliam originem agnoscat, minimè noceant. Quod si contingat, ut aut nimiâ intensitate mali, aut partium destructione, aut cacochymiâ putridâ totum jam corpus depascente, homo non juvaretur, quin imò periret, non derogaret hoc remedii præstantiæ. Id quippe omnia vel optima remedia habent, ut intra certos mali limites agant, extra eosdem agere nequeant. Nostrum tamen ejus deprehenditur efficaciæ, ut cum spes affulgere nulla videretur, annosiorque morbus esset, inexpectatum levamen attulerit, vel integram sanitatem.

CAPUT V.

DE VIRTUTE SINGULARI QUORUMDAM MEDICAMENTORUM.

VIRTUTEM corticis Peruviani Cap. I. in malignis morbis miratos, oportet nunc in quibuſdam Chronicis contemplari. Puella Rachitica oſſis femoris luxationem triennis paſſa, neglecta penitùs, perpetuâ claudicatione laborat. Decenni dolor ad ejuſdem femoris ſuperiora oritur, paulatim ita ſæviens, ut ultra ferendo puella haud eſſet. Cum is jam integro trimeſtri ſpatio perſeveraſſet, ad nos demum adducitur. Pure ſcatere totum ſuperius femur deteximus, puellamque hecticè conſumi. In 1. & 2. *parte Rat. med.* quæſtio agitabatur utrùm præſtaret ejuſmodi abſceſſus aperire, nec ne? Docuerant quippe experimenta, interiora priùs conſumpta exeſaque, tum & corruptâ labe cruorem antea inquinatum eſſe, quàm ejuſmodi abſceſſus vergant foràs: adeòque factâ aperturâ mortem ſæpe accelerari, aut aëris acceſſione, aut aliâ minùs notâ causâ. Attamen eo nos ducebat tunc obſervationum ſeries, ut, dolore urgente, ut morte cæterùm indubitatâ inſtante,

interiorum tamen destructione necdum palam factâ, expedire videretur exitum puri parvâ aperturâ conciliare: quâ nimirum lege & malum verti foràs posset, & prudenti deligatione aëris ferè omnis præcaveretur accessus. Sed hecticâ febre corpus depascente, quæ demum spes hîc poterat adblandiri? Plura exempla habebamus natæ ex Pleuritide & Peripneumoniâ Phthiseos, in quâ jam inveteratâ & corpus depascente metastasis materiæ ad os sterni fieret, aut ad cristam ossis Ilei, aut ad colli glandulas, Parotidasve: & dum aperto loco pus & copiosè & diu manabat, bonaque, potissimum lactea, diæta observabatur, sanitas integra rediret. Igitur si jam gangræna, imò sphacelus esset interiora depastus, qualia exempla videramus, moriendum foret ægro, & clauso loco, & aperto: apertura autem maturior efficere id posset, ut, internis necdum insigniter destructis, materies extrorsùm alliceretur; quæ alioquin in loco permanens, tam ejus consumptionem, quàm universi corporis corruptionem; producere apta nata fuisset.

Sed aliam quæstionem observata priora suppeditaverant. Cum toties visa esset jam corrupta, quæ exibat materies;

ſummumque vitæ hinc perciperetur diſcrimen; an cortex Peruvianus ſuâ vi antiſepticâ hîc aliquid conferret? An ideò partes gangrænoſas conſervare, emendare carioſas, poſſet? Id igitur tentare animus fuit.

Aperturâ factâ, pus exiit ex flavo virideſcens, fœtens, copioſum. Uncia dimidia corticis, cum melle in conditum redacta, quotidie data eſt, & panni lanei denſique, ſaturatiſſimo corticis decocto penetrati, diu noctuque femori circumponebantur. Diæta imprimis lactea fuit. Hâc ratione trium menſium ſpatium emenſa puella, tum hoc abſceſſu, tum cachexiâ ſuâ purulentâ, penitùs curata eſt. Prava ergo & immiſericors regula eſt, deſperatos haud attingendos eſſe.

Reticere tamen non oportet ejuſmodi mali exemplum, ubi minimè profuerit hæc cura. Decenni puero dorſum gravi baliſtâ contunditur, tumorque inde naſcitur, qui, quod ruri aſſolet, negligitur. Elapſis ſex à nato malo annis, mihi demum ſiſtitur puer, cadaveri, quàm Vivo ſimilior, purulentâ cachexiâ conſumptus totus; quippe qui toto illo ſexennio tuſſi, gravi anhelitu, debilitate, febribus, & craſſorum alborumque ſpu-

torum ejectione, laborasset. Ex iisdem Artis principiis dorsi ingens tumor aperitur, è quo boni puris libra propemodum civilis educitur, tumorque flaccescit, nec rediit unquam. Tussis perpetua molesta quandoque veluti suffocatura, indiguit Oxymelle squill. & Kermes minerali. Lactea diæta instituta est. Cortex dein, pulmone emendatiore, datus, & affecta pars saturato corticis fomento tecta. Tribus integris mensibus effluxit ex illâ, minimè, ut jam monui, tumente, puris circiter libra media quotidie; binis ante mortem mensibus Capilliflu-vium observatum est, unoque ante mortem mense diarrhœa. Notandum porrò, ex quo tempore diarrhœa inchoavit, inguen dextrum sine tumore doluisse perpetuò; dolorem hunc nullis impositis remediis auscultasse, pueroque ultimo vitæ octiduo ita molestum fuisse, ut omni momento ferè situ mutari voluerit. Pure interim ex dorso plus minùs assiduò fluente, ad 6. Julii 1758. expiravit.

Dubia quidem semper visa fuerat natura mali. Tussis enim, puris sputum, totius corporis marasmus, innuere videbantur, vel à primâ contusione pulmonem simul cum dorso inflammatum

ac ſuppuratum, hoc pus producere: vel materiâ purulentâ ſuppurantis dorſi in cavum thoracis intrante, pulmonem abſorbere eamdem, ſputorumque ejicere formâ: vel denique ſanguinis purulentam diatheſin, affecto dorſo genitam, citra pecularia pulmonis ulcera, citra empyema, per illæſos evacuari pulmones.

Omne hoc dubium Anatome ſuſtulit. Pus deprehendebatur etiam à morte de factâ aperturâ ſtillaſſe. Aperturæ ſtylus prudenter inductus eſt, & ſecundùm ſtyli ductum ſectio facta. Videbatur ſic ulcus in dorſi dextro latere ſub latiſſimo dorſi, ad coſtam infimam pergere, quæ jam cariem inchoaverat; ac dein ſub ſacrolumbari & longiſſimo dorſi terminari. cadaveris dein ſupinati thorace aperto, Viſcera thoracis, bona reperta ſunt, ut, quod accuſares, invenires prorsùm nihil, præterquàm modicam utrâque in camerâ aquam. Exemptis abdominis viſceribus, caro Pſoæ & Iliaci interni, fluctuante materie elevata adparuit. Conſtitit tunc, accuratiore examine facto, materiem purulentam inter hos muſculos, & ſacrolumbarem deſcendiſſe, ad inguen perveniſſe, ſub aponeuroſi obliqui externi, ſive ſub

dicto *Poupartii* ligamento penetrasse, indeque emersam, sub Adductoribus femoris & Sartorio, cavum sinum formasse, pure plenum, ad $\frac{1}{2}$. circiter femoris altitudinem. Musculi autem ubique integri erant, ita ut modò eorum, à sese mutuis separatione, saccus formatus esset.

Ergo phthisis est infinitè varia, pro variâ parte affectâ; unde & pro diverso viscere affecto diverso nomine gaudet: v. g. phthiseos pulmonalis, aut hepaticæ, aut splenicæ, aut mesentericæ, aut nephriticæ, & sic porrò. Quî autem hæcce vocanda? Si est à sede denominanda, *Cellularis* est; quum in collulosâ membranâ, musculis interstratâ, sedem haberet. Videtur autem res tota sic se habuisse: à contusione inflammatio ac suppuratio nata est; pus ibidem loci collectum & neglectum; sanguis ejusdem absorptione corruptus, purulentus redditus, pulmone exoneravit sese; quemadmodum in eâ phthiseos specie, quam in 1. & 2. *Part. Rat. med.* ex pluribus demonstraveram cadaveribus. Factâ verò aperturâ, cum nunc resistentia ad dorsum amota esset, nulla ultra materiæ purulentæ per pulmonem, sed unicè per apertum locum, evacuatio contigit.

Effectum hinc, ut hæc ſanguinis purulenta diatheſis perſeverans, per aperturam hanc quotidie, ſpatio trium menſium, libram mediam puris, id eſt trimeſtri hoc ſpatio toto, Libras ferè 50. évacuaverit. Confirmatur hinc, quod *Part.* 1. & 2. *Rat. Med.* toties evictum, in quâcumque phthiſi nequaquam magnam vomicam requiri, continentem illam, quæ aſſiduò expuatur, materiem: modicum aliquando, ſæpè nullum inveniri phthiſicorum in corpore puris diverticulum. Confimant iterum hæc, quæ *de Puogeniâ part.* 2. *cap.* 2. aſſerui.

Caſus igitur ultimus, per ſe deſperatus, omnem curam reſpuit; prior verò, qui etiam cönclamatus videbatur, curam admiſit. Nonne ideò certa alioquin adfutura mors, nos cogit tentare quidquam tantarum virium, num fortè ſuccedat? Scilicet nemo certò novit eam ſolidorum fluidorumque corruptionem adeſſe, quæ nullam ultra curam admittat. Ut proinde in ſimilibus ſimilia Practici tentent, lubens adjungam hiſtoriam, prout eam mihi deſcriptam, ac propriâ manu ſignatam, tradidere Medicus ac Chirurgus, qui curam ſuſceperant.

Nobilissima Matrona 33. annos nata, febre continuâ putridâ laborat, ac deinde febre hecticâ consumitur. Hecticæ causa videtur metastasis esse materiæ morbosæ, facta ad utriusque femoris summitatem. Ulcera hinc ad exteriora femorum nata, inque ulceribus fungi orti, ovo gallinaceo magnitudine pares, sub quibus Trochanter major uterque nudus deprehenditur & carie exesus. Ossa coxendicis, & Sacrum, ulcere ingenti, sinuoso, fungoso, tegebantur. Eoque demum calamitatis ægra devenit, ut, inepta prorsùs quæ alterutri lateri, dorsove incumberet, fasciis lecti lacunari affixis, pendula hæreret; idque adhuc adeò incommodè, ut quâvis ferè horâ situ mutanda esset. Deerat appetitus, deerat somnus ferè omnis, facies livuit, pulsus frequens fuit, parvusque & contractus, turbatæ urinæ, incredibili copiâ puris onustæ. In hoc miserando statu Nobilissimam ægram viderunt Magnificus Dominus J. A. *Kestler*, S. C. R. A. Maj. Consiliarius & Archiater; Domini Chirurgi N. *Humbourg*, S. C. R. A. M. Chirurgus ordinarius; V. *à Kaiser*, S. C. M. Imperatoris Chirurgus primarius; N. *à Laudes*, Imperatricis *Amaliæ* quondam Chirur-

gus; *Simon*, S. C. Elect. *Bav.* Consiliarius & primarius Chirurgus, nec non Acad. Reg. Chir. *Par.* membrum dignissimum; *Crampagna*, C. R. *Caroli*, *Lotharingiæ* Ducis, Chirurgus primarius, posthac etiam Medicinæ Doctor creatus; *Reichberger*, Nosocomii *S. Marci* Chir. primarius, & *Hoffmann*, Nosocomii *Hispanici* Chir. secundarius. Diagnosin hi omnes agnoverunt esse consumptionem & marasmum, à carie ossium, pravisque ulceribus, omnia solida & liquida à longâ jam die corrumpentibus: ex quâ Diagnosin infaustam Prognosin meritò metuerunt. Interim optimi viri *Kessler* & *Humbourg* desperatam ferè rem eo perduxerunt, ut, Divinâ Clementiâ annuente, quatuor mensium tempore, integram sanitatem, totâ civitate mirante, adepta sit ægra. Porrò, his quatuor mensibus integris, Nobilissima Comes corticis peruv. unc. II. aquâ coctas, cum Lactis caprini æquali portione, quotidie assumpsit. An ergo malè asserui, in hujusmodi casibus, cum spe, aliquid audendum esse?

Spina ventosa hisce in Regionibus frequentissimus morbus, sæpè reperitur communi Methodo decocti Lignorum, Antiscorbuticorum, Purgantis

mercurio aculeati, aliquoties repetiti, planè immorigera. Cortex Peruvianus pueris 8. 10. annorum, ad 2. 3. 4. dragmas die datus, nonnunquam etiam in pertinacioribus fomentum ſimile parti affectæ adpoſitum, mox bonum pus generarunt, curaruntque plures. In Noſocomio Civico, hoc anno, ſpatio 4. 5. menſium decem pueri curati ſunt. Notus quoque in hâc urbe caſus pueri eſt, quem Parens, nobilitate, eruditione, rerumque geſtarum prudentiâ clarus, nunc veluti redivivum contemplatur & lætatur; ex quo cortex Peruvianus & Lactea Diæta, conſilio Doctiſſimi viri, Medici aulici, *Molinari*, diuturno tempore adhibita, illum à *Spinâ ventosâ*, & peſſimâ totius femoris ſuppuratione, ferè liberaverint.

Mulieri *Cancrum mammæ* à quadriennio clauſum, jam verò exulceratum gerenti, febris vaga, & periodicus in mammâ dolor, dudum contigerant. Utrumque hoc mitigandi gratiâ corticem dederam: cum autem hujus ope non modò febris vaga, dolorque periodicus minuerentur, ſed Cancri ſymptomata ita miteſcerent, ut pro ichore cancroſo jam pus laudabile generaretur, eodem uti perrexi. Durities tota

hinc fuſa eſt, ita quidem, ut æquè mollis parvaque hæc mamma facta ſit, quàm altera, & ſuperſit modò propè areolæ ſuperiora dolor cutaneus attactu ferox, & vix viſibile ulcuſculum cutaneum. Tredecim menſes ſunt, quòd hanc curam inchoaverim, ſed fœmina, negligens ſui, tantummodò ſolebat ad majores dolores ad nos accedere, medicinam acceptura. Ita ut ex Noſocomii tabellis collegerim eam quinque ſolùm menſibus cortice uſam fuiſſe. Monere debeo tantillum Camphoræ cortici additum fuiſſe, ad compeſcendos dolores. Accurato examine inſtituto, patuit eam vix dragmas tres de die corticis aſſumſiſſe.

Doctiſſimus *Ratisbonenſis* Medicus *Dieterichs* typis evulgavit Epiſtolam Illuſtr. L. B. *van Swieten*, in quâ hic corticis experimentum ſuadet cum cancro tentandum, cum ipſe cancrum exulceratum unguento nutrito priùs tectum ſpiritu ſalis marini diluto involvens, corticiſque ſeſquidragmam quotidie exhibens, totum cancrum excidiſſe vidiſſet, licet ulcus penitùs claudere nunquam valuiſſet. Peripneumonia notha hanc fæminam è medio tulerat; adeòque experimentum ultra proſequendi

occasionem dempserat. Addit autem Exp. *Dieterichs* duas historias, quarum altera per omnia ferè similis huic, sed altera perfectam curationem refert.

Est nobis in *Diarrhœis* ac *Dysenteriis* à laxitate oriundis, excellens remedium *Lysimachia Vulgaris, flore purpureo*, dicta *Tournefortio Salicaria*, *Linnæo* autem *Gn. pl.* N°. 463. *Lythrum*. *Dodonæus* suo jam tempore tria hæc nomina, ut Plantæ synonima, refert; speciem verò hanc descripsit & depinxit, ut *Pseudolysimachiam*. Veram *Lysimachiam* ad Dysenteriam, omnesque morbos, quibus adstrictione opus est, curandos, laudat; hujus verò, de quâ agitur, speciei se vires ignorare fatetur. At in additamentis Botanicis, quas *Justus Ravelingius* ex *Clusio*, & *Lobelio*, ad *Dodonæi editionem anni* 1618. adjecit, omnes hæ species ad nominatos mox morbos indiscriminatim laudantur. Nullum autem cum in Dispensatoriis locum habent, & usu medico carent, ignotæ sunt plerisque Medicis. Exp. Medicus Castrensis, eximiusque Botanices Cultor, *D. Lucas Misley* in Diarrhœis ac Dysenteriis Castrensibus curandis hâc plantâ felix, copiam descriptionemque ejus Ill. Præsidi ac mihi misit. Grati erga ejus

candorem, præſtantiam remedii decem variis experimentis agnovimus. Dum enim, dato priùs purgante, dragma una, vel quatuor ſcrupuli, pulveris hujus plantæ, manè ac ſerò dantur, & morbus magis à laxis inteſtinis, quàm à ſordibus, originem ducat, prætereaque nunquam ex nimiâ collectione putridâ, ulcere Inteſtinorum, nec alicujus viſceris tabitudine, ortus ſit, intra 3. 4. dies curatur perfectè, ſi recens eſt; paulò verò longiore tempore, ſi eſt diuturnior. Annoſam Diarrhœam, ad quævis auxilia rebellem, trium ſeptimanarum ſpatio eodem remedio ita percuravi, ut nobiliſſimus Centurio nunc exercitum S. C. R. M. repetierit. Cum ipſa hæc Planta in agro *Viennenſi* lætè copioſèque creſcat, plurimam ejus copiam colligi curavi, ut omnes, qui vellent, Medici, eâdem uti poſſent.

Balſami Copaybæveri, *Auguſtiſſimæ Imperatricis* dono, ingentem copiam nactus, plura cum eo inſtituo experimenta in phthiſicis; quorum quædam jam bonum ſucceſſum promittunt. Frequentia hujus morbi & magna remedii copia, ſpem faciunt, ut in poſterum multam hujus Balſami efficaciam teſtatam facere poſſim.

Mercurius sublimatus corrosivus, quantitate gran. 6. 7 cum Librâ Sp. frumenti mistus, ut prioribus annis, ita & hoc præsenti, pauperibus nostris mirè profuit. Multitudo hominum, qui ad curandam luem veneream, aut gonorrhæam, aut corneæ opacitatem, & oculi pterygia, aut ad nonnullas surditatis species, aut ad ulcera cacoethe crurum, ad ulcera labiorum adeò exedentia, ut frænum labii, nasum, nasi cartilagines planè consumerent, aliave pessima mala emendanda, hoc remedio indigebant, ingentem observationum felicissimarum catalogum nobis formavit. Hoc anno distribui ipsis Merc. Subl. uncias duas, cum 139. Libris spiritûs frumenti. Vix bis inde Ptyalismus observatus, levis ille, & vix inchoans, mox suppressus. Factoque examine Curationum plurium, prioribus annis peractarum, sanitatis perseverantiam gavisus sum. At verò in desperatâ Guttâ serenâ hoc anno bis tentatum remedium, usu cassum fuit.

Rat. Medendi Part 2. *Cap.* 12. curas nostras *sublimato hoc* peractas, confirmabam editis clarorum in *Angliâ* virorum experimentis: nunc verò idem *Italicis* confirmo, quæ egregius *Vero-*

nenſis Medicus *Joannes Bona* perfecit typiſque edidit. Quanquam enim noſtra nobis adeò certa ſint experimenta, ut aliunde eorum confirmatione minimè indigeamus, apta tamen ea, quæ alibi inſtituta, eſſe queunt, animis ad noſtra lecta adhuc titubantibus, ita firmandis, ut, quovis depoſito ſcrupulo remedii periculum faciant.

CAPUT. VI.

De Machina Electrica.

Turbam miſerorum magnam toto hoc anno, & maximè ab exordio Veris, hucuſque habuimus; ut nonnunquam triginta eorum ad *Machinam* unà conſiderent; hincque obſervationes formandi multiplex naſceretur occaſio. Dabo fidelem plurium hiſtoriam, hæc pauca præfatus.

1°. *Machina* noſtra nunquam tantarum virium, quàm hoc anno, fuit 2°. Nunquam diuturniore tempore, idque conſtantiùs, fuit adhibita: ſemper ſcilicet tribus horæ quadrantibus: quo quidem tempore, manibus invicem juncti, tercentos & quinquaginta ictus ſuſtinere ſolent. 3°. Vix uno alterove excep-

to, omnes Thermis ſulphureis *Badenſis* uſi ſunt, alii quanto tempore à Medicis conſultum eſſet, alii prout otium, vel crumena, id concederent. Nonnulli per annos aliquot repetiverunt balneorum uſum. Pauciores parum modò levaminis perceperunt, unus alterve pejus inde habuit, plerique nihil profecerunt. 4°. Quibus Muſculi Gaſtrocnemii, Plantaris, Poplitæus, Semimembranoſus, Biceps cruris, à longâ die ita accurati eſſent, ut crus totum foret in poſtica contactum, hi vires *Electricas* nullo modo efficaces experti ſunt. Eſt his primò emollientibus, & maximè Balneo vaporis, rigor ſolvendus, quod diuturni ſemper, ac non raro fruſtranei laboris eſt.

Incipiam à deauratoribus. Veniam precor toties hîc voce *deauratoris* & *deaurare* uſus. Vel enim nimias Circumlocutiones, vel obſcuriorem ſermonem involviſſet latini elegantia ſermonis. Hoc hominum genus citra ullam neceſſitatem ſanitatis ac vitæ jacturam facere cogitur: ad unam partem auri indigent quinque ferè Mercurii partibus, ut amalgama, quod vocant, aptum huic operi parent: quanto ergo in Mercurii vapore, miſeri illi Oſtenta-

tionis humanæ martyres, verſentur oportet!

1. *Eyſerle* deaurator tribus abhinc annis artubus cœpit tremere, à quinque verò hebdomadibus vehementer. Vox ita erat impedita, ut planè balbutiret, vixque intelligeretur: à 26. Aprilis ad 22. Junii, ad *Machinam* ferè quotidie accedens, perfectè curatus eſt.

2. *Lackner* deaurator, 25. annorum horrendo artuum omnium, maximè ſuperiorum, tremore, mediâ hyeme vexari cœpit, verno autem tempore ita, ut nihil laboris ultra perficere, ut nec comedere bibereve ſolus, nec loquens ampliùs intelligi potuerit. Nutriendus, veſtiendus, & infantis inſtar, alvum urinamque poſiturus, adjuvandus erat, dolorum cæterùm immunis. Virtute *Electricâ* trium ſeptimanarum ſpatio adhibitâ, perfectiſſimè convaluit; ita ut ipſi ſive in motu, ſive in loquelâ, ne vel minimum quidem deſit.

3. Ejuſdem Frater 20. ann. eodem opificio victum ſibi quæritans, à ſeſquianno tremere cœpit; à novem menſibus tanto tremore correptus fuit, ut ad quoſvis eſſet ineptus labores, nec niſi magno cum cadendi periculo gradus conſcenderet; ut loquens vix eſſet præ

balbutie intelligendus; ut pueri instar alendus, vestiendus, & in cæteris necessitatibus suis fuerit adjuvandus; ut trimestri spatio domo egredi haud posset; & demùm adventante calore reperire potiùs, quàm incedere, per plateas inceperit. Hoc in statu ad *Machinam* ductus est. Post ejusdem per 14. dies adplicationem solus comedit, bibit, cœpitque utcumque laborare, cruribus vix ultra tremulus. Octiduo dein tam strenuè suos peragebat labores, tamque perfectè loquebatur; quàm unquam antea.

4. *Pachinger*, 39. annos nato, deauratori, inceptus elapso abhinc quinquiennio tremor, sensim abiverat; at verò denuò ante biennium crura modicè, brachia vehementer, adortus est. Fœdè balbutit homo, & ut priores, est in omnibus, ut puer, adjuvandus. Adeò difficulter ingreditur, ut sæpiùs humi concidat, dumque corpus pronando sustinere se nititur, vi quasi supinatur. Anno 1757. primâ Augusti cœpit ad *Machinam Electricam* accedere, sed defuit crebrò. Negligenter ergo rem agens, potuit tandem præsentis anni mense Martio solus manducare, mense autem Aprili utcumque laborare, Junio verò

& optimè loqui, & eleganter incedere. Accurato examine instituto, quidquam adhuc defuerat; ad quod perficiendum per aliquot saltem dies accuratè accederet invitatus est; sed ultra non rediit.

5. *Pulman* 51. ann. cujus opificium est lapides pretiosos in aureis, argenteisque thecis firmare, indiget sæpè auro ductilissimo: id quod ejusdem cum mercurio fusione & depuratione obtinet; deaurat quoque, sed rariùs. Tremores ipsi à longo tempore eunt redeuntque, jam verò à tribus mensibus, postquam quinque diebus febricitasset, ita continuant & crescunt, ut loquelæ, opificio, manducationi, prorsùm ineptus sit. Accessit ad *Machinam*. Quinto die jam meliùs loquitur, 14. die perfectè loquitur, manducat solus, laborare inchoat. Sextâ septimanâ nullus omninò superest toto in corpore tremor, nisi fortè in dextro pede levissimus. Non rediit. Ubi bimestri spatio defuerat, eum ad me vocavi; quî cum illo ageretur scire avidus. Dixit se laboribus submersum accedendi tempore caruisse, & cum optimè se haberet, carere potuisse. Videri tamen sibi certis quibusdam temporibus levia malorum superesse vestigia; ad quæ radicitùs ex-

tirpanda, minùs obrutus laboribus, ad *Machinam* esset rediturus.

6. *Josephus Hengstberger* 40. annum agens, deaurator, à longo quidem tempore tremuit, sed utcumque potuit labores perficere suos. A tribus verò septimanis eo dilapsus est, ut nec scribere, nec delineare, nec operari, neque etiam ultra comedere solus bibereque possit. Frequentavit *Machinam*. Sextâ septimanâ cœpit parum scribere, delineareque posse, & manducare solus. Mense postea perfectissimè est restitutus, superstite veluti Rheumatico artuum dolore; ad quem curandum remedia ipsi præscripsi. Non rediit. Cum mihi hic dolor, ut cura durabilis esset, metum faceret, vocavi illum, cum bimestri tempore defuisset, ad me. Dixit ideò se non rediisse, quòd tam illibatâ sanitate gauderet, ut magis illibatâ nemo.

7. *Bergerin*, cum marito deaurans, 51. annos nata ante biennium ita tremuit toto corpore, ut integro novimestri spatio lecto hæserit. Tum verò ædium terrefacta incendio, exsiliit lecto, & potuit extra lectum sedere, artubus licet tremebunda totis. Capitis tremor tantus est, ut in lecto jacenti levissima incepti somni initia illicò interturben-

tur,

tur, nec dormire ferè unquam possit. Per omnia, pueri instar, juvanda est, pueri instar balba est. Ad *Machinam Electricam* admota intra septem septimanas eo pervenit, ut caput nocte quiesceret, eaque jam integras noctes dulci somno transigeret; ut nunc comederet, biberetque sine auxilio; ut perfectè loqueretur; suosque denuò perageret, suo cum marito, labores. Pergit, sed negligenter, ad *Machinam* accedere, quòd caput non suffultum adhuc parum titùbet.

8. *Meisner*. 39. ann. deaurator, à mensis spatio manibus tremere, vix operari. Quatuor septimanarum tempore ad *Machinam* est restitutus. Quod verò notandum, est quidam veluti Rheumaticus artuum dolor, quem dixit se quarto jam die, ex quo ad eam admotus fuerat, percipere cœpisse. Remediis ad illum percurandum datis, non rediit.

7. *Pachinger*, filius ejus qui N°. 4. à biennio deaurat multùm, & à bimestri manibus tremit. Quartâ vice ad *Machinam* accedens, integrè est curatus.

10. *Feirstein*, 48. annos natus, à nullâ causâ, quantum ipse noverit, prægressâ, brachia percepit ad duros Vulcani labores pedetentim ineptiora

reddi, ipsosque demum digitos; hos tandem incurvari, manere curvos, atque etiam omnes has partes à summâ nuchâ, ad ipsos usque digitorum apices, dolere. Ad *Machinam* adhibitus est, & quotidiè plures cucurbitæ siccæ ad nucham humerosque adplicitæ; sex hebdomadum tempore digitos movit, extendit, lusit, scripsit, brachia movit, & à tanto malo paucæ modò reliquiæ superstites fuere. Redire neglexit.

11. *Kestler* 56. ann. Sartor, ex terrore & irâ pridiè prægressis, sequenti aurorâ surrecturus, percepit sese paralyticum omnibus artubus, linguâ, genis. A novem mensibus sic manens, ad nos accessit. Quarto mense vim *Electricam* quotidie expertus, vix quidquam lucratur, nisi parumper in cruribus. Continuatur ipsi quotidie virium *Electricarum* adplicatio. Quinto mense non linguâ, genisque, sed artubus multum emendari incipit.

12. *Gritsch*, nauta, 42. vitæ annum agens, ex tertianâ ante annum habitâ, paralyticus omnibus artubus paulatim factus est: cruribus genibusque molesta formicatio inest: brachia & dolent & marcescunt: perpetuò sudores nocturnos patitur: & quod sibi omnium mo-

leſtiſſimum, iners veluti plumbea moles in cavo abdomine ad umbilici altitudinem, nonnunquam paulò altiùs, percipitur, perpetuòque homo de illâ conqueritur & lamentatur. Interim abdomen externo ſenſu ipſi molliſſimum eſt, nec ullum viſcus male ſe habere percipitur. Tandem extrema digitorum pedumque admodum dolent, vires omnes collapſæ, facies plumbum colore refert. Cum bonis abdominis frictionibus, remedia ipſi leniter ſolventia & neurotica dedi; ubi autem deinde quamdam veluti laxitatem muſculorum abdominis, præcipuè rectorum advertebam, curavi lato cingulo abdomen circumvolvi ac muniri: intereaque temporis ad *Machinam Electricam* eum quotidie admovi. Menſe toto Junio elapſo nonnihil emendationis in cruribus percepit. Menſe Julio nulla emendatio. Toto Auguſto fruſtra. Finiente Septembri emendatio tanta, ut vix ſit credibile. Adeò nunc utitur ſuperioribus atque inferioribus artubus, adeò bene ipſi in abdomine eſt, ut iterum fungatur officio ſuo. Quia tamen veteris mali tantillum adhuc ſupereſt, promiſit, quoties id ſua ſibi negotia permittant, ad *Machinam* ſe rediturum.

13. *Zeidler*, Scriba ille, de quo *Partis Primæ cap.* 8. *pag.* 85. actum, adhuc ad *Machinam* accessit, quia cura ibidem relata inconstantior fuit, ita ut leviora paralyseos inchoamenta subin ire redire appareant, & occipite adhuc multùm doleat. Interim tamen semper aptus mansit scribendi officio. Sæpè hâc æstate, & nunc etiam, *Machinam* repetit, vi ejus occipiti adplicatâ; unde longè quidem melius ipsi fit, sed necdum est absoluta cura.

14. *Clara Bergerin* 12. ann. medio Maio Choreâ *Sti Viti* affecta, 22. Junii ad nos affertur. Manuum motus ipsi adeò titubans & ridiculus, ut ad nullum usum aptæ sint, & ut à Matre nutrienda, omnibusque in rebus adjuvanda sit. A quartâ Virtutis *Electricæ* adplicatione sola comedere ac nere potest. 27. Julii integrè restituta esse visa est, nisi quòd dextra manus necdum haberet æquè firmum, quàm læva, robur. Sed jam collum ipsi totum pluribus tuberculis cingitur. Iteratum purgans hæc dispulit. 23. Aug. tota sana dimissa est.

15. *Jordinin*, similis puella, fuerat elapso triennio à Choreâ *Sti Viti* integrè curata; biennio dein à magno terrore pravâque diætâ, in eamdem re-

lapſura videbatur. Cum putrida bilis vias primas obſideret, pulpa tamarindorum, cum cremore tartari per aliquot dies ſumpta, emendavit corpus ita, ut & primæ viæ puræ eſſent, & Choreæ *Sti Viti* initia præfocarentur. Menſe Maio hujus, quem vivimus, anni, citra cauſam ullam notam, Chórea rediit, nec olim adhibitis remediis, nec aliis neuroticis aut roborantibus, cedens. 27. Junii ad *Machinam* acceſſit. 23. Aug. penitùs curata eſt. In omnibus Chorea *Sti Viti* ſemper ad *Machinam* ceſſit.

16. *Lorenz*, juvenis Sartor, longâ annorum ſerie tumoribus ulceribuſque colli affectus, habuit triennio elapſo in collo tumorem, arte nullâ aut reſolvendum aut ſuppurandum: unde contortum ipſi collum fuit, nataque dextri lateris paralyſis; quam ſemianno poſtea *Exp. Erndl* ipſi integrè curavit. Novus tamen in collo tumor apparuit, multo pure ſcatens, nataque oculi ſiniſtri lippitudo perpetua, unde pterygion ad corneam pellucidam. 8. Febr. præſentis anni ita cecidit, ut propè omnis dextro in latere perierit motus. Remedia plura interna externaque pro indicatione adhibui; à quibus quidem

modica emendatio, ſed tardam fore, ſi tamen obtineatur, integram curationem præſagiens. Hinc tandem ad *Machinam* admotus fuit, ad eamque ſummam opem eſt expertus; ſed reſtitutus ferè, ultra non comparuit. Sollicitus de hominis ſalute, revocari juſſi bimeſtri jam abſentem. Venit dicturus jam partium omnium ſibi integerrimum uſum eſſe; & ex quo tabaci pulverem naribus hauſerit, oculo bene eſſe.

17. *Eiſengruber* vir 48. ann. Faber ferrarius, ſcorbuto lento oppletus, motuque artuum ferè deſtitutus, ac viſu in dies debilior, ad *Machinam* nihil lucratur; imò majores conqueritur dolores. Hinc dilata res, donec cura antiſcorbutica dolores emendaverit. An gravi ſcorbuto detentis *Machina* inepta? noxia?

18. *Pozin* puella 15. annorum biennio elapſo à paralyſi dextri brachii reſtituta quidem eſt, ſed ex eo tempore adductores pollicis muſculi prævalent ejus extenſoribus & abductoribus. Negligenter quamvis accedit, haud multum tamen ab integrâ curatione abeſt.

19. *Fridingerin* 57. ann. manuum, crurumque tremore, ad motum & ingreſſum ex quadriennio inepta, ſimul

artubus ita dolet, ut vix horulam de nocte dormire poſſit. Eſt dolor rheumaticus. Datis remediis idoneis, 5. Junii à viris geſtata duobus, ad *Machinam* acceſſit. 23. Junii ſola ſtat erecta: nonnullos progreditur paſſus, manibuſque incipit quadantenus uti. Menſe dein elapſo eadem fœmina, cui præ dolore vix horula totâ nocte dormiendo tranſigebatur, integras dormit noctes. Unicâ puellâ ſuffulta longam viam ab ædibus ſuis ad Noſocomium, indeque domum alacriter tranſit.

20. *Bernardus Conrad* 44. annos natus, ſtrenuus miles, toroſus, procerus, gravi morbo ante biennium decubuit; ex eoque reſtitutus, & per 14. dies munere militari functus, crurum dolore, eumdemque inſequente paralyſi, affectus eſt. Ex ipſis lumbis malum cepit. Numquid morbi haud integrè judicati materies deliteſcere per tantum temporis ſpatium innocuè poteſt? & poſthac dolorem ac paralyſin metaſtaticè generare? Res exemplo non caret. Paralyſis hæc incompleta, motum quemdam reliquum fecit, ita ut æger binis ſuſtentatus ſcipionibus, & ab alio inſuper milite brachio ſuffultus, nec niſi toto corpore pronus, ad nos adduceretur.

Cum *Electrica* vis hîc indicaretur, illeque non nisi, quo dixi, modo adduci posset, locum ei in Nosocomio concessi, & à 27. Junii quotidie ad *Machinam* admovi. Tarda admodum fit mali emendatio; fit aliqua tamen: ita ut nunc, binis suis baculis innixus rectè possit per ædes incedere, imò ut sine baculorum ope erectus stare possit, & per aliquot minuta situm hunc conservare; ipsaque crura, innixus baculis, jam alterum per alterum in posteriora flectat, elevetque. Spem certè, sed lentam, promittit *Machina*.

21. *Zabuin*, Arthriticis doloribus integro biennio dirè cruciata, catameniis interea bonis gavisa, plurima remedia, ex arte indicata, nullo ferè cum effectu adhibuit, nisi quòd crura paulò minùs acerbè dolerent. Cum brachiorum dolore cœpit tandem eorumdem perire motus. Experimentum nunc capiendum erat, num Arthritis vim *Electricam* commodè ferret. Pauci ictus primis diebus adhibiti sunt. Hos egregiè tulit, tulitque eosdem postmodum sensim auctiores. Tertiâ septimanâ motui ita apta, doloribus ita exempta fuit, ut per quinos dies perfectè curatam se crederet: verùm contrarium experta est,

redeunte, partim ſaltem, antiquo malo: percepitque ad carpum utrumque tumorem, qui, remittente dolore, abit; dolore repetente, redit. Octiduo verò poſt hæc cuncta mitiora. Et hoc quidem univerſo tempore minimè neglecta ſunt antarthritica auxilia. Bis jam habuit, ad *Machinam* adhibita, ſuos menſes; ſed copioſiores nunquam, toto vitæ tempore, eoſdem habuit, quàm ad *Machinam*, ſimulque & ante menſes, & poſt eoſdem, fluorem album, quo totâ vitâ libera fuit, experta eſt.

22. *Moraverin*, juvencula, muſcas aſſiduò & ſtellas ante oculos obvolitantes, ipſoſque oculos vellicatos ac dolentes, jam ultra anni ſpatium conqueritur. Uſa dudum eſt ſpiritu frumenti cum ſublimato: eo non juvante, millepedis. Rectiùs hinc dexter oculus habuit, ſiniſter minimè: obſervatque menſtruorum tempore utrique oculo malè eſſe. Cum remediis nervos roborantibus vim *Electricam* tentare animus fuit. Quo quidem tempore catamenia ſua, quæ pauca ſemper, at boni coloris habuerat, nunc habuit longè quàm unquam copioſiora. An ergo *Machina Electrica* iis adhibenda, quæ cum ſufficiente quantitate ſanguinis, & paucos habent, &

dolorificos menſes? Binis elapſis menſibus emendatio conſtantior dextri oculi obſervatur; tribus verò elapſis, oculo dextro perfectè, ſiniſtro ferè ſana, urbe diſceſſit.

23. *Joſephus Goſſé* 60. annorum, *à puero* tremulus, quatuor abhinc annis magis, ab anno maximè; ut nihil manu efficere, imò nec cibos potuſque ori poſſit admovere; veſtiendus, alendus, ut infans; cætera ſemper ſanus: ad *Machinam* 10. Julii acceſſit. Primâ Aug. poculum primâ vice ſolus ori admovere potuit. Toto Auguſto & Septembri nihil lucratur. Finiente Septembri & ineunte Octobri ſpectabilior fit emendatio. Solus manducat & bibit, manus minimè tremit, totumque brachium, olim extenuatius, jam æquè toroſitate creſcit, quàm viribus. Ergo neque in ſene deſperatum eſt vitium, quod ipſi jam à teneris conſueverat.

24. *Joanna Poldin* annos nata 36. Apoplexiâ tacta fuit anno 1757. menſe Septembri, inſcia peperit, inſcia ſui 12. diebus fuit. Ad ſe rediens, dextro latere, (paralyſis ab apoplexiâ in dextro latere rariùs) paralytica facta eſt motu ſenſuque amiſſis. Et quamvis Medicus, aſſiſtenteſque amici, totum ejus

dextrum latus egregiè calidum perciperent, ipsaque ægra hoc latus dextrum, sinistrâ manu tangens, bene calidum observaret, tamen assiduò internum ejusdem frigus est conquesta. Quinque menses abhinc elapsi sunt, cum melius ipsi cœpit esse; ita ut partibus sensus redierit, exceptis digitis auriculari & annulari manûs dextræ. Pes contortus ex morbo mansit, & crus difficulter movetur. Movet quidem brachium manusque; at tenere nihil potest; quidquid enim manu arripitur, mox humi cadit. Linguæ & loquelæ usus ferè rediit omnis. Humeri motus est gravis & difficilis. Genu est præ debilitate articuli immobile. Ad manducandum & bibendum hucusque solâ sinistrâ manu uti potest. In eodem dextro latere herniam inguinalem habebat, quam apto brachiero firmavimus. Vertigines quandoque habet. Cæterum sana est. Menses habet. 12. Aug. ad *Machinam* adhibita est, & per sex continuas hebdomadas non modò nihil lucrata est, sed doluit acriùs. Emendatio posthac tam subita successit, ut 23. Septembris dextram egregiè moveat, ut eâdem sibi ingerat cibos; ut capitis integumenta utrâque manu æquè expeditè imponat, cons-

tringat, alliget; ut quod manu arripuerit, tenaciter contineat; ut genu denique commodè moveat. Supereſt modò in totâ calente parte dextra moleſti frigoris ſenſus; quam ob cauſam perget ad *Machinam* accedere. Huic etiam catamenia tum diuturniora contingunt, tum profuſiora, ex quo adhibita ad *Machinam* fuerit. Ergo in tribus fœminis hæc jam facta obſervatio, me impedivit ne deauratoris uxorem, omnium peſſimè affectam, ad *Machinam* ſuſciperem, quòd tertio menſe gravida eſſet.

25. *Plumer*, tuſſi aſſiduâ, pondere in pectore perpetuo, dolore continuo, perenni ejectione glutinoſæ materiæ ab anni retrò ſpatiò, ingens in pectore impedimentum habere videtur. Fortè ingens latet, multumque comprimens vomica. Senſim ipſi periit artuum ſuperiorum motus, iſque inferiorum debilitatur. Narrat autem ferè ſingulo menſe nares vehementer obſtrui, tumque purulentam fœtidamque materiem naribus exſtillare. Utitur quotidie granis XII. Balſami Copaybæ, cum pulvere Glycyrrhizæ in pilulas redactis; infuſoque largo Veronicæ, Hederæ terreſtris, Hyſſopi, cum Melle & Lacte. Cum hæc ſpatio 16. dierum nihil juva-

rent, quinimò magis periret brachiorum motus, ad *Electricam Machinam* eum adhibui, eâ nihilominus lege, ut remediis hîc recensitis uti pergeret. Observavit à primo tempore adhibitæ vis *Electricæ* tussim sibi minui, materiem purulentam fœtentem, quod olim id quovis mense solebat, jam perpetuò naribus effluere, artuumque omnium motum, postquam per mensem *Machinæ* accessisset, jam expeditum esse; ut putet se *Machinâ Electricâ* vix ultra indigere: dolorem verò thoracis sibi permanere. An pulmo, sputa ultra non ejiciens, se naribus expurgaret? Oriundane hæc paralysis ab ejusmodi causâ, quam supra *Cap.* 2. *de Col. Pict.* exposui? Experimentis discimus: cum ergo homo hic & à datis medicamentis, & ab adhibitâ vi *Electricâ* tam bellè se habet, in utrisque acriter perseveraret, suasi.

26. Vitia *ophthalmica*, maximè *Amaurosin*, jam *Part.* 1. *cap.* 8. *pag.* 87. innui me virtute *Electricâ* emendare annisum fuisse, sed omnibus dolores obortos esse, hominesque non rediisse. Ut redirent non ursi, quòd hunc laborem aliquoties inanem in aliis experiret. Minùs ursi alios, quòd legissem eumdem in *Upsaliensi* Nosocomio inutilem inven-

tum esse, licet binis ejusmodi cæcis vis *Electrica* quovis modo & artificio esset adplicata. Attamen animum iterum addidit Observatio à Societate *Harlemensi Tom. I. pag.* 358. nomine Eruditissimi Viri, Clarissimi Professoris *Allemand*, communicata, ad quem videlicet *Petropolitanus amicus* scripsisset, se puellam 20. annorum ope *Machinæ Electricæ* ab hoc malo magnam partem liberasse. Novas igitur occasiones nactus, tentamen repetii.

Vir robustissimus, sanissimus, mense Maio 1757. Pleuritide ruri afficitur, negligiturque. Suppuratione natâ, natura metastasin ad crura molitur, moxque inde reversa, deponit materiem ad organa visûs & auditûs; ita ut cophosis & amaurosis gignerentur; pectore nunc interim liberrimo, sanissimo. Surditas emendabatur multùm; gutta verò serena utrumque oculum occupans, pertinaciter perseveravit. Trimestri spatio jam cæcus, consilium petiturus me accessit, rogatusque num in Nosocomio manere vellet, lubens annuit, variaque ex arte tentandi occasionem integro, quo hîc fuit, anno, dedit. Corpus primò copioso lacte, aquâ, melle, sale polychresto, ut optimis antipuicis, re-

plevi, visurus num fortè mobilis reddita, per bonas vitæ vires, mala morbi materies, aliam metastasin, aut etiam, quod melius, evacuationem moliretur. Cum hoc minimè succederet, phlegmagoga pharmaca, mercurio animata dabantur, quibus curata ferè surditas & vertigo, at verò gutta serena ne hilum quidem. Igitur dedi mercurium sublimatum cum spiritu frumenti, quod continuare non potui, cum vix vir ex paucissimis illis unus esset, quibus mercurius sic datus ptyalismum crearet. Ptyalismum moderavi, non suppressi, nescius quid fortè illa humorum fusio præstaret boni? At ruente demum violenter ad alvum mercurio, ejus usui planè debui supersedere. Quatuor tamen mensibus eo fuerat usus, nisi quòd aliquoties, ne salivatio copiosior fieret, eum omitteret. Memor felicis curæ ope millepedarum in inspissatione humorum in oculo aliquoties observatæ, dedi ipsi quotidie sex dragmas millepedarum vini unc. VI. emulsarum, & expressarum, idque per quatuor continuos menses. Altero mense, quo millepedis utebatur, sua rediit pupillis amissa mobilitas, nulla cæterùm in visu emendatio. Cucurbitas siccas ad tem-

pora frontemque frustra quoque quotidie adhibebantur. Quarto mense usûs millepedarum, vis *Electrica* simul quotidie est adhibita. Quum verò cura hæc quadrimestris usu cassa deprehenderetur, denuò mercurii sublimati tentamen ipse æger petivit. Jam illud sustinuit egregiè, sine ptyalismo aut dysenteriâ. Trimestri igitur spatio & mercurium assumpsit, & vim *Electricam* sustinuit, & cucurbitas circum oculos adplicitas habuit, sine ullo levamine, unde medicinæ pertæsus, ad uxorem liberosque, aliàs sanissimus, rediit. Duo adhuc ad *Machinam* veniunt, malo simili affecti, quorum unus jam 3. mensibus adest, altera 4. mensibus. Si pergere amant, metuo ne priores observationes tandem confirment. Cophosis, de quâ *Part. I. Cap.* 8. *pag.* 87. non emendata est spatio 5. mensium, nec ultra experiri juvenis voluit.

Longus fui in recensendis virium *Electricarum* effectis, nec tamen quos habui, recensui omnes; quos enarravi, sufficere hâc tertiâ parte arbitratus, ut haud immeritò videar vires *Electricas* in Partibus laudasse prioribus. Quæ enim *Part.* 1. & 2. in genere recensui, nunc in *hâc* 3. *Part.* longâ exemplorum serie

do demonſtrata. Vix crediderim alibi tam luculenta, tamque numeroſa, tam in paucis modò fallentia, obſervari exempla: ſed ſimul cenſeo, curam ejuſmodi rariùs à tanto hominum numero, tantâ cum conſtantiâ, prolongari. Si mei ægri patientiam habeant ſuſtinendi, ego habeo adplicandi, utque perſeverent, adhortandi. Niſi utrinque ita actum fuiſſe, multos egregios effectus nec nos mirabundi vidiſſemus, nec calamitoſum hoc hominum genus gaviſum fuiſſet. Præterquam quòd in his, & in cæteris omnibus, maximoperè juvet laborum tolerantia, ut demum arctiores cognoſcamus, quos inter coarctemur, medendi limites. Porrò prodeſt horum utrumque. Vires, ſi DEUS, vitamque ſi ſervet incolumem, animus eſt ſequenti academico anno acriter ſimilia proſequi, noviſque augere tentatis. Nonne improbus labor ignota patefacit, falsò credita diſpellit, manifeſtat abſcondita, incerta firmat, revelat arcana? Dii omnia laboribus vendere dicebatur Antiquis, & meritò; quum idem experiamur. Solus perpetuâ & amabili veneratione nobis adorandus Naturæ Author, *illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*: non ſolet Deſidibus

Naturæ arcana pandere : laborem imperat, laborem coronat. *Quid hîc ſtatis totâ die otioſi ? ite & vos in vineam meam ; & quod juſtum fuerit dabo vobis.* Matth. 20.

FINIS.

APPROBATIO CENSORIS REGII.

ILLUSTRISSIMI Galliarum Cancellarii juſſu, attentè examinavi Librum Vindobonæ impreſſum, cui titulus eſt : *Antonii de Haen Ratio Medendi*, eumque cenſui digniſſimum, qui typis gallicis mandaretur. *Pariſiis die* 19. *Martii*, 1761. BARON.

PRIVILEGE DU ROI.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roi de France & de Navarre : A nos amés & féaux Conſeillers, les Gens tenant nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand Conſeil, Prévôt de Paris ; Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans civils, & autres nos Juſticiers, qu'il appartiendra, Salut. Notre amé MARIE-JACQUES BARROIS, Libraire à Paris, Nous a fait expoſer qu'il déſireroit faire imprimer & donner au Public des Ouvrages qui ont pour titre : *Traité de l'Aſthme ; Antonii de Haen, Ratio Medendi in Noſocomio, &c.* S'il Nous plaiſoit lui accorder nos Lettres de Permiſſion pour ce néceſſaires. A ces cauſes, voulant favorablement traiter l'Expoſant ; Nous lui avons permis, & permettons par ces Préſentes, de faire imprimer leſdits Ouvrages autant de fois que bon lui ſemblera, & de les vendre, faire vendre & débiter par tout notre Royaume, pendant le tems de trois années conſécutives, à compter du jour de la date des Préſentes. Faiſons défenſes à tous Imprimeurs, Libraires, & autres perſonnes de quelque qualité, & condition qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangere dans aucun lieu de notre obéiſſance : à la charge que ces Préſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, dans trois mois de la date d'icelles ; que l'impreſſion deſdits Ou-

vrages ſera faite dans notre Royaume & non ailleurs en bon papier & beaux caracteres, conformément à la feuille imprimée, attachée pour modele ſous le contre-ſcel des Préſentes ; que l'Impétrant ſe conformera en tout aux Réglemens de la Librairie, & notamment à celui du dix Avril mil ſept cent vingt-cinq ; qu'avant de les expoſer en vente, les manuſcrits qui auront ſervi de copie à l'impreſſion deſdits Ouvrages, ſeront remis dans le même état où l'approbation y aura été donnée, ès mains de notre très-cher & féal Chevalier, Chancelier de France, le Sieur de Lamoignon ; & qu'il en ſera enſuite remis deux Exemplaires de chacun dans notre Bibliothéque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notre très-cher & féal Chevalier, Chancelier de France le Sieur de Lamoignon, le tout à peine de nullité des Préſentes : du contenu deſquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir ledit Expoſant & ſes ayant cauſes, pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons qu'à la copie des Préſentes, qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin deſdits Ouvrages, foi ſoit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huiſſier ou Sergent, ſur ce requis, de faire pour l'exécution d'icelles, tous Actes requis & néceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant Clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires ; car tel eſt notre plaiſir. Donné à Marly, le vingt-neuvieme jour du mois de Mai, l'an de grace mil ſept cent ſoixante un, & de notre Regne le quarante-ſixieme. Par le Roi en ſon Conſeil. *Signé*, LEBEGUE.

Je cede à M. Pierre-François Didot le droit que j'ai aux Ouvrages ci-deſſus. A Paris ce 2 Juin 1761. BARROIS.

Regiſtré enſemble la préſente Permiſſion & Ceſſion ſur le Regiſtre XV de la Chambre Royale & Syndicale des Libraires & Imprimeurs de Paris, N°. 284, fol. 176. conformément au Réglement de 1723. A Paris, ce 2 Juin 1761. G. SAUGRAIN, Syndic.